Teatru
Molière

Cuprins

Avarul – în româneşte, de *Alexandru Kirițescu*
Domnul de Pourceaugnac – în româneşte de *Tudor Arghezi*
Burghezul gentilom – în româneşte, de *Victor Eftimiu*
Vicleniile lui Scapin – în româneşte, de *Aurel Baranga*
Contesa de Escarbagnas – în româneşte, de *Elena Davidescu*
Femeile savante – în româneşte, de *Nina Cassian*
Bolnavul închipuit – în româneşte, de *Tudor Bogdan* şi *Ştefan Crudu*

Editura de stat pentru literatură şi artă
Bucureşti 1958

Avarul

Comedie în cinci acte, în proză
1668

În românește de Alexandru Kirițescu

Comedia Avarul *a fost reprezentată la 9 septembrie 1668 pe scena de la Palais-Royal. Reluând motivul din* Aulularia *lui Plaut, e poate comedia cea mai socială a marelui clasic, prin care pătrundem în interiorul unei familii burgheze din a doua jumătate a veacului al XVII-lea, îi aflăm moravurile şi vicisitudinile. Figura centrală, care le domină pe toate, este, evident, cea a lui Harpagon, personaj complex, stăpânit de o zgârcenie nemaipomenită şi de un egoism pe cât de odios, pe atât de ridicol.*

În jurul său, evoluează cele două perechi de îndrăgostiți – Élise şi Valère, Mariane şi Clèante– destul de convenționali prin atitudine şi limbaj. Mult mai pitoreşti, mai reliefați sunt La Flèche, valetul lui Cléante, şi mai cu seamă jupânul Jacques, bucătarul şi vizitiul avarului.

Piesă în proză, Avarul *nu s-a bucurat de un mare succes în fața publicului din 1668, obişnuit cu comediile în versuri. În repertoriul molieresc,* Avarul *se numără, însă, printre piesele cele mai deseori reprezentate (peste două mii de spectacole din 1680 şi până azi).*

Prima ediție datează din 1669.

Persoanele

Harpagon – tatăl lui Cléante şi al Élisei, îndrăgostit de Mariane
Cléante – fiul lui Harpagon, iubitul Marianei
Élise – fiica lui Harpagon, îndrăgostită de Valère
Valère – fiul lui Anselme, îndrăgostit de Élise
Mariane – îndrăgostită de Cléante şi iubită de Harpagon
Anselme – tatăl lui Valère şi al Marianei
Frosine - mijlocitoare
Jupânul Simon – zaraf
Jupânul Jacques – bucătar şi vizitiu al lui Harpagon
La Flèche – servitorul lui Cléante
Jupâneasa Claude – slujitoare la Harpagon

Brindavoine | lachei la Harpagon
La Merluche |

Comisarul şi *Ajutorul* său

Acțiunea se petrece la Paris.

Actul I

Scena 1
Valère, Élise

Valère

Cum, fermecătoare Élise, ai rămas pe gânduri după ce ai binevoit să mă încredințezi, cu atâta duioşie, de statornicia simțămintelor dumitale? Când eu tresalt de bucurie, dumneata suspini? Nu cumva îți pare rău că mă vezi fericit? Sau te căieşti cumva de legământul pe care înflăcărarea mea te va sili poate să-l ții?

Élise

Nu, Valère, n-are nici un rost să-mi pară rău de ce am făcut pentru dumneata. Mă simt mişcată de o atât de dulce pornire, şi n-am nici măcar puterea să doresc un alt deznodământ. Dar, ca să vorbim deschis, izbânda dumitale mă umple de neliniște şi tare mă tem că te iubesc mai mult decât s-ar cuveni.

Valère

Ce teamă ar putea micşora darul pe care mi-l hărăzeşti?

Élise

Vai, o mie de lucruri în acelaşi timp: mânia unui tată, mustrările familiei, gura lumii – dar mai vârtos ca orice, Valère, o schimbare în inima dumitale şi acea ticăloasă nepăsare cu care, mai totdeauna, bărbații răsplătesc dovezile prea înflăcărate de dragoste curată.

Valère

Mă nedreptățeşti atunci când mă judeci după alții. Bănuieşte-mă de orice, Élise, dar nu şi de ceea ce-ți datorez. Te iubesc prea mult şi dragostea ce-ți port va dăinui cât viața mea.

Élise

O, Valère, toți vorbiți la fel! Toți bărbații vă asemănați prin vorbe şi numai faptele vă arată deosebiți.

Valère

Dacă numai faptele au darul să arate ceea ce suntem cu adevărat, aşteaptă cel puțin să mă judeci după ele şi nu-mi căuta vini în teama dumitale întemeiată doar pe închipuiri nedrepte, nu mă ucide – te rog din suflet – sub loviturile unei bănuieli care mă jigneşte şi dă-mi răgaz să te încredințez, prin mii şi mii de dovezi, de sinceritatea patimii mele.

Élise

Vai, ce lesne te laşi furată de făptura pe care o iubeşti! Da, Valère, socot că inima dumitale nu e în stare să mă amăgească. Cred că mă iubeşti cu o dragoste fără fățărnicie şi că-mi vei fi credincios, iar din toate neliniştile mele nu păstrez decât teama de mustrările pe care o să le primesc.

Valère

Dar pentru ce, oare, atâta neliniște?

Élise

Nu m-aş teme de nimic, dacă toată lumea te-ar vedea cu ochii cu care te văd eu, fiindcă în făptura dumitale, eu găsesc toate îndreptățirile pentru cele ce am să fac pentru dumneata. Inima mea nu găseşte altă apărare, decât în frumoasele dumitale însuşiri, întărite cu recunoştința prin care cerul mă leagă de dumneata. Nu e ceas în care să nu-mi vină în minte primejdia neprevăzută care ne-a pus față în față – mărinimia uimitoare care te-a îndemnat să-ți pui în joc viața, ca să o scapi pe a mea de furia valurilor, duioşia cu care m-ai îngrijit după ce m-ai scos la mal şi prinosul mereu înnoit al unei iubiri atât de înflăcărate, încât nici vremea, nici împotrivirile n-au slăbit-o şi, uitând pentru mine patrie şi familie[1], te-ai aşezat în locurile acestea, de dragul meu te-ai ascuns sub o înfățişare de împrumut, până a primi să devii servitorul tatălui meu. Fără îndoială că toate acestea capătă în ochii mei un preț minunat şi îndestulător, pentru a îndreptăți legământul la care am consimțit.

[1] Valère e gentilom napolitan, cum se va vedea din deznodământul piesei (V, 5).

Dar nu şi pentru alţii, şi tare mă tem că nu voi dobândi încuviinţarea lor.

Valère

În tot ce mi-ai spus, eu văd că numai prin dragostea mea mă voi dovedi vrednic de dumneata, iar cât despre temerile ce ai, găsesc că tatăl dumitale face tot ce poate, pentru ca lumea să-ţi dea dreptate. Zgârcenia lui nemăsurată, ca şi traiul de lipsuri pe care îl duce cu copiii săi pot îndreptăţi întâmplări şi mai ciudate. Iartă-mă, încântătoare Élise, dacă vorbesc în felul ăsta în faţa dumitale, dar ştii foarte bine că despre tatăl dumitale nu pot rosti cuvinte de laudă. Oricum, nădăjduiesc că o să-mi regăsesc odată părinţii şi nu ne va trebui prea multă silinţă ca să-i câştigăm de partea noastră. Aştept veşti de la ai mei cu nerăbdare, iar dacă întârzie prea mult, mă duc să-i caut.

Élise

Te rog, Valère, nu te clinti de aici, sileşte-te mai curând să trezeşti în cugetul tatălui meu o părere bună despre dumneata.

Valère

Ai văzut strădaniile mele – ca şi iscusitele dibăcii pe care le-am folosit ca să mă primească în slujba sa, sub ce mască prevenitoare şi blândă m-am ascuns, ca să-i fiu pe plac şi ce comedie joc cu el în fiecare zi, ca să-i intru cât de cât în voie. Am izbutit până acum de minune, încât am ajuns la convingerea că, pentru a place semenilor tăi, cea mai nimerită cale este să te împopoţonezi în ochii lor cu propriile lor slăbiciuni, să te potriveşti cu ei în păreri, să le măguleşti cusururile şi să te arăţi încântat de tot ce făptuiesc. Trebuie să treci fără teamă marginile linguşirii, fiindcă orice obrăznicie, ca şi orice neghiobie sunt înghiţite cu plăcere, atunci când te pricepi să le dichiseşti cu laude. Sinceritatea mea cam suferă din pricina meseriei pe care-o fac. Dar când ai nevoie de oameni, constrâns eşti să-ţi croieşti ghidul pe măsura lor, şi cum nu e alt mijloc să ţi-i câştigi, vina nu e a celor care linguşesc, ci a celor ce vor să fie linguşiţi.

Élise

De ce nu încerci atunci să câştigi şi încrederea fratelui meu, dacă se întâmplă ca slujitoarea[1] să-i dezvăluie taina noastră?

Valère

Nu-i poţi câştiga şi pe unul şi pe celălalt – firea tatălui şi a fiului sunt atât de deosebite, că este greu să întrebuinţezi în acelaşi timp mijloace la fel. Dumneata, însă, ar trebui să te foloseşti de dragostea pe care ţi-o arată fratele dumitale, pentru a-l atrage de partea noastră. Uite-l că vine. Eu mă duc. Foloseşte-te de prilejul acesta pentru a-i vorbi, dar nu-i dezvălui din taina noastră decât aceea ce vei socoti potrivit.

Élise

Nu ştiu dacă voi avea puterea să-i fac vreo destăinuire.

Scena 2

Cléante, Élise

Cléante

Sunt bucuros că te găsesc singură, surioară, fiindcă ardeam de nerăbdare să-ţi mărturisesc o taină.

Élise

Sunt gata să te ascult, frate. Ce ai să-mi spui?

Cléante

Atâtea lucruri, surioară, dar toate învelite în acelaşi cuvânt: iubirea!

Élise

Iubeşti, va să zică?

[1] Claude, slujitoarea lui Harpagon.

Cléante

Iubesc. Dar înainte de-a porni mai departe, ştiu că atârn de un tată şi că numele de fiu mă supune voinţei lui. Că nu se cuvine să ne dăruim inima, fără învoirea celor cărora le datorăm viaţa – că cerul i-a făcut stăpânii simţirii noastre, şi nu se cade să-i urmăm îndemnul decât cu învoirea lor – că ei, nefiind rătăciţi de o năvalnică văpaie, sunt în măsură să se înşele mai puţin decât noi şi să vadă mai limpede ceea ce ne trebuie – că e mai potrivit să credem în lumina înţelepciunii lor, decât în orbirea patimii noastre şi că avântul tinereţii ne îmbrânceşte adeseori spre dezamăgiri triste. Spun astea, dragă surioară, pentru ca să nu fii silită să mi le spui tu, deoarece, la urma urmei, dragostea mea nu ascultă de nimeni, aşa că te rog să nu-mi faci mustrări.

Élise

Te-ai legat, într-un fel oarecare, frate, de aceea pe care o iubeşti?

Cléante

Nu încă. Dar sunt hotărât şi te rog încă o dată, stăruitor, să nu întrebuinţezi nici un mijloc pentru a mă abate din drum.

Élise

Îţi par, frate, o făptură atât de nesăbuită?

Cléante

Nu, surioară, dar tu nu iubeşti, şi n-ai încercat duioasa stăpânire pe care dragostea o pune pe inimile noastre, aşa că mă tem de cuminţenia ta.

Élise

Vai, să nu vorbim de cuminţenie, dragă frate! Nu se dovedeşte om care să nu fi avut o slăbiciune, măcar o dată în viaţă şi, dacă ţi-aş deschide inima, ai vedea poate că nu sunt mai cuminte ca tine.

Cléante

Dea cerul atunci ca şi inima ta, la fel cu a mea...

Élise

Să vorbim întâi de frământările tale. Cine este făptura pe care o iubeşti?

Cléante

O tânără care s-a mutat de curând pe strada noastră, şi care e parcă ursită să inspire dragoste oricui o vede. Natura n-a făurit ceva mai fermecător şi m-am simţit robul ei de cum am zărit-o. O cheamă Mariane şi trăieşte sub ocrotirea unei mame cumsecade, dar mereu bolnavă şi pentru care fata simte o iubire ce nu se poate închipui. Îi umblă în voie, o mângâie, o scoate la plimbare, cu o grijă duioasă ce nu-i chip să nu-ţi meargă la inimă. E o încântare s-o priveşti cu ce dibăcie îndeplineşte totul, şi, în fiecare mişcare a ei, descoperi mii de farmece – apoi, o dulceaţă care te vrăjeşte, o bunătate, o nevinovăţie de înger – o... o... Ah, surioară, aş dori s-o vezi...

Élise

O văd limpede, frate, după cum mi-o zugrăveşti, şi îmi dau seama că e întocmai, din moment ce o iubeşti.

Cléante

Am aflat pe ascuns că nu prea trăiesc în larg şi că tot avutul lor izbuteşte cu greutate să împlinească nevoile pe care le au. Îţi dai seama, surioară, ce bucurie simţi atunci când poţi veni în ajutorul fiinţei iubite, când poţi uşura cu dibăcie greutăţile pe care le îndură o familie plină de virtute? Dar în acelaşi timp, pricepi suferinţa pe care o încerc, văzând că din pricina zgârceniei tatălui nostru, mi-e cu neputinţă să gust bucuria de care ţi-am pomenit, aceea de a-i dovedi frumoasei mele cu ce patimă o iubesc?

Élise

Îmi închipui, frate, cât de chinuit trebuie să fii.

Cléante

Ah, surioară, nimeni nu-şi poate închipui! Fiindcă ce poate fi mai cumplit ca straşnica zgârcenie de care suntem striviți, ca şi neobişnuita lipsă care ne sugrumă? Ce folos că o să avem bani, dar când? Când nu vom mai fi tineri, pentru a ne bucura de ei? Şi în schimb, azi, pentru nevoile mele, sunt silit să mă împrumut în dreapta şi în stânga, şi întocmai ca şi tine, numai datorită îngăduinței negustorilor, izbutesc să mă îmbrac ca lumea? Ți-am vorbit de toate astea, surioară, în nădejdea că mă vei ajuta să aflu ce gânduri nutreşte tatăl nostru privitor la simțămintele ce mă frământă. Dacă va fi însă potrivnic, plec din locurile acestea cu fermecătoarea făptură pe care o iubesc şi cerul ne va hărăzi amândurora noroc. Până atunci, însă, caut pretutindeni bani de împrumut. Dar dacă la fel se petrec lucrurile şi cu tine, surioară iubită, iar tatăl nostru se împotriveşte deopotrivă, atunci îl părăsim amândoi – scăpăm de robia în care de atâta vreme ne ține înlănțuiți nesuferita lui zgârcenie.

Élise

Drept e că pe zi ce trece, ne dă noi prilejuri s-o plângem cu şi mai amarnică durere pe buna noastră mamă.

Cléante

Îi aud glasul. Haidem în altă parte, unde să ne împărtăşim gândurile; pe urmă, ne unim puterile, spre a-i frânge străşnicia.

Scena 3

Harpagon, La Flèche

Harpagon

Pleacă de-aici şi să nu-ți mai aud gura! Te dau afară, sămânță afurisită de tâlhar, bun de atârnat în spânzurătoare!

La Flèche

(aparte)

N-am pomenit mai afurisit zgripțoroi ca blestematul ăsta de bătrân şi mă gândesc, că fără doar şi poate are pe dracu-n el!

Harpagon

Ce mormăi acolo?

La Flèche

Pentru ce mă goniți?

Harpagon

Mai îndrăzneşti să mă şi întrebi, împielițatule? Ieşi, că te fac fărâme!

La Flèche

Ce rău v-am făcut?

Harpagon

Ce mi-ai făcut, ce nu mi-ai făcut, piei din ochii mei!

La Flèche

Stăpâne, fiul dumneavoastră mi-a poruncit să-l aştept aici.

Harpagon

Du-te şi-l aşteaptă în stradă, şi să nu mai pui piciorul în casa mea. Să nu te mai văd înfipt ca un proțap, luând aminte la tot ce se petrece aici, folosind în dauna mea tot ce vezi şi auzi. M-am săturat să am mereu în preajma mea o iscoadă şi un vânzător, ai cărui ochi blestemați îmi urmăresc orice mişcare, îmi cântăresc avutul şi cotrobăie prin toate colțurile, căutând ce mai e de furat.

La Flèche
Cum naiba ar putea cineva să vă fure? Pe dumneavoastră, care încuiați tot şi faceți de strajă ziua şi noaptea?

Harpagon
Încui ce-mi place şi fac de strajă fiindcă aşa vreau eu! Ia te uită, iscoada, cum a băgat de seamă tot ce faci *(Aparte)* Tremur de frică să nu-mi fi dibuit banii! *(Tare)* Ai fi în stare să umpli oraşul că am bani ascunşi!

La Flèche
Va să zică, aveți bani ascunşi?

Harpagon
Nu, pungaşule, n-am spus asta! *(Aparte)* Îmi vine să turbez! *(Tare)* Am spus că afurisit cum eşti, o să dai sfoară că am bani.

La Flèche
Ei, stăpâne, fie că ai, fie că n-ai – nouă nu ne ține nici cald, nici rece.

Harpagon
Faci pe deşteptul? Îți arăt eu ție deşteptăciune, când te-oi apuca de urechi! *(Ridică mâna, ca să îi dea o palmă)* Pleacă de-aici; îți mai spun încă o dată!

La Flèche
Plec, uite că plec!

Harpagon
Stai! N-ai luat nimic?

La Flèche
Ce-aş putea lua de la dumneavoastră?

Harpagon
Arată-mi mâinile.

La Flèche
Poftim.

Harpagon
Mai departe...

La Flèche
Mai departe?

Harpagon
Da.

La Flèche
Poftim, mai departe...

Harpagon
(arătând buzunarul hainei lui La Flèche)
Aici n-ai vârât nimic?

La Flèche
Căutați-mă!

Harpagon
(pipăindu-i buzunarele)
Buzunare atât de adânci sunt cum nu se poate mai nimerite pentru ascuns lucruri de furat. Ce n-aş da să le văd spânzurând în vânt cu stăpânul lor cu tot!

La Flèche
(apar te)
Pe drept i s-ar cuveni să nu scape de ce îi e frică şi ce plăcere aş simți să-l jefuiesc chiar eu.

Harpagon
Au...

La Flèche
Ce este?

Harpagon
Ai pomenit de jaf!

La Flèche
Am spus că scotociți în toate părțile, de teamă să nu fiți jefuit.

Harpagon
Aşa o să şi fac acum. *(Îl scotoceşte în buzunarele de la pantaloni)*

La Flèche
(aparte)
Ciuma să-i ia pe zgârciți, cu zgârcenia lor cu tot.

Harpagon
Cum? Ce-ai spus?

La Flèche
Ce-am spus!

Harpagon
Da, ce-ai spus de zgârciți şi de zgârcenie?

La Flèche
Am spus că să-i ia ciuma pe zgârciți, cu zgârcenia lor cu tot!

Harpagon
De cine vorbeşti?

La Flèche
De zgârciți.

Harpagon
Şi care sunt... zgârciții!

La Flèche
Zgripțoroii şi nesimțiții.

Harpagon
Ce înțelegi prin zgripțoroi şi nesimțiți?

La Flèche
Da' dumneavoastră de ce vă supărați?

Harpagon
Mă supăr de ce trebuie.

La Flèche
Nu cumva vă închipuiți că de dumneavoastră vorbesc?

Harpagon
Ce-mi închipui e treaba mea. Tu însă răspunde-mi cu cine vorbeai?

La Flèche
Vorbeam... Vorbeam cu scufia mea.

Harpagon
Iar eu aş putea vorbi cu scăfârlia dumitale.

La Flèche
Mă împiedicați să-i blestem pe zgârciți?

Harpagon
Nu, dar te împiedic să trăncăneşti şi să fii obraznic. Taci din gură!

La Flèche
N-am pomenit numele nimănui...

Harpagon
Te omor în bătaie, dacă nu isprăveşti.

La Flèche
Cine are guturai să-şi sufle nasul.

Harpagon
Ai să taci o dată?

La Flèche
Tac, dar fără voia mea.

Harpagon
Ah! Ah!

La Flèche
(arătându-i buzunarul de la piept)
Am mai găsit un buzunar! Bucurați-vă.

Harpagon
Atunci, dă-mi înapoi, fără să te mai caut.

La Flèche
Ce?

Harpagon
Ce mi-ai furat.

La Flèche

Nu v-am furat nimic.

Harpagon
Spui drept?

La Flèche
Drept.

Harpagon
Adio! Du-te la toți dracii!

La Flèche
Frumoasă despărțire, n-am ce zice!

Harpagon
Propria-ți conştiință să te judece. *(Rămas singur)* Blestemată slugă, mi-ai scos sufletul! Să nu te mai văd în ochi, câine râios!

Scena 4
Harpagon, Élise, Cléante

Harpagon
Fără îndoială, nu e treabă uşoară să ții în casă o mare suma de bani şi ferice de cel care s-a străduit s-o dea cu dobândă, nepăstrând decât atât cât trebuie pentru cheltuieli mărunte. Nimic mai greu decât să născoceşti de fiecare dată altă ascunzătoare nimerită – fiindcă mie nu-mi plac casele de bani şi n-am nici o încredere în ele. Le socotesc adevărate ispite pentru hoți, care pe ele se azvârlă mai întâi. Cu toate astea, mă întreb dacă a fost lucru cuminte să îngrop în grădină cei zece mii de galbeni care mi-au fost înapoiați ieri[1]. Zece mii de galbeni de aur este o avere destul de... *(Fratele şi sora se ivesc, tăinuind împreună)* O, Doamne! Cât p-aci să mă trădez singur! M-a luat gura pe dinainte şi grozav mi-e teamă că tot chibzuind cum şi ce fel, am vorbit cam tare. Ce este cu voi?

Cléante
Nimic, tată.

Harpagon
Sunteți de mult aici?

Élise
D-abia am sosit.

Harpagon
Ați auzit?

Cléante
Ce, tată?

Harpagon
Adineauri...

Élise
Ce?

Harpagon
Ce am spus.

[1] Faptul că a primit banii numai cu o zi înainte, explică de ce Harpagon, cămătar fără pereche, îi ține deocamdată îngropați în grădină.

Cléante
N-am auzit nimic.

Harpagon
Ba ați auzit.

Élise
Ba s-avem iertare.

Harpagon
O vorbă, două, tot ați auzit voi. Iată, îmi spuneam cât e de greu să găseşti azi bani şi adăugam că fericit este cel ce are de pildă zece mii de galbeni în casă.

Cléante
Noi ne feream să ne apropiem de dumneata, ca să nu-ți tulburăm gândurile.

Harpagon
Sunt bucuros că vă spun şi vouă, ca nu cumva să-mi tălmăciți vorbele anapoda şi să vă închipuiți poate că cei zece mii de galbeni îi am tocmai eu.

Cléante
Noi nu ne amestecăm în treburile dumitale.

Harpagon
Unde dă Dumnezeu să am zece mii de galbeni?

Cléante
Totuşi...

Harpagon
Ar fi o straşnică afacere pentru mine.

Élise
N-ar fi de mirare...

Harpagon
Aş avea mare nevoie.

Cléante
Eu cred că...

Harpagon
Mi-ar prinde tare bine.

Élise
La drept vorbind...

Harpagon
Atunci nu m-aş mai plânge – cum fac acum – că vremurile sunt ticăloase.

Cléante
Pentru numele lui Dumnezeu, tată, n-are nici un rost să te plângi, când toată lumea ştie că eşti destul de bogat.

Harpagon

Cum ai zis? Destul de bogat? Cei care spun asta mint cu neruşinare. Nimic nu e adevărat şi cei ce răspândesc zvonuri de soiul ăsta sunt nişte ticăloşi.

Élise
Pentru ce te înfurii, tată?

Harpagon
Mi se pare ciudat că tocmai copiii mei nu mă cred şi trec de partea duşmanilor.

Cléante
Înseamnă că te duşmănim, dacă spunem că ai avere?

Harpagon
Da. Datorită clevetirilor de soiul ăsta, ca şi cheltuielilor pe care le faceți, o să mă găsiți într-o bună zi cu beregata tăiată, fiindcă s-a dus vestea că sunt căptuşit cu aur.

Cléante
Ce cheltuieli atât de mari fac?

Harpagon
Ce cheltuieli? Uiți în ce veşminte falnice te plimbi prin oraş? Ieri o mustram pe sora ta – dar în ce te priveşte, e şi mai rău. E strigător la cer: cu cât preţuieşti, din cap până în picioare, şi-ar putea face cineva o rentă! Ți-am mai spus de o mie de ori, fiule, că purtările tale nu-mi plac de loc. Te găteşti parcă ai fi cine ştie ce nobil şi ca să umbli astfel îmbrăcat, înseamnă că mă ciupeşti.

Cléante
Cum te... ciupesc?

Harpagon
Ştiu şi eu! De unde iei atunci bani ca să te împopoţonezi în halul ăsta?

Cléante
Eu, tată? Află că joc cărți şi pun pe mine tot ce câştig.

Harpagon
Foarte prost din partea ta. Daca ai noroc la cărți, ar trebui să tragi folos şi să dai banii cu dobândă frumoasă, ca să te chiverniseşti! Aş vrea să ştiu – fără a mă întinde mai departe – la ce-ți slujesc atâtea panglici cu care te împodobeşti din cap până în picioare şi dacă şase catarame nu sunt de ajuns ca să-ți strângi pantalonii? E atâta nevoie să zvârli banii pe peruci, când te poți mulţumi cu părul pe care ți l-a dat Dumnezeu şi care nu costă nimic? Mă prind că risipeşti cu panglicuțele şi cu perucile cel puțin douăzeci de galbeni. Şi douăzeci de galbeni aduc pe an optsprezece livre, şase franci şi opt bani, chiar dacă-i împrumuți cu opt la sută[1].

Cléante
Ai dreptate, tată.

Harpagon
Acum să lăsăm asta şi să vorbim de altele. *(Zărind că Élise şi Cléante îşi fac semne)* Dar ce văd? *(Încet)* Nu cumva îşi fac semne să-mi fure punga? *(Tare)* Ei, ce sunt semnele astea?

Élise
Ne îndemnam – fratele meu şi cu mine – care să înceapă, fiindcă vrem să-ți spunem fiecare câte ceva.

Harpagon
S-a nimerit tocmai bine, deoarece am şi eu ceva să vă spun la amândoi.

[1] Lui Harpagon i se pare că o dobândă de 8%, este modestă. În realitate dobândă legală era de 5%.

Cléante
Vrem să-ți vorbim despre căsătorie.

Harpagon
Iar în ce mă priveşte, tot de căsătorie e vorba.

Élise
Vai, tată!

Harpagon
Pentru ce strigi? De ce te-ai speriat? De cuvânt, sau de ceea ce înseamnă el cu adevărat?

Cléante
Ne temem amândoi de căsătorie, fiindcă nu ştim în ce fel o înțelegi, tată, şi întrucât simțămintele noastre se pot împăca cu alegerea dumitale.

Harpagon
Un pic de răbdare! nu te speria! Ştiu prea bine ce vă trebuie, şi ție – şi surorii tale – şi n-o să aveți nici tu, nici ea, prilej de a vă plânge de ceea ce am de gând să fac. Şi ca să începem, *(lui Cléante)* ia spune-mi: ai văzut-o cumva pe o tânără care se numeşte Mariane şi care locuieşte nu departe de noi?

Cléante
Am văzut-o, tată.

Harpagon
Şi tu?

Élise
Eu am auzit vorbindu-se de ea.

Harpagon
Cum o găseşti, fiule?

Cléante
O ființă fermecătoare.

Harpagon
Chipul?

Cléante
Atrăgător şi isteț.

Harpagon
Înfățişarea? Purtările?

Cléante
Minunate – mai încape vorbă?

Harpagon
Nu credeți că o fată cu asemenea însuşiri merită să-ți atragă luarea-aminte?

Cléante
Bineînțeles, tată.

Harpagon
Că ar fi o fericire s-o iei în căsătorie?

Cléante
Şi încă ce fericire!

Harpagon
Şi că bărbatul ar face o foarte nimerită alegere?

Cléante
Şi încă ce alegere!

Harpagon
Dar e o mică piedică: bănuiesc că n-are zestrea trebuitoare.

Cléante
O, dragă tată, nu trebuie să te gândeşti la avere, când e vorba să te căsătoreşti cu o fată atât de desăvârşită.

Harpagon
S-avem iertare – s-avem iertare! E un cusur care totuşi s-ar putea îndrepta. Dacă venitul fetei nu e mulţumitor, cauţi să te despăgubeşti pe alte căi.

Cléante
Nimic mai uşor.

Harpagon
În sfârşit, sunt bucuros că simţiţi la fel cu mine, deoarece nevinovăţia şi gingaşa ei înfăţişare mi-au cucerit inima şi sunt hotărât s-o iau de soţie, dacă dobândesc şi ceva pe deasupra.

Cléante
Ce?

Élise
Cum?

Cléante
Spui că eşti hotărât?

Harpagon
Să mă însor cu Mariane.

Cléante
Dumneata... dumneata?

Harpagon
Da, eu... eu... eu! Dar ce înseamnă asta?

Cléante
Mi-a venit ameţeală. Dă-mi voie să plec de-aici.

Harpagon
Nu e nimic. Du-te la bucătărie şi bea un pahar cu apă rece. Ce ţi-e şi cu domnişorii ăştia! N-au tărie, nici cât puii de găină. Asta am hotărât, fiica mea, în ce mă priveşte pe mine. Cât despre fratele tău, îl însor cu o văduvă de care mi s-a vorbit chiar azi-dimineaţă. Iar pe tine, te dau după seniorul Anselme.

Élise
Seniorul Anselme?

Harpagon
Da. E bărbat matur, prevăzător şi înțelept, care n-are mai mult de cincizeci de ani şi despre care se spune că e foarte avut.

Élise
(îi face o plecăciune)
Iartă-mă tată, dar nu vreau să mă mărit.

Harpagon
(maimuțărindu-i plecăciunea)
Iar eu, fetița mea, mititica mea dragă, am hotărât – cu voia dumitale – să te mărit.

Élise
(făcând iar o plecăciune)
S-avem iertare, tată...

Harpagon
(maimuțărind-o pe'Élise)
S-avem iertare, fata mea.

Élise
Slugă plecată seniorului Anselme, dar cu învoirea dumitale *(făcând iar o plecăciune),* nu mă mărit cu el.

Harpagon
Sluga dumitale prea supusă, dar *(maimuțărind-o pe Élise),* te vei căsători cu el chiar deseară.

Élise
Chiar deseară?

Harpagon
Chiar deseară.

Élise
(făcând iar o plecăciune)
Asta n-o să se întâmple, dragă tată.

Harpagon
(maimuțărind-o pe Élise) O să se întâmple, dragă fată.

Élise
Ba nu!

Harpagon
Ba da!

Élise
Nu – am spus!

Harpagon
Ba da – am spus!

Élise
În privința asta, n-ai să mă constrângi.

Harpagon

Am să te constrâng.

Élise
Mai curând mă omor, decât să mă mărit cu un asemenea bărbat.

Harpagon
N-ai să te omori şi ai să-l iei de bărbat. Auziți îndrăzneală! Cine a mai pomenit o fată vorbind cu tatăl ei în felul ăsta?

Élise
Dar cine a mai pomenit ca un tată să-şi mărite fata în felul ăsta?

Harpagon
E o partidă fără de cusur şi sunt încredințat că toată lumea va încuviința alegerea mea.

Élise
Iar eu cred că nici un om cu scaun la cap n-o va încuviința.

Harpagon
(zărindu-l pe Valère)
Uite-l pe Valère. Consimți să ne fie judecător în privința asta?

Élise
Consimt.

Harpagon
Şi ai să te supui hotărârii lui?

Élise
Mă supun. Fac ce hotărăşte el.

Harpagon
Atunci ne-am înțeles.

Scena 5
Valère, Harpagon, Élise

Harpagon
Apropie-te, Valère. Fii judecător între fata mea şi mine. Care din noi are dreptate.

Valère
Dumneavoastră, stăpâne, fără doar şi poate.

Harpagon
Ştii despre ce este vorba?

Valère
Nici n-am nevoie să ştiu. Dumneavoastră aveți dreptate, nu greşiți niciodată.

Harpagon
Chiar astă-seară, vreau să dau de bărbat fetei mele un om pe cât de înțelept, pe atât de bogat, iar zvăpăiata îmi râde în nas, bătându-şi joc de alegerea mea. Ce spui de asta?

Valère
Ce spun eu?

Harpagon
Tu, nu altul!

Valère
D-apoi...

Harpagon
Ce?

Valère
Spun că sunt de partea dumneavoastră, că e peste putință să n-aveți dreptate, dar că şi domnişoara, la rândul ei, dacă te-ai gândi bine, nu judecă prost şi...

Harpagon
Cum, dar seniorul Anselme este o partidă grozavă, nobil de viță veche, blând şi liniştit, bun şi înțelegător. Unde mai pui că n-are nici un copil din căsătoria dintâi, aşa că i se potriveşte de minune.

Valère
Nimic mai adevărat. Însă domnişoara v-ar putea răspunde că n-ar trebui să pripiți lucrurile, că e nevoie de oarecare răgaz, ca să-şi dea seama dacă într-adevăr simte o înclinație pentru...

Harpagon
E un prilej care nu trebuie scăpat eu nici un preț. Pentru mine înseamnă un noroc picat din cer şi dacă se hotărăşte s-o ia fără zestre...

Valère
Fără zestre?

Harpagon
Da, fără zestre!

Valère
Atunci, nu mai spun nimic. Hotărârea dumneavoastră e îndreptățită şi nu îngăduie împotrivire.

Harpagon
Înseamnă pentru mine o economie grozavă.

Valère
Bineînțeles, lucrul e cum nu se poate mai limpede. Drept e, însă, că şi fiica dumneavoastră v-ar putea răspunde că o căsătorie e o treabă mai grea decât ne închipuim, că de ea atârnă fericirea sau nenorocirea unei vieți întregi şi că un legământ care dăinuieşte până la moarte trebuie făcut cu mare chibzuință.

Harpagon
Fără zestre!

Valère
Aveți dreptate. Asta hotărăşte. S-ar putea totuşi găsi oameni care să spună că în asemenea împrejurări trebuie să țineți seama şi de ce simte fata şi că o nepotrivire atât de strigătoare de vârstă, de obiceiuri şi de gusturi poate stârni într-o căsnicie necazuri fără număr.

Harpagon
Fără zestre!

Valère
La asta, nu există nici un răspuns, ştiu prea bine. Care dracu ar cârti împotrivă? Ce însemnătate are dacă

se găsesc atâția părinți care se gândesc la fericirea fetelor mai vârtos decât la banii pe care s-ar cuveni să-i dea; care în ruptul capului nu s-ar învoi să le jertfească pentru folosul lor, străduindu-se în primul rând să clădească o căsnicie pe temeiul cinstei, înțelegerii, bucuriei şi să...

Harpagon
Fără zestre!

Valère
Aşa e! Cu asta le-ai închis gura la toți. Fără zestre! Cum dracu să te mai împotriveşti?

Harpagon
(cu *ochii spre grădină)*
Ia stați! Parcă latră câinele! N-au venit cumva să-mi fure banii? Aşteptați-mă aici, mă întorc îndată.
(Iese)

Élise
De cine ți-ai bătut joc, Valère, vorbind în felul ăsta?

Valère
N-am vrut să-l întărât – poate izbândim mai uşor. Dacă îl înfruntăm cu tărie, stricăm tot, fiindcă sunt firi pe care trebuie să le iei cu ocolişuri, care nu îngăduie nici un fel de împotrivire, încăpățânați pe care adevărul îi înrăieşte, care nu vor să păşească pe drumul cel drept, şi pe care nu-i duci unde vrei, decât purtându-i din colț în colț. Prefă-te ascultătoare la tot ce vrea – îți ajungi mai curând scopul şi...

Élise
Dar de căsătorie ce spui, Valère?

Valère
Găsim noi o pricină ca s-o zădărnicim.

Élise
Ce pricină să mai găsim, doar trebuie să mă mărit chiar astă-seară!

Valère
Ceri o amânare, spui că eşti bolnavă.

Élise
O să descopere numaidecât şiretenia, dacă cheamă medicul.

Valère
Vrei să glumeşti? Parcă medicul se pricepe la ceva? Născoceşte orice boală pofteşti, că el o să găsească numaidecât că aia e.

Harpagon
(se întoarce)
Slavă Domnului, mi s-a părut.

Valère
Iar ca ultimă scăpare, fuga ne pune la adăpost de orice primejdie – astfel încât, dacă dragostea ta, frumoasă Élise, e destul de puternică... *(Îl vede pe Harpagon)* Da, domnişoară, o fată trebuie să asculte de tatăl ei! Ce rost mai are să privească dacă bărbatul e frumos sau urât? Şi când cuvântul hotărâtor: fără zestre! – este rostit, se cuvine să ia ce i se dă!

Harpagon
Foarte bine! Uite ce înseamnă să vorbeşti cu înțelepciune!

Valère
Stăpâne, iertați-mă dacă mă ia gura pe dinainte şi mă rostesc cu asprime...

Harpagon
Să te iert? Dar sunt încântat şi tot ce doresc e să câştigi desăvârşita ei încredere. Da, degeaba fugi, îi dau asupra ta lui Valère puterea pe care cerul mi-a dăruit-o mie şi-ți poruncesc să faci tot ce ți-o spune el.

Valère
Să te prind eu, domnişoară, că nu-mi faci în voie! Stăpâne, mă iau după ea ca să urmez cu sfaturile pe care am pornit să i le dau...

Harpagon
Te rog, o să-ți fiu recunoscător...

Valère
E bine să nu dai drumul la hățuri...

Harpagon
Aşa e... nu da drumul...

Valère
N-aveți nici o grijă, o potolesc eu...

Harpagon
Aşa, potoleşte-o! Potoleşte-o! Mă duc fă dau o raită prin oraş, dar mă întorc curând.

Valère
(luând-o pe Élise şi vorbindu-i)
Da, da, banul e mai prețios ca orice pe lume şi trebuie să mulțumiți cerului că v-a dăruit un părinte atât de chibzuit. Ştie ce înseamnă viața! Când cineva e gata să ia o fată fără zestre, n-ai voie să priveşti mai departe. Asta cuprinde tot şi *fără zestre* ține loc de frumusețe, de tinerețe, de boierie, de onoare, de cumințenie şi de cinste.

Harpagon
Ce băiat cumsecade! Vorbeşte ca din carte! Ferice de cine are un slujitor ca el!

Actul II

Scena 1
Cléante, La Flèche

Cléante
A, ticălosule, unde te-ai vârât? Nu ți-am dat poruncă...

La Flèche
Ştiu, stăpâne. Am venit aici, hotărât să te aştept, dar părintele dumitale, care n-are pereche pe lume de cârcotaş, m-a dat afară împotriva voinţei mele, ba cât p-aci să mă stingă în bătaie.

Cléante
Cum mai merg treburile noastre? Lucrurile s-au încurcat rău. De când nu te-am mai văzut, am aflat că tată-meu şi cu mine iubim aceeaşi fată.

La Flèche
Tatăl dumitale... îndrăgostit?

Cléante
Da. Şi d-abia m-am putut stăpâni ca să-i ascund tulburarea pe care vestea asta mi-a pricinuit-o.

La Flèche
Ia uite ce l-a găsit! Să se îndrăgostească! Dracu l-a îndemnat? De cine-şi bate el joc? Dar ce, dragostea a fost născocită pentru pociți ca el?

Cléante
Cred că patima asta, pentru păcatele mele a pus gheara pe el.

La Flèche
Nu i-ai putut mărturisi că iubeşti şi dumneata aceeaşi fată?

Cléante
Nu, ca să nu-i dau prilej de ceartă şi astfel să păstrez putința de a împiedica – într-un fel sau altul – căsătoria asta nesăbuită. Ei, ce răspuns îmi aduci?

La Flèche
Ce vrei, stăpâne, vai de cei ce umblă după împrumut! Trebuie să înduri răspunsuri, unele mai năstruşnice decât altele, când ai de-a face cu cămătarii.

Cléante
Atunci, nici o nădejde?

La Flèche
Nu se ştie încă. Jupân Simon, mijlocitorul la care am fost îndreptați, om isteț şi priceput nevoie mare, spune că s-a dat peste cap pentru dumneata şi se jură pe toți sfinții că i-ai cucerit inima cu înfățişarea dumitale.

Cléante
O să găsesc ori nu cei cincisprezece mii de franci de care am nevoie?

La Flèche
Bineînțeles, dar cu anumite chițibuşării cărora trebuie să te supui, dacă vrei ca treaba să meargă strună.

Cléante
Te-a dus să vorbeşti cu cel care urmează să împrumute banii?

La Flèche

Dumneata crezi că aşa merge? Se fereşte şi mai vârtos ca dumneata şi avem de-a face cu taine mai nepătrunse decât ne închipuim. Nu vrea să spună nici un nume, dar chiar azi o să vă pună faţă în faţă într-o casă străină, ca să afle din gura dumitale din ce neam eşti şi dacă ai stare. Nu mă îndoiesc că, aflând cine e tatăl dumitale, lucrul o să meargă uşor.

Cléante

Unde mai pui că mama fiind moartă, îmi revine şi averea ei?

La Flèche

Uite o ciornă scrisă chiar de el şi trimisă mijlocitorului nostru, ca să-ţi fie arătată înainte de a vă întâlni.

"În împrejurarea când împrumutătorul socoteşte că banii n-or să fie în primejdie, că acela ce împrumută e major şi dintr-un neam cu avere destulă, temeinic aşezată, limpede şi la adăpost de orice fel de încurcături, se va întocmi un înscris în faţa unui notar, omul cel mai cinstit ce se va găsi, şi care va fi ales de împrumutător, deoarece acesta din urmă ţine cu orice preţ ca sus-zisul act să fie întocmit fără de greş."

Cléante

În privinţa asta n-am nimic de zis.

La Flèche

"Împrumutătorul, ca să-şi descarce cugetul de orice mustrare, consimte să primească o dobândă doar de cinci şi jumătate la sută..."

Cléante

Numai cinci şi jumătate la sută? Cinstit om, n-am ce spune!

La Flèche

Asta cam aşa e.

"Dar cum împrumutătorul de mai sus n-are asupra lui banii de care e nevoie, şi e constrâns – pentru a face pe placul celui ce împrumută – să ceară şi el de la altul cu douăzeci la sută dobândă, urmează ca împrumutatul dintâi să plătească dobânda de mai sus, pe deasupra celeilalte, ştiut fiind că împrumutătorul dintâi s-a împrumutat numai pentru a face pe plac celui ce se împrumută."

Cléante

Cum? Ce cămătar! Ce zgripţoroi! Asta face douăzeci şi cinci la sută!

La Flèche

La fel am spus şi eu. Dar poate că te mai gândeşti.

Cléante

Ce vrei să mă mai gândesc? Am nevoie de bani şi trebuie să primesc.

La Flèche

Şi eu am răspuns la fel.

Cléante

Mai e ceva?

La Flèche

O adăugire de nimica toată. "Din cei cincisprezece mii de franci ceruţi, împrumutătorul nu poate da, în bani, decât zece mii de franci, împrumutatul va primi pentru ce mai rămâne mobile, stofe şi scule, potrivit listei de mai jos şi pe care împrumutătorul de mai sus, de bună-credinţă, i le-a preţuit cât mai puţin."

Cléante

Ce înseamnă asta?

La Flèche

Ascultă lista.

"Mai întâi un pat de cinci coți, împodobit cu laturi de horbotă de Ungaria, cusute frumos pe o pânză măslinie, împreună cu şase scaune şi o învelitoare la fel, căptuşite cu mătăsică în ape roşii şi albastre."

"Pe urmă, un brâu de jur împrejurul patului, din borangic de Aumale, trandafiriu, încreţit şi cu ciucuri la fel."

Cléante

Ce să fac cu toate astea?

La Flèche

Aşteaptă.

"Un covor înfăţişând *Dragostea lui Gombaud cu Maceea."*[1]

"Pe urmă, o masă mare de lemn de nuc, cu douăsprezece picioare răsucite, care se lungeşte din două părți, şi înzestrată pe deasupra cu douăsprezece scaune fără spetează."

Cléante

Dar ce-mi trebuie mie astea?

La Flèche

Un pic de răbdare.

"Trei pistoale mari, împodobite cu sidef, şi atârnătoare la fel."

"Un cuptor de cărămizi, cu două vetre şi trei căldări, foarte potrivit pentru cei ce se îndeletnicesc cu fiertul rachiului."

Cléante

M-apucă nebunia!

La Flèche

Domol, domol, stăpâne!

"Pe urmă o lăută de Bolonia, cu toate coardele ei, sau cam aşa ceva"...

"Pe urmă, un joc de bile, un țintar moştenit de la vechii greci, foarte potrivite să-ți pierzi vremea, când n-ai nimic de făcut."

"Pe urmă, o piele de şopârlă de trei coți şi jumătate, umplută cu paie – podoabă plăcută de spânzurat în tavan..."

"Toate aci înşirate, prețuite cinstit la mai mult de patru mii cinci sute de livre, se scad la prețul de trei mii de franci, din bunăvoința împrumutătorului."

Cléante

Ticălosul, călăul dracului, ciuma să-i ia cu bunăvoința lui cu tot! S-a mai pomenit asemenea camătă? Nu se mulțumeşte cu îndrăcită de dobândă pe care o cere, mă sileşte să-i mai cumpăr, pentru trei mii de livre, boarfele şi cioburile pe care le-a strâns? Şi eu n-o să iau pe ele nici şase sute de franci! Dar n-am încotro: trebuie să primesc, e în puterea lui să mă constrângă – mi-a înfipt, nemernicul, cuțitul în beregată!

La Flèche

Ai pornit-o şi dumneata, stăpâne, pe drumul lui Panurge, care a ajuns la sapă de lemn luând bani înainte, cumpărând scump şi vânzând ieftin, furându-şi singur căciula...

Cléante

Şi ce-ai vrea să fac? Uite la ce sunt constrânşi tinerii din pricina blestematei de zgârcenii a părinților! Şi se mai şi miră unii că le doresc moartea.

La Flèche

Drept că tatăl dumitale ar scoate din sărite pe omul cel mai potolit de pe lume. N-am, slavă Domnului,

[1] Subiect pastoral toarte la modă la începutul veacului al *Xvii*-lea.

însuşiri de hoţ, deşi mă pricep să scap cu faţa curată şi să mă descurc cu dibăcie din şmecherii mirosind a puşcărie, şi asta numai din ce am văzut la cei de seama mea ce se dedau la tot soiul de fapte neîngăduite. Dar mărturisesc că, prin purtarea lui, tatăl dumitale îmi dă o poftă nebună să-l jefuiesc, fiindcă socot că, jefuindu-l, aş săvârşi o ispravă de laudă.

Cléante
Dă-mi lista, să mă mai uit pe ea.

Scena 2

Jupânul Simon, Harpagon, Cléante, La Flèche, în fundul scenei

Jupânul Simon
După cum spuneam, e vorba de un tânăr care are nevoie de bani. Îi crapă buza, aşa încât este la cheremul nostru.

Harpagon
Dar crezi, jupâne Simon, că nu e nimic de temut cu tânărul acela? Îi cunoşti numele, averea, familia?

Jupânul Simon
Nu, în privinţa asta nu vă pot da nici o deslușire temeinică; întâmplarea m-a pus în legătură cu el. Dar puteţi afla ce doriţi, prin dumneavoastră înşivă, deoarece trimisul lui mi-a dat toate temeiurile să nădăjduiesc că veţi fi mulţumit când îl veţi cunoaşte. Ce ştiu, e că face parte dintr-un neam de oameni foarte bogaţi, că nu mai are mamă şi că dă încredinţare – dacă doriţi dumneavoastră – că şi tată-său o să fie mort în opt luni de zile, cel mult.

Harpagon
Asta e ceva. Vezi, jupâne Simon, filotimia ne îndeamnă să facem bine oamenilor, de câte ori putem.

Jupânul Simon
Mie-mi spuneţi!

La Flèche
(încet, către Cléante)
Ce înseamnă asta? Jupân Simon al nostru stă de vorbă cu tatăl dumitale?

Cléante
(încet, către La Flèche)
Nu cumva s-a aflat cine sunt? Nu cumva m-ai vândut şi tu?

Jupânul Simon
(lui La Flèche)
Cum? V-aţi şi înfiinţat? Cine v-a spus că aici şade? *(Către Harpagon)* Să nu bănuiţi cumva, domnule, că eu le-am dezvăluit numele dumneavoastră şi unde locuiţi. Cu toate că, după părerea mea, nu iese nici un necaz: sunt oameni care-şi ţin gura şi o să vă puteţi înţelege cu uşurinţă.

Harpagon
Ce spui? Nu înţeleg.

Jupânul Simon
(arătând spre Cléante)
Dumnealui doreşte să se împrumute cu cincisprezece mii de livre – după cum v-am spus.

Harpagon
Cum, spânzuratule, tu te dedai la asemenea ruşinoase îndeletniciri?

Cléante
Cum, tată, dumneata te dedai la asemenea ruşinoase negustorii?

(Jupânul Simon şi La Flèche se îndepărtează)

Harpagon
Vrei să ajungi pe drumuri, prin asemenea împrumuturi criminale?

Cléante
Dumneata cauți să te îmbogățeşti prin camătă sălbatică?

Harpagon
Şi mai îndrăzneşti să te arăți în ochii mei?

Cléante
Iar dumneata mai îndrăzneşti să te arăți în ochii lumii?

Harpagon
Nu ți-e ruşine să ajungi în halul ăsta, să te azvârli în cheltuieli nebuneşti, risipind cu neruşinare avutul pe care părintele tău l-a agonisit cu atâta sudoare?

Cléante
Iar dumneata nu roşeşti când îți terfeleşti numele cu neguțătoriile pe care le faci, jertfind cinste şi faimă pentru setea de a strânge ban lângă ban şi întrecând, în ce priveşte dobânzile, şmecheriile de care se folosesc cei mai ticăloşi cămătari?

Harpagon
Piei din ochii mei, pungaşule, piei din ochii mei!

Cléante
Care e mai pungaş, după părerea dumitale? Cel care ia bani fiindcă are nevoie, sau cel care fură banii cu care n-are ce face?

Harpagon
Pleacă, îți spun, nu mă scoate din sărite. *(Singur)* Nu-mi pare rău pentru cele ce s-au petrecut. Asta o să-mi slujească de învățătură să fiu cu ochii în patru de-acum înainte la tot ce face.

Scena 3
Frosine, Harpagon

Frosine
Domnule...

Harpagon
Aşteaptă o clipă. Mă întorc să stăm de vorbă. *(Aparte)* Trebuie să dau o raită pe la banii mei.

Scena 4
La Flèche, Frosine

La Flèche
Întâmplarea e plină de haz. Trebuie să aibă pe undeva o prăvălie de vechituri, pentru că din toată lista n-am recunoscut nimic din lucrurile de aici.

Frosine

Tu eşti La Flèche, săracul de tine? Cum se face că te întâlnesc?

La Flèche
Cum, tu eşti, Frosine? Ce cauți aici?

Frosine
Ce fac în toate părțile: învârtesc treburile, dau oamenilor o mână de ajutor, şi trag cât mai mult câştig din darurile cu care sunt înzestrată. Ştii şi tu că pe lumea asta trebuie să trăieşti dm dibăcie, şi că făpturilor cum sunt eu, cerul nu le-a hărăzit alte venituri decât prefăcătoria şi istețimea.

La Flèche
Ai pus ceva la cale cu stăpânul nostru?

Frosine
Da. Pun la cale cu el o treabă nu tocmai grea, din care să mă aleg cu ceva câştig.

La Flèche
De la el? Trebuie să fii tare năzdrăvană ca să scoți ceva. Şi ți-o spun verde că banul lui nu-l vezi uşor.

Frosine
Da, dar sunt anumite trebşoare care aduc cât nu gândeşti.

La Flèche
Sunt sluga dumitale, dar văd că nu-l cunoşti pe jupân Harpagon. Jupân Harpagon e cel mai neomenos dintre oameni, e muritorul cel mai aspru şi mai strâns la mână dintre toți muritorii. Oricât l-ai îndatora, nu e chip să-l faci să dezlege baierele pungii. Laude, cinstire, bunăvoință în vorbe, prietenie – cât pofteşti! Dar bani, să-ți iei nădejdea! Laudele şi linguşelile lui sunt seci şi strepezite şi *a da* e o vorbă pe care o urăşte într-aşa măsură, că niciodată nu spune: *Îți dau,* ci *Îți împrumut bună ziua!*

Frosine
Lasă că ştiu eu cum să-i mulg pe oameni şi cunosc taina de a-i face să-mi deschidă inimile, gâdilându-le pornirile nemărturisite şi dibuind locul unde sunt mai simțitori.

La Flèche
La el, astea sunt fleacuri! Pun rămăşag că n-ai să-l înduioşezi, când e vorba de bani. În privința asta e catâr – dar un catâr în stare să scoată din fire o omenire întreagă. Poți să crăpi, că nu-l clinteşti! Într-un cuvânt, iubeşte banul mai mult decât bunul nume, cinstea şi virtutea, şi când vede pe unul cerând, îl loveşte damblaua! E ca şi cum l-ai izbi de moarte, ca şi cum i-ai străpunge inima, ca şi cum i-ai smulge măruntaiele şi dacă... Dar uite-l că se întoarce – mă duc.

Scena 5
Harpagon, Frosine

Harpagon
(încet)
Totu-i la loc! *(Tare)* Ei, Frosine, ce veste?

Frosine
Doamne, dar ce bine arătați. Şi aveți un obraz care plesneşte de sănătate!

Harpagon
Cine? Eu?

Frosine
Niciodată nu v-am văzut mai tânăr şi mai vesel!

Harpagon
Nu mai spune!

Frosine
Vai, dar de când vă ştiu, n-aţi arătat atât de falnic, şi cunosc băieţi de douăzeci şi cinci de ani care arată mai bătrâni ca dumneavoastră!

Harpagon
Cu toate astea, Frosine, am şaizeci bătuţi pe muchie.

Frosine
Dar ce înseamnă şaizeci de ani? Ia uite vorbă! Sunteţi în floarea vârstei şi d-abia de-aci înainte începe vremea bărbatului.

Harpagon
Poate că ai dreptate, dar douăzeci mai puţin n-ar strica, după părerea mea.

Frosine
Glumiţi, domnule. Dumneavoastră n-aveţi nevoie de asta şi sunteţi făcut dintr-o plămadă să trăiţi până la o sută de ani.

Harpagon
Aşa crezi tu?

Frosine
Ba bine că nu! Aveţi toate semnele. Ia staţi niţel să mă uit mai bine la dumneavoastră! Doamne! Doamne! Uite, între sprâncene, dunga de viaţă lungă.

Harpagon
Te pricepi la asta?

Frosine
Ba bine că nu! Ia daţi mâna încoace! Doamne, Doamne, ce mai dungă de viaţă lungă!

Harpagon
Cum?

Frosine
Uitaţi-vă şi dumneavoastră până unde merge dunga.

Harpagon
Şi ce însemnează asta?

Frosine
Cum, ce însemnează? Eu credeam că o să trăiţi numai o sută de ani! Dar văd că o să ajungeţi la o sută douăzeci.

Harpagon
E cu putinţă?

Frosine
Doar dacă v-ar omorî! Şi pe copiii dumneavoastră şi pe copiii copiilor lor, tot dumneavoastră îi duceţi la groapă.

Harpagon

Foarte bine. Cum merg treburile noastre?

Frosine

Ce mai întrebați? Ce-am pus eu la cale şi n-a mers? Mai ales pentru căsătorii, sunt cum nu se poate mai dibace. Nu se află pe lume făpturi să mi le împerechez cât ai clipi din ochi şi cred că dacă mi-aş pune în minte, l-aş însura chiar pe Padişah cu Republica Veneției. Fiindcă îmi închipui că n-ar fi de loc greu. Cum le cunosc destul de bine şi pe Mariane şi pe maică-sa, le-am vorbit la amândouă de dumneavoastră, i-am destăinuit mamei ce plăcere vă face când o vedeți trecând strada, sau privind pe fereastră.

Harpagon

Şi ce-a răspuns?

Frosine

Că e bucuroasă să se înrudească cu dumneavoastră, iar când am adăugat că țineți foarte mult ca Mariane să vină astă-seară aici, când are loc căsătoria fiicei dumneavoastră, a primit numaidecât s-o aduc eu.

Harpagon

Află, Frosine, că sunt silit să dau o masă în cinstea ginerelui, seniorul Anselme – aşa încât mi-ar părea bine să cineze şi ea.

Frosine

Aveți dreptate. Aşa că spre seară vine aici s-o vadă pe fata dumneavoastră, după care dă o raită prin iarmaroc, pe urmă se întoarce la cină.

Harpagon

Atunci să se ducă împreună la iarmaroc. Le împrumut careta mea.

Frosine

Cred că nu se poate ceva mai nimerit.

Harpagon

Ascultă, Frosine, ai adus vorba cu maică-sa de zestrea pe care o dă fetei? Ai lăsat-o a înțelege că e nevoie să facă şi ea ceva, să se descurce într-un fel sau altul, să se silească mai mult chiar decât o țin puterile, când e vorba de norocul care-o aşteaptă pe fie-sa? Fiindcă cine a mai văzut să te însori fără să iei un ban?

Frosine

Cum, dar e o fată care v-aduce douăsprezece mii de livre venit.

Harpagon

Douăsprezece mii?

Frosine

Mai întâi e crescută în sărăcie şi nu e mofturoasă la mâncare. E obişnuită să se hrănească cu salată, cu lapte, cu brânză şi cu cartofi, şi pentru care nu e nevoie să întinzi masă mare cu ciorbe gustoase, cu mâncări alese, cu cine mai ştie ce trufandale, cum se întâmplă cu alte femei – şi asta înseamnă o economie pe an de cel puțin trei mii de franci. Pe lângă asta nu se gândeşte decât să fie curat îmbrăcată, nu-i plac veşmintele împodobite şi giuvaerurile scumpe, nici lucruri de casă arătoase, după care altele de seama ei se dau în vânt – prin urmare, încă patru mii de livre puse deoparte. Mai apoi are groază de jocul de cărți, lucru de loc obişnuit femeilor din ziua de azi. E una la noi în mahala care a pierdut la cărți douăzeci de mii de franci, numai anul ăsta! Dar să nu luăm decât pe sfert! Cinei mii de la joc, patru mii de la îmbrăcăminte şi giuvaeruri, asta face nouă mii de livre. Cu cele o mie de scuzi economisiți de la mâncare, poftim că am încăputat cei douăsprezece mii de franci!

Harpagon

Da, nu e rău – dar socoteala ta n-are nici un temei.

Frosine

Cum, nici un temei? Nu e o adevărată avere să aduci în căsnicie atâtea economii, apoi, drept câştig de preţ, sila de găteli şi podoabe, sporită cu scârba de jocul de cărţi?

Harpagon

E o adevărată batjocură când spui că şi-a întocmit zestrea din toate cheltuielile pe care n-o să le facă! N-am să m-apuc să dau înscris pentru ce n-am primit. Aşa că ceva tot trebuie să mi se dea.

Frosine

Vai de mine, vi se dă şi încă cu vârf şi îndesat. Mi-au pomenit amândouă de nu ştiu ce ţară în care au destulă avere şi pe care dumneavoastră veţi fi stăpân.

Harpagon

Asta rămâne de văzut. Da, Frosine, mai e ceva care mă nelinişteşte. Fata e tânără şi tinerii de obicei îndrăgesc pe cei de seama lor şi le caută tovărăşia. Tare mi-e teamă că un bărbat de vârsta mea n-o să-i fie pe plac, ceea ce mi-ar pricinui supărări cu care nu m-aş împăca.

Frosine

Vai, ce rău o cunoaşteţi! Mai are o însuşire de care am uitat să vă vorbesc. Nu-i poate suferi pe tineri! În schimb, se înnebuneşte după bătrâni.

Harpagon

Cine, fata?

Frosine

Fata! îmi pare rău că n-aţi auzit din gura ei. Să nu vadă în ochi nici un tânăr! Dar e încântată când poate vedea un bătrân falnic, cu o barbă uite aşa de mare! Bătrânii o farmecă cu deosebire şi vă sfătuiesc să nu faceţi pe tânărul cu ea. Ori unul de şaizeci de ani, ori nimic! Uite, nu sunt patru luni, de când a rupt logodna cu cel care urma să-i fie bărbat, fiindcă aflase că n-are decât cincizeci şi şase de ani şi n-a pus ochelari ca să semneze actul de căsătorie.

Harpagon

Numai din pricina asta?

Frosine

Numai. Ea zice că numai cincizeci şi şase de ani n-o mulţumesc: şi e pentru nasurile care poartă ochelari.

Harpagon

Multe noutăţi mai aflu de la tine!

Frosine

Mai multe chiar decât pot să vă spun. De pildă în odaia ei sunt agăţate mai multe tablouri şi câteva desene. Ce credeţi că înfăţişează? Pe Adonis[1], pe Céphalus[2], pe frumosul Paris[3], ori pe Apolon[4]? Nu, sunt frumoasele portrete ale lui Saturn[5], al regelui Priam[6], moşneagului Nestor[7] şi al lui Anchise[8] căzătura, purtată în cârcă de fiu-său.

Harpagon

---

[1] Zeu al primăverii, de o mare frumuseţe, în mitologia elină.
[2] Personaj mitologic, fiul lui Hermes, celebru pentru frumuseţea lui.
[3] Personaj din Iliada, fiu al lui Priam, care, răpind-o pe Elena, a dezlănţuit războiul Troiei.
[4] Personaj mitologic, zeu al soarelui şi al poeziei, de o frumuseţe desăvârşită.
[5] Personaj mitologic, tatăl lui Zeus, înfăţişat totdeauna ca un moşneag.
[6] Personaj din Iliada, rege al Troiei.
[7] Personaj din Iliada, unul din conducătorii troienilor, respectat pentru înţelepciunea şi vârsta lui înaintată.
[8] Personaj din Iliada, tatăl lui Aeneas, care l-a purtat în cârcă, până la corabie, după ce Troia a fost incendiată.

Asta-i minunat! Niciodată nu mi-ar fi trecut prin cap şi sunt bucuros să-i aflu gusturile. Drept să spun, nici mie, dacă eram femeie, nu mi-ar fi plăcut tinerii!

Frosine

Vă cred! Mare pricopseală să-i iubeşti pe tineri! Ţânci frumoşi, mucoşi plăcuți, care te ispitesc doar ca să-i mângâi. Aş vrea să ştiu ce gust găseşti la ei!

Harpagon

În ce mă priveşte nu mă dumeresc de loc şi nu pricep cum de se găsesc femei cărora să le placă.

Frosine

Trebuie să fii nebună de legat! Şi o zăpăcită, pentru ca tinerețea să-ți pară plăcută! Un tânăr bălăior se cheamă oare bărbat? Mă întreb cum s-ar putea să te îndrăgosteşti de asemenea lighioane?

Harpagon

Asta-mi spun şi eu în fiecare zi, când îi văd sclifosindu-se ca nişte muieri, cu trei tuleie sub nas, zbârlite ca la pisici, cu perucile de câlți, cu nădragii atârnându-le mai jos de genunchi şi cu cămaşa scoasă afară!

Frosine

Şi mai au mutră să se creadă frumoşi, pe lângă o făptură ca dumneavoastră! Aşa bărbat, zic şi eu! Râd ochii, când vă privesc! Uite cum se cuvine să te înfăţişezi şi să fii înveşmântat ca să te faci iubit!

Harpagon

Găseşti că sunt bine?

Frosine

Cum, dar sunteți minunat şi obrazul dumneavoastră parcă-i zugrăvit, nu altceva! Vă rog, întorceți-vă un pic. Nu se poate ceva mai frumos. Faceți câțiva paşi... Poftim trup bine legat, mlădios, cum se cuvine şi care nu dovedeşte nici un beteşug.

Harpagon

D-asta m-a ferit Dumnezeu. Doar din când în când mă ține-n coşul pieptului...

Frosine

Nu face nimic. Vă stă bine – pe urmă, tusea dumneavoastră e plină de gingăşie!

Harpagon

Ia spune-mi, Frosine, m-a văzut? Ia seama la mine, când trec pe stradă?

Frosine

Nu, dar mereu vorbim de dumneavoastră. V-am zugrăvit cu de-amănuntul şi într-una vă laud, ca s-o încredințez ce foloase ar avea cu un bărbat ca dumneavoastră.

Harpagon

Bine ai făcut şi-ți mulțumesc.

Frosine

Şi-acum, domnule, vreau să vă rog ceva. Am un proces pe cale să-l pierd din lipsă de bani *(Harpagon se încruntă),* aşa că dumneavoastră ați putea foarte uşor să mă faceți să-l câştig, dacă v-ați arăta milos cu mine. A, nu vă puteți închipui ce fericită o să fie, când v-o vedea! *(Harpagon ia înfăţişare veselă)* Doamne! Ce-o să-i mai plăceți! Guleraşul ăsta bătrânesc, socot că o să se înnebunească după el! Dar ce o s-o farmece e surtucul, prins cu catarame de jiletcă. Parcă într-adins v-ați hotărât s-o dați gata şi un îndrăgostit încătărămat o să i se pară un făt-frumos din basme!

Harpagon

Mă umple bucuria, când te-aud.

Frosine

Iar procesul despre care v-am pomenit e de mare însemnătate pentru mine. *(Harpagon se încruntă din nou)* Dacă-l pierd, rămân pe drumuri, aşa că un ajutor, nu prea mare, m-ar scoate din încurcătură. A, dacă n-aţi văzut-o strălucind de fericire, când i-am vorbit de dumneavoastră! *(Harpagon se luminează iar la faţă)* Îi ţâşnea bucuria prin priviri, când îi înşiram cât sunteţi de înzestrat, aşa că am pus-o pe jeratic, să fie cât mai repede soţia dumneavoastră.

Harpagon

Mi-ai făcut o nespusă plăcere, Frosine, şi-ţi voi rămâne îndatorat până la sfârşitul zilelor mele.

Frosine

Atunci vă rog, domnule, ajutaţi-mă eu cât puteţi – am mare nevoie. *(Harpagon se întunecă din nou)* Scap de buclucuri şi am să vă fiu în veci recunoscătoare.

Harpagon

Mă duc – am lucruri grabnice de rostuit.

Frosine

Mă jur, domnule, că nu s-a nimerit un prilej mai de seamă, ca să-mi faceţi un bine.

Harpagon

Mă duc să poruncesc caleaşca pentru iarmaroc.

Frosine

Nu v-aş supăra, dacă n-aş fi strânsă de gât.

Harpagon

O să îngrijesc ca să ospătăm devreme, nu cumva să vă culcaţi cu burţile pline...

Frosine

Nu respingeţi, domnule, rugămintea pe care v-o fac. Nici nu vă închipuiţi, domnule, ce bucurie...

Harpagon

Mă cheamă, aşa că mă duc. Pe curând...

Frosine

(singură)

Mânca-te-ar râia, câine spurcat, lua-te-ar dracu să te ia! Zgârcitul s-a ţinut bine, nu s-a dat bătut! Dar nu mă las cu una, cu două şi, dacă nu izbutesc cu el, mă întorc spre ceilalţi, de unde mă aleg, fără îndoială, cu un folos.

Actul III

Scena 1

Harpagon, Cléante, Élise, Valère, jupâneasa Claude, jupânul Jacques, Brindavoine, La Merluche

Harpagon

Veniți încoace, să vă împart porunci, ca să știți fiecare ce aveți de făcut. Apropie-te, jupânească Claude, cu dumneata încep. *(Claude ține în mână o mătură)* Bine, te văd cu arma în mână. Îți poruncesc să faci curat în toate odăile, dar ia seama să nu freci prea mult mesele și scaunele, să nu se tocească. În afară de asta, în timpul ospățului, îți încredințez butelcile cu vin – dacă piere vreuna, sau o spargi, ți-o opresc din simbrie.

Jupânul Jacques
(aparte)
Bună socoteală!

Harpagon

Dumneata, Brindavoine, și dumneata, La Merluche, aveți să spălați paharele și să turnați de băut la musafiri, dar numai când vedeți că vă cer, nu după năravul anumitor slujitori obraznici, care-i stârnesc pe oaspeți și-i îndeamnă la băutură, când nu le e sete. Aşteptați întâi să vă ceară de mai multe ori și nu uitați să serviți apa cât mai din belșug.

Jupânul Jacques
(aparte) Drept e, vinul se suie la cap.

La Merluche
Trențele astea nu le dăm jos de pe noi, stăpâne?

Harpagon
Ba da, când vedeți sosind musafirii, dar băgați de seamă să nu le prăpădiți.

Brindavoine
Stăpâne, știi și dumneata că pieptarul meu are o pată mare de ulei de lampă.

La Merluche
Iar nădragii mei, stăpâne, sunt plesniți la spate și dacă se vede... s-avem iertăciune...

Harpagon

Destul! N-ai decât să stai cu spatele la perete, astfel ca musafirii să nu-ți vadă decât fața! *(Harpagon își aşează pălăria în dreptul jiletcii, ca să arate cum trebuie ascunsă pata de ulei)* Iar tu, când servești, să ții pălăria, cum fac eu. Tu, fata mea, să fii cu ochii în patru, când se iau farfuriile de la masă, ca să nu dispară ce rămâne. Șade frumos fetelor să fie grijulii. Dar, mai ales, ia seama s-o primești cum se cuvine pe iubita mea, când o veni să te ia la iarmaroc. Ai înțeles ce ți-am spus?

Élise
Am înțeles, tată.

Harpagon

Iar dumneata, domnișorule, întrucât am bunătatea să te iert pentru supărarea pe care mi-ai făcut-o adineauri, te poftesc să nu te uiți urât la ea.

Cléante
Eu? Să mă uit urât? Mă întreb pentru ce!

Harpagon

Lasă că știu eu ce mocnesc copiii când li se însoară părinții și cu ce ochi privesc pe mamele vitrege! Aşa încât, dacă vrei să uit cu desăvârșire pocinogul în care era să mă vâri, arată-te voios față de ea și întâmpin-o

cum nu se poate mai prieteneşte.

Cléante
Ca să vorbesc deschis, tată, nu pot făgădui a mă arăta chiar atât de fericit că o să-mi fie mamă vitregă. Aş minți dacă aş spune altfel. Dar ca s-o primesc cu prietenie şi să mă arăt voios că o vad, asta, da – îți făgăduiesc.

Harpagon
Oricum, stăpâneşte-te.

Cléante
Ai să vezi că nu-ți voi da pricină să te plângi.

Harpagon
Foarte cuminte din parte-ți. Valère, ia şi tu seama. Acuma, jupâne Jacques, apropie-te. Într-adins te-am lăsat la urmă.

Jupânul Jacques
Dați-mi voie, stăpâne. Cu cine doriți să stați de vorbă? Cu vizitiul, sau cu bucătarul? Că sunt şi una şi alta.

Harpagon
Cu amândoi.

Jupânul Jacques
Dar cu care mai întâi?

Harpagon
Cu bucătarul.

Jupânul Jacques
Atunci aşteptați, vă rog.
(Îşi scoate haina de vizitiu şi se arată îmbrăcat ca bucătar)

Harpagon
Ce comedie mai e şi asta?

Jupânul Jacques
Acum vă ascult.

Harpagon
Află că astă-seară am musafiri la masă.

Jupânul Jacques
Mare minune!

Harpagon
Ia spune, ne găteşti bucate alese, nu e aşa?

Jupânul Jacques
Dacă-mi dați bani destui.

Harpagon
La dracu! Bani şi iar bani! Cum deschideți gura: bani! bani! bani! Altceva nu ştiți să spuneți decât: bani! şi iar bani! Aşa o țineți într-una! Ce vă frământă pe voi e doar banul!

Valère
De când sunt n-am auzit răspuns mai obraznic! Mare scofală să pregăteşti o masă bună, dacă ai bani mulți! E la îndemâna oricui, şi orice neghiob se pricepe la asta. Dar dacă eşti om isteț, faci masă bună cu bani puțini.

Jupânul Jacques
Masă bună cu bani puțini?

Valère
Da.

Jupânul Jacques
V-aş fi foarte îndatorat, domnule intendent, dacă mi-ați împărtăşi şi mie o atare taină, ba mai mult, dacă ați pofti la bucătărie în locul meu – la bucătărie şi pe capra caleştii, fiindcă eu le fac pe amândouă.

Harpagon
Tacă-ți gura! Spune mai curând ce-ți trebuie.

Jupânul Jacques
Să spună domnul intendent. El s-a lăudat c-o să vă dea mâncare aleasă cu bani puțini.

Harpagon
Ai să-mi răspunzi la ce te-am întrebat?

Jupânul Jacques
Câți o să fiți la masă?

Harpagon
Opt sau zece – dar să pregăteşti pentru opt. Când e de mâncare pentru opt, se mai găseşte şi pentru zece.

Valère
Bineînțeles.

Jupânul Jacques
Atunci, patru soiuri de ciorbe de carne şi cinci feluri de gustări... După ciorbe, felurite mâncăruri...

Harpagon
Dar, ce îți închipui, că am poftit un oraş întreg?

Jupânul Jacques
Fript...

Harpagon
(îi astupă gura cu palma)
Opreşte-te, tâlharule, îmi cheltuieşti tot avutul!

Jupânul Jacques
Legume...

Harpagon
(astupându-i iar gura cu palma)
N-ai să te opreşti o dată?

Valère
Dar ce, ai chef să plesnească musafirii de atâtea feluri? Socoți că stăpânul şi-a poftit prietenii ca să-i ucidă? Ai face mai bine să citeşti ce scrie în cărți cu privire la sănătatea oamenilor, sau mai curând întreabă un

medic să-ți spună dacă nu e primejdios să te îndopi peste măsură.

Harpagon
Are dreptate.

Valère
Află, jupâne Jacques, împreună cu semenii dumitale, că o masă unde se serveşte prea multă carne e o capcană de omorât oameni, astfel încât dovedeşti prietenie musafirilor, când mâncarea e uşoară, potrivit proverbului celor vechi: *Să mănânci ca să trăieşti, nu să trăieşti ca să mănânci*[1].

Harpagon
Bine zis! Vino să te sărut pentru vorbele astea! E cea mai frumoasă zicală pe care am auzit-o: *Trebuie să trăieşti ca să mănânci, iar nu să mănânci ca să tră....* Nu, nu e aşa! Mai spune o dată.

Valère
Trebuie să mănânci ca să trăieşti, nu să trăieşti ca să mănânci.

Harpagon
(jupânului Jacques)
Auzit-ai? *(Lui Valère)* Şi cum îl cheamă pe înțeleptul care a spus asta?

Valère
Nu-i mai țin minte numele.

Harpagon
Nu uita şi scrie-mi vorbele. O să le cioplesc cu slove de aur pe căminul din sufrageria mea.

Valère
Nu uit. Iar cât despre ospăț, lăsați-vă în seama mea. Ştiu eu cum să-l rostuiesc.

Harpagon
Fă cum te pricepi.

Jupânul Jacques
Slavă Domnului, n-o să-mi mai bat capul.

Harpagon
(lui Valère)
Uite ce zic eu: ar trebui ceva obişnuit, dar care satură numaidecât: fasole cu o ciozvârtă de berbec gras şi tocătură cu garnitură de castane fierte... dar ştii, din belşug...

Valère
Lăsați pe mine.

Harpagon
Iar dumitale, jupâne Jacques, îți rămâne să-mi cureți caleaşca.

Jupânul Jacques
Stați! Acum vine la rând vizitiul. *(Îmbracă din nou haina de vizitiu)* Ce-ați spus, stăpâne?

Harpagon
Să cureți caleaşca şi să înhami caii, ca să fie gata de mers la iarmaroc.

Jupânul Jacques
Caii dumneavoastră, stăpâne! D-abia pot să mai mişte. Nu spun că zac pe paie, fiindcă n-au paie şi ar

[1] Proverb citat în *Retorica pentru Herennius* (IV, 28), considerată ca făcând parte din operele lui Cicero.

însemna să mint. Dar atâta postesc şi flămânzesc, încât nu mai sunt cai – ci arătări, stafii de cai.

Harpagon
Lasă-i să fie – tot nu slujesc la nimic.

Jupânul Jacques
Şi dacă nu slujesc, nu trebuie să mănânce? Mai bine ar trudi şi ar mânca pe îndestulate. Mi se strânge inima când îi văd cum se topesc pe picioare, fiindcă, la urma urmei, eu îmi iubesc căişorii şi, când suferă ei, sufăr şi eu. Îmi rup în fiecare zi de la gură, ea să le dau lor. Trebuie să ai sufletul prea împietrit, ca să nu te înduioşezi de aproapele tău.

Harpagon
Lasă, că de-aici până la bâlci nu e cine ştie ce depărtare.

Jupânul Jacques
Stăpâne, nu mă simt în stare să-i mân pân-acolo şi nu mă lasă inima să-i omor în bătaie, în halul în care se găsesc. Cum vreți să urnească din loc caleaşca, când nu sunt în stare să se urnească pe ei?

Valère
Stăpâne, o să rog pe vecinul Picard să-i mâne el. Va îngriji de asemenea şi de ospăț.

Jupânul Jacques
Fie – mai bine să crape de mâna altuia – nu de a mea.

Valère
Jupânul Jacques prea se gândeşte la toate.

Jupânul Jacques
Domnul intendent prea le tace pe toate.

Harpagon
Ei, tacă-vă gura.

Jupânul Jacques
Stăpâne, mi-e silă de linguşitori şi demult am băgat de seamă că tot ce face dumnealui când îşi vâră nasul în pâine şi în vin, în lemne, în sare şi în lumânări, e ca să vă gâdile năravurile şi să se ia bine pe lângă dumneavoastră. Pentru că orice s-ar zice, țin la dumneavoastră, cu toate că-mi spun într-una că nu s-ar cuveni, dar, după căişorii mei, pe dumneavoastră vă îndrăgesc mai mult.

Harpagon
Ascultă, jupâne, ai fi gata să-mi spui tot ce se vorbeşte despre mine?

Jupânul Jacques
Când doriți – numai să nu vă supărați.

Harpagon
Nu mă supăr, orice aş auzi.

Jupânul Jacques
Aşa spuneți acuma, dar parcă văd cum vă apucă furiile.

Harpagon
Ba dimpotrivă, îmi face plăcere, fiindcă tare aş vrea să aflu ce vorbesc oamenii despre mine.

Jupânul Jacques
Dacă țineți cu orice preț, poftim. Mai întâi, toți îşi bat joc de dumneavoastră cum le vine la gură. Când

aduc vorba de dumneavoastră se întrec care de care să vă bârfească, şi nu simt plăcere mai mare, decât atunci când vă înhaţă de ceafă şi de nădragi, povestind fel de fel de basme despre zgârcenia dumneavoastră. Unii spun că tipăriţi pe socoteala dumneavoastră calendare unde zilele de post sunt trecute în număr îndoit, şi că va siliţi oamenii să le ţină, ca să băgaţi în buzunar ce v-ar costa mâncarea de dulce. Alţii, că de cum se apropie sărbătorile, sau când vor să plece de la dumneavoastră le căutaţi din semn nod în papură servitorilor – ba că sunt leneşi, ba că răspund – ca să nu le plătiţi simbria. Altul povesteşte că aţi dat în judecată pisica vecinului, fiindcă v-a mâncat ce-a mai rămas dintr-o friptură de berbec. Altul, că aţi fost prins într-o noapte luând cu mâna dumneavoastră ovăzul cailor, aşa că vizitiul – cel dinaintea mea – v-a croit straşnic cu reteveiul, iar dumneavoastră nici n-aţi crâcnit. Şi mai vreţi să vă spun una? Unde te duci, numai pe dumneavoastră vă dichisesc în fel şi chip. Sunteţi râsul şi batjocura tuturor: nu vă spun decât zgârcitul care-şi mănâncă de sub unghie, scârbosul şi cămătarul.

Harpagon
(bătându-l pe jupânul Jacques)
Eşti un nătâng, un păcătos, un pezevenghi şi un neruşinat!

Jupânul Jacques
Am ştiut eu de la început! Dar dumneavoastră nu m-aţi crezut când v-am spus că o să vă supăraţi.

Harpagon
Învaţă cum să vorbeşti!

Scena 2
Jupânul Jacques, Valère

Valère
După câte văd, jupâne Jacques, costă cam scump să spui adevărul.

Jupânul Jacques
Ascultă, domnule nou-venit, care faci pe grozavul, nu e treaba dumitale! Să râzi de ciomegele pe care le vei primi dumneata pe spinare – nu de-ale mele.

Valère
Domnule Jacques, te rog să nu te superi.

Jupânul Jacques
(aparte)
Mi se pare că ştie de frică. Ia să fac eu pe voinicosul şi, dacă se prinde, îl scarmăn un pic *(Tare)* Află, domnule, că nu glumesc şi, dacă mă scoţi din sărite, te fac eu să râzi alt fel.
(Jupânul Jacques îl împinge pe Valère până în fundul scenei, ameninţându-l)

Valère
Ei, domol!

Jupânul Jacques
Numai că mie nu-mi place cu domolul.

Valère
Dă-mi pace!

Jupânul Jacques
Eşti un neobrăzat!

Valère
Boier, jupâne Jacques...

Jupânul Jacques
Nu sunt boier de doi bani. Când oi lua un retevei, îți arăt eu...
(Valère la rândul său îl împinge, după cum a făcut jupânul Jacques cu el)

Valère
Retevei? Care retevei?

Jupânul Jacques
Am pomenit eu de retevei?

Valère
Şi oricât de voinicos te-ai crede, te cotonogesc de-ți curg peticile!

Jupânul Jacques
Am spus eu altfel?

Valère
Că la urma urmei nu eşti decât un pârlit de bucătar!

Jupânul Jacques
Asta ştiu.

Valère
Şi că nu mă cunoşti cine sunt!

Jupânul Jacques
Iartă şi dumneata...

Valère
Ei, acum mai mă bați?

Jupânul Jacques
Spuneam şi eu aşa, în glumă...

Valère
Iar eu nu înghit glumele. *(Îl loveşte cu bățul)* Află că eşti un glumeț nerod.

Jupânul Jacques
(singur)
Lua-te-ar dracu de adevăr! Ticăloasă meserie! De-acum înainte mă las păgubaş, nu mai suflu o vorbuliță adevărată. Stăpânul, treacă-meargă, are drept să mă bată. Dar muțunache ăsta! O să-i arăt eu, când mi-o veni bine.

Scena 3
Frosine, Mariane, jupânul Jacques

Frosine
Ascultă, jupâne Jacques, stăpânul e acasă?

Jupânul Jacques
Dar unde să fie? Dacă eu n-oi şti...

Frosine
Spune-i, te rog, că-l aşteptăm aci.

Scena 4

Mariane, Frosine

Mariane

Ah, Frosine, nu ştiu cum se face, dar nu mă simt în apele mele şi, dacă vrei să ştii pricina, află că mă tem să-l văd.

Frosine

Te temi? Nu pricep de ce atâta frământare.

Mariane

Mai mă întrebi, Frosine? Crezi că e uşor unei fiinţe omeneşti să se pomenească faţă în faţă cu spânzurătoarea de care va fi atârnată?

Frosine

Îmi dau seama că dacă doreşti să mori, Harpagon nu e tocmai soiul de spânzurătoare de care ţi-ar plăcea să atârni. Şi ghicesc, după înfăţişarea ta, că tânărul bălai despre care mi-ai vorbit, nu-ţi iese din minte.

Mariane

E-adevărat. Nu tăgăduiesc. Felul cuviincios în care a venit la noi mărturisesc că a lăsat urme în inima mea.

Frosine

Ai aflat cine e?

Mariane

Nu, n-am aflat. Dar ştiu că e împodobit cu toate darurile spre a se face iubit şi că dacă mi-ar fi dat să aleg, pe el l-aş lua, aşa că iată încă o pricină care mă chinuieşte, gândindu-mă la bărbatul hărăzit mie.

Frosine

Recunosc şi eu că tinereii ăştia bălai sunt plăcuţi la înfăţişare şi se pricep să întoarcă minţile fetelor, dar cei mai mulţi sunt săraci ca nişte şoareci de biserică, astfel încât e mai nimerit pentru tine să te măriţi cu un bătrân care-ţi dă bani mulţi. Bineînţeles că nu poate fi vorba de dragoste în privinţa asta şi că alături de un soţ bătrân nu simţi decât silă. Dar gândeşte-te că poate muri curând, şi atunci o să ai putinţa să te măriţi cu altul, care să te despăgubească de tot ce-ai îndurat.

Marian

Doamne, Dumnezeule! Socot că nu e prea cinstit să doreşti sau să aştepţi moartea cuiva, ca să fii fericită, şi nu totdeauna săvârşirea cuiva din viaţă potriveşte lucrurile aşa cum le dorim.

Frasine

Ce tot vorbeşti, fetiţo? Dar nu-l iei de bărbat, decât dacă-ţi făgăduieşte să te lase curând văduvă! Pui asta negru pe alb, pe înscrisul de căsătorie! Şi-ar fi o mare necuviinţă din partea lui să nu moară în cel mult trei luni de zile. Dar uite-l în carne şi oase.

Mariane

Vai, Frosine, ce sluţenie!

Scena 5

Harpagon, Frosine, Mariane

Harpagon

Nu-mi lua în nume de rău, frumoaso, că viu spre dumneata cu ochelari. Ştiu că farmecele dumitale sar

singure în ochi, sunt grăitoare prin ele însele şi că nu e nevoie de ochelari pentru a le preţui. Însă, stelele le priveşti prin ochean şi eu susţin şi întăresc că eşti o stea şi încă ce stea: cea mai frumoasă stea care sclipeşte între stele! Frosine, de ce nu spune nimic – oare nu-i pare bine că mă vede?

Frosine
S-a zăpăcit văzându-vă. Pe urmă, fetelor le şade bine când nu arată de la început ceea ce simt în adâncul inimii.

Harpagon
Ai dreptate. *(Marianei)* Mititico scumpă, uite pe fiică-mea care vine să-ți ureze bun sosit.

Scena 6
Élise, Harpagon, Mariane, Frosine

Mariane
Vă rog să mă iertați, domnişoară, că sosind aici, nu v-am căutat de la început.

Élise
Dimpotrivă, găsesc, domnişoară, că eu se cuvenea să vă ies înainte.

Harpagon
Vezi ce fată mare am? Aşa-i! Iarba rea creşte prosteşte.

Mariane
(încet Frosinei)
Uf, nesuferit mai e!

Harpagon
(încet Frosinei)
Ce spune frumuşica?

Frosine
Că te găseşte fermecător.

Harpagon
Prea mare cinste pentru mine, minunată copilă.

Mariane
(aparte)
Ce lighioană!

Harpagon
Adânc îndatorat pentru cele ce aud...

Mariane
(aparte) Nu mai mă pot stăpâni...

Harpagon
Uite şi pe fiu-meu care vine să-ți facă o plecăciune...

Mariane
(aparte Frosinei)
Frosine, ce întâmplare! E tocmai tânărul despre care ți-am vorbit!

Frosine

(către Mariane)
Năstruşnică nimereală, n-am ce zice!

Harpagon
Te miri poate că am copii aşa de mari. Dar curând, curând, scap de amândoi.

Scena 7
Cléante, Harpagon, Élise, Mariane, Frosine

Cléante
(către Mariane)
Ca să vorbesc deschis, domnişoară, se petrec aici lucruri la care nu mă aşteptam şi nu vă pot spune uimirea mea când tatăl meu mi-a adus adineauri la cunoştinţă ceea ce urmăreşte.

Mariane
La fel aş putea spune şi eu. Întâlnirea noastră neaşteptată m-a mirat şi pe mine. Nu eram întru nimic pregătită pentru asemenea întâmplare.

Cléante
Bineînţeles că tată-meu nu putea face o alegere mai fericită şi mă bucur din inimă că am prilejui să vă văd. Dar nu vă pot ascunde în acelaşi timp că nu sunt de loc fericit la gândul că o să-mi fiţi mamă vitregă. Mi-e foarte greu să vă felicit pentru un titlu pe care nu vi-l doresc. Vorbele mele vor părea poate grosolane anumitor inşi; dar sunt încredinţat că dumneavoastră le veţi judeca după cum se cuvine. Nu pot privi cu plăcere o căsătorie care – acum când aţi aflat cine sunt – îmi primejduieşte toate socotelile. Şi pentru a încheia, adaug – cu învoirea tatălui meu – că, dacă ar atârna de mine, nunta aceasta nu s-ar face.

Harpagon
Ia uite obrăznicie! Altceva nu putea să-i spună?

Mariane
La rândul meu vă răspund că simt la fel cu dumneavoastră şi dacă nu sunteţi încântat să vă fiu mamă vitregă, apoi nici eu, la rândul meu, nu sunt fericită să vă socotesc de fiu. Vă rog să credeţi că nu eu sunt aceea care vă aduce o asemenea supărare. Sunt nemângâiată să vă ştiu necăjit, şi dacă o voinţă mai tare ca a mea nu m-ar sili, vă dau cuvântul meu că n-aş consimţi la o căsătorie care vă umple de mâhnire.

Harpagon
Bine-i face! La vorbe prosteşti se răspunde la fel! Îţi cer eu iertare, frumoaso, pentru neobrăzarea lui fiu-meu. E un tânăr zevzec care nu-şi dă seama de ce spune.

Mariane
Vă încredinţez că vorbele lui nu m-au supărat deloc – dimpotrivă, a fost pentru mine un prilej să-i aflu adevăratele gânduri. Mi-a plăcut mărturisirea lui. Şi dacă vorbea altfel, l-aş fi preţuit mai puţin.

Harpagon
Prea multă bunătate din partea dumitale când îl judeci aşa. Dar cu vremea, îşi va recunoaşte greşeala şi o să vezi că-şi va schimba părerile.

Cléante
Nu, tată, n-am să mi le schimb. Şi o rog pe domnişoara să creadă în spusele mele.

Harpagon
Poftim că-i dă înainte şi din ce în ce mai apăsat! Ce îndrăzneală!

Cléante
Poate vrei să-mi calc pe inimă?

Harpagon
Iar? Te poftesc să schimbi vorba!

Cléante
Uite că o schimb. Îngăduiți-mi, domnişoară, ca în locul tatălui meu, să vă mărturisesc că n-am văzut pe lume fiinţă mai fermecătoare ca dumneata... că nu e fericire mai mare decât să fie cineva iubit de dumneata şi că a te numi soţul dumitale e o slavă, o soartă atât de fericită, încât aş schimba-o bucuros cu a tuturor stăpânitorilor lumii. Da, domnişoară, nu cunosc noroc mai mare, decât acel de a te avea şi într-acolo se îndreaptă întreaga mea râvnă. Aşa încât sunt gata să înfrunt orice piedică spre a cuceri o pradă atât de neprețuită şi, greutățile, oricât ar fi de puternice...

Harpagon
Ei, domol fiule... mai domol, dacă nu ți-e cu supărare.

Cléante
Doar eu vorbesc în numele dumitale, tată...

Harpagon
Slavă Domnului, am şi eu limbă, aşa că n-am nevoie de un mijlocitor ca tine. Mai bine adu scaune...

Frosine
Nu, mai curând să plecăm la iarmaroc. Aşa ne întoarcem mai devreme, ca să avem răgaz să stăm de vorbă.

Harpagon
(către Brindavoine)
Atunci, să se pună caii la caleaşca. *(Marianei)* Iartă-mă, frumoaso, că nu m-am gândit să-ți dau înainte o dulceață...

Cléante
Am avut eu grijă, tată, şi am trimis să cumpere din partea dumitale portocale de China, lămâi dulci şi dulceață.

Harpagon
(încet, lui Valère)
Valère...

Valère
(către Harpagon)
A înnebunit!

Cléante
Ori, eşti de părere, tată, că nu e de ajuns? Atunci, domnişoara o să fie bună să ne ierte...

Mariane
Dar nu era nevoie...

Cléante
Domnişoară, ați văzut ce scântei aruncă diamantul pe care tată-meu îl poartă în deget?

Mariane
Adevărat, scapără de-ți ia ochii.

Cléante
(scoate inelul din degetul lui Harpagon şi îl întinde Marianei)

Uitați-vă la el mai de aproape...

Mariane
Într-adevăr e minunat! Ce ape... ce scântei... *(Vrea să-l înapoieze)*

Cléante
(se aşează în dreptul ei)
O, nu, domnişoară. E atât de frumoasă mâna care-o împodobeşte. Opriți-l. Tatăl meu vi-l dăruieşte!

Harpagon
Eu?

Cléante
Aşa e, tată, că o rogi pe domnişoara să-l primească, din dragoste pentru dumneata?

Harpagon
(încet, către fiu-său) Ce te-a apucat?

Cléante
Dar ce mai întreb eu! Mi-a făcut semn că "da"...

Mariane
Nu pot primi.

Cléante
Glumeşti, domnişoară! Dar nici prin gând nu-i trece să-l ia înapoi!

Harpagon
(aparte)
Turbez!

Mariane
Ar însemna din partea mea...

Cléante
(împiedicând-o pe Mariane să înapoieze inelul). Ascultați-mă ce spun, l-ați jigni...

Mariane
Te rog...

Cléante
Sub nici un cuvânt.

Harpagon
(aparte)
Dracu să te ia!

Cléante
Uite-l ce supărat e că nu primiți.

Harpagon
(încet, către fiu-său)
Ticălosule!

Cléante
Vreți să-l apuce deznădejdea?

Harpagon
(încet, către fiu-său, amenințându-l)
Călăule!

Cléante
Tată, vezi că eu n-am nici o vină. Fac ce pot ca s-o hotărăsc să-l primească, dar ea se încăpățânează.

Harpagon
(izbucneşte)
Spânzuratule!

Cléante
Domnişoară, tată-meu mă ceartă, din pricina dumneavoastră.

Harpagon
(strâmbându-se cumplit)
Pungaşule!

Cléante
E în stare să se îmbolnăvească. Fie-vă milă, domnişoară, nu vă mai împotriviți!

Frosine
Doamne, Doamne, ce de mofturi! Păstrează inelul – fă-i pe voie!

Mariane
Ca să nu vă necăjiți prea mult, îl primesc – dar cu cel dintâi prilej vi-l dau înapoi.

Scena 8
Harpagon, Mariane, Frosine, Cléante, Brindavoine, Élise

Brindavoine
Stăpâne, a venit un om – zice că vrea să vă vorbească.

Harpagon
Spune-i că n-am timp. Să treacă altă dată.

Brindavoine
Zice că v-aduce nişte bani.

Harpagon
Vă rog să mă iertați. Mă întorc îndată.

Scena 9
Harpagon, Mariane, Cléante, Élise, Valère, Frosine, La Merluche

La Merluche
(intrând în goană, dă peste Harpagon şi-l răstoarnă)
Stăpâne...

Harpagon
Au, m-a omorât tâlharul!

Cléante

Ce e, tată, te-a lovit undeva?

Harpagon
Tâlharul, fără doar şi poate, a primit bani de la datornicii mei, ca să mă omoare...

Valère
O să vă treacă...

La Merluche
Iartă-mă, stăpâne, am socotit că e nimerit să vin în goană.

Harpagon
Ce pofteşti, ucigaşule? Ce cauţi aici?

La Merluche
Să vă spun că nu sunt potcoviți caii.

Harpagon
Duceți-i numaidecât la potcovar.

Cléante
Până se întorc de la potcovar, dă-mi voie, tată, să arăt casa domnişoarei. Pe urmă mergem în grădină unde o să ni se servească gustarea.

Harpagon
Valère, fii cu ochii în patru şi vezi de pune la o parte cât poți mai multe fructe, ca să le trimitem înapoi negustorului.

Valère
Am înțeles.

Harpagon
(singur)
Desmeticul ăsta o să mă lase în sapă de lemn!

Actul IV

Scena 1
Cléante, Mariane, Élise, Frosine

Cléante
Să intrăm aici, e mai nimerit. Nu e nimeni în preajmă, care să ne dea de bănuit, aşa că putem sta de vorbă în linişte.

Élise
Domnişoară, fratele meu mi-a destăinuit dragostea lui pentru dumneata. Ştiu şi eu câte neplăceri şi câte suferinţe poate pricinui o întâmplare ca asta. Aşa că sunt gata, cu inima plină de o mare duioşie de soră, să te ajut după puterile mele.

Mariane
Ajutorul unei fiinţe ca dumneata înseamnă pentru mine o mare mângâiere. Şi te rog stăruitor, domnişoară, să-mi păstrezi mai departe prietenia dumitale. Numai aşa voi fi în stare să îndur loviturile soartei.

Frosine
Pre legea mea, şi unul şi altul sunteţi la fel de nefericiţi. De ce nu mi-aţi dat de veste mai înainte? Aş fi ştiut eu cum să înlătur primejdia şi lucrurile n-ar fi ajuns unde se găsesc acum.

Cléante
Soarta cea crudă a vrut astfel. Frumoasă Mariane, ce ai hotărât?

Mariane
Sărmana de mine, sunt eu în stare să iau vreo hotărâre? Pot face altceva decât să trag nădejde – supusă cum sunt voinţei altora?

Cléante
Atunci, nu mă pot sprijini, în inima dumitale, decât pe nădejdi? Unde sunt înţelegerea, bunătatea, care să-mi sară în ajutor, dragostea care nu se dă răpusă?

Mariane
Ce vrei să-ţi răspund? Pune-te în locul meu şi spune ce e de făcut. Dă-mi o părere, porunceşte: mă supun dumitale, fiindcă te ştiu destul de cuminte ca să ceri de la mine numai ceea ce e îngăduit de onoare şi bună-cuviinţă.

Cléante
Vai, ce mă fac eu, dacă mă sileşti să îndeplinesc numai ceea ce-mi îngăduie onoarea rău înţeleasă şi aşa-zisa bună-cuviinţă?

Mariane
Nu pot altfel. Chiar dacă m-aş învoi să trec peste îndatoririle la care ne sileşte însăşi natura noastră, am o mamă pe care o preţuiesc şi o cinstesc. M-a crescut cu nespusă dragoste – mi-e peste putinţă să-i aduc supărări. Du-te, vorbeşte cu ea. Sileşte-te să-i câştigi încrederea. Îţi dau voie să-i spui ce vrei. Iar dacă e nevoie de sprijinul meu, da, sunt gata să-i mărturisesc tot ce simt pentru dumneata.

Cléante
Frosine, buna noastră Frosine, vrei să ne ajuţi?

Frosine
Mai întrebi? Din tot sufletul! Mă ştiţi că sunt milostivă din fire. Cerul nu mi-a dăruit inimă de piatră, aşa că mi-e drag nespus să fac bine, când dau peste fiinţe care se îndrăgesc cu adevărat şi cinstit. Ia să vedem, ce e de făcut?

Cléante
Te rog, gândeşte-te.

Mariane
Dă-ne un sfat...

Élise
Născoceşte ceva, ca să strici ce ai pus la cale.

Frosine
Asta e cam greu. *(Către Mariane)* În ce priveşte mama dumitale, e destul de înţeleaptă şi o putem convinge să dăruiască fiului ceea ce a consimţit să dea tatălui. *(Către Cléante)* Dar tatăl dumitale rămâne tatăl dumitale – şi aici e buba.

Cléante
Bineînţeles.

Frosine
Vreau să spun că o să se înfurie straşnic că e dat în lături şi n-o să fie de loc bucuros să se învoiască la căsătoria dumitale. Lucrul cel mai nimerit ar fi să dibuim mijlocul ca el să n-o mai vrea pe Mariane.

Cléante
Ai dreptate.

Frosine
Asta ştiu şi eu, că am dreptate. Vezi bine însă: care naiba e mijlocul? Dacă am găsi, de pildă, o femeie mai coaptă, care să aibă iscusinţa mea şi care să se prefacă atât de bine, încât să treacă drept cucoană de neam, i-aş ticlui la repezeală un nume năstruşnic de vicontesă sau de contesă venită din Bretania. Pe urmă, mă pricep eu să-l fac pe tatăl dumitale să creadă că e bogată, că pe lângă case şi acareturi mai are şi o sută de mii de scuzi bani gheaţă. Că e îndrăgostită moartă de el şi atâta doreşte să se vadă nevasta lui, încât e gata să-i dăruiască toată averea ei prin înscrisul de căsătorie. În chipul ăsta cred că o să renunţe la dumneata. Fiindcă, e drept, bătrânul te iubeşte, n-am nici o îndoială, dar mai presus iubeşte banul. Iar când, ameţit de un câştig închipuit, va primi să te lase slobodă, ne va fi uşor să-i dovedim că marchiza cu pricina n-a fost decât o înşelătorie.

Cléante
Iscusită socoteală ţi-ai făcut.

Frosine
Lăsaţi pe mine. Mi-am adus aminte de o prietenă care e tocmai ce ne trebuie.

Cléante
Şi fii încredinţată, Frosine, de întreaga mea recunoştinţă, dacă duci treaba până la capăt. Iar acum, fermecătoare Mariane, să încercăm a o câştiga pe mama dumitale; nu e lucru uşor să strici o căsătorie. Fă, te rog, toate sforţările de care eşti în stare. Slujeşte-te de puterea ce o ai asupră-i, datorită dragostei sale nețărmurite pentru dumneata. Desfăşoară-ţi, fără să precupeţeşti, toată gingăşia grăitoare, toate farmecele atotputernice pe care cerul le-a risipit în ochii şi pe buzele dumitale şi nu uita nici vorbele drăgăstoase, nici dulcile rugăminţi, nici mângâierile – şi sunt încredinţat că vei birui.

Mariane
Fac tot ce-mi stă în putere şi n-am să trec nimic cu vederea.

Scena 2
Harpagon, Cléante, Mariane, Élise, Frosine

Harpagon
(aparte)

Ehei, ce văd? Fiu-meu sărută mina viitoarei lui mame vitrege, iar viitoarea mamă vitregă îi dă voie. Să fie la mijloc o taină?

Élise
Uite-l pe tata.

Harpagon
Careta vă aşteaptă. Puteți pleca oricând doriți.

Cléante
Dacă dumneata rămâi acasă, le însoțesc eu, tată.

Harpagon
Te poftesc să nu pleci. Pot să se ducă şi singure, iar cu dumneata am de vorbit.

Scena 3
Harpagon, Cléante

Harpagon
Ascultă, lăsând la o parte că o să-ți fie mamă vitregă, ce crezi de fata asta?

Cléante
Ce cred?

Harpagon
Înfățişarea, portul, frumusețea, duhul.

Cléante
Ehe-he-he.

Harpagon
Cu alte cuvinte?

Cléante
Ca să-ți spun drept, de aproape nu mi s-a părut aşa cum mi-am închipuit-o. Înfățişarea e de mironosiță, tortul nu e grozav, iar frumusețea, aşa şi aşa. Cât despre duh, nimic deosebit. Să nu-ți închipui cumva că vreau să te dezgust de ea. Fiindcă ori ea, ori alta, pentru mine tot mamă vitregă rămâne.

Harpagon
Parcă adineauri vorbeai altfel...

Cléante
Dacă i-am spus câteva lucruri măgulitoare, a fost ca să-ți fac dumitale plăcere.

Harpagon
Va să zică, nu simți pentru ea nici un soi de slăbiciune?

Cléante
Eu? De unde ai scos-o şi p-asta!

Harpagon
Îmi pare rău, deoarece spusele tale o să mă îndemne să-mi schimb un gând care mi-a trecut prin minte. Anume, privind-o mai bine aici, mi-am zis că s-ar putea să pară nelalocul ei o căsătorie între mine şi o fată atât de tânără. Asta mă făcea să-mi schimb hotărârea. Şi deoarece o cerusem şi-mi pusesem în joc cuvântul, ți-aş fi dat-o ție, dar văd că nu ți-e pe plac.

Cléante
Mi-ai fi dat-o... mie?

Harpagon
Ţie.

Cléante
În căsătorie?

Harpagon
În căsătorie.

Cléante
Atunci, ascultă tată: e drept că nu mă înnebunesc după ea, dar ea să-ţi fac pe plac, uite, mă hotărăsc s-o iau de nevastă – numai ca să nu te supăr.

Harpagon
Află că sunt mai înţelept decât tine şi nu vreau să te silesc să-ţi calci pe inimă.

Cléante
Iartă-mă. Ar fi un pas pe care l-aş face din dragoste pentru dumneata.

Harpagon
Nu. O căsătorie silită nu poate fi fericită.

Cléante
Fericirea poate veni şi mai târziu. Dumneata n-ai auzit că dragostea e de multe ori rodul căsniciei?

Harpagon
Nu, bărbatul nu se cuvine să se vâre în împrejurări care s-ar putea să aibă urmări supărătoare şi nu vreau să fiu răspunzător pentru ele. Dacă ai fi iubit-o cu adevărat, atunci treacă de la mine, te lăsam s-o iei de soţie în locul meu. Dar cum n-o iubeşti, mă întorc la hotărârea mea dintâi şi o opresc pentru mine.

Cléante
Atunci, dacă aşa stau lucrurile, uite tată, îţi dezvălui inima o dată cu taina mea. Adevărul e că o iubesc din ziua în care am văzut-o întâia oară la plimbare. Că adineauri, eram hotărât să-ţi cer învoirea să mă-nsor cu ea, dar destăinuirea dumitale m-a oprit, ca şi teama să nu te supăr.

Harpagon
Ai fost la ea acasă?

Cléante
Da, tată.

Harpagon
De multe ori?

Cléante
De când o cunosc, cam de multe ori...

Harpagon
Ai fost primit bine?

Cléante
Foarte bine. Dar fără să spun cine sunt – de aici uimirea de adineauri a Marianei.

Harpagon
I-ai mărturisit că o iubeşti şi că ai de gând s-o ceri în căsători?

Cléante
Fără îndoială. Ba i-am şi dat de înțeles maică-si.

Harpagon
Te-a ascultat cu plăcere, sau mu?

Cléante
Cu cea mai mare plăcere.

Harpagon
Şi fata răspunde dragostei tale?

Cléante
După cât se pare, cred că şi ea simte oarecare aplecare către mine.

Harpagon
(încet, aparte)
Îmi pare bine că le-am aflat taina – e tocmai ce doream. *(Tare)* Ascultă, băiatule, te poftesc să te dezbari de patima ta, să încetezi de a te mai ține după fustele ei, fiindcă o păstrez pentru mine – iar dumneata să te însori cât de curând cu aceea pe care ți-am ales-o.

Cléante
Bine, tată. Frumos ți-ai mai bătut joc de mine! Şi dacă aici au ajuns lucrurile, află că eu nu renunț la dragostea mea pentru Mariane, că n-o să mă dau în lături de la nici un mijloc pentru a ți-o smulge pe aceea pe care o vrei şi dacă ai de partea dumitale consimțământul mamei, mai sunt şi alte împrejurări care-mi vor sări în ajutor.

Harpagon
Cum, blestematule, ai de gând să-mi pui bețe-n roate?

Cléante
Dumneata îmi pui bețe-n roate, fiindcă eu am cunoscut-o întâi.

Harpagon
Ai uitat că-ți sunt tată şi îmi datorezi ascultare?

Cléante
Nu totdeauna copiii sunt datori să dea ascultare părinților şi dragostea nu cunoaşte îngrădiri.

Harpagon
Atunci o să mă cunoşti tu pe mine cu câteva bețe pe spinare.

Cléante
Cu amenințările nu ajungi la nimic.

Harpagon
Ai s-o uiți pe Mariane?

Cléante
Niciodată!

Harpagon

Ei, un băț... un băț, repede...

Scena 4
Jupânul Jacques, Harpagon, Cléante

Jupânul Jacques
Ei, stăpâne... domnişorule, ce aveți de gând?

Cléante
Nu mă sperie el pe mine!

Jupânul Jacques
(către Cléante)
Domol, domnişorule, domol.

Harpagon
Neruşinatul! Aşa vorbeşti cu mine?

Jupânul Jacques
(către Harpagon)
Stăpâne, fii dumneata mai cuminte...

Cléante
Nu mă las cu una cu două...

Jupânul Jacques
(către Cléante)
Dă-ți seama că e tatăl dumitale...

Harpagon
Lasă-mă să-l pocnesc.

Jupânul Jacques
(către Harpagon)
E fiul dumitale... Pe mine, mai înțeleg.

Harpagon
Jupâne Jacques, fii judecător şi spune dacă n-am dreptate...

Jupânul Jacques
Poftim, primesc. *(Către Cléante)* Dumneata dă-te deoparte.

Harpagon
Mi-e dragă o fată şi vreau s-o iau în căsătorie. Atunci spânzuratul de colo spune că şi el o îndrăgeşte şi că o vrea de soție, împotriva poruncilor mele.

Jupânul Jacques
Asta nu se cuvine.

Harpagon
Aşa e? Şi ce poate fi mai groaznic decât un fiu care se ia la întrecere cu tată-său? Când dimpotrivă, e de datoria lui să nu se atingă de ceea ce-i este scump!

Jupânul Jacques
Întocmai, stăpâne. Stai aici, că mă duc să-i spun.

(Se duce la Cléante, care aşteaptă în colţul opus al scenei)

Cléante
Deoarece chiar el te-a ales judecător, eu nu mă ridic nici împotriva ta, nici a oricărui altul. Aşa că tu ai să hotărăşti de partea cui e dreptatea.

Jupânul Jacques
Prea mare cinste pentru mine.

Cléante
Iubesc o fată care răspunde simţirii mele şi primeşte cu drăgălăşenie mărturiile mele de credinţă statornică, când poftim că lui taică-meu i se năzăreşte să-mi tulbure fericirea cu cererea lui în căsătorie.

Jupânul Jacques
Asta nu e frumos din partea lui.

Cléante
Cum de nu-i e ruşine? La vârsta lui, îi mai trece prin minte să se însoare? Nu se gândeşte cum îi stă îndrăgostit? Îndeletnicirea asta ar trebui s-o lase celor tineri.

Jupânul Jacques
Ai dreptate. Asta e o batjocură. Mă duc să-i şoptesc două vorbuliţe. *(Se întoarce la Harpagon)* Stăpâne, băiatul dumitale nu e chiar aşa de pornit cum s-ar crede. Mi-a destăinuit chiar că ai dreptate, că recunoaşte că îţi datorează cinstirea cuvenită unui părinte, că la început nu şi-a dat seama de ce spune, dar că de-acum se supune voinţei dumitale. Să te porţi numai frumos cu el şi să-i cauţi o nevastă după placul lui.

Harpagon
Atunci spune-i, prietene, că dacă se ţine de cuvânt, o să vadă numai bine de la mine şi că – afară de Mariane – poate alege orice altă fată.

Jupânul Jacques
Lasă-te în seama mea, stăpâne. *(Merge la Cléante)* Află că tatăl dumitale nu e aşa de nesocotit cum îl crezi. Vorbele dumitale nesăbuite l-au scos din fire, e supărat numai pe felul dumitale de a te purta cu el, aşa încât e gata să-ţi înlesnească tot ce doreşti, dacă-i vorbeşti domol şi-i arăţi respectul, supunerea şi dragostea pe care un fiu le datorează părintelui său.

Cléante
Te rog, jupâne Jacques, spune-i că dacă mi-o dă pe Mariane, am să fiu cel mai supus copil de pe lume şi că în nici o împrejurare n-am să-i ies din voie.

Jupânul Jacques
(către Harpagon)
S-a făcut. E gata să primească tot ce-ai spus.

Harpagon
Aşa mai zic şi eu.

Jupânul Jacques
(lui Cléante)
Treaba merge pe roate. E încântat de făgăduielile dumitale.

Cléante
Slavă Domnului!

Jupânul Jacques
Acuma apropiaţi-vă şi staţi de vorbă cât poftiţi. Era cât p-aci să vă certaţi, fiindcă n-avea cine să vă

potolească.

Cléante
Jupâne Jacques, o să-ți fiu recunoscător toată viața.

Jupânul Jacques
Zău dacă ai de ce, domnişorule...

Harpagon
Te-ai purtat frumos, jupâne, şi meriți o răsplată. Crede-mă, n-am să uit.
(Bagă mâna în buzunar; jupânul Jacques crede că-i dă răsplata făgăduită, dar Harpagon scoate batista)

Jupânul Jacques
Vă sărut mâinile.

Scena 5
Cléante, Harpagon

Cléante
Te rog, tată, să mă ierți că nu m-am putut stăpâni.

Harpagon
Nu face nimic.

Cléante
Şi crede-mă că-mi pare nespus de rău...

Harpagon
Iar mie îmi pare nespus de bine că ți-a venit mintea la cap.

Cléante
Ce bun eşti, tată, că ai uitat aşa repede că ți-am greşit.

Harpagon
Părinții uită uşor greşelile copiilor, dacă se cuminţesc.

Cléante
Şi n-ai să-mi păstrezi nici o pică pentru năzdrăvăniile mele?

Harpagon
Supunerea şi respectul tău mă îndreptățesc să mă port aşa.

Cléante
Îți făgăduiesc, tată, că nu voi uita până la mormânt bunătatea dumitale.

Harpagon
Iar eu îți făgăduiesc că orice mi-ai cere îți dau cu bucurie.

Cléante
Nu, nu-ți mai cer nimic, după ce mi-ai dăruit pe Mariane.

Harpagon
Ce? Cum?

Cléante
Spun, iubite tată, că mulțumirea mea nu mai cunoaşte margini şi că bunătatea ta mă copleşeşte, dăruindu-mi-o pe Mariane.

Harpagon
Cine ți-a spus că ți-o dăruiesc pe Mariane?

Cléante
Dumneata, tată.

Harpagon
Eu?

Cléante
Bineînțeles că dumneata...

Harpagon
Dimpotrivă, tu ai spus că renunți la ea.

Cléante
Eu?

Harpagon
Tu.

Cléante
Nici pomeneală.

Harpagon
Cum, n-ai făgăduit să nu te mai gândeşti

Cléante
Mă gândesc mai mult ca totdeauna.

Harpagon
Iar începi, blestematule?

Cléante
Nimic n-o să mă schimbi.

Harpagon
Atunci ştiu ce-mi rămâne de făcut.

Cléante
Fă ce pofteşti.

Harpagon
Să nu te mai arăți în fața mea.

Cléante
Foarte bine.

Harpagon
Mă lepăd de tine.

Cléante

Leapădă-te.

Harpagon
Nu te mai recunosc drept fiul meu.

Cléante
N-am să mă prăpădesc.

Harpagon
Te dezmoştenesc.

Cléante
Fă cum pofteşti.

Harpagon
Pe deasupra, îți dăruiesc blestemul meu.

Cléante
N-am nevoie de darurile dumitale.

Scena 6
La Flèche, Cléante

La Flèche
(iese din grădină cu o casetă)
Stăpâne, bine că te găsesc! Vino cu mine!

Cléante
Ce e?

La Flèche
Vino cu mine, repede. S-a făcut!

Cléante
Ce e?

La Flèche
Necazul dumitale...

Cléante
Cum?

La Flèche
De azi-dimineață îi dau târcoale...

Cléante
Nu pricep.

La Flèche
Comoara tatălui dumitale – uite-o.

Cléante
Cum ai făcut?

La Flèche

Îți spun eu. Să fugim, îl aud zbierând.

Scena 7

Harpagon
(cu capul gol, intră urlând din grădină)

Hoții! Hoții! Puneți mâna pe hoț. Ucigașii! Prindeți-i pe ucigași! Unde ești, Dumnezeule drept? M-au nimicit! M-au omorât! Mi-au smuls beregata, mi-au furat bănișorii! Cine poate fi? încotro s-a dus? Unde o fi acum? În ce gaură se ascunde? Cum să fac săpun mâna pe el? încotro să alerg, ori mai bine să stau pe loc? E alături? Este aici? Care ești ăla? Oprește! Dă-mi banii, tâlharule! *(Se prinde singur de braț)* Eu eram! Mi s-au rătăcit mințile, nu mai știu unde sunt, cine sunt, nici ce fac! Vai, bănișorii mei, bănișorii mei, prietenii mei drăgălași, cum ați pierit! Și de când am rămas fără voi, nu mai găsesc sprijin, nici mângâiere, nici bucurie pe lume! S-a sfârșit cu mine, nu mai am nici un rost în viață! Fără de voi nu mai pot; trăi. Gata m-am dus, mor, am murit, am murit și m-a îngropat! Nu se dovedește nimeni să mă învieze, aducându-mi înapoi banii, sau spunându-mi măcar cine i-a furat? Haide, aștept! Tăceți, va să zică? Oricare ar fi hoțul, a pândit cu mare iscusință ceasul – tocmai când stăm de vorbă cu nemernicul de fiu-meu! Mă duc! Mă duc să caut poliția. La cazne! La cazne, toată lumea: servitoare, slugi, fiică-mea, fiu-meu și, la urmă, eu! Ei, dar ce v-ați adunat atâția la un loc? Pe care arunc ochii, mă trăsnește bănuiala că fiecare din voi e hoțul care m-a furat! De cine vorbiți între voi? De tâlharul care m-a prădat? Cine mișcă acolo sus? Nu cumva e hoțul meu? Vă rog în genunchi, dacă știți cumva care este, unde-l pot găsi, dați-mi de știre! Ori poate e ascuns printre voi? Ce vă uitați așa la mine și râdeți? Va să zică și voi sunteți părtași la furt? Repede, repede, poliția, străjile, judecătorii, temnicerii, spânzurătorile și călăii! Spânzurați-mi-i pe cine nimeriți! Iar dacă nu se găsesc bănișorii, spânzurați-mă și pe mine!

Actul V

Scena 1

Harpagon, comisarul şi ajutorul său

Comisarul

Lăsaţi-mă să fac cum ştiu. Ce Dumnezeu, îmi cunosc meseria! Doar nu de azi, de ieri, cercetez furturi, şi aş vrea să am atâtea pungi de bani câţi hoţi am trimis la spânzurătoare!...

Harpagon

Toţi judecătorii sunt datori să lupte ca să mi se facă dreptate. Aşa că dacă nu-mi găsesc banii, îmi cer dreptatea împotriva împărţitorilor de dreptate.

Comisarul

O să îndeplinim toate cercetările legiuite. Spuneaţi că în casetă se găseau...

Harpagon

... zece mii de galbeni bătuţi pe muchie.

Comisarul

Zece mii?

Harpagon

Zece mii de galbeni.

Comisarul

Ăsta e furt, nu glumă.

Harpagon

Nu se află pedeapsă destul de cumplită pentru o crimă nelegiuită ca asta! Şi dacă făptaşul rămâne nepedepsit, atunci şi cele mai sfinte lucruri sunt primejduite.

Comisarul

Şi în ce fel de bani era suma?

Harpagon

Galbeni din aurul cel mai curat şi arginţi zimţuiţi.

Comisarul

Bănuiţi pe cineva?

Harpagon

Pe toată lumea. Aşa că te rog să arestezi întreg oraşul cu toate mahalalele lui.

Comisarul

Eu sunt de părere să nu speriem oamenii, ci dimpotrivă, să ne străduim a aduna, cu dibăcie, oarecare dovezi, pentru ca pe urmă, dacă e nevoie, să purcedem la găsirea banilor care v-au fost furaţi.

Scena 2

Jupânul Jacques, Harpagon, comisarul şi ajutorul său

Jupânul Jacques

(intră prin fund, întorcându-se spre locul pe unde a intrat)

Ascultaţi. Mă întorc numaidecât. Până atunci, tăieţi-i beregata, pârliţi-i picioarele în foc, opăriţi-l cu apă clocotită şi spânzuraţi-l de grindă...

Harpagon
Pe cine? Pe hoţul care m-a furat?

Jupânul Jacques
Purcelul de lapte pe care vi l-a adus intendentul şi pe care vreau să-l meşteresc după gustul meu.

Harpagon
Să lăsăm astea acum. Uite, mai bine să-l ascultăm pe dumnealui care are să ne spună ceva.

Comisarul
Nu te speria, eu nu bag frica în oameni. Încet, încet, o scoatem noi la capăt.

Jupânul Jacques
Dumnealui e musafirul nostru astă-seară?

Comisarul
Totul e, dragă prietene, să nu ascunzi nimic stăpânului dumitale.

Jupânul Jacques
Pe cinstea mea, o să vă arăt tot ce ştiu, aşa că o să vă ospătaţi cum nu se poate mai bine.

Comisarul
Nu e vorba de asta.

Jupânul Jacques
Şi dacă mâncarea n-o să iasă gustoasă cum aş dori-o, de vină e numai intendentul nostru, care-mi taie mereu aripile cu foarfecele zgârceniei.

Harpagon
Ticălosule, nu de ospăţ e vorba! Mai curând spune ce ştii de banii care mi s-au furat.

Jupânul Jacques
Vi s-au... furat bani?

Harpagon
Da, tâlharule! Şi te spânzur, dacă nu mi-i dai înapoi.

Comisarul
Pentru numele lui Dumnezeu, nu-l ameninţaţi! Îl văd după înfăţişare că e om cinstit şi că o să vă dezvăluie ceea ce doriţi să aflaţi, fără să fie nevoie de a-l vârî în puşcărie. Aşa că, prietene, dacă mărturiseşti, nu ţi se face nici un rău, ba mai mult, stăpânul dumitale te va răsplăti după cuviinţă. I s-au furat astăzi banii şi nu se poate ca dumneata să n-ai oarecare bănuieli.

Jupânul Jacques
(aparte)
Uite că mi-a picat prilejul nimerit să mă răzbun pe intendentul nostru. De când s-a încuibat aici, el taie şi spânzură şi numai sfaturile lui sunt luate în seamă. N-am uitat apoi bătaia de adineauri.

Comisarul
Să-l lăsăm să vorbească. V-am spus că e om cinstit, aşa că e gata să mărturisească tot ce ştie.

Jupânul Jacques
Stăpâne, dacă e vorba să dăm lucrurile pe faţă, eu cred că jupânul intendent a săvârşit ticăloşia.

Harpagon

Valère?

Jupânul Jacques
El!

Harpagon
El, pe care-l socoteam omul meu de credinţă?

Jupânul Jacques
Chiar el! Îl bănuiesc că el v-a furat.

Harpagon
Şi pe ce te întemeiezi?

Jupânul Jacques
Pe ce?

Harpagon
Da, pe ce?

Jupânul Jacques
Îl bănuiesc... pe ce e de bănuit.

Comisarul
Asta nu e de ajuns. Adu dovezi.

Harpagon
L-ai văzut cumva dând târcoale locului unde am ascuns banii?

Jupânul Jacques
L-am văzut. Unde ați ascuns banii?

Harpagon
În grădină.

Jupânul Jacques
În grădină, întocmai, l-am văzut dând târcoale prin grădină. Şi în ce erau băgați banii?

Harpagon
Într-o casetă.

Jupânul Jacques
Din ce în ce mai bine. L-am zărit cu o casetă.

Harpagon
Şi cum arăta caseta? Ca să văd dacă era a mea...

Jupânul Jacques
Cum arăta caseta?

Harpagon
Da.

Jupânul Jacques
Era... era... Cum să fie? Ca orice casetă.

Comisarul
Bineînțeles, dar dă-ne oarecare amănunte, să vedem...

Jupânul Jacques
Era o casetă... o casetă destul de mare.

Harpagon
Cea care mi s-a furat era mică.

Jupânul Jacques
Mică, bineînțeles că e mică, dacă o judeci așa, dar eu am socotit-o mare, după ce se găsea înăuntru.

Comisarul
Și de ce culoare era?

Jupânul Jacques
De ce culoare?

Comisarul
Da.

Jupânul Jacques
D-apoi... de culoare... așa și așa! Dacă m-ați ajuta un pic, v-aș spune...

Harpagon
Haide...

Jupânul Jacques
Nu era roșie?

Harpagon
Ba cenușie.

Jupânul Jacques
Întocmai. Cenușie, bătând în roșu. Asta vream să spun.

Harpagon
Caseta mea era, nu mai încape îndoială. Scrie, prietene, scrie-i mărturia. Doamne, în cine să te mai încrezi? Uite, nu m-aș mira acum ca hoțul să fiu chiar eu.

Jupânul Jacques
Stăpâne, uite-l că vine încoace. Și te rog frumos să nu-i spui că eu l-am dat în gât.

Scena 3
Valère, Harpagon, comisarul și ajutorul său, jupânul Jacques

Harpagon
Apropie-te. Și acum, mărturisește cea mai întunecată ticăloșie, lovitura cea mai cumplită pe care un om a săvârșit-o vreodată.

Valère
Nu pricep ce spuneți.

Harpagon
Cum, nemernicule, nu roșești măcar, după o asemenea fărădelege?

Valère
De care fărădelege pomeniți?

Harpagon
De care fărădelege pomenesc, tâlharule! Ca şi cum habar n-ai avea de ce auzi! Degeaba încerci să mi te ascunzi – fapta ta a fost descoperită şi am aflat tot. Cum a fost cu putință să-ți bați joc în felul ăsta de bunătatea mea? Într-adins ai intrat la mine, ca să mă vinzi, să mă îmbrobodeşti în halul ăsta!

Valère
Dacă s-a descoperit tot, n-am să umblu cu ocoluri şi nici n-am să tăgăduiesc.

Jupânul Jacques
(aparte)
Nu cumva am ghicit fără să-mi fi dat seama?

Valère
Mai de mult hotărâsem să vă vorbesc – aşteptam numai împrejurarea prielnică. Dar după cum s-au întors lucrurile, vă rog stăruitor să nu vă supărați şi să-mi dați dreptate.

Harpagon
Ce dreptate mai pofteşti să-ți dau, hoț ticălos?

Valère
Vai, stăpâne, asemenea ocări întrec măsura. E drept că am făptuit față de dumneavoastră o greşeală, dar dintr-acelea care se pot ierta.

Harpagon
Cum – se pot ierta? O capcană, o nelegiuire ca asta?

Valère
Vă rog, nu vă înfuriați. După ce mă veți auzi, veți recunoaşte singur că răul nu e atât de mare pe cât îl socotiți.

Harpagon
Răul nu e atât de mare pe cât îl socotesc? Dar sângele meu, dar trupul din trupul meu?

Valère
Sângele dumneavoastră n-a încăput pe mâini rele. Sunt în măsură să nu-i pricinuiesc nici o neplăcere, fiindcă orice se poate drege.

Harpagon
Sunt de aceeaşi părere, numai dă-mi înapoi ce mi-ai răpit.

Valère
Cinstea dumneavoastră nu va fi atinsă.

Harpagon
Cinstea mea n-are ce căuta aici. Dar spune-mi: ce te-a îndemnat să te porți aşa?

Valère
Cum, mai mă întrebați?

Harpagon
Uite că te întreb.

Valère
O zeitate căreia i se cuvin toate iertăciunile: dragostea.

Harpagon
Dragostea?

Valère
Da, dragostea.

Harpagon
Frumoasă dragoste, minunată dragoste, n-am ce zice! Dragoste de galbenii mei!

Valère
Vă înşelaţi. Nu bogăţiile dumneavoastră m-au ispitit, nu ele m-au ameţit, şi vă spun deschis că nu râvnesc la bunurile dumneavoastră, dacă bineînţeles îmi lăsaţi pe cel care-l am.

Harpagon
Pe toţi dracii, să-ţi iasă din cap aşa ceva! Nu-ţi las nimic! Ascultaţi la el obrăznicie: nu vrea să-mi dea înapoi ce mi-a furat!

Valère
Socotiţi că e un furt?

Harpagon
Dar ce-a fost, dacă nu furt? O comoară, o adevărată comoară!

Valère
Comoară, bine aţi spus, şi cea mai nepreţuită din câte aveţi – dar nu înseamnă că o pierdeţi, dacă mi-o încredinţaţi mie. Vă cer, în genunchi, comoara asta, plină de farmec, să mi-o dăruiţi – veţi fi săvârşit o faptă de laudă.

Harpagon
Nici nu mă gândesc. Unde vrei să ajungi?

Valère
Ne-am jurat unul altuia credinţă veşnică, să nu ne despărţim niciodată.

Harpagon
Straşnic jurământ şi de şagă făgăduială!

Valère
Da, ne-am legat împreună pentru vecie.

Harpagon
Asta n-o să se întâmple, îţi dau încredinţare.

Valère
Numai moartea ne poate despărţi.

Harpagon
Ia uite-l cum se înverşunează pe banii mei!

Valère
V-am mai spus că nu pofta de bani m-a împins să fac ce am făcut. Inima mea n-a ascultat de socotelile pe care vi le închipuiţi, ci o pricină vrednică de cinste m-a îndemnat la asta.

Harpagon

Până la urmă o să susții că mi-ai furat bunul din milostivire creştinească! Dar pun eu capăt la toate, iar justiția o să-mi facă dreptate, blestematule ce eşti!

Valère

Faceți cum credeți, sunt gata să îndur toate urmările furiei dumneavoastră. Însă credeți-mă, vă rog, că dacă la mijloc e vreun rău, numai pe mine trebuie să vă descărcați mânia, deoarece fiica dumneavoastră nu are nici o vină.

Harpagon

Asta, da, te cred. Prea ar fi treabă neauzită ca fiica mea să fie şi ea părtaşă la o asemenea nelegiuire. Acum vreau să-mi regăsesc comoara, aşa că spune unde ai dus-o.

Valère

Dar n-am dus-o nicăieri. Se găseşte şi acum în casa dumneavoastră!

Harpagon
(aparte)

O, caseta mea dragă! *(Tare)* Se găseşte la mine în casă?

Valère

Da.

Harpagon

Şi i-a spune: nu te-ai atins de ea?

Valère

Eu? A, sunteți nedrept nu numai față de mine, dar şi față de ea! O văpaie curată şi respectuoasă mă mistuie pentru dânsa!

Harpagon
(aparte)

Îl mistuie pentru caseta mea!

Valère

Mai curând mor, decât să-mi întinez simțirea cu vreun gând jignitor. Este prea cuminte şi cinstită.

Harpagon
(aparte)

Caseta mea , cinstită!

Valère

Toate dorințele mele se împlinesc cu prisosință când o privesc doar şi nici o ticăloşie n-a murdărit patima pe care ochii ei frumoşi au aprins-o în inima mea.

Harpagon

Ochii frumoşi ai casetei mele! Vorbeşte de ea ca de-o ibovnică!

Valère

Jupâneasa Claude cunoaşte tot adevărul în privința asta şi vă poate sta mărturie...

Harpagon

Cum, slujitoarea mea, şi ea părtaşă?

Valère

Da, domnule, a fost martoră a legământului nostru şi numai după ce şi-a dat seama cât e de cinstită

dragostea mea, m-a ajutat s-o hotărăsc pe fiica dumneavoastră să-mi dăruiască inima ei, primind-o în schimb pe a mea.

Harpagon
(aparte)
Nu mai pricep nimic, ori frica de puşcărie îl face să bată câmpii? *(Către Valère)* Ce-mi tot îndrugi aici de fiica mea?

Valère
Vreau să spun că mi-au trebuit toate silinţele de pe lume ca s-o fac să-şi învingă sfiiciunea, să consimtă la ceea ce râvnea patima mea.

Harpagon
Sfiiciunea, cui?

Valère
A fetei dumneavoastră. Aşa că ieri de-abia s-a învoit să semnăm în scris amândoi o făgăduială de căsătorie.

Harpagon
Fata mea a semnat o făgăduială de căsătorie cu tine?

Valère
Da, domnule, după cum, la rândul meu, am semnat una la fel.

Harpagon
Vai, Doamne, o nouă năpastă!

Jupânul Jacques
(către comisar)
Scrie, domnule, scrie...

Harpagon
Nenorocire şi mai afurisită! Deznădejde şi mai cumplită! *(Către comisar)* Repede, îndeplineşte cele de cuviinţă îndatoririi dumitale şi trimite-l la puşcărie şi ca hoţ şi ca ademenitor!

Jupânul Jacques
Ca hoţ şi ademenitor.

Valère
Nu mi se cuvine nici un nume, nici altul! Iar când veţi afla cine sunt...

Scena 4
Harpagon, Élise, Mariane, Valère, Frosine, jupânul Jacques, comisarul şi ajutorul său

Harpagon
A, copil nemernic, fiică nevrednică de un tată ca mine! Aşa urmezi tu sfaturile pe care ţi le-am dat? Laşi să te prindă în mrejele iubirii lui un tâlhar de drumul mare, ba îi mai şi dăruieşti credinţa ta, fără consimţământul meu? Dar vă înşelaţi şi tu şi el! *(Către Élise)* Patru pereţi bine zăbreliţi or să răspundă de purtarea ta! *(Către Valère)* Iar o drăguţă de spânzurătoare o să mă plătească de îndrăzneala ta, blestematule!

Valère
N-or să se petreacă lucrurile cum ar dori furia dumneavoastră, înainte de orice osândă, cer să fiu ascultat.

Harpagon
Când am zis spânzurătoare, am greşit! O să fii ars de viu!

Élise
(cade la picioarele lui Harpagon)
Tată, fie-ți milă, dă dovadă de simțiri mai omeneşti şi nu împinge lucrurile dincolo de hotarele puterii părinteşti. Nu te lăsa târât de orbirea supărării dumitale, ci dă-ți seama de ce ai de gând să faci. Ia osteneala şi priveşte mai bine pe cel de care te simți jignit. Este cu totul altfel decât îl văd ochii dumitale şi cred că legământul pe care l-am încheiat cu el o să-ți pară mai puțin ciudat, când vei afla că, fără de el, de multa vreme aş fi fost pierdută pentru dumneata. Da, tată, el m-a scăpat atunci când am căzut în râu, aşa că lui îi datorezi viața fiicei pe care azi...

Harpagon
Asta nu înseamnă nimic, aşa că mult mai bine era pentru mine dacă te lăsa să te îneci, decât să-mi facă ce mi-a făcut.

Élise
Tată, în numele dragostei de părinte, te rog fierbinte...

Harpagon
Nu, nu vreau să mai aud nimic. Justiția să facă dreptate!

Jupânul Jacques
(aparte)
Iar mie o să-mi plătească bețele pe spinare.

Frosine
(aparte)
Ia te uită, încurcătură afurisită!

Scena 5
Anselme, Harpagon, Élise, Mariane, Frosine, Valère, jupânul Jacques, comisarul şi ajutorul său

Anselme
Ce s-a întâmplat, seniore Harpagon? Pari tare tulburat.

Harpagon
A, seniore Anselme, sunt cel mai nefericit om de pe lume şi în tulburarea şi zăpăceala de aici, nu ştiu ce se va alege până la urmă din înscrisul pentru care ai venit. M-a izbit în averea mea, m-a izbit în cinstea mea! Priveşte-l pe nelegiuitul, pe ticălosul de colo, care a pângărit drepturile cele mai sfinte, care s-a strecurat la mine sub numele de om de încredere, numai ca să-mi fure banii şi să-mi ademenească fiica.

Valère
Spuneți, cine s-a atins de banii dumneavoastră, că eu nu mai înțeleg nimic...

Harpagon
Da, şi-au semnat amândoi o făgăduială de căsătorie. Jignirea asta te priveşte în primul rând pe dumneata, seniore Anselme, aşa că dumneata eşti cel mai îndreptățit să porneşti urmăririle cu poliția, ca să te răzbuni pe neobrăzarea lui.

Anselme
Departe de mine gândul de a-mi lua nevasta cu sila şi nu cer nimic de la o inimă care s-a dăruit altuia. Dar întrucât priveşte daraverile dumitale, sunt gata să te ajut întru totul.

Harpagon

Iată-l pe dumnealui, care e comisar cinstit şi care nu uită – aşa m-a încredinţat – nimic în legătură cu slujba sa. *(Către comisar)* Învinuieşte-l cum trebuie, domnule, astfel ca să nu se dovedească pe faţa pământului un răufăcător mai desăvârşit ca el.

Valère

Nu văd de ce fărădelege pot fi învinuit, fiindcă o iubesc cu patimă pe fiica dumneavoastră, iar cât priveşte caznele la care vă închipuiţi că voi fi supus din pricina legământului nostru, o să vă schimbaţi gândul, aflând cine sunt...

Harpagon

Pe mine nu mă păcăleşti cu basme de-alde astea. Lumea e plină azi de hoţi de cinuri, de înşelători de meserie, care, folosindu-se de faptul că nimeni nu-i cunoaşte, se împopoţonează cu neruşinare cu cel dintâi nume de vază ce-i pică la îndemână.

Valère

Aflaţi, domnule, că sunt prea cinstit ca să mă împodobesc cu ce nu-mi aparţine şi că tot Neapolul poate mărturisi cine-mi sunt părinţii.

Anselme

Domol, domol, tinere. Gândeşte-te de două ori până să vorbeşti, deoarece poţi pierde mai mult decât îţi închipui, în faţa dumitale găsindu-se un om care cunoaşte întreg Neapolul şi poate – prin urmare – să descurce toate ţele poveştii dumitale.

Valère

(îşi pune cu mândrie pălăria pe cap)

Nu sunt omul care să se teamă de dumneavoastră. Şi de cunoaşteţi Neapolul, atunci trebuie să ştiţi cine este don Thomas d'Alburci.

Anselme

Bineînţeles că ştiu, deoarece puţini oameni l-au cunoscut mai temeinic ca mine.

Harpagon

Nu-mi pasă nici de don Thomas, nici de don Martin.

(Văzând aprinse două lumânări, Harpagon stinge una)

Anselme

Rogu-te, lasă-l să urmeze. Să vedem ce mai are să spună.

Valère

Mai am de spus atât: el mi-a dat viaţa.

Anselme

El?

Valère

Da.

Anselme

Fără glume, ne-am înţeles? Născoceşte altă poveste şi o să-ţi meargă mai uşor, oricum, o minciună mai puţin gogonată, care să te poată scăpa.

Valère

Vă rog să nu-mi vorbiţi în felul ăsta. Nu e minciună, iar tot ce spun poate fi dovedit cu uşurinţă.

Anselme

Cum, îndrăzneşti să susţii că eşti fiul lui don Thomas d'Alburci?

Valère

Îndrăznesc şi sunt gata să susțin adevărul spuselor mele împotriva orişicui.

Anselme

Năstrușnică îndrăzneală! Află atunci, ca să vezi că eşti un mincinos, că au trecut cel puțin şaisprezece ani de când omul despre care mi-ai pomenit a pierit pe mare cu soția şi copiii, încercând să-şi scape viața de persecuțiile nemiloase iscate de pe urma tulburărilor din Neapole. Din pricina acestor tulburări, numeroase familii nobile au plecat în surghiun.

Valère

Aşa e. Însă aflați la rândul dumneavoastră – ca să nu mai vorbiți cu uşurință – că un băiat al lui, în vârstă de şapte ani, a fost scăpat de la înec împreună cu un slujitor de către o corabie spaniolă şi că băiatul scăpat de la moarte e cel care vă vorbeşte. Aflați că după asta, căpitanul corăbiei, înduioşat de soarta ce am avut, mi-a arătat prietenie, m-a crescut ca pe copilul său şi că de îndată ce vârsta mi-a îngăduit, m-am făcut ostaş. Că de curând am aflat că tatăl meu n-a murit, după cum credeam. Că, trecând pe aici, spre a-i cerceta urmele, o întâmplare – poruncită parcă de providență – mi-a îngăduit s-o văd pe fermecătoarea Élise. Şi numai văzând-o, am devenit robul frumuseții sale. Iar focul patimii mele, ca şi străşnicia părintelui ei, m-au hotărât să rămân aici, trimițând în locu-mi pe altcineva în căutarea părinților mei.

Anselme

Ce dovezi ai putea aduce dumneata, în afară de cele ce auzim, care să ne încredințeze că n-ai însăilat un basm pe un fapt adevărat?

Valère

Mărturia căpitanului spaniol, un sigiliu de rubine aparținând tatălui meu, o brățară de agate pe care maică-mea mi-a pus-o la braț, şi bătrânul Pedro, slujitorul care a scăpat o dată cu mine de la înec.

Mariane

Vai, spusele dumitale le pot întări eu, fiindcă sunt curatul adevăr. Şi din câte mi-a fost dat să aud, m-am încredințat că eşti fratele meu.

Valère

Dumneata... sora mea?

Mariane

Da. Inima a început să-mi bată de cum ai deschis gura şi maică-mea, care o să fie nespus de fericită să te vadă, mi-a povestit de nenumărate ori nenorocirile familiei noastre. Cerul ne-a scăpat şi pe noi de la înec, dar dacă ne-a redat viața, a fost cu prețul libertății noastre, deoarece nişte corsari ne-au culeş, pe mama şi pe mine, de pe sfărâmăturile corăbiei. După zece ani, o întâmplare fericită ne-a scăpat din robie, ne-am întors la Neapole, dar am găsit tot vândut, iar despre tatăl nostru, nici o ştire. Am trecut la Genova, unde mama cu greu a mai putut aduna câteva rămăşițe dintr-o moştenire irosită, iar de acolo, fugind de sălbatica lăcomie a neamurilor ei, am poposit în locurile astea, unde de-abia îşi mai târăşte zilele înnegurate.

Anselme

O, cerule, nemăsurată e puterea ta! Şi ce bine ştii să arăți că numai tu eşti în stare de asemenea minuni! Veniți în brațele mele, copii, şi contopiți-vă lacrimile de bucurie cu ale părintelui vostru.

Valère

Dumneata eşti tatăl nostru?

Mariane

Pe dumneata te plânge mama de atâta amar de vreme?

Anselme

Da, fata mea, da, fiul meu, eu sunt don Thomas d'Alburci, pe care cerul l-a ocrotit de furia valurilor cu

toți banii ce-i avea asupra lui şi care, timp de aproape şaisprezece ani, socotindu-vă morți – se pregătea, după lungi călătorii, să caute, în căsătoria lui cu o gingaşă făptură, mângâierea unui nou cămin. Dându-mi seama că viața îmi e primejduită dacă mă întorc la Neapole, am renunțat la el pentru totdeauna şi după ce am găsit mijlocul să vând tot ce aveam acolo, m-am statornicit aici, unde, sub numele de Anselme, am izbutit să îndepărtez de mine necazurile pricinuite prin adevăratul meu nume.

Harpagon
Şi acesta e fiul dumitale?

Anselme
Da.

Harpagon
Atunci te chem în judecată ca să-mi plăteşti cei zece mii de galbeni pe care mi i-a furat.

Anselme
Fiul meu... te-a furat pe dumneata?

Harpagon
Fiul dumitale şi nu altul.

Anselme
De unde ştii că el?

Harpagon
Jupânul Jacques mi-a spus.

Valère
(către jupânul Jacques)
Tu ai spus?

Jupânul Jacques
M-ai auzit pe mine deschizând gura?

Harpagon
Şi domnul comisar i-a primit mărturia.

Valère
Dar dumneata mă crezi în stare de o faptă atât de josnică?

Harpagon
În stare, neînstare, eu vreau banii mei!

Scena 6

Cléante, Valère, Mariane, Élise, Frosine, Harpagon, Anselme, Jupânul Jacques, La Flèche, comisarul şi ajutorul său

Cléante
Tată, nu te mai chinui – te rog – şi nu mai învinui pe nimeni. Am ştiri cu privire la ceea ce te necăjeşte şi am venit să-ți spun că dacă te hotărăşti să consimți la căsătoria mea cu Mariane, îți primeşti banii înapoi.

Harpagon
Unde sunt?

Cléante

Nu te întrece cu firea, sunt într-un loc de care răspund, aşa că totul atârnă de mine. Rămâne ca dumneata să ne spui ce hotărăşti: ori mi-o dai pe Mariane, ori s-a dus caseta.

Harpagon
Nu s-a scos nimic din ea?

Cléante
Nimic. Aşa că vrem să ştim dacă ai de gând să-ţi dai consimţământul. Maică-sa o lasă slobodă să aleagă între mine şi dumneata.

Mariane
S-ar cuveni să mai adaug că numai hotărârea asta nu e de ajuns, fiindcă cerul, o dată cu fratele pe care îl vezi, mi-a dat şi un părinte de la care trebuie să mă ceri.

Anselme
Cerul nu v-a dăruit părintelui vostru pentru ca să mă împotrivesc dorinţelor voastre celor mai fierbinţi, dragii mei copii. Astfel încât, seniore Harpagon, nădăjduiesc că vei fi şi dumneata de părere că e mai potrivit ca alegerea unei fete să cadă asupra fiului, mai curând decât asupra tatălui. Haide, nu ne sili să rostim vorbe care nu se cade să le auzi, aşa că învoieşte-te la îndoita căsătorie, cum am făcut şi eu.

Harpagon
Ca să ştiu ce am de făcut, întâi să-mi văd caseta.

Cléante
O s-o vezi nevătămată şi neatinsă.

Harpagon
Pe urmă, n-am bani de dat zestre copiilor mei.

Anselme
Am eu pentru ei, de asta să nu duci grijă.

Harpagon
Îţi iei asupra dumitale cheltuiala amânduror căsătoriilor?

Anselme
Îmi iau. Mai doreşti ceva?

Harpagon
Îmi faci pentru nuntă şi haine de socru?

Anselme
Îţi fac. Iar acum, să ne bucurăm în voie de ziua asta fericită.

Comisarul
Ei, domnilor, domol, nu vă fie cu supărare. Mie cine-mi plăteşte ce-am scris?

Harpagon
N-am nevoie de înscrisurile dumitale!

Comisarul
Nu mai spune! Ori îţi închipui că eu muncesc de pomană?

Harpagon
(arătând către jupânul Jacques)
Pentru osteneală, poftim, ia-l şi spânzură-l pe dumnealui!

Jupânul Jacques
Zău, dacă mă dumeresc cum e mai bine! Când spui drept, te cotonogeşte cu bâta – când minți, te trimit la spânzurătoare!

Anselme
Seniore Harpagon, să-i iertăm înşelătoria.

Harpagon
Dar îl plăteşti dumneata pe comisar?

Anselme
Îl plătesc. Şi acum, Mariane, să mergem repede să împărtăşim mamei tale bucuria noastră.

Harpagon
Iar eu, să-mi revăd draga mea casetă.

Domnul de Pourceaugnac

Comedie – balet în trei acte, în proză
1669

În românește de *Tudor Arghezi*

Domnul de Pourceaugnac, comedie-balet realizată în colaborare cu Lulli, a fost jucat pentru prima oară la castelul din Chambord în septembrie 1669 şi pe scena de la Palais-Royal la 15 noiembrie al aceluiaşi an. Improvizația cam descusută, povestea provincialului naiv şi grotesc, frate bun cu domnul Jourdain, care soseşte la Paris pentru a se căsători, îi îngăduia lui Molière tot felul de scene de farsă mai mult sau mai puțin originale, în care triumfă "geniul" intriganților simpatici Sbrigani şi Nérine. Culoarea, mişcarea, pitorescul limbii sunt remarcabile în această comedioară fără profunzime, e drept, dar care ne aduce, mai mult decât oricare alta, mărturia anilor pe care Molière i-a petrecut în provincie, atent la felul de a fi al oamenilor, de a vorbi şi de a se îmbrăca.

Prima ediție datează din 1670.

Persoanele comediei

Domnul de Pourceaugnac
Oronte
Julie – fiica lui Oronte
Éraste – iubitul Juliei
Nérine – intrigantă, vorbind ca în Picardia[1]
Lucette – vorbind ca în Gasconia[2]
Sbrigani – napolitan, intrigant
Primul medic
Al doilea medic
Un spițer
Un țăran
O țărancă
Primul elvețian
Al *doilea elvețian*
Un polițai
Doi jandarmi

1,2

Persoanele Baletului

Doi medici – groteşti
Matasini[3] – dansatori
Doi avocați – cântăreți
Doi procurori – dansatori
Doi sergenți – dansatori
Mai multe măşti – jucând şi cântând
O egipteancă – cântăreață
Un egiptean – cântăreț
Sălbatici – dansatori
Biscaieni[4] – dansatori

[1] Două regiuni din Franța.
[2] Două regiuni din Franța.
[3] Matasini erau numiți cei care executau comic spaniol având aceeaşi denumire.
[4] Locuitori ai provinciei spaniole Biscaia.

Acțiunea se petrece la Paris.

Actul I

Scena 1
Julie, Éraste, Nérine

Julie
Vai! Să nu ne vadă cineva, Éraste. Tremur când mă gândesc. După ce m-au oprit să mai stau de vorbă cu dumneata, totul ar fi pierdut.

Éraste
Mă uit şi nu văd nimic.

Julie
Fii cu ochii-n patru şi dumneata, Nérine. Vezi dacă vine cineva.

Nérine
(ducându-se în fundul scenei)
Lăsaţi-vă pe mine şi spuneţi-vă fără codeală tot ce aveţi de spus.

Julie
Ai pus la cale ceva, Éraste? Crezi că putem zădărnici pacostea asta de măritiş, pe care şi-a vârât-o tata-n cap?

Éraste
Ne căznim din toate puterile şi cred că am gata tot ce trebuie, ca să nimicim acest gând caraghios.

Nérine
(alergând spre Julie)
Vai de mine! Vine tatăl dumneavoastră.

Julie
Să ne despărţim repede.

Nérine
Nu-i nimeni. M-am înşelat.

Julie
Tare mai eşti proastă, să ne sperii aşa!

Éraste
Da, frumoasă Julie, am încrucişat sumedenii de sfori ca să izbutim şi, o dată ce am căpătat învoirea dumitale, nu ne mai dăm înapoi de la nimic. Nu întreba cum lucrează sforăria noastră: are să-ţi placă. E bine, ca la teatru, să te bucuri când nici nu te aştepţi. Ajunge să-ţi spui că-n jocul nostru intră tot soiul de meşteşuguri şi că şiretenia Nérinei şi dibăciile lui Sbrigani s-au şi pus pe lucru.

Nérine
Auzi dumneata! De cine-şi bate joc tatăl dumneavoastră când vrea să vă pună în cârcă un avocat de la Limoges, domnul de Pourceaugnac? Nici nu l-a văzut măcar o dată cum e la faţă şi acum îl aşteaptă să vină cu diligenţa să vă ia pe sus şi să vă ducă în provincia lui. Câteva mii de galbeni, după spusa unchiului dumneavoastră, sunt în stare să-l facă să dea deoparte pe logodnicul care vă place? Şi o persoană ca dumneavoastră este de nasul bădăranului ăstuia? Dacă-i arde de însurătoare n-are decât să-şi ia nevastă de la el de-acasă şi să ne lase-n pace. Numai numele ăsta de Pourceaugnac mă scoate din sărite. Auzi dumneata! Pourceaugnac? Dacă n-ar fi decât atât, "de Pourceaugnac" şi mi-ar fi de ajuns: fac pe dracu în patru şi nu veţi ajunge doamna de Pourceaugnac. Pourceaugnac? Ar fi cu putinţă? Nu, Pourceaugnac e ceva care nu poate fi înghiţit. O să-i facem atâtea buclucuri, o să ne punem pe capul lui cu atâta întărâtare, încât îl vom trimite înapoi, la Limoges, pe

domnul de Pourceaugnac.

Éraste
Uite că vine şi afurisitul ăsta de italian. Trebuie să ne spuie ceva.

Scena 2
Julie, Éraste, Sbrigani, Nérine

Sbrigani
Soseşte omul dumneavoastră. L-am văzut pe drum, la han, unde a tras cu diligența. L-am văzut la masă, când s-a dat jos să mănânce, l-am cercetat aproape un ceas şi pot să vă spui că l-am învățat pe dinafară. Nici nu vă vorbesc de mutra lui: o să vedeți cu ochii dumneavoastră cum l-a zugrăvit Dumnezeu şi cum i se potriveşte costumul cu mutra. Şi e deştept nevoie mare: croit din stofa care ne trebuie nouă. Ne vine de-a gata. O să calce bucuros în toate strâchinile ce-i vom pune înainte.

Éraste
Spui drept?

Sbrigani
Fără îndoială, doar mă pricep la oameni.

Nérine
Doamnă, nici nu ştiți cu ce poamă aveți de-a face. Nu se putea găsi om mai nimerit pentru însărcinarea asta. Sbrigani e năzdrăvanul timpului nostru pentru asemenea isprăvi. Până acum de douăzeci de ori a înfruntat munca silnică, numai ca să-şi poată sluji prietenii bine. Cu prețul ocnei, el ştie să termine cu noblețe isprăvile cele mai grele. Aşa cum îl vedeți, a fost gonit din țara lui pentru nu mai țiu minte câte fapte cinstite, pe care le-a dus la bun sfârşit cu generozitate.

Sbrigani
Sunt zăpăcit de laudele cu care mă slăviți atâta şi la rândul meu v-aş putea aduce laude şi mai meritate pentru minunățiile dumneavoastră. Câtă glorie nu v-ați câştigat odată, când cu atâta bunătate ați sfeterisit la joc o mie de galbeni unui tânăr străin care v-a fost adus în casă! Şi altă dată, când ați încheiat, curtenitoare, un contract, care a ruinat o întreagă familie. Apoi atunci când cu toată conştiința ați ştiut să tăgăduiți că vi se dăduse o sumă de bani în păstrare. În sfârşit, când din plinul inimii ați fost văzută jurând, ca martor, pentru trimiterea la spânzurătoare a două persoane nevinovate.

Nérine
Nişte amănunte neînsemnate, de care nici nu mai trebuie să vorbim. Laudele dumitale mă fac să roşesc.

Sbrigani
Vă voi cruța modestia. Să pornim la lucru. Haide după provincialul nostru. Din partea dumneavoastră țineți gata pe ceilalți actori ai comediei.

Éraste
(către Julie)
Adu-ți aminte, domnişoară, de rolul dumitale şi pentru ca lucrurile să se împletească bine să te prefaci, cum am rămas înțeleşi, că eşti încântată de toate dorințele tatălui dumitale.

Julie
în ceea ce atârnă de mine, totul va merge ca pe roate.

Éraste
Dar dacă, frumoasă Julie, silințele noastre vot da greş?

Julie

Voi dezvălui tatălui meu adevăratele mele simțăminte.

Éraste
Şi dacă, totuşi, el se va încăpățâna?

Julie
Îl voi amenința că plec la mănăstire.

Éraste
Şi dacă, la urma urmelor, te va sili să te măriți?

Julie
Ce vrei să-ți mai spui?

Éraste
Ce vreau eu să-mi spui!

Julie
Da.

Éraste
Aş vrea să-mi spui ce se spune când iubeşti într-adevăr.

Julie
Anume ce?

Éraste
Că nimic nu te va putea întoarce şi, cu toată cazna tatălui dumitale, îmi făgăduieşti să fii a mea.

Julie
De ce nu vrei să te mulțumeşti, Éraste, cu ce fac în clipa de față şi de ce îmi sileşti inima să apuce înaintea timpului? Nu-mi obosi datoria cu târguieli împinse, poate, dincolo de nevoie. Dacă împrejurările se înrăutățesc, lasă-mă cel puțin să mă hotărască ele.

Éraste
Bine.

Sbrigani
Iacătă-l şi pe omul nostru.

Nérine
Ce măgădău!

Scena 3
Domnul de Pourceaugnac, Sbrigani

Domnul de Pourceaugnac
(se întoarce în direcția din care vine, ca, şi cum ar vorbi unora care se țin după el)
Ei, ce e? Ce vă apucă? Ce vă miraţi? N-am văzut oraş mai tâmpit şi oameni mai tâmpiți. Nu faci un pas şi o grămadă de nerozi se uită la tine şi râd. Ei! domnilor gură-cască, vedeți-vă de drum şi lăsați-ne să trecem fără să vă vie să râdeți. Să mă ia dracu de nu-i umflu fălcile ăluia de l-oi mai vedea că râde.

Sbrigani
(către aceleaşi persoane)
Ce-i asta, mă rog? Ce vreți? De capul cui vă țineți? Se poate să vă bateți joc aşa de oamenii de treabă

care intră în oraş?

Domnul de Pourceaugnac
Se găseşte şi câte un om cumsecade, după cum văd.

Sbrigani
Ce-i purtarea asta? Şi de ce vă vine să râdeți?

Domnul de Pourceaugnac
Foarte bine.

Sbrigani
Ați văzut ceva la domnul acesta, ceva de râs?

Domnul de Pourceaugnac
Bine ziceți.

Sbrigani
Este dumnealui altfel decât ceilalți?

Domnul de Pourceaugnac
Sunt strâmb? Sunt cocoşat?

Sbrigani
Vedeți întâi cu cine aveți de-a face.

Domnul de Pourceaugnac
Foarte bine.

Sbrigani
Domnul are ceva care impune respectul.

Domnul de Pourceaugnac
Foarte adevărat.

Sbrigani
E o persoană de condiție.

Domnul de Pourceaugnac
Da, gentilom de la Limoges.

Sbrigani
Om învățat.

Domnul de Pourceaugnac
Care a studiat dreptul.

Sbrigani
V-a cinstit prea mult venind în oraşul vostru.

Domnul de Pourceaugnac
Fără îndoială.

Sbrigani
Domnul nu e o persoană care să te facă să râzi.

Domnul de Pourceaugnac
Bineînțeles.

Sbrigani
Şi cine va mai râde de domnul va avea cu mine de furcă.

Domnul de Pourceaugnac
(către Sbrigani)
Domnule, nu vă pot spune cât vă sunt de recunoscător.

Sbrigani
E de neiertat, domnule, ca o persoană ca dumneavoastră să fie primită astfel şi vă cer, din partea oraşului, iertare.

Domnul de Pourceaugnac
Sunt sluga dumneavoastră.

Sbrigani
V-am văzut de dimineață, domnule, cu diligența, pe când prânzeați, şi felul ales în care vă ospătați mi-a trezit din capul locului un simțământ de amiciție pentru dumneavoastră; şi ştiind că nu ați mai fost prin. oraşul nostru şi că sunteți cu totul nou la noi, sunt foarte mulțumit că vă găsesc, ca să vă ofer serviciile mele cu prilejul sosirii dumneavoastră şi să vă călăuzesc prin mijlocul unor oameni care nu au întotdeauna față de oamenii ca dumneavoastră considerația trebuincioasă.

Domnul de Pourceaugnac
E prea mult din partea dumneavoastră.

Sbrigani
V-am mai spus: mi-ați fost simpatic de cum v-am văzut.

Domnul de Pourceaugnac
Vi-s recunoscător.

Sbrigani
Fizionomia dumneavoastră mi-a plăcut.

Domnul de Pourceaugnac
Asta mă măguleşte îndeosebi.

Sbrigani
Am văzut într-însa cinste.

Domnul de Pourceaugnac
Sluga dumneavoastră.

Sbrigani
Ceva atrăgător.

Domnul de Pourceaugnac
Ah! ah!

Sbrigani
Gingăşie.

Domnul de Pourceaugnac
Ah! ah!

Sbrigani
Blândeţe.

Domnul de Pourceaugnac
Ah! ah!

Sbrigani
Maiestate.

Domnul de Pourceaugnac
Ah! ah!

Sbrigani
Francheţe.

Domnul de Pourceaugnac
Ah! ah!

Sbrigani
Şi cordialitate.

Domnul de Pourceaugnac
Ah! ah!

Sbrigani
Vă asigur că sunt cu totul al dumneavoastră.

Domnul de Pourceaugnac
Vă sunt foarte mult recunoscător.

Sbrigani
Vă vorbesc din adâncul inimii.

Domnul de Pourceaugnac
Cred.

Sbrigani
Dacă aş fi avut cinstea să mă cunoaşteţi, aţi fi ştiut că sunt un om cu totul sincer.

Domnul de Pourceaugnac
Nici nu mă îndoiesc.

Sbrigani
Un duşman al prefăcătoriei.

Domnul de Pourceaugnac
Sunt convins.

Sbrigani
Şi care nu-i în stare să-şi măsluiască simţămintele.

Domnul de Pourceaugnac
Asta o cred.

Sbrigani

Vă uitați la hainele mele, care nu sunt la fel cu ale altora, dar sunt de la Neapoli, şi stau la ordinele dumneavoastră. Am voit să-mi păstrez o dată cu costumul sinceritatea locului meu de naştere.

Domnul de Pourceaugnac
Ați făcut foarte bine. În ce mă priveşte, am ținut să mă îmbrac în costumul curții, când se află la țară.

Sbrigani
Spun drept că vă vine mai bine decât tuturor curtenilor noştri.

Domnul de Pourceaugnac
Aşa mi-a spus şi croitorul; costumul e curat şi bogat şi va face vâlvă aici.

Sbrigani
Desigur. Vă duceți la Luvru?

Domnul de Pourceaugnac
O să trebuiască să mă duc să mă prezint.

Sbrigani
Regele va fi fericit să vă vadă.

Domnul de Pourceaugnac
Cred.

Sbrigani
V-ați găsit locuință?

Domnul de Pourceaugnac
Mă duceam să caut.

Sbrigani
Voi fi foarte mulțumit să vă însoțesc, cunosc bine oraşul.

Scena 4
Éraste, Sbrigani, domnul de Pourceaugnac

Éraste
Ah! Ce-i asta? Ce-mi văd ochii? Ce fericită întâlnire! Domnule de Pourceaugnac, cât sunt de încântat să vă întâlnesc! Cum! mi se pare că nu mă mai cunoaşteți?

Domnul de Pourceaugnac
Domnule, sluga dumneavoastră.

Éraste
E cu putință ca o vreme de cinci-şase ani să mă scoată din memoria dumneavoastră şi să nu recunoaşteți pe cel mai bun prieten al familiei de Pourceaugnac?

Domnul de Pourceaugnac
Iertați-mă, vă rog. *(Către Sbrigani)* Îți mărturisesc că nu ştiu cine este...

Éraste
Nu este la Limoges un singur Pourceaugnac pe care să nu-l cunosc, de la cel mai mare până la cel mai mic. Pe când mă găseam la Limoges, nu aveam legături decât cu ei şi pe dumneavoastră aveam onoarea să vă văd în toate zilele.

Domnul de Pourceaugnac
Această onoare am avut-o eu, domnule.

Éraste
Nu vă mai amintiți figura mea?

Domnul de Pourceaugnac
Ba da. *(Către Sbrigani)* Nemaipomenit!

Éraste
Nu vă mai aduceți aminte că am avut fericirea să ciocnesc un pahar cu dumneavoastră nici nu mai ştiu de câte ori?

Domnul de Pourceaugnac
Să mă iertați. *(Către Sbrigani)* Habar n-am.

Éraste
Cum îl mai cheamă, Doamne, pe acel birtaş din Limoges, care gătea aşa de bine?

Domnul de Pourceaugnac
Petit-Jean?

Éraste
Tocmai, De cele mai multe ori ne duceam să petrecem acolo. Şi cum i se mai spune la Limoges locului de promenadă?

Domnul de Pourceaugnac
Cimitirul Arenelor?

Éraste
Exact. Câte ore plăcute n-am stat acolo, ascultând cuvintele dumneavoastră fermecătoare! Nu vă mai amintiți de nimic?

Domnul de Pourceaugnac
Scuzați-mă, încep să-mi amintesc. *(Către Sbrigani)* Să mă ia dracu dacă ştiu ceva.

Sbrigani
(încet, domnului de Pourceaugnac) Sute de lucruri de acest fel se pierd din memorie.

Éraste
Haide, îmbrățișați-mă şi să strângem iarăşi legăturile vechii noastre prietenii.

Sbrigani
(către Domnul de Pourceaugnac)
Tare vă mai iubeşte!

Éraste
Spuneți-mi câteva noutăți din familie: ce face domnul... care-i un om aşa de cumsecade?

Domnul de Pourceaugnac
Fratele meu, consulul?

Éraste
Da.

Domnul de Pourceaugnac

E sănătos tun.

Éraste
Sunt încântat. Dar celălalt, care-i aşa de vesel... ăsta... domnul...

Domnul de Pourceaugnac
Vărul meu, judecătorul?

Éraste
Da, da.

Domnul de Pourceaugnac
Tot vesel şi tot glumeț.

Éraste
Vă mărturisesc, sunt foarte bucuros. Dar domnul unchiul dumneavoastră... care...

Domnul de Pourceaugnac
N-am nici un unchi.

Éraste
Totuşi, pe vremuri... aveați...

Domnul de Pourceaugnac
Nu, n-aveam decât o mătuşă.

Éraste
De doamna mătuşa dumneavoastră vreau să vă întreb. Ce mai face?

Domnul de Pourceaugnac
A murit acum şase luni.

Éraste
Biata femeie! Ce bună era!

Domnul de Pourceaugnac
Şi nepotul meu, preotul, era să moară de vărsat.

Éraste
Ce pierdere ar fi fost!

Domnul de Pourceaugnac
Îl cunoaşteți şi pe el?

Éraste
Cum să nu-l cunosc? Un băiat voinic şi bine făcut.

Domnul de Pourceaugnac
Nu prea e dintre cei mai voinici.

Éraste
Nu se poate zice că nu e bine făcut.

Domnul de Pourceaugnac
Asta, da.

Éraste
Vă este nepot?

Domnul de Pourceaugnac
Da.

Éraste
Fiul fratelui sau surorii dumneavoastră...

Domnul de Pourceaugnac
Chiar aşa.

Éraste
Paroh la biserica... am uitat.

Domnul de Pourceaugnac
Sfântul Ştefan.

Éraste
El e. Nu mai cunosc pe altul.

Domnul de Pourceaugnac
(către Sbrigani)
Îmi ştie toate neamurile.

Sbrigani
Vă cunoaşte mai mult chiar decât credeți.

Domnul de Pourceaugnac
După câte văd, ați stat multă vreme în oraşul nostru.

Éraste
Doi ani întregi.

Domnul de Pourceaugnac
Va să zică erați la noi când vărul meu, perceptorul, a pus pe domnul guvernator să-i boteze copilul?

Éraste
Păi, nu eram printre primii invitați?

Domnul de Pourceaugnac
Ce frumos a fost!

Éraste
Foarte frumos.

Domnul de Pourceaugnac
O masă pe cinste.

Éraste
Mai e vorbă!

Domnul de Pourceaugnac
Ați văzut atunci şi gâlceava pe care am avut-o eu cu acel gentilom din Périgord?

Éraste

Cum să nu!

Domnul de Pourceaugnac
Şi-a şi găsit omul.

Éraste
Bineînţeles.

Domnul de Pourceaugnac
Mi-a dat o palmă, dar şi eu i-am zis-o.

Éraste
Ştiu! Trebuie să vă spui, însă, că ţin neapărat să vă găzduiesc la mine.

Domnul de Pourceaugnac
Cum s-ar putea?

Éraste
Vreţi să glumiţi? Aş răbda eu ca prietenul meu cei mai bun să stea într-altă parte decât în casa mea?

Domnul de Pourceaugnac
N-aş vrea să vă...

Éraste
Nici nu mai încape vorbă! Veţi şedea la mine.

Sbrigani
(domnului du Pourceaugnac)
Fiindcă ţine cu orice preţ, sunt de părere să primiţi.

Éraste
Unde vă este bagajul?

Domnul de Pourceaugnac
L-am lăsat cu valetul meu, acolo unde m-am odihnit.

Éraste
Să trimitem să-l ia cineva.

Domnul de Pourceaugnac
I-am poruncit să nici nu se mişte, afară dacă nu viu eu. M-am temut de niscai hoţi.

Sbrigani
Măsura e bine luată.

Domnul de Pourceaugnac
În oraşul ăsta nu poţi fi sigur...

Éraste
Omul isteţ se vede din toate.

Sbrigani
Eu o să-l însoţesc pe domnul şi ne vom întoarce unde doriţi.

Éraste
Da, aş vroi să dau ordinele trebuincioase, aşa că întoarceţi-vă la casa asta.

Sbrigani
Vom fi numaidecât ai dumneavoastră.

Éraste
(domnului de Pourceaugnac)
Vă aştept cu nerăbdare.

Domnul de Pourceaugnac
(către Sbrigani)
La cunoştința asta nici nu mă aşteptam.

Sbrigani
Are aerul că e om cumsecade.

Éraste
(singur)
Acum, domnule de Pourceaugnac, te vom întoarce pe toate părțile: totul e pregătit, n-avem decât să începem.

Scena5
Éraste, spițerul

Éraste
Cred că dumneata eşti, domnule, medicul cu care s-a vorbit din partea mea.

Spițerul
Nu, domnule, nu sunt eu medicul. Această cinste nu-mi aparține mie. Nu sunt decât un spițer, un umil spițer, la porunca dumneavoastră.

Éraste
Domnul medic nu-i acasă?

Spițerul
Ba e acasă, ocupat cu câțiva bolnavi. Mă duc să-i spun că-l căutați.

Éraste
Nu e nevoie, voi aştepta. Vreau să ia în primire o rubedenie a mea, despre care i s-a vorbit şi pe care am fi mulțumiți să-l vindecăm, înainte de a se însura, de o stare de nebunie.

Spițerul
Ştiu despre ce-i vorba, ştiu despre ce-i vorba. Eram cu el când i s-a vorbit. Vă spui drept că nici nu puteați alerga, vă spui drept, la un medic mai dibaci. Omul acesta ştie medicina cum ştiu eu abecedarul, ca apa, şi chiar de-ar fi să-ți iasă sufletul, el nu schimbă o buche din regulile celor vechi. O ține totdeauna drept, nu se abate nici în stânga, nici în dreapta, din drumul ştiut. Tot aurul din lume nu l-ar putea hotărî să vindece un bolnav cu alte leacuri decât cele îngăduite de Facultate[1].

Éraste
Foarte bine. Un bolnav n-are voie să se facă sănătos dacă nu vrea Facultatea.

Spițerul
Să nu credeți că-l laud pentru că suntem prieteni buni; dar e o plăcere, e o plăcere să te dai pe mâinile lui. Eu aş vrea mai bine să mor de medicamentele lui decât să mă vindec cu rețetele altuia, căci orice s-ar întâmpla eşti sigur că lucrurile sunt în regulă, şi când mori căutat de el, moştenitorii nu pot să te ție de rău.

[1] Facultatea de medicină.

Éraste
E o mare mângâiere pentru un răposat.

Spițerul
Desigur. Eşti cel puțin mulțumit că mori metodic. De altfel el nu este dintre acei medici care o tărăgănesc cu bolnavii: merge repede, repede, îi place să-şi grăbească bolnavii; şi dacă este nevoie să mori, acest lucru se petrece cu el nici nu se poate mai curând.

Éraste
într-adevăr, nimic nu e mai bine decât să ieşi mai repede din încurcătură.
Spițerul
Nu-i aşa? La ce bun s-o întinzi şi să-i dai târcoale? Trebuie să cunoşti fără întârziere lungul bolii sau scurtimea ei.

Éraste
Ai dreptate.

Spițerul
De pildă, trei copii de-ai mei, pe care mi-a făcut onoarea să mi-i caute, au murit în mai puțin de patru zile fiecare. În mâinile altui medic ei ar fi murit în trei luni.

Éraste
E bine să ai asemenea prieteni.

Spițerul
Ne-ndoios. Nu-mi mai rămân decât doi copii, de care îngrijeşte de parc-ar fi ai lui; îi caută şi-i supraveghează după cum îi vine mai bine, fără să mă amestec câtuşi de puțin. De cele mai multe ori, întorcându-mă acasă din oraş. sunt mirat să-i găsesc că li s-a lăsat sânge sau că li s-a dat curățenie după prescripțiile sale.

Éraste
Asemenea îngrijiri te leagă de medic.

Spițerul
Uite-l, uite-l, uite-l că vine.

Scena 6
Éraste, primul medic, un țăran, o țărancă, spițerul

Un țăran
(către medic)
Domnule, nu mai poate răbda. Zice că simte în cap nişte dureri grozave.

Primul medic
Bolnavul e un dobitoc, cu atât mai mult cu cât în boala de care suferă nu capul trebuie să-l doară, după Galien[1], ci splina.

Un țăran
Pe lângă asta, de şase luni o ține într-o ieşire afară.

Primul medic
Bun, semn că se uşurează pe dinăuntru. Trec să-l văd peste două-trei zile. Dacă se-ntâmplă să moară până atunci, nu uita să vii să-mi spui, căci nu e politicos ca un medic să facă vizite unui mort.

[1] Celebru medie din Antichitate (131 – 201), care, împreună cu Hipocrat, constituia o autoritate incontestabiiă în secoiu) al *Xvii*-iea.

O țărancă
(către medic)
Domnule, tata e din ce în ce mai bolnav.

Primul medic
Nu-i vina mea; i-am dat medicamente*;* de ce nu se mai vindecă? De câte ori i s-a lăsat sânge până acum?

O țărancă
De cincisprezece ori în douăzeci de zile, domnule.

Primul medic
De cincisprezece ori?

O țărancă
Da.

Primul medic
Şi nu s-a vindecat?

O țărancă
Nu, domnule.

Primul medic
Semn că boala nu e în sânge. Îi vom da curățenie tot de cincisprezece ori, ca să vedem dacă boala nu se găseşte în bilă; şi dacă tot nu izbutim, îl trimitem la băi.

Spițerul
Aici e finețea medicinei, aici e finețea medicinei.

Éraste
(către medic)
V-am trimis vorba acum câteva zile că am o rudă cam tulburată la minte şi că aş vrea să o aduc la dumneavoastră ca să poată fi vindecată mai pe-ndelete şi să fie văzută de mai puțină lume.

Primul medic
Am şi luat măsuri şi vă făgăduiesc, domnule, că voi face totul ca rubedenia dumneavoastră să fie bine îngrijită.

Éraste
Iată-l că vine.

Primul medic
O împrejurare fericită a făcut să am aci pe unul din vechii mei prieteni. Vom avea plăcerea să-l examinăm împreună.

Scena 7
Domnul de Pourceaugnac, Éraste, primul medie, spițerul

Éraste
(către domnul de Pourceaugnac)
O întâmplare neprevăzută mă sileşte să vă părăsesc: *(arătând spre medic)* dar vă las în seama unei persoane care mă va îndatora, căutând să îngrijească de dumneavoastră nu se poate mai bine.

Primul medic

E datoria meşteşugului meu şi este de ajuns să-mi încredințați îngrijirea dumnealui.

Domnul de Pourceaugnac
(aparte)
Trebuie să fie intendentul lui, îmi pare un om distins.

Primul medic
(către Éraste)
Vă asigur că-i voi da domnului îngrijiri metodice şi după toate regulile artei.

Domnul de Pourceaugnac
Pentru Dumnezeu, nu e nevoie de atâta ceremonie, căci n-am venit aci ca să vă fac nici o supărare.

Primul medic
O treabă ca asta nu-mi dă decât bucurie.

Éraste
(către medic)
Uitați în tot cazul şi o arvună asupra ceea ce v-am făgăduit.

Domnul de Pourceaugnac
Nu se poate, vă rog. Nu vreau să faceți cheltuieli şi nu trimiteți să cumpere pentru mine nimic.

Éraste
Lăsați, vă rog. Nu e pentru ceea ce v-ați gândit.

Domnul de Pourceaugnac
Va cer să mă socotiți ca pe un prieten.

Éraste
Nici nu fac altceva. *(încet către medic)* Vă rog mai ales să nu-l lăsați din mână, căci câteodată umblă să scape.

Primul medic
N-aveți nici o teamă.

Éraste
(către domnul de Pourceaugnac)
Vă rog să mă scuzați de nepolitețe.

Domnul de Pourceaugnac
Nu mai glumiți, vă rog, ați făcut mai mult decât mă aşteptam.

Scena 8

Primul medic, al doilea medic, domnul de Pourceaugnac, spițerul

Primul medic
Mă simt foarte onorat, domnule, că am fost ales să vă slujesc.

Domnul de Pourceaugnac
Sunt servul dumneavoastră.

Primul medic
Vă prezint un om priceput, pe confratele meu, cu care mă voi consulta asupra felului în care veți fi îngrijit.

Domnul de Pourceaugnac
Nu e nevoie, vă mai spusei, de atâtea pregătiri. Mă mulțumesc de obicei cu puțin.

Primul medic
Aduceți scaune.
(Lacheii aduc scaune)

Domnul de Pourceaugnac
(aparte)
Tânărul ăsta are nişte servitori ca nişte ciocli.

Primul medic
Luați loc, vă rog, stați jos, vă rog.
(Cei doi medici îl aşează pe domnul de Pourceaugnac între ei)

Domnul de Pourceaugnac
(aşezându-se)
Umilul dumneavoastră servitor. *(Cei doi medici îi iau fiecare câte o mână)* Dar ce-i asta?

Primul medic
Mâncați cu poftă?

Domnul de Pourceaugnac
Da, şi beau cu şi mai multă poftă.

Primul medic
Foarte rău, această mare poftă de rece şi lichid este semnul căldurilor şi uscăciunii lăuntrice. Dormiți bine?

Domnul de Pourceaugnac
Da, după ce mănânc bine.

Primul medic
Aveți vise?

Domnul de Pourceaugnac
Câteodată.

Primul medic
Ce fel de vise aveți?

Domnul de Pourceaugnac
De felul viselor. Dar ce vorbe sunt astea?

Primul medic
Cum merge scaunul?

Domnul de Pourceaugnac
Vă asigur că nu-nțeleg nimic şi aş vrea să beau mai bine ceva.

Primul medic
Puțintică răbdare. Vom discuta dinaintea dumneavoastră şi vom vorbi în limba franceză ca să înțelegeți mai bine.

Domnul de Pourceaugnac

Atâta discuție, ca să mănânci o bucățică!

Primul medic

Având în vedere, întâi, că o boală nu se poate vindeca fără să fie bine cunoscută şi, al doilea, că boala nu poate fi bine cunoscută fără să i se stabilească bine ideea particulară şi adevărata ei specie, prin semnele diagnostice şi prognostice, îmi veți permite, domnule decan, să intrăm în considerarea bolii de care este vorba, înainte de a păşi la terapeutică şi la remediile pe care va fi nimerit să le preparăm pentru perfecta vindecare a mai sus pomenitei boli. Îndrăznesc, prin urmare, să zic, domnule, cu voia domniei-voastre, că bolnavul nostru, aici de față, este din nefericire lovit, afectat, posedat, muncit, de acel fel de nebunie pe care noi îl numim foarte bine melancolie ipohondriacă, un gen de nebunie destul de rău şi care nu cere mai puțin decât un Esculap[1] ca dumneavoastră, vechi în arta noastră; ca dumneavoastră, zic, care ați albit, cum se spune, în meserie şi prin mâinile căruia au trecut atâția şi atâția şi de toate categoriile. O numesc melancolie ipohondriacă, spre a o deosebi de celelalte două, căci vestitul Galien stabileşte, ca un mare învățat ce este, trei cazuri ale aceleiaşi boli, numită de către noi melancolie, şi nu numai de noi, dar şi de latini, şi nu numai de latini dar şi de către greci, ceea ce este bine de ținut minte în această cercetare a noastră: întâiul caz vine dintr-o vătămare a creierului chiar; al doilea caz vine de pe toată întinderea sângelui, devenit negricios; al treilea caz, numit ipohondriac, care-i cazul nostru, şi care purcede din vătămarea vreunei părți de jos a pântecelui şi a regiunii inferioare, şi mai ales de la splină, a cărei fierbințeală şi umflătură duc la creierul bolnavului nostru funinginile dese şi năclăioase ale căror aburi negri şi otrăvitori pricinuiesc stricăciunea funcțiunilor facultății dominante şi dau naştere bolii de care judecata noastră arată hotărât că bolnavul este atins şi covârşit. Pentru confirmarea diagnosticului nostru incontestabil n-aveți decât să considerați această seriozitate gravă a bolnavului, aşa cum o vedeți; această tristețe însoțită de temere şi bănuială, semne patognomonice şi individuale ale bolii, atât de bine observate de către divinul nostru înaintaş, bătrânul Hipocrat; această fizionomie, aceşti ochi roşii şi aiuriți, această barbă deasă, conformația corpului, subțiratic, slăbănog, negru şi păros, semne care îl dovedesc cuprins îndeaproape de această boală derivată din cazul ipohondriei, boală care, naturalizată, îmbătrânită, intrată în obişnuință şi încetățenită într-însul, ar putea între timp prea bine să degenereze sau în manie sau în oftică, sau în dambla, sau chiar în frenezie subtilă şi firie. Considerând acestea, de vreme ce o boală cunoscută bine este pe jumătate vindecată, căci *ignoti nulla est curatio morbi*[2]*,* nu vă va fi greu să alegeți mijloacele de vindecare nimerite acestui domn. Mai întâi, pentru a-l tămădui de această îmbelşugare aparentă şi de această slăbiciune a corpului înfloritoare pretutindeni, sunt de părere ca bolnavul să fie temeinic flebotomizat, adică lăsările de sânge să fie dese şi adânci: în primul rând să i se ia sânge din vâna bazilică, apoi din vâna cefalică şi dacă boala rezistă să i se deschidă chiar vâna frunții, deschizătura făcându-se mare, pentru ca să poată ieşi sângele cel îngroşat; totodată să i se dea curățenie, pentru a goli prin purgative potrivite şi nimerite, prin colagogice[3], melanogogice[4] *et caetera;* şi cum orice boală începe de fapt sau din balele lipicioase, ca drojdia, sau din aburii negri şi deşi, care întunecă, infectează şi murdăresc duhurile animalice, găsesc cu cale ca după aceea să ia o baie de apă curată şi proaspătă, amestecată cu foarte mult zer strecurat, pentru a curați prin apă drojdia lăsată de balele lipicioase, iar negreala aburilor a o limpezi prin zer. Înainte însă de orice, cred că e bine să fie înveselit prin povestiri plăcute, prin cântări şi instrumente muzicale, putându-li-se adăuga şi dansatori, pentru ca mişcările zglobii şi agerimea lor să poată întărâta şi trezi trândăvia duhurilor amorțite, pricina îngroşării sângelui, din care boala s-a şi ivit. Iată mijloacele de vindecare pe care le văd. Acestea vor putea fi sporite cu multe alte remedii mai bune de către maestrul şi decanul nostru, după experiența, judecata, luminile şi autoritatea pe care şi le-a câştigat în arta noastră. *Dixi*[5].

Al doilea medic

Ferească Dumnezeu, domnule, să-mi vie în minte că ar trebui adaus ceva la cele spuse de către dumneavoastră. Ați vorbit atât de temeinic despre semnele, simptomele şi pricinile bolii acestui domn; judecățile pe care le-ați tras din ele sunt atât de frumoase şi pe măsura unui mare învățat, încât este cu neputință ca domnia-sa să nu fie nebun şi melancolic ipohondriac: şi dacă nu ar fi, ar trebui să devie, pentru frumusețea celor ce ați spus şi pentru cugetarea exactă pe care ați dezvoltat-o. Da, domnule, ați zugrăvit foarte grafic, *graphite depinxisti,* tot ce aparține acestei boli; nu se poate nimic mai doct, mai înțelepțeşte, mai bine ticluit, gândit, închipuit, ca rostirile dumneavoastră asupra bolii, atât în ce priveşte diagnoza şi prognoza, cât şi terapeutica; şi nu-mi rămâne altceva de făcut decât să felicit pe acest domn că a căzut pe mâinile dumneavoastră

[1] In mitologia greacă zeu ai medicinei, fiul iui Apollo.
[2] Boala necunoscută nu are ieac. (In limba latină în original.}
[3] Care stimulează fierea.
[4] Care izgonesc umorile negre.
[5] Am zis. (în limba latină în original) Formulă curentă în limbajul pedanților.

şi să-i spun că e prea fericit să fie nebun, pentru a încerca eficacitatea plăcută a remediilor pe care le-aţi propus. Le aprob în întregime, pe toate, *manibus et pedibus descende in tuam sententiam*[1]. Tot ce aş avea de adăugat este să se facă luarea sângelui şi purgaţiile în număr fără soţ, *numero Deus impare gaudet*[2]*;* să ia zerul înaintea băii; să fie legat la cap cu saramură: sarea e simbolul înţelepciunii; să se văruiască pereţii camerei în care locuieşte pentru a risipi întunericul duhurilor sale, *album est disgregativum visus*[3]*,* şi să i se facă îndată o mică spălătură, ca un preludiu şi ca o introducere la aceste minunate medicamente, care, dacă este să se vindece, îl vor uşura. Facă cerul ca aceste reţete ale dumneavoastră să izbutească asupra bolnavului, domnule, după gândul care le-a dictat.

Domnul de Pourceaugnac
Domnilor, vă ascult de un ceas. Jucăm o comedie?

Primul medic
Nu, domnule, nu jucăm nici o comedie.

Domnul de Pourceaugnac
Ce însemnează toate schimonosirile astea şi ce prostii tot îndrugaţi?

Primul medic
Bun! Va să zică, înjurături. Tocmai ne lipsea acest diagnostic pentru confirmarea bolii. Poate foarte lesne să devie manie.

Domnul de Pourceaugnac
(aparte)
Cu cine m-a pus aici?
(Scuipă de două-trei ori)

Primul medic
Alt diagnostic: spută abundentă.

Domnul de Pourceaugnac
Haide s-o scurtăm mai iute şi să plecăm de-aci.

Primul medic
Încă unul: neliniştea schimbării locului unde se găseşte.

Domnul de Pourceaugnac
Ce aveţi, domnule, cu mine?

Primul medic
Vrem să te vindecăm, după ordinul pe care l-am primit.

Domnul de Pourceaugnac
Să mă vindecaţi pe mine?

Primul medic
Da.

Domnul de Pourceaugnac
I-auzi! Dar ce, sunt bolnav?

Primul medic
Semn rău când bolnavul nu-şi dă seama că e bolnav.

---

[1] Aprob sentinţa dumneavoastră cu mâinile şi cu picioarele. (In limba latină în original)
[2] (Aii Dumnezeu îi plae numerele neperechi. (In limba latină în original) .
[3] Albul îţi odihneşte ochii. (In limba latină în original)

Domnul de Pourceaugnac
Vă spui că mi-e bine.

Primul medic
Noi ştim mai bine ca dumneavoastră cum vă e. Suntem medici şi vedem limpede cu cine avem de-a face.

Domnul de Pourceaugnac
Dacă sunteți medici nu am nevoie de dumneavoastră şi... acum era să mai spui ceva despre medicină!

Primul medic
Hm! E mai nebun decât crezusem.

Domnul de Pourceaugnac
Tata şi mama n-au luat niciodată doctorii şi au murit fără medic.

Primul medic
Nu mă mir că au dat naştere unui fiu anormal. *(Către al doilea medic)* Haidem, să purcedem la tratament şi, prin dulceața armoniei, să îndulcim, să potolim, să liniştim acreala duhurilor sale, gata să ia foc.

Scena 9

Domnul de Pourceaugnac
(singur)
Ce dracu mai e şi asta? Oamenii din partea locului sunt, pesemne, nebuni. Niciodată n-am văzut aşa ceva şi nu pricep nimic.

Scena 10
Domnul de Pourceaugnac, doi medici, groteşti

(Se aşează toți trei; medicii se ridică rând pe rând pentru al saluta pe domnul de Pourceaugnac, care la rândul său se ridică de tot atâtea ori)

Cei doi medici
Tra la, la la, la la
Vrei a te vindeca
De melancolie?
Ți-aducem veselie
Şi îți vom cânta
Tra la, la la, la la.

Primul medic
Şi dacă e bolnav
Nu-i chiar atât de grav.
Haide şi râzi oleacă
Şi boala o să-ți treacă.
Dar nu te supăra
Tra la, la la, la la.

Al doilea medic
Dar ce ai?
Ce-ai pățit
De eşti nemulțumit

Şi roşu ca un drac,
Domnule Pourceaugnac?
Hai, râzi şi dumneata,
Tra la, la la, la la.

Scena 11

Domnul de Pourceaugnac, doi medici groteşti, matasini

Intrarea baletului
Dansuri ale matasinilor în jurul domnului de Pourceaugnac

Scena 12

Domnul de Pourceaugnac, spițerul, ținând o seringă

Spițerul
Domnule, uite o doftorie uşoară, o doftorie uşoară, pe care trebuie s-o luați, mă rog, mă rog.

Domnul de Pourceaugnac
Dar n-am ce face cu ea.

Spițerul
Aşa e porunca, domnule, aşa e porunca.

Domnul de Pourceaugnac
Ah! ce tărăboi!

Spițerul
Luați-o, domnule, luați-o numaidecât. Nu face rău, nu face rău.

Domnul de Pourceaugnac
Ah!

Spițerul
O clismă, un clistiraş, un clistiraş, binefăcător, binefăcător. Luați-l, luați-l, domnule. Curăță, curăță, curăță...

Scena 13

Domnul de Pourceaugnac, spițerul, doi medici groteşti, matasini, cu seringi

Cei doi medici
Tra, la, la, la, la, la,
Înapoi nu da.
Câteva clistire
Cu vârful subțire
Nu pot să facă rău.
Zău, domnule, zău.

Domnul de Pourceaugnac
(fugind)
Duceți-vă la dracu!
(Domnul de Pourceaugnac, care îşi pune pălăria drept pavăză împotriva seringilor, e urmat de cei doi medici şi de matasini; trece în spatele scenei şi revine să se aşeze pe scaun, unde-l găseşte pe spițer, care-l

aşteaptă. Cei doi medici şi matasinii se reîntorc şi ei)

Cei doi medici
Tra, la, la, la, la, la,
Înapoi nu da.
Câteva clistire
Cu vârful subțire
Nu pot să facă rău.
Zău, domnule, zău.

Actul II

Scena 1
Primul medic, Sbrigani

Primul medic
A dat totul peste cap şi a fugit de tratamentul ce începusem să i-l aplic.

Sbrigani
Trebuie să-ți fii singur duşman ca să fugi de nişte doctorii ca ale dumneavoastră.

Primul medic
Dovadă de creier dezlânat şi de o judecată stricată, când refuzi să te vindeci.

Sbrigani
L-ați fi tămăduit repede şi uşor.

Primul medic
Chiar dacă ar fi avut complicații cu douăsprezece alte boli.

Sbrigani
Vă face să pierdeți o sumă însemnată de bani, câştigată cu osteneală.

Primul medic
Eu nu înțeleg să o pierd şi pretind că-l fac sănătos orişicum. Este legat şi îndatorat față de doctoriile mele şi voi pune mâna pe el, oriunde s-ar afla, ca pe un dezertor al medicinei şi nesupus rețetelor mele.

Sbrigani
Aveți dreptate, tratamentul dumneavoastră mergea la sigur şi el vă fură banii.

Primul medic
Unde aş putea să-i dau de urmă?

Sbrigani
Desigur că la viitorul socru, Oronte, pe a cărui fată a venit s-o ceară de soție şi care, neştiind nimic despre infirmitatea ginerelui, s-ar putea să grăbească măritişul.

Primul medic
Voi vorbi cu el numaidecât.

Sbrigani
N-ați face rău.

Primul medic
S-a ipotecat la tratamentul meu şi un bolnav nu-şi poate bătea joc de medic.

Sbrigani
Aşa e, de fapt. Şi n-o să-l lăsați să se însoare fără să-l doftoriciți după pofta inimii.

Primul medic
O să vază el.

Sbrigani
(aparte, plecând)
Pe de altă parte, mai întind o cursă. Socrul e ca şi ginerele de zevzec.

Scena 2
Oronte, primul medic

Primul medic
Aveți, domnule, un anume domn de Pourceaugnac, care ia în căsătorie pe fiica dumneavoastră.

Oronte
Da, îl aştept să vie de la Limoges şi trebuie să-fi sosit.

Primul medic
A şi sosit şi a fugit din tratament, după ce a fost adus la mine. Vă opresc, din partea medicinei, să faceți căsătoria pe care ați hotărât-o, mai-nainte de a-l fi preparat cum trebuie şi de-a fi fost pus în stare să dea naştere la copii întregi la minte şi la trup.

Oronte
Nu înțeleg.

Primul medic
Aşa-zisul dumneavoastră ginere e bolnavul meu: boala lui, care mi-a fost dată spre vindecare, este o mobilă care-mi aparține mie şi care face parte din bunurile mele, şi vă declar că nu-i dau voie să se căsătorească până ce nu îndeplineşte prescripțiile medicale şt nu ia doctoriile date.

Oronte
Suferă de ceva?

Primul medic
Da.

Oronte
Şi de ce suferă, vă rog?

Primul medic
Nu vă mai bateți capul.

Oronte
Vreo boală...

Primul medic
Medicii trebuie să păstreze secretul. Este de-ajuns că vă ordon, dumneavoastră şi fetei dumneavoastră, de a mi celebra cununia fără consimțământul meu. Contrariu, veți suferi pedeapsa facultății şi veți fi cotropiți de toate bolile pe care le vom voi noi.

Oronte
Dacă e aşa, nu mai fac căsătoria.

Primul medic
A fost adus la mine şi este silit să fie bolnavul meu.

Oronte
Înțeleg.

Primul medic
Poate să fugă cât o vrea. Îl voi osândi să fie vindecat de mine.

Oronte
Sunt de părerea dumneavoastră.

Primul medic
Ori crapă, ori îl scap.

Oronte
Aşa e.

Primul medic
Şi dacă nu-l găsesc, veți răspunde dumneavoastră şi vă voi vindeca în locul lui.

Oronte
Eu sunt sănătos.

Primul medic
Ce-are-a face! Îmi trebuie un bolnav şi-l iau de unde pot.

Oronte
Luați pe cine voiți, însă nu pe mine. *(Singur)* Poftim!

Scena 3
Oronte, Sbrigani, în neguțător flamand

Sbrigani
Tomnile, cu permision de la tumneavoastră, io şânt un strein comerşant flaman şi aş tori şe va cerem un information.

Oronte
Ce anume, domnule?

Sbrigani
Îmbrăcați-ve capul in palari, ve rog.

Oronte
Spuneți-mi, domnule, ce doriți.

Sbrigani
Io zic nimic, tomnile, dacă nu imbracați palari.

Oronte
Bine. Ce este, domnule?

Sbrigani
Fe este cunoscut in aşest oraşul un oarecar tomnili Oronte?

Oronte
Da, îl cunosc.

Sbrigani
Şi şe fel de omul este el, fe rog?

Oronte
Un om ca toți oamenii.

Sbrigani
Te întreb, tomnili, daca el este un omul bogat şi avend proprietății?

Oronte
Da.

Sbrigani
Mult bogat, mare bogat, tomnile?

Oronte
Da.

Sbrigani
Şânt mult ferişit, tomnile.

Oronte
Dar de ce această întrebare?

Sbrigani
De un motif serios pentru noi.

Oronte
Dar încă o dată, de ce?

Sbrigani
De pentru că aşest domnile Oronte da fata de la el in casatori la un tomnile de Pourceaugnac.

Oronte
Şi dacă?

Sbrigani
Aşest tomnile Pourceaugnac, tomnile, este mult foarte datorii la jece sau doişprejece comerşan flaman, care venit aiş.

Oronte
Vreți să spuneți că acest domn de Pourceaugnac are datorii multe, la zece sau doisprezece negustori?

Sbrigani
Ta, tomnile. De optu lunile afem una sentința contra el şi el amuna plata pună la casatori cu fata de la Oronte.

Oronte
Ce spui? Vrea să-şi plătească datoriile acum?

Sbrigani
Ta, tomnile, şi cu mare dragoste, noi aşteptare aşest casatori.

Oronte
(aparte)
Bine că mi-a dat de veste. *(Tare)* Vă zic bună ziua.

Sbrigani
Mulțumim, tomnile, pentru mult.

Oronte
Mă închin.

Sbrigani

Şânt, tomnile, indatorat mult tare de bunul informarţion căpătat. *(Singur, după ce şi-a scos barba şi hainele de flamand, pe care le-a îmbrăcat peste ale sale)* Nu merge prost. Să lepădăm costumul flamand, ca să ne gândim la alte tertipuri şi să semănăm atâtea bănuieli şi neînţelegeri între socru şi ginere, încât să se strice căsătoria. Amândoi vin la undiţă uşor şi să-i înghit. Şi pentru noi, pungaşi de mâna întâi, e o jucărie când găsim un vânat aşa de lesnicios.

Scena 4

Domnul de Pourceaugnac, Sbrigani

Domnul de Pourceaugnac

(crezându-se singur)

Tra la, la la, la la, înapoi nu da. Câteva clistire cu vârful subţire... Ce dracu a fost asta? *(Zărindu-l pe Sbrigani)* Ai?

Sbrigani

Ce-i asta, domnule? Ce aveţi?

Domnul de Pourceaugnac

Văd numai spălaturi.

Sbrigani

Cum asta?

Domnul de Pourceaugnac

Nu ştii ce mi s-a întâmplat în casa aceea, până la uşa căreia m-aţi însoţit!

Sbrigani

Vi s-a întâmplat ceva? Ce vi s-a întâmplat?

Domnul de Pourceaugnac

Mă aşteptam să fiu ospătat cum trebuie.

Sbrigani

Şi?

Domnul de Pourceaugnac

"Vă las în seama unei persoane". Medici îmbrăcaţi în negru. Un scaun. Pipăirea pulsului. Având în vedere. E nebun. Doi fălcoşi. Pălării mari... *Nu te supăra, tra la, la la, la, la.* Spiţer. Spălături, luaţi-l, domnule, luaţi-l, nu face rău, nu face rău. Curăţă, curăţă, curăţă. *Câteva chistire cu vârful subţire.* Niciodată n-am fost atât de prostit.

Sbrigani

Ce va să zică asta?

Domnul de Pourceaugnac

Asta va să zică un lucru, că acel om cu îmbrăţişările lui mari e un ticălos, care m-a dus într-o casă ca să-şi bată joc de mine.

Sbrigani

Este cu putinţă?

Domnul de Pourceaugnac

Nu vă îndoiţi. Se ţineau după mine vreo doisprezece îndrăciţi şi m-am luptat cum nici nu vă închipuiţi

ca să scap din labele lor.

Sbrigani
Vedeți dumneavoastră ce înşelătoare sunt figurile! L-aş fi crezut cel mai iubitor prieten al dumneavoastră. E una din uimirile mele că se poate să fie pe lume atâția ticăloşi.

Domnul de Pourceaugnac
Nu miros a spălături? Vezi, te rog.

Sbrigani
Parcă e ceva care se cam apropie.

Domnul de Pourceaugnac
Nasul şi capul mi-s pline de asta şi mi se tot pare că văd douăsprezece clistire luându-mă la ochi.

Sbrigani
Mare răutate, domnule! Oamenii sunt nişte ticăloşi şi nişte nelegiuiți.

Domnul de Pourceaugnac
Spune-mi, te rog, unde stă domnul Oronte; aş vrea să mă duc până la el.

Sbrigani
Ah! aveți pesemne o fire amoroasă şi ați auzit că acest domn Oronte are o fată...

Domnul de Pourceaugnac
Da. Am venit să o iau de nevastă.

Sbrigani
De ne... de nevastă?

Domnul de Pourceaugnac
Da.

Sbrigani
Cu cununie?

Domnul de Pourceaugnac
Păi, cum altfel?

Sbrigani
Ah! asta e altceva, vă rog să mă scuzați.

Domnul de Pourceaugnac
Ce voiați să spuneți?

Sbrigani
Nimic.

Domnul de Pourceaugnac
Îmi ascundeți ceva.

Sbrigani
Vă spun că nimic; m-am grăbit nițel prea mult.

Domnul de Pourceaugnac
Vă rog să-mi spuneți ce se ascunde aici dedesubt.

Sbrigani
Nu, nu este nevoie.

Domnul de Pourceaugnac
Cum se poate?

Sbrigani
Nu, nu, vă rog nu stăruiți.

Domnul de Pourceaugnac
Va să zică nu voiți să-mi fiți prieten.

Sbrigani
Ba da, nici nu se poate mai multă prietenie.

Domnul de Pourceaugnac
Atunci, nu trebuie să ascundeți de mine nimic.

Sbrigani
E un lucru destul de gingaş.

Domnul de Pourceaugnac
Ca să vă îndatorez să vă deschideți inima față de mute, primiți inelul acesta, pe care vă rog să-l păstrați din dragoste pentru mine.

Sbrigani
Dați-mi voie să mă gândesc puțin dacă mă lasă conştiința... *(După ce s-a îndepărtat puțin de domnul de Pourceaugnac)* E vorba de un om care caută o mulțumire, care vrea să-şi înzestreze cât se poate mai bine fata şi nu se cuvine să vătămăm pe nimeni. Lucrurile sunt ştiute de toată lumea, dar eu trebuie să le dau pe față unui om care nu le cunoaşte şi e oprit să-l supărăm pe aproapele nostru. E foarte adevărat. Dar, pe de e altă parte, vine un străin şi cineva caută să tragă folos de pe urma lui, iar el, cu bună-credință, vrea să se însoare cu o fată pe care nu o cunoaşte şi pe care nu a văzut-o niciodată; un gentilom plin de franchețe, pentru care eu simt o înclinare şi care îmi face cinstea să mă considere prieten, se încrede în mine şi-mi dăruieşte un inel ca să-l păstrez din dragoste pentru el. *(Către domnul de Pourceaugnac)* Da, cred că vă pot spune fără să-mi rănesc conştiința. Dar să ne căznim să vorbim cu băgare de seamă şi să cruțăm oamenii pe cât vom putea mai bine. Dacă v-aş spune că fata duce o viață destrăbălată, ar fi prea mult: să căutăm cuvinte mai blânde. Nici cuvântul "dată naibii" nu e bun: el nu spune de ajuns. Cuvântul "poamă bună" mi se pare potrivit şi pot să-l întrebuințez ca să vă spui sincer cum este fata.

Domnul de Pourceaugnac
Drept cine mă ia?

Sbrigani
Poate că, de fapt, lucrurile nu sunt chiar atât de negre pe cât le crede lumea. Şi apoi, sunt oameni, la urma urmei, care trec pe deasupra unui soi anumit de scrupule şi care nu socotesc că onoarea lor atârnă de...

Domnul de Pourceaugnac
Vă. sunt adânc recunoscător. Nu vreau să-mi pui în cap aşa căciulă. În familia Pourceaugnac ne place să umblăm cu fruntea sus.

Sbrigani
Uite-l pe tatăl.

Domnul de Pourceaugnac
Bătrânul ăsta?

Sbrigani
Da. Eu mă retrag.

Scena 5
Oronte, domnul de Pourceaugnac

Domnul de Pourceaugnac
Bună ziua, domnule, bună ziua.

Oronte
Cu plecăciune, domnule, cu plecăciune.

Domnul de Pourceaugnac
Nu-i aşa că dumneata eşti domnul Oronte?

Oronte
Chiar eu.

Domnul de Pourceaugnac
Şi eu sunt domnul de Pourceaugnac.

Oronte
Foarte bine.

Domnul de Pourceaugnac
Ai crezut, cumva, domnule Oronte, că limozinii sunt nişte proşti?

Oronte
Şi dumneata vei fi crezând că parizienii sunt nişte vite?

Domnul de Pourceaugnac
Îţi închipui, oare, dumneata, domnule Oronte, că un om ca mine este flămând după femeie?

Oronte
Îţi închipuieşti dumneata, domnule de Pourceaugnac, că o fată ca a mea nu mai poate după bărbat?

Scena 6
Julie, Oronte, domnul de Pourceaugnac

Julie
Mi se spune că a sosit domnul de Pourceaugnac. A! uite-l, fără îndoială, inima mi-o spune. Ce bine făcut e! Ce înfăţişare plăcută are! Şi cât sunt de mulţumită să am un asemenea bărbat! Dă-mi voie să-l îmbrăţişez şi să-i arăt...

Oronte
Binişor, fata mea, binişor.

Domnul de Pourceaugnac
(aparte)
Cum se pricepe! Şi cum se aprinde de iute!

Oronte
Aş voi să ştiu, domnule de Pourceaugnac, pentru care motiv ai...

Julie
(se apropie de domnul de Pourceaugnac, îl priveşte galeş, gata să-l ia de mână)
Ce veselă sunt că v-am văzut! Şi cum ard de nerăbdare...

Oronte
Dă-te la o parte, nu mă înțelegi?

Domnul de Pourceaugnac
(aparte)
Da' repede o mai ia!

Oronte
Aş voi să ştiu, zic, pentru care motiv ați avut cutezanța să...
(Julie face aceeaşi mişcare)

Domnul de Pourceaugnac
(aparte)
Vai de capu meu!

Oronte
(către Julie)
Iar? Ce înseamnă asta?

Julie
Nu mă laşi să-mi mângâi bărbatul pe care mi l-ai ales?

Oronte
N-auzi? Du-te-n casă.

Julie
Lasă-mă să mă uit la el.

Oronte
Ți-am spus să te duci în casă.

Julie
Vreau să stau aici, te rog.

Oronte
Nu vreau eu, şi dacă nu pleci îndată, te...

Julie
Bine, mă duc.

Oronte
Fata mea e-o proastă şi o nepricepută.

Domnul de Pourceaugnac
(aparte)
Ce tare i-am plăcut!

Oronte
(către Julie, care s-a oprit locului, după ce s-a prefăcut că pleacă)
N-ai mai plecat?

Julie
Când mă măriți cu domnul?

Oronte
Niciodată; tu nu eşti pentru el.

Julie
Eu vreau să fie al meu, de vreme ce mi l-ai făgăduit.

Oronte
Dacă ți l-am făgăduit, acum ți-l desfăgăduiesc.

Domnul de Pourceaugnac
(aparte)
Ține mult să puie gheara pe mine.

Julie
Orice-ai face, ne vom lua amândoi, împotriva lumii întregi.

Oronte
Vă voi împiedica pe amândoi, te asigur. Dar ce streche o apucă?

Domnul de Pourceaugnac
Dragă domnule, aşa-zis socru, nu te mai obosi atât; nu ți se va răpi fata şi strâmbăturile dumitale n-au trecere la mine.

Oronte
Ale dumitale sunt fără nici un efect.

Domnul de Pourceaugnac
Ți-a trecut prin minte că Léonard de Pourceaugnac e un om care poate fi legat la gard şi crezi că n-are atâta glagore în cap ca să-i puie pe drum sănătos, ca să ia informații asupra oamenilor şi ca să vadă dacă, însurându-se, onoarea lui are toată siguranța?

Oronte
Nu ştiu ce vrei să spui. Dar ți-a trecut dumitale prin cap că un om de şaizeci şi trei de ani are atât de puțină minte şi îşi iubeşte fata atât de puțin încât să o mărite cu un om care are ceea ce dumneata ştii că ai şi care a fost dus la doctor?

Domnul de Pourceaugnac
Cineva m-a băgat într-o farsă; eu nu sufăr de nimic.

Oronte
Însuşi medicul mi-a mărturisit.

Domnul de Pourceaugnac
Medicul a mințit; sunt gentilom şi vreau să-l văd cu spada în mână.

Oronte
Ştiu ce am de crezut şi dumneata nu vei putea face din mine ce voieşti. Cunosc şi datoriile pe care le-ai pus în socoteala însurătorii cu fata mea.

Domnul de Pourceaugnac
De ce datorii este vorba?

Oronte

Nu te preface. Am vorbit cu negustorul flamand, care, ca şi ceilalţi creditori, a căpătat hotărâre judecătorească încă de acum opt luni contra dumitale.

Domnul de Pourceaugnac
Ce negustor flamand? Ce creditori? Ce hotărâre judecătorească?

Oronte
Ştii dumneata prea bine ce zic.

Scena 7

Domnul de Pourceaugnac, Oronte, Lucette, în costum din Languedoc

Lucette
(vorbind cu accent provincial)
Ah! eşti aici. Credeai că scapi de mine? Ticălosule, poţi să te mai uiţi în ochii mei?

Domnul de Pourceaugnac
Ce-o mai fi vrând şi muierea asta?

Lucette
Ticălosule! Te faci că nu mă mai cunoşti şi nu-ţi crapă obrazul de ruşine când mă vezi? *(Către Oronte)* Am aflat, domnule, că umblă să se însoare cu fata dumitale, îţi fac cunoscut că sunt nevasta lui. Acum şapte ani, trecând prin Pézénas[1], nu ştiu cum mi-a câştigat inima linguşitorul şi prin ce mijloace mi-a căpătat mâna şi m-am măritat cu el.

Oronte
Vai!

Domnul de Pourceaugnac
Ce dracu o mai fi vrând şi asta?

Lucette
Ticălosul m-a părăsit după trei ani, sub cuvânt că-l chemau treburile acasă, şi de-atunci n-am mai avut ştire de el, dar când mă aşteptam mai puţin, iată că aud că el se găseşte aci, în acest oraş, ca să se însoare cu o altă fată, pe care i-au găsit-o părinţii, fără să ştie nimic despre întâia lui însurătoare. Am luat diligenţa şi am sosit cât am putut mai curând ca să mă împotrivesc fărădelegii ce se face şi să-l arăt în faţa lumii ca pe cel din urmă dintre oameni.

Domnul de Pourceaugnac
Ciudată obrăznicie!

Lucette
Neruşinatule, nu te sfiieşti să mă ocărăşti, în loc să tremuri de mustrările pe care ţi le face conştiinţa?

Domnul de Pourceaugnac
Sunt eu bărbatul dumitale?

Lucette
Măgarule, îndrăzneşti să tăgăduieşti? Cunoşti prea bine suferinţele mele. De ce nu m-ai lăsat în nevinovăţia şi liniştea mea, pe care mi le-ai înşelat, ca să nu fiu silită acum să mă găsesc în această stare, să văd cum un bărbat fără inimă batjocoreşte dragostea mea pentru el şi mă părăseşte fără nici o milă, pradă durerilor pe care mi le-a pricinuit?

Oronte

[1] Orăşel din departamentul Hérault, în Languedoc. Molière a poposit acolo în anii peregrinărilor sale prin provincie.

Nu mă pot împiedica să plâng. *(Către domnul de Pourceaugnac)* Eşti un om rău, domnule.

Domnul de Pourceaugnac
Habar n-am de toate astea.

Scena 8
Domnul de Pourceaugnac, Nérine, Lucette, Oronte, copiii

Nérine
(în costum picard)
Ah! nu mai pot, îmi iese sufletul de fugă. Ah! mincinosule, m-ai făcut să alerg, dar n-ai să scapi din mâna mea. Dreptate! Dreptate! Această căsătorie trebuie împiedicată. *(Către Oronte)* E bărbatul meu, domnule, şi am să fac să-l spânzure pe acest blestemat.

Domnul de Pourceaugnac
Şi asta?

Oronte
(aparte)
Ce fel de om o mai fi şi ăsta?

Lucette
Ce vrei să spui dumneata, că vorbeşti de spânzurat? Ce, omul ăsta e şi bărbatul dumitale?

Nérine
Da, şi sunt nevasta lui.

Lucette
Nu-i adevărat, nevasta lui sunt eu, şi dacă trebuie să fie spânzurat fac eu să-l spânzure.

Nérine
Nu înțeleg nimic din toată trăncăneala asta.

Lucette
Îți mai spui că sunt nevasta lui.

Nérine
Nevasta lui?

Lucette
Da.

Nérine
Îți mai spui o dată că eu sunt nevasta lui.

Lucette
Şi eu spui sus şi tare că eu sunt.

Nérine
De patru ani sunt nevasta lui.

Lucette
Şi pe mine m-a luat de soție acum şapte ani.

Nérine

Am martori despre ceea ce spui.

Lucette
Tot județul meu ştie.

Nérine
Mi-e martor tot oraşul.

Lucette
Întregul Pézénas a văzut căsătoria noastră.

Nérine
Întregul Saint-Quentin[1] a fost la nunta mea.

Lucette
Nimic mai adevărat.

Nérine
Nimic mai sigur.

Lucette
(către domnul de Pourceaugnac)
Îndrăzneşti să tăgăduieşti, mârşavule?

Nérine
(către domnul de Pourceaugnac)
Poți să spui altfel, infamule?

Domnul de Pourceaugnac
O minciună mai mare decât alta.

Lucette
Câtă nerușinare! Şi nu-ți mai aduci aminte nici de biata Françon, nici de nenorocitul Jeannot, fructele căsătoriei noastre?

Nérine
Poftim obrăznicie! Cum? Nu vrei să-ți amintești de nefericita noastră mică Madeleine, pe care mi-ai lăsat-o ca garanție a credinței tale?

Domnul de Pourceaugnac
De unde or fi ieşit potăile astea?

Lucette
Vino, Françon; vino, Jeannot; veniți toți, veniți să arătați unui tată denaturat ticăloşiile pe care le-a făcut.

Nérine
Vino, Madeleine, fetița mea, vino să se ruşineze tatăl tău de neobrăzarea lui.

Copiii
Tată! Tăticule! Tată!

Domnul de Pourceaugnac
Duceți-vă la dracu, plozi de târfe.

Lucette

[1] Oraş din departamentul Aisne, în Picartiia.

Aşa îţi primeşti tu copiii, închizându-ţi auzul la dragostea lor? Nu mai scapi tu de mine, tâlharule! Te voi urmări peste tot locul şi-ţi voi aduce mereu aminte fărădelegile tale, până ce vei fi pedepsit. La puşcărie, tâlharule!

Nérine
Nu-ţi crapă obrazul de ruşine când vorbeşti aşa, nesimţitorule? Mângâierile copilului tău te lasă nepăsător? Nu mai scapi din ghearele mele; te voi face să-ţi aminteşti că sunt femeia ta şi nu te las până nu te-o spânzura.

Copiii
Tată, tăticule, tată!

Domnul de Pourceaugnac
Ajutor! Ajutor! Unde să mă ascund? Nu mai pot.

Oronte
Nu pierdeţi vremea. Cereţi pedepsirea lui. Merită ştreangul.

Scena 9

Sbrigani
(singur)
N-am ce zice. Piesa merge bine. Îl vom obosi atât de cumplit că la urma urmei o să trebuiască să-şi ia tălpăşiţa.

Scena 10
Domnul de Pourceaugnac, Sbrigani

Domnul de Pourceaugnac
Ah! m-au dat gata. Ce oraş blestemat! Mă asasinează toată lumea.

Sbrigani
Ce e, domnule? S-a mai întâmplat ceva?

Domnul de Pourceaugnac
Da. În oraşul ăsta plouă cu neveste şi cu spălături.

Sbrigani
Cum aşa?

Domnul de Pourceaugnac
Două limbute de putori au venit şi mă învinovăţesc că sunt însurat cu amândouă şi mă ameninţă cu justiţia.

Sbrigani
Urâtă treabă! Justiţia la noi e afurisită cu asemenea crime.

Domnul de Pourceaugnac
Da, însă după informaţii, animări, decret şi judecată prin surprindere şi în lipsă, îmi rămâne calea contestaţiei ca să întârzii şi să ajung la mijloacele de nulitate ale procedurii.

Sbrigani
Toţi termenii sunt la locul lor. Se vede bine, domnule, că sunteţi de meserie.

Domnul de Pourceaugnac
Eu? Nicidecum, sunt un gentilom.

Sbrigani
Ca să vorbeşti aşa, trebuie să fi studiat procedura judiciară.

Domnul de Pourceaugnac
Numai bunul-simț mă face să judec că faptele mele justificative vor fi primite şi că nu pot fi osândit pe simpla învinovățire, fără o confruntare cu părțile.

Sbrigani
Din ce în ce mai bine.

Domnul de Pourceaugnac
Îmi vin cuvintele fără să le cunosc.

Sbrigani
Mi se pare că bunul simț al unui gentilom poate foarte bine să-şi închipuie rânduiala gâlcevii, dar nu să şi nimerească adevărații termeni.

Domnul de Pourceaugnac
Am păstrat câteva cuvinte din citirea romanelor.

Sbrigani
Aşa, da.

Domnul de Pourceaugnac
Ca să vă arăt că nu mă pricep deloc, vă rog să mă duceți la un avocat ca să mă consult cu el.

Sbrigani
Cu plăcere, şi vă voi duce la doi oameni foarte dibaci; trebuie însă întâi să vă spun să nu fiți mirat de felul lor de a vorbi: au rămas din barou cu obiceiul declamațiunii, care te-ar face să crezi că ei cântă şi să iei spusele lor drept muzică pe note.

Domnul de Pourceaugnac
Nu mă priveşte cum vorbesc, numai să-mi spuie ce vreau să ştiu.

Scena 11
Sbrigani, domnul de Pourceaugnac, doi avocați, doi procurori, doi sergenți

Primul avocat
(tărăgănat)
Poligamia, prin urmare,
Te duce la spânzurătoare.

Al doilea avocat
(gângav şi pripit)
În daravera dumitale
E de ales numai o cale,
Oricum o iei,
Nu-s două şi nici trei.
Poți răsfoi toți autorii,
Legislatorii, glosatorii,
Justinian, Papinian,
Ulpian şi Tribonian,

Fernand, Rebuffe, Jean Imola,
Paul Castre, Julian, Barthola,
Jason, Alciat şi Cujas[1],
Care nu-i om ca orişicare.
Poligamia prin urmare
Te duce la spânzurătoare.

A doua intrare a baletului
Cei doi procurori şi cei doi sergenți dansează, în timp ce al doilea avocat cântă.

Al doilea avocat
Popoarele civilizate
Care caută dreptate,
Francezi, englezi, olandezi,
Danezi, suedezi, polonezi.
Portughezi, spanioli, germani,
De sute de ani
Au acelaşi obicei:
Nu poți avea două femei.

Primul avocat
Poligamia prin urmare
Te duce la spânzurătoare.
(Domnul de Pourceaugnac îi ia la bătaie)

[1] Înşirurire de nume celebre de legiuitori, jurisconsulți şi profesori de drept din lumea romană (Papinian, Ulpian, P. Julian), din imperiul bizantin (Justinian, Tribonian) sau din lumea modernă: italieni ca Paul de Castro, Jean d'Imola, Barthola, Jason Maino, Alciat; francezi ca Jacques Rebuffe, Fernand Bérenger, Jacques Cuias

Actul III

Scena 1
Éraste, Sbrigani

Sbrigani
Lucrurile se îndreaptă către scop. Omul nostru fiind foarte mărginit şi sperios, am băgat în el o spaimă atât de serioasă cu privire la severităţile justiţiei noastre şi la pregătirile începute pentru pedeapsa lui cu moartea, încât vrea să dea bir cu fugiţii. Ca să se poată ascunde mai lesne de oamenii care i-am spus că-l urmăresc să-i prindă la porţile oraşului, el s-a hotărât să umble deghizat, şi şi-a pus haine femeieşti.

Éraste
Aş vrea să-l văd şi eu, aşa costumat.

Sbrigani
Ar fi timpul să sfârşiţi şi dumneavoastră comedia, şi pe când eu voi juca scenele mele cu el, duceţi-vă... *(îi vorbeşte la ureche)* Aţi înţeles?

Éraste
Da.

Sbrigani
Şi după ce voi ajunge eu acolo unde trebuie... *(îi vorbeşte la ureche)*

Éraste
Bine.

Sbrigani
Şi când tatăl va fi înştiinţat de mine... *(îi vorbeşte la ureche)*

Éraste
Merge ca pe roate.

Sbrigani
Uite domnişoara. Plecaţi repede, să nu ne vadă împreună.

Scena 2
Domnul de Pourceaugnac, îmbrăcat femeieşte, Sbrigani

Sbrigani
Pe cât îmi dau eu seama, nu cred că s-ar putea să vă mai recunoască cineva. Aveţi înfăţişarea unei femei distinse.

Domnul de Pourceaugnac
Ceea ce mă uimeşte este că în oraşul acesta formele justiţiei nu sunt respectate.

Sbrigani
Cum v-am mai spus, la noi întâi te spânzură şi pe urmă te dă în judecată.

Domnul de Pourceaugnac
Foarte nedreaptă justiţie.

Sbrigani
Pentru acest soi de crime mai ales e de-o severitate îndrăcită.

Domnul de Pourceaugnac
Dar dacă eşti nevinovat?

Sbrigani
Parcă le pasă lor! Şi trebuie să vă mai spun că în oraşul acesta bântuie o ură de moarte împotriva oamenilor din regiunea dumneavoastră şi locuitorilor nu le vine prea greu când văd în spânzurătoare un limozin.

Domnul de Pourceaugnac
Ce rău le-au făcut limozinii?

Sbrigani
Sunt duşmanii brutali ai meritului şi reputaţiei celorlalte oraşe. Vă mărturisesc că am tras o spaimă nemaipomenită; dacă aţi fi, de pildă, spânzurat, nu m-aş mai putea mângâia toată viaţa.

Domnul de Pourceaugnac
Nu mă înfricoşează atât moartea, cât grija că un gentilom ar putea să fie spânzurat. O asemenea întâmplare ar fi în paguba titlurilor noastre de noblețe.

Sbrigani
Aveţi mare dreptate; titlul dumneavoastră ar fi anulat. Vă rog să băgaţi însă de seamă să mergeţi ca o femeie când vă voi duce de mână şi să vă alegeţi vorbirea şi felul de-a fi al unei persoane din elită.

Domnul de Pourceaugnac
Lasă în seama mea: mă pricep. Dar şade cam rău că am niţică mustaţă.

Sbrigani
Nu e nimic; şi alte femei au câte puţină mustaţă. Ia să vedem, mă rog, ceva... *(După ce domnul de Pourceaugnac imită felul de a fi al unei doamne nobile)* Bun!

Domnul de Pourceaugnac
Ei, trăsura mea! Unde îmi este trăsura? Doamne, Dumnezeule, e o nenorocire să ai slugi ca astea! O să aştept toată ziua pe stradă, să-mi vie trăsura?

Sbrigani
Foarte bine.

Domnul de Pourceaugnac
Ei, vizitiu, lacheu! Ah! ticălosule, o să pui să te bată după prânz cu biciul. Unde-i lacheul meu, lacheul meu? Nu-i de găsit de loc? Nu mai vine lacheul meu? Ca şi cum nu aş avea pe lume nici un valet.

Sbrigani
Minunat. Dar văd ceva: pălăria nu vă ascunde faţa destul. Mă duc să caut una mai potrivită, dacă ne întâlnim cu cineva.

Domnul de Pourceaugnac
Ce fac eu până te-ntorci?

Sbrigani
Aşteptaţi-mă aici cinci minute. Plimbaţi-vă.
(Domnul de Pourceaugnac ocoleşte de mai multe ori scena, imitând purtările unei doamne nobile)

Scena 3
Domnul de Pourceaugnac, doi elveţieni[1]

[1] La epoca respectivă, în Franţa, elveţienii erau adeseori fie mercenari, fie intendenţi, fie portari etc.

Primul elveţian
(fără să-l vadă pe domnul de Pourceaugnac)
Haide repede, Kamerade, să vedem cum îi pune funia de gât numitului domnu Pourceaugnac, condamnat la spânzurătoare.

Al doilea elveţian
(fără să-l cadă pe domnul de Pourceaugnac)
Să închiriem o fereastră la un etaj.

Primul elveţian
Zice că vine o spânzurătoare nouă pentru acest Pourceaugnac.

Al doilea elveţian
Ce mare plăcere să vezi spânzurat un limozin!

Primul elveţian
Să-l vezi dând din picioare în aer.

Al doilea elveţian
Zice că s-a însurat de trei ori.

Primul elveţian
Trei femei de om! una nu-i ajungea?

Al doilea elveţian
(zărindu-l pe domnul de Pourceaugnac)
A! bună ziua, domnişoară.

Primul elveţian
Singură aici?

Domnul de Pourceaugnac
Aştept să-mi vie servitorii.

Primul elveţian
Ştii că e frumoasă!

Domnul de Pourceaugnac
Luaţi-o mai încet, domnilor.

Primul elveţian
Nu vrei să vii cu noi? O să-ţi arătăm o spânzurare drăguţă.

Domnul de Pourceaugnac
Mulţumesc.

Al doilea elveţian
Un gentilom limozin o să fie spânzurat frumuşel de-o spânzurătoare mare.

Domnul de Pourceaugnac
N-am nici o curiozitate.

Primul elveţian
Are o ţâţişoară nostimă.

Domnul de Pourceaugnac
Fără nici o ruşine!

Primul elveţian
Ascultă, m-as culca, ştii, cu dumneata.

Domnul de Pourceaugnac
Vă-ntreceţi cu gluma. Murdăriile astea nu se pun dinaintea unei femei ca mine.

Al doilea elveţian
Astâmpără-te, că vreau să mă culc cu domnişoara.

Primul elveţian
Ce, crezi că te las?

Al doilea elveţian
Aşa vreau eu.

(Cei doi elveţian trag de domnul de Pourceaugnac din toate puterile)

Primul elveţian
Să-ţi bagi minţile-n cap!

Al doilea elveţian
Bagă-ţi-le tu!

Primul elveţian
Să mi le bag eu?

Domnul de Pourceaugnac
Ajutor!

Scena 4
Domnul de Pourceaugnac, un poliţai, doi jandarmi, doi elveţieni

Un poliţai
Ce va să zică asta? Ce-i mojicia asta? Ce vreţi să-i faceţi cucoanei? Haide, spălaţi putina, că vă duc la beci.

Primul elveţian
Bine, plec, dar n-am făcut nimic.

Al doilea elveţian
Plec şi eu, dar nici tu n-ai făcut nimic.

Domnul de Pourceaugnac
Vă rămân recunoscătoare că m-aţi scăpat de aceşti obraznici.

Un poliţai
Aoleu! Cum seamănă cu ăla!

Domnul de Pourceaugnac
Te rog să crezi că nu sunt eu.

Un poliţai

Aud? Ştiai ce vreau să spui?

Domnul de Pourceaugnac
De unde să ştiu?

Un poliţai
Atunci de ce-ai zis aşa?

Domnul de Pourceaugnac
Aşa, într-o doară.

Un poliţai
Nu e lucru curat: te arestez.

Domnul de Pourceaugnac
Lasă-mă-n pace, domnule!

Un poliţai
Să mă cam slăbeşti. După chip şi vorbă, trebuie să fii aşa-numitul domn de Pourceaugnac, pe care îl căutăm şi care s-a îmbrăcat aşa. Ai să mergi la închisoare.

Domnul de Pourceaugnac
Vai de mine!

Scena 5
Domnul de Pourceaugnac, un poliţai, doi jandarmi, Sbrigani

Sbrigani
(către domnul de Pourceaugnac)
Doamne! ce-o mai fi şi asta?

Domnul de Pourceaugnac
M-au recunoscut!

Un poliţai
Da, da, şi sunt încântat.

Sbrigani
(către poliţai)
Suntem prieteni demult, te rog ascultă-mă, nu-l duce la închisoare.

Un poliţai
Cu neputinţă.

Sbrigani
Eşti un om de înţeles: nu ne putem face că n-am văzut nimic?

Un poliţai
(către jandarm)
Daţi-vă niţel la o parte.

Sbrigani
(către domnul de Pourceaugnac)
Trebuie să-i dăm parale ca să ne lase-n pace. Repede.

Domnul de Pourceaugnac
(dându-i bani lui Sbrigani)
Ah! oraş blestemat!

Sbrigani
Ţine, domnule.

Un poliţai
Cât?

Sbrigani
Una, două, trei, patru, cinci, şase, şapte, opt, nouă, zece...

Un poliţai
Nu se poate. Am primit poruncă strictă.

Sbrigani
(către poliţai, care vrea să plece)
Să vedem... *(Către domnul de Pourceaugnac)* Mai daţi-i pe-atâta.

Domnul de Pourceaugnac
Bine, dar...

Sbrigani
Grăbiţi-vă, nu pierdeţi timp. O să fie mai bine spânzurat?

Domnul de Pourceaugnac
Ah! *(Îi dă bani lui Sbrigani)*

Sbrigani
Ţine, domnule.

Un poliţai
(către Sbrigani) Trebuie să plec eu el, că n-am nici o siguranţă. Îl conduc şi mă întorc. Nu te mişca de-aici.

Sbrigani
Te rog, ai toată grija.

Un poliţai
Îţi făgăduiesc că nu-l voi părăsi până ce nu-l pui în siguranţă.

Domnul de Pourceaugnac
(către Sbrigani) La revedere. Singurul om cinstit din oraşul ăsta.

Sbrigani
Nu pierdeţi timpul. Vă iubesc atât de mult încât m-aş bucura să vă fi ştiut plecat. *(Singur)* Du-te în paza Domnului. Mare prost! Dar cine vine?

Scena 6
Oronte, Sbrigani

Sbrigani
(făcându-se că nu-l vede pe Oronte)
Ciudată întâmplare! Tristă noutate pentru un părinte! Cât Oronte! Ce vei zice tu şi cum vei putea tu să

rabzi o lovitură atât de ucigătoare?

Oronte
Ce este? Ce nenorociri îmi prevesteşti?

Sbrigani
Ah, domnule, ticălosul acela de limozin, acel trădător de Pourceaugnac, vă răpeşte fiica.

Oronte
Îmi răpeşte lata?

Sbrigani
Da. A înnebunit-o atât de bine, încât vă părăseşte ca să fugă cu el. Se spune că are trecere la toate femeile.

Oronte
Haide, repede, să punem poliția în picioare.

Scena 7
Éraste, Julie, Sbrigani, Oronte

Éraste
(către Julie)
Poftim, aşa, fără voie. Vreau să te pui în mâinile părintelui dumitale. Uite-ți, domnule, fiica, pe care am smuls-o din cleştele omului cu care voia să fugă. Nu din dragoste pentru dânsa, dar din respect pentru dumneata, căci, după cele ce a făcut, trebuie să o disprețuiesc şi să mă vindec pe totdeauna de iubirea mea.

Oronte
Ticălosule!

Éraste
(către Julie)
Asta mi se cuvine mie, va să zică, după toate dovezile de prietenie pe care ți le-am dat? Nu te voi mustra pentru că te-ai supus în totul voinței tatălui dumitale: el e înțelept şi chibzuit în ceea ce face şi nu mă plâng de dânsul că m-a aruncat în lături pentru altul. Dacă nu s-a ținut de vorba pe care mi-a dat-o, îmi zic că trebuie să fi avut un motiv. I s-a spus şi a crezut că celălalt e mai bogat ca mine cu câteva mii de galbeni şi câteva mii de galbeni înseamnă mult şi pot să schimbe cuvântul dat. Dar să uiți într-o clipă toată puterea iubirii mele, să te aprinzi pentru un venetic şi să-î urmezi fără ruşine şi fără să ai consimțământul domnului, tatălui dumitale, după fărădelegile descoperite, este un lucru osândit de toată lumea şi pe care inima mea nu-l poate trece cu vederea.

Julie
E-adevărat, mi-a fost drag şi am voit să-l urmez, pentru că tata mi l-a ales ca soț. Orice-ai spune, e un om foarte cumsecade şi toate păcatele de care este învinovățit sunt nişte născociri mincinoase.

Oronte
Taci din gură, obraznico! Eu ştiu mai bine ca tine.

Julie
Născociri făcute într-adins şi *(îl arată pe Éraste),* poate că puse la cale chiar de el, ca să vă scârbească.

Éraste
As fi în stare, eu, de aşa lucruri?

Julie
Cred că da.

Oronte
Încă o dată, taci din gură! Proasto!

Éraste
Mă rog. Să nu-ți închipui că vreau cumva să dați înapoi de la această căsătorie şi că inima m-ar fi îmbrâncit să mă iau după dumneata, acum. Cum am mai spus, numai respectul față de domnul, părintele dumitale. Nu am putut răbda ca un om de treaba să sufere ruşinea zvonurilor ce ar fi ieşit.

Oronte
Îți sunt, domnule Éraste, nespus de îndatorat.

Éraste
Bună ziua, domnule. Am făcut tot ce am putut ca să-mi devii socru; această onoare merita o caznă. Am fost nenorocit şi dumneata nu m-ai judecat demn de această bunăvoință. Asta nu mă împiedică să-ți păstrez stima şi venerația la care persoana dumitale mă sileşte. Şi dacă n-am putut fi ginerele dumitale, îți rămân măcar pe veci servitor.

Oronte
Stai puțin, domnule Éraste. Felul dumitale mă atinge la suflet şi îți dau mâna fetei.

Julie
Nu vreau alt soț decât pe domnul de Pourceaugnac.

Oronte
Vezi să nu te iau de urechi!

Éraste
Te rog, nimic nu se face cu sila.

Oronte
Trebuie să mă asculte, sunt stăpân.

Éraste
Nu vedeți ce îndrăgostită e de omul acela? Ați voi să fie al meu trupul, şi sufletul al altuia?

Oronte
Trebuie să-i fi făcut ceva farmece. O să vezi că se schimbă repede. Dă-mi te rog mâna. Haide.

Julie
Nu vreau...

Oronte
Ah! Câte mofturi! Haide, dă mâna-ncoa, îți spui.

Éraste
(către Julie)
Să nu crezi că îmi întind mâna din dragoste pentru dumneata. Iubesc numai pe tatăl dumitale şi mă însor cu el.

Oronte
Îți sunt foarte recunoscător şi-i sporesc cu zece mii de galbeni zestrea fetei mele. Să vie notarul să facem hârtiile.

Éraste
Până una-alta, să ne bucurăm cântând şi să lăsăm să intre măştile, pe care însurătoarea domnului de

Pourceaugnac le-a făcut să se adune din tot oraşul.

Scena 8
Multe măşti cântând şi jucând

O egipteancă
Necazuri, gânduri şi mâhniri,
Plecați de-acum de lângă miri.
Să vie bucuriile şi jocul,
Bătu-le-ar norocul!
Şi să gândim la cele de folos
ă desfătarea-i lucru serios.

Corul măştilor
Să ne gândim la cele de folos
Că desfătarea-i lucru serios.

O egipteancă
Fiindcă veniți la sărbătoare
Înțelesei ce v-a mânat
Şi ce anume loc vă doare.
Dar din bătrâni voi n-ați aflat
Că cine vrea să fie fericit
Să nu se lase de iubit?

Un egiptean
Stă scris în stele, ca la carte,
Să ne iubim până la moarte.
Fără iubire,-adevărat,
Viața nimic n-ar fi-nsemnat.
Decât s-o las, mai bine mor,
Nesărutată pe picior.

Un egiptean
Avere...

O egipteancă
Slavă...

Un egiptean
Şi coroană...

O egipteancă
Puterea toată cucerită...

Un Egiptean
Nu fac, să crezi, cât o cucoană...

O egipteancă
Frumoasă, caldă şi poftită.

Împreună
Că cine vrea să fie fericit
Nu se mai lasă de iubit.

Corul
Hai să cântăm acuma, toți,
Și să jucăm, nepoate și nepoți.

O mască
Când se adună să petreacă
Cei mai cuminți se-ntâmplă, iacă,
Să fie, fraților, nebunii,
Din hora la lumina lunii.

Toți
(împreună)
Să ne gândim la cele de folos,
Căci desfătarea-i lucru serios.

Prima intrare a baletului
Dansul sălbaticilor.

A doua intrare a baletului
Dansul biscaienilor.

Burghezul gentilom

Comedie – balet în cinci acte, în proză
1670

În româneşte de Victor Eftimiu

Comedia-balet Burghezul gentilom, *scrisă în colaborare cu Lulli, a fost jucată pentru prima oară la 14 octombrie 1670 în faţa curţii aflate la Chambord. Publicul a aplaudat noua creaţie a iui Molière pe scena de la Palais Royal, la 23 noiembrie al aceluiaşi an.*

Povestea domnului Jourdain, burghez înstărit dar grosolan şi incult, care vrea să capete maniere distinse, se înrudeşte îndeaproape cu cea a lui George Dandin, ţăranul parvenit. Mama nobiliară a caraghiosului domn Jourdain se leagă nemijlocit de snobismul burgheziei din vremea lui Molière, mare amatoare de titluri şi onoruri pe care le cumpăra ori de câte ori putea s-o facă. Grandoman, domnul Jourdain e tot atât de neînţelegător cu ai săi ca şi Orgon, Harpagon sau Argan. Şi aici, căsătoria Lucilei şi a lui Cléonte e ameninţată de ideile groteşti ale stăpânului casei. Vanitatea şi credulitatea domnului Jourdain sunt atât de mari încât, mai mult decât bolnavul închipuit Argan, ei acceptă cu încântare să devină mamamusiu şi să participe la baletul turcesc din final.

Bunul-simţ a autorului e exprimat prin vorbele înţelepte ale doamnei Jourdain, dar mai ales prin purtarea şi faptele Nicolei şi ale lui Covielle, totdeauna gata să ajute iubirea tinerilor împotriva maniei domnului Jourdain.

Megalomania lui Jourdain dă naştere câtorva scene, admirabile prin verva lor satirică, prin comicul lor spontan, ca de pildă lecţia de "filozofie" sau certurile sale cu Nicole.

Prima ediţie a piesei datează din 1671.

Persoanele comediei

Domnul Jourdain – burghez
Doamna Jourdain – soţia dumisale
Lucile – fiica domnului Jourdain
Cléonte – iubitul Lucilei
Dorimène – marchiză
Dorante – conte, iubitul Dorimènei
Nicole – servitoarea domnului Jourdain
Covielle – valetul lui Cléonte
Profesorul de muzică
Un elev al profesorului de muzică
Profesorul de dans
Maestrul de scrimă
Maestrul de filozofie
Maistrul croitor
Un ucenic al croitorului
Doi lachei

Persoanele Baletului

Actul I
O cântăreaţă
Primul cântăreţ
Al doilea cântăreţ
Dansatori

Actul II
Ucenici de croitorie – dansatori

Actul III
Bucătari - dansatori

Actul IV
Primul cântăreț
Al doilea cântăreț
Al treilea cântăreț
Ceremonie turcească
Muftiul- cântând
Dervişi – cântăreți

Turci – ajutori ai muftiului, cântăreți
Turci – ajutori ai muftiului, dansatori

Actul V
Baletul națiunilor. Prima intrare
Un împărțitor de programe - dansator

Nepoftiți - dansatori

Trupa de spectatori - cântăreți
Un domn
Al doilea domn
O doamnă
A doua doamnă
Întâiul gascon
Al doilea gascon
Un elvețian
Un bătrân burghez flecar
O bătrână burgheză flecară
Cochete
Spanioli – cântăreți

A treia intrare
O italiancă
Un italian
Doi scaramuşi[1]
Doi trivelini[2]
Arlechin[3]

A patra intrare
Doi Poatevini[4] – cântăreți şi dansatori
Poatevini Şi *Poatevine* - dansatori

La Paris, în casa domnului Jourdain.

[1] Scaramouche, celebru actor napolitan, al cărui nume a rămas ca un tip în *commedia dell'arte.*
[2] Trivelin, tip de valet bufon în comedia italiană.
[3] Arlechin, personaj al comediei italiene, îmbrăcat în haine bălțate şi cu o mască neagră.
[4] Locuitori ai provinciei Poitou.

Actul I

Cortina se ridică într-o hărmălaie de instrumente muzicale. În mijlocul scenei se vede un elev al profesorului de muzică; acest elev compune, la o masă, o arie pe care burghezul a cerut-o pentru o serenadă.

Scena 1

Profesorul de muzică, profesorul de dans, elevul, trei muzicanți, doi viorişti, patru dansatori

Profesorul de muzică
(către muzicanți)
Haide, dați-vă-ncoa' şi odihniți-vă puțin, pân-o veni!

Profesorul de dans
(către dansatori)
Şi voi în partea astălaltă...

Profesorul de muzică
(către elev)
Gata?

Elevul
Gata!

Profesorul de muzică
Ia să vedem... A-ha! Bine.

Profesorul de dans
Ceva nou?

Profesorul de muzică
Da, o arie de serenadă. Am pus s-o facă aici, până s-o scula jupânul.

Profesorul de dans
Ia s-o văd şi eu...

Profesorul de muzică
Lasă c-o auzi o dată cu dialogurile, când o veni. Nu mai întârzie mult.

Profesorul de dans
O s-avem de lucru de aci înainte amândoi, şi dumneata şi eu!

Profesorul de muzică
Da. Am găsit omul care ne trebuie. Mare pleaşcă pentru noi şi domnul Jourdain ăsta, cu gărgăunii de boierie şi de purtări alese care i-au intrat în cap! Să-i semene toată lumea şi ne-am pricopsit: dumneata cu danțul, eu cu muzica.

Profesorul de dans
Să nu-i semene de tot, aş vrea să se priceapă un pic mai mult la lucrurile pe care i le dăm...

Profesorul de muzică
Se pricepe rău, dar plăteşte bine. Deocamdată, de parale are nevoie, în primul rând, arta noastră.

Profesorul de dans
Cât despre mine, ce să-ți spun, nu-mi strică şi puțină glorie. Aplauzele-mi merg la inimă, şi socotesc că-n toate artele e mare ghinion să te produci în fața proştilor, să-ți judece compozițiile, cu nepriceperea lui, un

dobitoc. Mare plăcere să lucrezi pentru nişte oameni în stare să simtă gingăşia unei arte, să-ţi primească bucuros frumuseţile unei lucrări şi să-ţi răsplătească munca prin cuvinte măgulitoare. Nu e mai plăcută răsplată a lucrurilor pe care le-ai făcut, decât să le vezi cunoscute, să le vezi mângâiate de aplauzele cu care eşti onorat. Socotesc că nici o plata nu e mai bună pentru ostenelile noastre... laudele luminate sunt cea mai dulce răsplată...

Profesorul de muzică

Precum zici! Le gust şi eu la fel ca dumneata. Fără îndoială, nimic nu te gâdilă mai mult decât aplauzele de care vorbeşti. Dar tămâia n-o poţi mânca. Laudele goale nu umplu stomacul. Trebuie şi ceva solid. Iar felul cel mai bun de-a lăuda e să lauzi cu mâinile. Omul nostru, de! nu prea e luminat, vorbeşte alandala despre toate şi aplaudă pe dos; dar banii lui dreg ceea ce cu judecata o scrânteşte; are punga pricepută. Laudele lui sunt bani numărați. Burghezul ăsta ageamiu prețuieşte mai mult decât luminatul nobil care ne-a adus aici.

Profesorul de dans

E ceva adevărat în ce spui, dar găsesc că prea pui mare preț pe bani. Interesul e un lucru atât de josnic, încât un om de treabă nu trebuie să-i arate atâta dragoste.

Profesorul de muzică

Dar de primit, primeşti bucuros banii pe care ți-i dă!

Profesorul de dans

Fireşte! Dar asta nu-mi ajunge. Aş vrea ca, o dată cu averea, să mai aibă şi puțin gust.

Profesorul de muzică

Şi eu aş vrea! Şi în scopul acesta lucrăm amândoi, după puterile noastre. În orice caz, ne dă prilejul să ne facem cunoscuți. Şi va plăti pentru alții ceea ce vor lăuda alții pentru el.

Profesorul de dans

Iacătă-l!

Scena 2

Domnul Jourdain în halat şi cu scufă de noapte, profesorul de muzică, profesorul de dans, elevul profesorului de muzică, o cântăreață, doi cântăreți, dansatori, doi lachei

Domnul Jourdain

Ei bine, domnilor, cum stăm? O să-mi arătați şi mie drăcoveniile dumneavoastră?

Profesorul de dans

Cum? Ce drăcovenie?

Domnul Jourdain

Ei! asta... Cum îi ziceți, de?! Prologul sau dialogul cu cântece şi danțuri...

Profesorul de dans

A-ha!

Profesorul de muzică

Tocmai ne pregăteam...

Domnul Jourdain

V-am cam lăsat să aşteptați. Da' ce să-i faci?... Acum mă îmbrac ca lumea bună şi croitorul mi-a trimis nişte ciorapi de mătase de credeam că n-o să-i pot trage niciodată!

Profesorul de muzică

La voia dumneavoastră.

Domnul Jourdain
V-aş ruga pe amândoi să nu plecaţi până nu-mi aduce haina cea nouă, ca să mă vedeți...

Profesorul de dans
Porunca!

Domnul Jourdain
O să mă vedeți gătit din cap până-n picioare..

Profesorul de muzică
Mai încape vorbă!

Domnul Jourdain
Mi-am făcut halatul ăsta...

Profesorul de dans
O frumusețe!

Domnul Jourdain
Croitorul mi-a spus că aşa se poartă dimineața oamenii subțiri...

Profesorul de muzică
Vă prinde de minune!

Domnul Jourdain
Hei, lacheilor! Să vie cei doi lachei ai mei!

Întâiul lacheu
Ce poftiți, conaşule?

Domnul Jourdain
Nimic. Vream să ştiu dacă m-auziți. *(Către profesorul de muzică şi către profesorul de dans)* Ce ziceți de livrelele lacheilor?

Profesorul de dans
Magnifice!

Domnul Jourdain
(desfăcându-şi halatul şi arătându-şi nădragii strâmți, din catifea roşie şi jiletca de catifea verde)
Şi-acuma, uite şi costumul de făcut gimnastică dimineața!

Profesorul de muzică
Pe cinste!

Domnul Jourdain
Lachei!

Primul lacheu
Conaşule...

Domnul Jourdain
Celălalt lacheu!

Al doilea lacheu
Conaşule...

Domnul Jourdain
(scoţându-şi halatul)
Ţine halatul... *(Către profesorul de muzică şi către profesorul de dans,)* Aşa e că sunt grozav aşa?

Profesorul de dans
Nici că se poate mai grozav!

Domnul Jourdain
Ia să văd isprava dumneavoastră...

Profesorul de muzică
Aş dori ca mai-nainte s-auziţi o arie *(arătându-şi elevul)* pe care a compus-o dumnealui pentru serenada ce mi-aţi cerut-o. E un elev al meu foarte talentat, pentru asemenea lucruri.

Domnul Jourdain
Da, dar nu trebuia s-o laşi pe mâna unui elev; daravera asta era grea chiar pentru dumneata.

Profesorul de muzică
Să nu vă speriaţi de vorba elev. Elevii ăştia se pricep ca maeştrii cei mai desăvârşiţi. Şi aria e cât se poate de frumoasă... S-auziţi, numai...

Domnul Jourdain
(lacheilor)
Daţi-mi halatul, ca s-aud mai bine... Stai, stai, cred că e mai bine fără halat. Ba nu. Daţi-l încoa', că tot mai bine e cu el.

O cântăreaţă
Eu sufăr zi şi noaptea... De doru-ţi mă topesc
De când îmi eşti stăpână cu frumuseţea ta...
Dacă te porţi asemeni cu cei ce te iubesc
O, Iris, cu duşmanii cum te-ai putea purta?

Domnul Jourdain
Cântecul ăsta parcă e de mort. Te adoarme. Aş vrea să-l mai înveseleşti niţel, pe ici, pe colo.

Profesorul de muzică
Să vedeţi, aria trebuie să se potrivească cu vorbele...

Domnul Jourdain
Auzii deunăzi unul tare nostim... Ia stai... Cura ziceai că-i zice?

Profesorul de dans
Nu ştiu, zău...

Domnul Jourdain
Era ceva cu oaie...

Profesorul de dans
Cu oaie?

Domnul Jourdain
Da... A, da! *(Cântă)*
Credeam pe Jeanneton
Frumoasa, ştrengăriţa,
Credeam pe Jeanneton
Mai blândă ca oiţa!

Dar vai, dar vai!
Ea e de mii de ori, să juri,
Mai crudă decât tigrul din păduri.
Aşa-i că-i frumos?!

Profesorul de muzică
Ce nu s-a mai văzut!

Profesorul de dans
Îl şi cântaţi frumos!

Domnul Jourdain
Şi fără să fi-nvăţat muzică!

Profesorul de muzică
Ar trebui să-nvăţaţi, cum învăţaţi şi dansul! Aceste două arte au o legătură foarte strânsă între ele!

Profesorul de dans
Şi deschid mintea omului pentru lucrurile frumoase

Domnul Jourdain
Oamenii subţiri învaţă şi muzica?

Profesorul de muzică
Da, domnule!

Domnul Jourdain
Păi atunci am s-o-nvăţ şi eu. Da' nu mai ştiu cu ce să-ncep, fiindcă în afară de profesorul de scrimă, am mai angajat şi un profesor de filozofie, care trebuie să-nceapă chiar dimineaţa asta...

Profesorul de muzică
Filozofia e ceva, dar muzica, domnul meu, muzica!...

Profesorul de dans
Muzica şi dansul... Muzica şi dansul – de astea e nevoie!

Profesorul de muzică
Nimic nu e mai folositor într-un stat, ca muzica!

Profesorul de dans
De nimica n-au nevoie oamenii mai mult ca de dans!

Profesorul de muzică
Fără muzică, un stat n-o mai poate duce...

Profesorul de dans
Fură dans, omul n-ar mai şti să facă nimic!

Profesorul de muzică
Toate tulburările, toate războaiele nu vin pe lume decât fiindcă nu se-nvaţă destulă muzică...

Profesorul de dans
Toate nenorocirile pământului, toate pacostele de care e plină istoria, neroziile oamenilor politici şi greşelile marilor căpitani nu s-ar fi întâmplat dacă ştiau să danseze.

Domnul Jourdain

Cum aşa?

Profesorul de muzică
Războaiele nu vin din pricină că oamenii sunt dezbinaţi?

Domnul Jourdain
Asta da.

Profesorul de muzică
Dacă oamenii ar învăţa muzica, n-ar fi ăsta cel mai bun mijloc să se acorde împreună şi s-aducă-n lume pacea universală?

Domnul Jourdain
Ai dreptate!

Profesorul de dans
Când un om a scrântit-o, fie-n treburile casei, lui, fie-n conducerea unui stat sau la comandamentul unei oştiri, nu se spune de obicei: cutare a făcut un pas greşit în cutare chestiune?

Domnul Jourdain
Da, aşa se spune!

Profesorul de dans
Şi a face un pas greşit nu vine, oare, din neştiinţa dansului?

Domnul Jourdain
Aşa e. Aveţi dreptate amândoi!

Profesorul de dans
Am vrut să vă arătăm cât sunt de frumoase şi folositoare dansul şi muzica.

Domnul Jourdain
Acu pricep.

Profesorul de muzică
Vreţi să vedeţi lucrările noastre?

Domnul Jourdain
Da.

Profesorul de muzică
Precum v-am mai spus, e o mică încercare pe care am făcut-o mai demult, asupra feluritelor sentimente pe care le poate exprima muzica.

Domnul Jourdain
Foarte bine!

Profesorul de muzică
(către muzicanţi)
Ia daţi-vă-ncoa'! *(Către domnul Jourdain)* Trebuie să vă închipuiţi că sunt îmbrăcaţi în păstori.

Domnul Jourdain
Da' de ce numaidecât în păstori? Nu vezi decât asta, peste tot!

Profesorul de dans
Când pui oamenii să vorbească pe muzică, trebuie s-o dai numaidecât pe ciobănie. De când lumea,

cântecul a fost hărăzit păstorilor. Nu merge să pui sau burghezi să-şi cânte păsurile!

Domnul Jourdain
Bine. Bine. S-auzim!

Dialog pe muzică
O cântăreață şi doi cântăreți

Cântăreața
O inimă îndrăgostită
De mii de patimi frământată,
Se crede că e fericită
Dacă e dragostei robită.
Dar libertatea e mai minunată!

Întâiul cântăreț
Nimic nu e mai dulce ca iubirea,
Stăpână veşnic pe noi toți,
În două inimi toarnă fericirea,
Unindu-le în fiecare zi...
Din viață dragostea de scoți,
Ai scos plăcerea de-a trăi.

Al doilea cântăreț
Cum ar zburda întreaga ta ființă
Dac-ai găsi în dragoste credință!
Dar dacă păstorița e frumoasă,
N-ai să găseşti nici una credincioasă.
Te-nşală, mint la fiecare pas,
Te fac să spui iubirii bun rămas!

Întâiul cântăreț
Dulce ardoare!

Cântăreața
Viața-mi întreagă!

Al doilea cântăreț
Înşelătoare!

Întâiul cântăreț
Cât mi-eşti de dragă!

Cântăreața
Inima mea!

Al doilea cântăreț
Pleacă, nu te-aş mai vedea!

Întâiul cântăreț
Ca să iubeşti, cumplita ură-ți lasă!

Cântăreața
Dar dacă vrei, am să-ți găsesc
O păstoriță credincioasă!

Al doilea cântăreț
Dar unde, unde s-o-ntâlnesc?

Cântăreața
Ca să gândeşti de noi frumos
Eu îți voi da inima mea!

Al doilea cântăreț
Îmi dai al inimii prinos,
Dar, spune-mi: nu mă va-nşela?

Cântăreața
Să-ncercăm: care din doi
Dragostea va şti s-o ție?

Al doilea cântăreț
Cine va minți din noi
Pedepsit de zei să fie!

Cântăreții câteşitrei
În focul dragostei cereşti
Cuprinşi şi ea şi el:
Cât e de dulce să iubeşti,
Când două inimi bat la fel!

Domnul Jourdain
Asta e tot?

Profesorul de muzică
Da.

Domnul Jourdain
Ați întors-o bine. Am găsit şi câteva zicale tare hăzoase!

Profesorul de dans
Cât despre mine, iacă o mică lucrare cu cele mai frumoase mişcări şi cu cele mai frumoase atitudini cu care poate fi variat un dans.

Domnul Jourdain
E tot cu ciobani?

Profesorul de dans
După cum doriți. *(Către dansatori)* Începeți!

Intră baletul
Patru dansatori execută mişcări felurite şi tot felul de paşi, după indicațiile profesorului de dans.

Actul II

Scena 1
Domnul Jourdain, profesorul de muzică, profesorul de dans

Domnul Jourdain
Ştii că nu e rău! Şi oamenii ăştia se scălămbăiesc bine.

Profesorul de muzică
Când dansul va fi însoţit de muzică, o să fie şi mai bine; o să vedeţi ceva galant în micul balet pe care l-am potrivit pentru dumneavoastră!

Domnul Jourdain
Dar are să fie gata? Persoana pentru care am pregătit toate astea îmi face onoarea să vie la masă chiar acum.

Profesorul de dans
Toate-s gata!

Profesorul de muzică
De altfel, domnul meu, asta n-ajunge. O persoană ca dumneavoastră, magnifică şi cu atâta tragere de inimă pentru lucrurile frumoase, trebuie să dea un concert, acasă, în fiecare miercuri sau în fiecare joi.

Domnul Jourdain
Aşa fac oamenii de rang?

Profesorul de muzică
Da, domnul meu.

Domnul Jourdain
Păi atunci o să fac şi eu. O să fie frumos?

Profesorul de muzică
Nici o grijă! O să vă trebuiască trei voci: una subţire, una mijlocie şi una groasă, care vor fi acompaniate de o violă-bas, de o teorbă[1] şi de un clavecin, cu două viori subţirele, ca să cânte riturnele[2].

Domnul Jourdain
Să pui şi o trompetă marină[3]. Trompeta marină e un instrument care-mi place şi care e armonios.

Profesorul de muzică
Lăsaţi pe noi să punem la cale lucrurile!

Domnul Jourdain
Deocamdată, nu uitaţi să-mi trimiteţi muzicanţi, să-mi cânte la masă.

Profesorul de muzică
Nici o grijă!

Domnul Jourdain
Mai ales baletul să fie pe cinste!

Profesorul de muzică
O să fiţi foarte mulţumit şi, între altele, de anumite menuete pe care o să le vedeţi...

---

[1] De la italienescul *tiorba,* alăută cu gât dublu, folosită în secolele XVI şi XVII.
[2] De la italienescul *ritornello,* compoziţie pentru orchestră care precede sau urmează o arie.
[3] Instrument muzical cu o singură coardă, emiţând un sunet aspru şi monoton; era foarte la modă în Europa acelei vremi.

Domnul Jourdain
Ah! Menuetele sunt dansurile mele preferate şi vreau să mă vedeți cum le dansez. Începe, maestre.

Profesorul de dans
Vă rog, o pălărie, domnul meu... *(Domnul Jourdain ia pălăria lacheului şi o pune peste scufa de noapte. Profesorul de dans ii apucă de mână şi-l face să danseze, cântându-i o arie de menuet)* La, la, la, la, la, la; la, la, la, la, la, la, la; la, la, la, la, la, la; la, la, la, la, la, la; la, la, la, la, la. În cadență, vă rog, în cadență! La, la, la, la, la. Piciorul drept! La, la, la. Nu mai dați așa din umeri. La, la, la, la, la, la, la, la, la, la... Nu mai țineți brațele sucite. La, Ia, la, la, la. Capul sus! întoarceți vârful piciorului în afară! La, la, la. Stați drept!

Domnul Jourdain
Ei?

Profesorul de muzică
Tot ce poate fi mai perfect!

Domnul Jourdain
Fiindcă veni vorba. Învață-mă cum trebuie să fac o reverență ca să salut o marchiză; o să am nevoie numaidecât!

Profesorul de dans
O reverență ca să salutați o marchiză?

Domnul Jourdain
Da. O marchiză pe care o cheamă Dorimène.

Profesorul de dans
Dați-mi mâna!

Domnul Jourdain
Nu. Fă dumneata şi învăț eu.

Profesorul de dans
Dacă doriți s-o salutați cu mult respect, trebuie întâi să faceți o reverență înapoi, pe urmă să mergeți spre dânsa cu trei reverențe înainte şi la a treia să vă aplecați până la genunchi.

Domnul Jourdain
Ia fă nițel. *(Profesorul de dans face trei reverențe)* Bun.

Scena 2

Domnul Jourdain, profesorul de muzică, profesorul de dans, un lacheu

Lacheul
Domnule, a venit maestrul de scrimă.

Domnul Jourdain
Spune-i să vină aici, să-mi predea lecția. *(Profesorului de muzică şi profesorului de dans)* Vreau să mă vedeți cum mă descurc.

Scena 3

Domnul Jourdain, maestrul de scrimă, profesorul de muzică, profesorul de dans, un lacheu, ținând două florete

Maestrul de scrimă
(ia din mina lacheului cele doua florete şi dă una domnului Jourdain)
Haide, domnul meu, reverența. Corpul drept. Puțin aplecat pe şoldul stâng. Pulpele mai puțin desfăcute. Picioarele la un singur rând. Pumnul opus şoldului. Vârful săbiei față-n față cu umărul. Nu întindeți aşa brațul. Mâna stângă la înălțimea ochiului. Umărul stâng mai lăsat. Capul drept. Privirea dârză. Înaintați. Corpul țeapăn. Atingeți-mi sabia în cvartă şi isprăviți tot aşa... Una, două. Un salt îndărăt. Când dați lovitura, domnul meu, trebuie ca sabia să pornească cea dintâi, iar trupul să stea în rezervă. Una, două... Haide, atingeți-mă cu spada-n terță şi isprăviți tot aşa. Avansați. Trupul țeapăn. Avansați. Porniți de acolo. Una, două. Încordați-vă. Redublați. Un salt înapoi. Păzea, domnule, păzea!
(Maistrul de scrimă îi dă două-trei lovituri, spunându-i "păzea")

Domnul Jourdain
Ei!?

Profesorul de muzică
Faceți minuni!

Maestrul de scrimă
V-am mai spus, tot secretul scrimei stă în două lucruri: să dai şi să nu primeşti... Şi, precum v-am arătat deunăzi pe cale demonstrativă, e cu neputință să primeşti dacă ştii să-ntorci spada inamicului de la linia corpului dumitale, ceea ce nu depinde decât de o mică mişcare a mâinii, sau înăuntru sau în afară.

Domnul Jourdain
Prin urmare, în felul ăsta, un cineva poate, fără să fie cine ştie ce viteaz, să omoare pe altcineva şi el să nu moară?!

Maestrul de scrimă
Fără-ndoială. N-ați văzut demonstrația?

Domnul Jourdain
Da.

Maestrul de scrimă
De aici se vede considerația ce trebuie să ni se acorde într-un stat şi cât e mai presus ştiința armelor decât toate celelalte ştiințe nefolositoare ca dansul, muzica...

Profesorul de dans
Slăbeşte-ne, domnule învârte-sabie! Să nu vorbeşti de dans decât cu respect!

Profesorul de muzică
Învață, rogu-te, să vorbeşti altfel despre arta muzicii!

Maestrul de scrimă
Aveți haz, zău aşa, să asemuiți ştiința voastră cu a mea!

Profesorul de muzică
Ia te uită ce grozav e!

Profesorul de dans
Ia te uită ce caraghios, cu îngâmfarea lui!

Maestrul de scrimă
Profesoraşule de dans, am să te fac să joci cum trebuie! Şi dumneata, muzicuță, te-nvăț eu să cânți cum se cuvine!

Profesorul de dans

Domnule bate-fier, te-nvăț eu meseria!

Domnul Jourdain
(către profesorul de dans)
Ai înnebunit!? Cauți ceartă unuia care ştie terța şi cvarta şi poate să omoare un om pe cale demonstrativă?

Profesorul de dans
Puțin îmi pasă de calea lui demonstrativă şi de terța şi de cvarta lui!

Domnul Jourdain
(către profesorul de dans)
Binişor, n-auzi?

Maestrul de scrimă
(către profesorul de dans)
Ce-ai spus, nătăflețule?

Domnul Jourdain
Hei, maestre de scrimă!

Profesorul de dans
(către maestrul de scrimă)
Ce-ai spus, mârțoagă de poştalion?!

Domnul Jourdain
Hei, profesore de dans!

Maestrul de scrimă
Când te-oi umfla o dată!...

Domnul Jourdain
(către maestrul de scrimă)
Binişor!

Profesorul de dans
Când ți-oi vârî mâna-n gât!

Domnul Jourdain
(către profesorul de dans)
Frumuşel!

Maestrul de scrimă
Am să te țesăl, să mă ții minte!

Domnul Jourdain
(către maestrul de scrimă)
Îndură-te!

Profesorul de dans
Am să te potcovesc ca pe-un...

Domnul Jourdain
(către profesorul de dans)
Te rog!

Profesorul de muzică
Lăsați-ne puțin să-l învățăm să vorbească…

Domnul Jourdain
(către profesorul de muzică)
Doamne sfinte, potolește-te!

Scena 4

Profesorul de filozofie, domnul Jourdain, profesorul de muzică, profesorul de dans, maestrul de scrimă, lacheul

Domnul Jourdain
Ha, domnule filozof, ai picat la vreme cu filozofia dumitale! Vino să faci pace între dumnealor!

Maestrul de filozofie
Ce se-ntâmplă? Ce e, domnilor?

Domnul Jourdain
S-au luat la harță din pricina meseriei lor, fiecare socotind-o pe a sa mai bună, şi au ajuns să se ocărască, ba cât p-aci să se ia la bătaie!

Maestrul de filozofie
Ei! Se poate una ca asta, domnilor? Au n-ați citit tratatul plin de învățăminte pe care l-a scris Seneca[1] despre mânie? Există ceva mai josnic şi mai ruşinos decât patima aceasta care face dintr-un om o fiară? Nu trebuie ca înțelepciunea să stăpânească asupra tuturor acțiunilor noastre?

Profesorul de dans
Cum, domnule! Să ne jignească pe amândoi, disprețuind dansul, pe care-l exercit eu şi muzica, profesiunea dumnealui?

Maestrul de filozofie
Un înțelept e mai presus de toate injuriile şi marele răspuns pe care trebuie să-l dea ultragiilor e moderațiunea şi pacienta!

Maestrul de scrimă
Au avut amândoi îndrăzneala să asemuiască profesiunea lor cu a mea!

Maestrul de filozofie
De ce să te supere lucrul acesta? Oamenii nu trebuie să se certe între ei pentru zădărnicia gloriei şi a condiției lor... Ceea ce ne deosebeşte fundamental unul de altul sunt înțelepciunea şi virtutea!

Profesorul de dans
Am vrut să-i vâr în cap că dansul e o ştiință pentru care nu există îndeajuns cuvinte de laudă.

Profesorul de muzică
Şi eu, că muzica e o artă pe care toate secolele au venerat-o!

Maestrul de scrimă
Şi eu le-am arătat la amândoi că ştiința de a mânui sabia e cea mai frumoasă şi cea mai necesară dintre toate ştiințele.

Maestrul de filozofie
Atunci cum rămâne cu filozofia? Vă găsesc pe câte-şitrei nişte neobrăzați, să vorbiți în fața mea cu atâta îngâmfare şi să dați fără ruşine numele de ştiință unor lucruri care nu merită să fie onorate nici măcar cu numele

[1] Filozof latin, autor a numeroase scrieri de morală şi literatură, printre care şi tratatul *De ira* (Despre mânie) secolul I.

de artă şi care nu pot fi numite decât ticăloase meserii de gladiator, de cântăreț de bâlci şi de măscărici!

Maestrul de scrimă
Du-te dracului, potaie de filozof!

Profesorul de muzică
Du-te dracului, lichea învățată!

Profesorul de dans
Du-te dracului, țârcovnic împielițat!

Maestrul de filozofie
Ce-ați spus, bădăranilor?!
(Filozoful se repede-n ei şi se iau la bătaie)

Domnul Jourdain
Domnule filozof!

Maestrul de filozofie
Nemernicilor, puşlamalelor, neobrăzaților!

Domnul Jourdain
Domnule filozof!

Maestrul de scrimă
Vită încălțată!

Domnul Jourdain
Domnilor!

Maestrul de filozofie
Neruşinaților!

Domnul Jourdain
Domnule filozof!

Profesorul de dans
Lua-te-ar dracu de măgar neghiob!

Domnul Jourdain
Domnilor!

Maestrul de filozofie
Spurcăciunilor!

Domnul Jourdain
Domnule filozof!

Profesorul de muzică
Obraznicul dracului!

Domnul Jourdain
Domnilor!

Maestrul de filozofie
Pungaşilor, golanilor, ticăloşilor, tâlharilor!

Domnul Jourdain
Domnule filozof! Domnilor! Domnule filozof! Domnilor! Domnule filozof!

(Cei patru profesori ies bătându-se)

Scena 5
Domnul Jourdain, lacheul

Domnul Jourdain
Bateți-vă cât poftiți, treaba voastră! N-o să-mi stric eu bunătate de halat, ca să vă despart! Nebun aş fi dacă m-aş vârî între ei, să mă pocnească şi pe mine vreunul!

Scena 6
Profesorul de filozofie, domnul Jourdain, lacheu

Maestrul de filozofie
(îndreptându-şi gulerul)
Să ne vedem de lecție...

Domnul Jourdain
Ah, domnul meu, tare-mi pare rău de bătaia pe care ai mâncat-o!

Maestrul de filozofie
Nu face nimic. Un filozof ştie să primească lucrurile aşa cum se cuvine. Am să fac împotriva lor o satiră în stilul lui Juvenal[1], să mă pomenească! Dar să lăsăm asta. Ce doriți să-nvățați?

Domnul Jourdain
Tot ce s-o putea; m-a prins mare poftă să fiu savant; şi mor de ciudă că tata şi cu mama nu m-au pus să-nvăț toate ştiințele, când eram mic.

Maestrul de filozofie
Iată un sentiment cuminte! *Nam, sine doctrina, vita est quasi mortis imago.* Ați înțeles, nu? Ştiți latinește!

Domnul Jourdain
Ştiu, dar dumneata fă aşa ca şi cum n-aş şti. Ia spune-mi, cum vine asta?

Maestrul de filozofie
Asta înseamnă că *fără ştiință, viața este aproape imaginea morții!*

Domnul Jourdain
Latinul ăsta are dreptate.

Maestrul de filozofie
Cunoaşteți ceva principii, oarecare începuturi ale ştiințelor?

Domnul Jourdain
A, da! Ştiu să citesc şi să scriu.

Maestrul de filozofie
Cu ce v-ar plăcea să-ncepem? Ați dori să vă-nvăț logica?

[1] Celebru poet satiric latin (60 –125 e. n)

Domnul Jourdain
Ce e aia logica?

Maestrul de filozofie
Logica ne învaţă cele trei operaţii ale spiritului.

Domnul Jourdain
Şi care sunt cele trei operaţii ale spiritului?

Maestrul de filozofie
Prima, a doua şi a treia. Prima este să concepi exact cu ajutorul universalelor; a doua să judeci exact prin mijlocirea categoriilor şi a treia să tragi o consecinţă exactă cu ajutorul figurilor: *Barbara, Celarent, Darii, Ferio, Baralipton*[1] etc.

Domnul Jourdain
Cam întortocheate... Logica asta nu prea e de mine. Să învăţăm ceva mai drăgălaş.

Maestrul de filozofie
Doriţi să-nvăţaţi morala?

Domnul Jourdain
Morala?

Maestrul de filozofie
Da.

Domnul Jourdain
Şi cum o întoarce morala asta?

Maestrul de filozofie
Tratează despre fericire, învaţă pe oameni să-şi potolească patimile şi...

Domnul Jourdain
Las-o-ncurcată! Eu sunt arţăgos de felul meu şi nu-mi arde de morală; când m-apucă arţagul, vreau să-mi dau drumul până-mi trece.

Maestrul de filozofie
Poate că v-ar interesa fizica?

Domnul Jourdain
Ce pasăre mai e şi fizica asta?

Maestrul de filozofie
Fizica este aceea care explică principiile lucrurilor naturale şi proprietăţile corpurilor; care vorbeşte despre natura elementelor, a metalelor, a mineralelor, a pietrelor, a plantelor şi a animalelor şi ne învaţă proveniența tuturor meteorilor, curcubeul, vâlvătăile, cometele, fulgerele, tunetele, trăsnetul, ploaia, zăpada, grindina, vânturile şi vârtejurile.

Domnul Jourdain
Mare-ncurcătură şi fizica asta, m-apucă ameţelile.

Maestrul de filozofie
Atunci, ce doriţi să vă-nvăţ?

Domnul Jourdain

[1] Formule mnemotehnice întrebuinţate în vechile manuale de logică pentru reţinerea figurilor silogistice.

Ortografia.

Maestrul de filozofie
Cu plăcere.

Domnul Jourdain
Pe urmă o să mă-nvățați almanahul, ca să ştiu când e lună şi când nu e.

Maestrul de filozofie
Fie! Ca să urmăriți perfect gândirea dumneavoastră şi să tratați această materie ca un filozof, trebuie început în ordinea lucrurilor, printr-o exactă cunoştință a naturii literelor şi a feluritelor chipuri cum trebuiesc pronunțate. În această privință trebuie să vă spun că literele sunt împărțite în vocale, fiindcă exprimă vocile, şi în consonante fiindcă sună împreună cu vocalele şi nu fac decât să marcheze diversele articulațiuni ale vocilor. Există cinci vocale sau voci: A, E, I, O, U.

Domnul Jourdain
Asta da, mai merge.

Maestrul de filozofie
Vocea A se formează deschizând tare gura: A.

Domnul Jourdain
A! A! Bun.

Maestrul de filozofie
Vocea E se formează apropiind falca de jos, de cea de sus: A, E.

Domnul Jourdain
A, E, A, E. Pre legea mea, asta zic şi eu. A, ce frumos!

Maestrul de filozofie
Iar vocea I, apropiind şi mai mult fălcile una de alta şi trăgând marginile gurii spre urechi: A, E, I.

Domnul Jourdain
A, E, I, I, I, I. Asta da! Trăiască ştiința!

Maestrul de filozofie
Vocea O se formează deschizând iar fălcile şi apropiind buzele prin cele două colțuri, cel de sus şi cel de jos: O.

Domnul Jourdain
O, O. Nimic mai potrivit! A, E, I, O, I, O. Admirabil! I, O, I, O.

Maestrul de filozofie
Deschiderea gurii devine întocmai ca un cerculeț, ce reprezintă un O.

Domnul Jourdain
O, O, O. Ai dreptate. Mare lucru, domnule, să fii om învățat!

Maestrul de filozofie
Vocea U se formează apropiind dinții fără să-i împreuni de tot, scoțând buzele în afară şi apropiindu-le una de alta, fără să le lipeşti de tot: U.

Domnul Jourdain
U, U. Nimic mai adevărat: U.

Maestrul de filozofie

Buzele se lungesc, ca şi cum ai fi supărat pe cineva*;* de acolo vine că dacă vrei să te strâmbi la cineva, ori să-ți bați joc de el, n-ai decât să-i zici: U.

Domnul Jourdain

U, U. Da, domnule! A, ce rău îmi pare că n-am studiat mai devreme, ca să ştiu toate astea!

Maestrul de filozofie

Mâine o să facem şi celelalte litere care se cheamă consonante.

Domnul Jourdain

Sunt şi acolo ciudățenii ca dincoace?

Maestrul de filozofie

Desigur. De pildă, consoana D se pronunță zvârlind cu vârful limbii în dinții de sus: DA.

Domnul Jourdain

DA! DA! Într-adevăr!... Ce frumoase lucruri! Ce lucruri minunate!

Maestrul de filozofie

F, apăsând cu dinții de sus pe buza de jos: FA!

Domnul Jourdain

FA! FA! Chiar aşa, zău! A, măicuțo şi tăicuțule, ce-mi făcurăți?!

Maestrul de filozofie

R, ducând vârfui limbii până-n cerul gurii, aşa fel că, fiind atinsă de aerul care iese cu putere, limba dârdâie, se întoarce iar de unde a plecat şi face un fel de tremurici: R, RA!

Domnul Jourdain

R, R, RA, R, R, R, R, R, RA. Aşa, zău! A, ce priceput mai eşti. Cum mi-am pierdut eu vremea pân-acum! R, R, R, RA!

Maestrul de filozofie

Am să vă explic eu pân' la capăt toate minunile astea!

Domnul Jourdain

Te rog! De altfel, trebuie să-ți fac şi o mărturisire. Sunt îndrăgostit de-o persoană foarte bine şi aş dori să m-ajuți să-i scriu ceva într-o scrisorică pe care aş lăsa-o să-i cadă la picioare.

Maestrul de filozofie

Grozav de bine!

Domnul Jourdain

Da, o să fie ceva foarte galant!

Maestrul de filozofie

Nu mai încape vorbă. Doriți să-i scrieți în versuri?

Domnul Jourdain

Nu, nu, fără versuri...

Maestrul de filozofie

Nu vreți decât proză.

Domnul Jourdain

Nu, nu vreau nici proză, nici versuri.

Maestrul de filozofie
Dar trebuie să fie ori una, ori alta.

Domnul Jourdain
Da' de ce?

Maestrul de filozofie
Fiindcă, domnule, ca să ne exprimăm nu există decât proza sau versul.

Domnul Jourdain
Nu există decât proza sau versul?

Maestrul de filozofie
Desigur. Tot ce nu e proză e vers, şi tot ce nu e vers e proză.

Domnul Jourdain
Şi cum vorbeşte omul ce e?

Maestrul de filozofie
Proză.

Domnul Jourdain
Adică aşa să fie? Când zic: "Nicole, adu-mi papucii şi dă-mi scufa de noapte", e proză?

Maestrul de filozofie
Da, domnule.

Domnul Jourdain
Pre legea mea, de peste patruzeci de ani spun proză fără să ştiu! Îți sunt îndatorat peste poate. Aş vrea să-i strecor într-o scrisorică: *Frumoasă marchiză, frumoşii dumitale ochi mă fac să mor de dragoste.* Dar vorbele astea, le-aş dori mai galante, mai bine întoarse.

Maestrul de filozofie
Să puneți aşa: că focul ochilor ei v-a prefăcut inima-n cenuşă; că suferiți zi şi noapte pentru dânsa de chinurile cele mai...

Domnul Jourdain
Nu, nu, nu, nu vreau toate astea. Vreau doar ce ți-am spus: *Frumoasă marchiză, frumoşii dumitale ochi mă fac să mor de dragoste.*

Maestrul de filozofie
Trebuie spuse mai pe larg lucrurile.

Domnul Jourdain
Ți-am spus, nu! Nu vreau decât cuvintele astea, dar întoarse după modă, aşezate cum trebuie. Te rog să-mi spui feluritele chipuri în care le-am putea turna.

Maestrul de filozofie
Le putem pune întâi cum ați spus dumneavoastră: *Frumoasă marchiză, frumoşii dumitale ochi mă fac să mor de dragoste.* Sau: *De dragoste, să mor mă fac, frumoasă marchiză, frumoşii voştri ochi.* Sau: *Ochii voştri frumoşi, de dragoste mă fac, frumoasă marchiză, să mor.* Sau: *Să mor, frumoşii voştri ochi, frumoasă marchiză, de dragoste mă fac.* Sau: *Mă fac frumoşii voştri ochi să mor, frumoasă marchiză, de dragoste.*

Domnul Jourdain

Dar din toate astea, care e cel mai bun?

Maestrul de filozofie
Cel pe care l-ați spus la început: *Frumoasă marchiză, frumoşii dumitale ochi mă fac să mor de dragoste.*

Domnul Jourdain
Vezi, eu n-am studiat, am nimerit-o dintr-o dată. Îți mulțumesc din toată inima şi te rog să vii mâine de cu vreme.

Maestrul de filozofie
Voi fi, fără-ndoială.

Scena 7
Domnul Jourdain, lacheul

Domnul Jourdain
(către lacheu)
Ce? Nu mi s-a adus încă haina?

Lacheul
Nu, domnule.

Domnul Jourdain
Blestematul ăsta de croitor mă face s-aştept când am atâtea trebuii. Turbez, nu alta! Lua-l-ar toate fierbinţelile să-l ia pe călăul ăsta de croitor! Dracu să-l ia. Ciuma să-l ia pe croitor! Dac-aş pune mâna pe ticălosul ăsta de croitor, pe câinele ăsta de croitor, pe tâlharul ăsta de croitor, l-aş...

Scena 8
Domnul Jourdain, maistrul croitor, ucenicul de croitor, ducând haina domnului Jourdain, **lacheul**

Domnul Jourdain
Bine c-ai venit! Cât p-aci să mă supăr pe dumneata!

Maistrul croitor
N-am putut veni mai devreme... am pus douăzeci de băieți să lucreze la haina dumneavoastră.

Domnul Jourdain
Mi-ai trimis nişte ciorapi de mătase aşa de strâmți că m-au trecut năduşelile până i-am tras. Ba mi-au şi sărit două ochiuri.

Maistrul croitor
Atunci o să se lărgească...

Domnul Jourdain
Da, dacă o să tot sară ochiurile! M-ai pus să-mi fac şi nişte pantofi care mă strâng de mi-au rănit picioarele.

Maistrul croitor
Da' de unde!

Domnul Jourdain
Cum "da' de unde"?!

Maistrul croitor
Nu vă strâng deloc!

Domnul Jourdain
Şi eu îţi spun că mă strâng!

Maistrul croitor
Vi se pare!

Domnul Jourdain
Ce să mi se pară, omule, că-mi ies ochii din cap de durere!

Maistrul croitor
Poftiţi! E cel mai frumos costum de curte şi cel mai bine potrivit. O haină serioasă, fără să fie neagră, înseamnă c-am născocit o capodoperă; să poftească cei mai mari meşteri croitori să facă aşa ceva!

Domnul Jourdain
Da' asta ce mai e? Ai pus florile în jos.

Maistrul croitor
Nu mi-aţi spus că le vreţi în sus!

Domnul Jourdain
Da' ce, asta trebuie s-o spui?

Maistrul croitor
Fireşte! Toate persoanele de neam aşa le poartă.

Domnul Jourdain
Persoanele de neam poartă florile în jos?

Maistrul croitor
Da, domnule.

Domnul Jourdain
Zi, aşa e mai bine?!

Maistrul croitor
Dacă vreţi, eu le pot pune în sus...

Domnul Jourdain
Nu! Nu!

Maistrul croitor
N-aveţi decât să-mi spuneţi...

Domnul Jourdain
Nu, ţi-am spus! Bine-ai făcut. O să-mi vină bine haina, ce zici?

Maistrul croitor
Ce mai întrebare! Aş vrea să văd pictorul în stare să vă facă ceva mai potrivit cu pensula lui! Am o calfă care e cel mai mare geniu din lume în ceea ce priveşte făcutul nădragilor şi altul, care, în ce priveşte cusutul jiletcii, e un erou al vremii noastre.

Domnul Jourdain
Peruca şi penele au ieşit cum trebuie?

Maistrul croitor
Perfecte toate!

Domnul Jourdain
(uitându-se la maistrul croitor)
Ah! Ah! domnule croitor, iacă din stofa ultimei mele haine, pe care mi-ai făcut-o. O recunosc.

Maistrul croitor
Să vedeți... stofa mi-a părut atât de frumoasă, încât am vrut să-mi fac o haină la fel.

Domnul Jourdain
Da, dar puteai să n-o faci din stofa mea!

Maistrul croitor
Doriți să puneți haina?

Domnul Jourdain
Da! Dă-mi-o!

Maistrul croitor
Aşteptați. Nu merge aşa! Am adus ajutoare să vă îmbrace în cadență; haine de felul acesta se pun cu ceremonie... Hei, ia dați-vă-ncoace!

Scena 9
Domnul Jourdain, maistrul croitor, ucenicul de croitor, calfe de croitor, dansatori, lacheul

Maistrul croitor
(către ajutoare)
Veți pune domnului acest veşmânt, aşa cum se pune persoanelor de neam.

Prima intrare a baletului
Cele patru calfe de croitor se apropie de domnul Jourdain. Doi dintre ei îi smulg nădragii de scrimă, ceilalți doi îi scot cămaşa-jiletcă. După care, toți în cadență, îi pun haina cea nouă. Domnul Jourdain se plimbă printre ei şi-şi arată haina să vadă dacă-i stă bine.

Ucenicul de croitor
Boierule, binevoiți a da băieților un mic bacşiş...

Domnul Jourdain
Cum mi-ai spus?

Ucenicul de croitor
Boierule...

Domnul Jourdain
Boierule! Aşa e când te-mbraci ca o persoană de neam. Dacă stai mereu în haine de târgoveț, n-o să-ți spuie nimeni "boierule". *(Le dă bani)* Țineți, din partea boierului!

Ucenicul de croitor
Monseniore, suntem slugi plecate!

Domnul Jourdain
Monseniore! Oh! Oh! Monseniore! Ia stai, prietene! Monseniore merită ceva, că vorba monseniore nu e un fleac. Ține, din partea monseniorului!

Ucenicul de croitor
Monseniore, o să bem în sănătatea măriei-tale!

Domnul Jourdain
Măriei-tale!... Oh! Oh! Oh! Stați, nu plecați! *(în sine)* Pe legea mea dac-ajunge pân' la alteță, mi-a golit toată punga! *(Tare)* Ține din partea măriei-mele!

Ucenicul de croitor
Monseniore, mulțumesc plecat pentru dărnicia măriei-tale!

Domnul Jourdain
A făcut bine că s-a oprit aici, că-i dădeam toate paralelei

Scena 10

A doua intrare a baletului
Cele patru calfe de croitor se bucură, dansând, de dărnicia domnului Jourdain.

Actul III

Scena 1
Domnul Jourdain, doi lachei

Domnul Jourdain
Veniți după mine, să-mi arăt nițel hainele prin oraş. Băgați de seamă să umblați pe urma mea, să se vadă bine că sunteți ai mei.

Lacheii
Da, domnule!

Domnul Jourdain
Chemați-o pe Nicole, să-i dau nişte ordine. Stați că vine!

Scena 2
Domnul Jourdain, Nicole, doi lachei

Domnul Jourdain
Nicole...

Nicole
Poftiți?

Domnul Jourdain
Ascultă...

Nicole
Hi! Hi! Hi! Hi!

Domnul Jourdain
Da' ce te-a găsit să te râzi aşa?

Nicole
Hi! Hi! Hi! Hi! Hi!

Domnul Jourdain
Ce-o fi cu blestemata asta?

Nicole
Hi! Hi! Hi! Cum v-ați mai scălâmbăiat!

Domnul Jourdain
Ce? Cum?

Nicole
Ah! Ah! Doamne, Dumnezeule! Hi! Hi! Hi! Hi! Hi!

Domnul Jourdain
Ia te uită îndrăcita! Îți bați joc de mine?

Nicole
S-ar putea una ca asta, conaşule? Hi! Hi! Hil

Domnul Jourdain

O să-ți sucesc nasul dacă mai râzi!

Nicole
Conaşule, nu pot să mă opresc. Hi! Hi! Hi! Hi! Hil

Domnul Jourdain
Nu-nțelegi să isprăveşti?

Nicole
Conaşule, vă rog să mă iertați, dar sunteți atât de comic, că nu pot să mă țin... Hil Hi! Hi!

Domnul Jourdain
Ia te uită obrăznicie!

Nicole
Dac-ați şti ce caraghios sunteți aşa! Hi! Hi! Hi!

Domnul Jourdain
Când ți-oi...

Nicole
Vă rog să mă iertați... Hi! Hi! Hi!

Domnul Jourdain
Ascultă, dacă mai râzi, am să-ți ard cea mai grozava palmă care s-a dat vreodată.

Nicole
Bine, domnule, uite că nu mai râd.

Domnul Jourdain
Bagă de seamă. Trebuie să cureți...

Nicole
Hi! Hi!

Domnul Jourdain
Să cureți cum trebuie...

Nicole
Hi! Hi!

Domnul Jourdain
Îți spun că trebuie să faci curățenie în sală şi...

Nicole
Hi! Hi!

Domnul Jourdain
Iar?...

Nicole
(căzând pe jos de atâta râs)
Uite ce, conaşule, mai bine bate-mă şi lasă-mă să râd până mi-o trece... O să-mi fie mai bine aşa. Hi! Hi! Hi! Hi! Hi!

Domnul Jourdain

Turbez!

Nicole
Fie-ți milă, conaşule, lasă-mă să râd. Hi! Hi! Hi!

Domnul Jourdain
Dacă pun mâna pe tine...

Nicole
Conaşule-le, o să mor – mor, dacă nu râd. Hi! Hi! Hi!

Domnul Jourdain
Unde s-a mai pomenit aşa afurisită! Să-mi râdă mie-n nas, în loc să-mi asculte poruncile!

Nicole
Ce vreți să fac, conaşule?

Domnul Jourdain
Să te-apuci de dereticat prin casă, blestemato, pentru musafirii care-o să-mi vină curând.

Nicole
(ridicându-se)
Ah, pe legea mea, mi-a trecut pofta de râs. Musafirii dumneavoastră ăştia îmi dau casa peste cap; numai mă gândesc la ei şi m-apucă năbădăile.

Domnul Jourdain
Nu cumva vrei să-nchid oamenilor uşa-n nas, pentru tine?

Nicole
S-o închideți barem la unii.

Scena 3
Doamna Jourdain, domnul Jourdain, Nicole, doi lachei

Doamna Jourdain
Ah! Ah! Dar ce mai e şi povestea asta? Ce-nsemnează, bărbate, costumul ăsta? Îți baţi joc de oameni de te-ai împopoțonat aşa? Ți s-a făcut să râdă lumea de dumneata?

Domnul Jourdain
Nevastă! Numai proştii şi proastele or să-şi râdă de mine!

Doamna Jourdain
Adevărat, n-au trebuit s-aştepte pân-acum*;* de multă vreme râde toată lumea pe socoteala dumitale, din pricina purtărilor de care dai dovadă.

Domnul Jourdain
Mă rog, şi care este toată lumea asta?

Doamna Jourdain
Toată lumea asta e o lume care are dreptate şi e mai cu cap decât dumneata. Cât despre mine, sunt foarte supărată de viața pe care o duci. Nu mai ştiu ce ne-a ajuns casa. Ai zice că-i carnaval în fiece zi! Dis-de-dimineață, începe gălăgia de scripcari şi cântăreți, de-şi iau vecinii lumea-n cap!

Nicole
Conița are dreptate! Nu mai e chip să țin casa curată, cu balamucul ăsta care-l tot aduceți aici! Au nişte

picioare care caută noroiul în tot oraşul, ca să-l care aici la noi. Biata Françoise s-a cocoşat tot frecând scândurile pe care maeştrii ăştia ai dumitale le murdăresc în fiecare zi...

Domnul Jourdain
Gura, jupânească Nicole!... Trăncăneşti cam mult pentru o ţărancă!

Doamna Jourdain
Nicole are dreptate. Judecă mai înţelept ca dumneata. Aş vrea să ştiu ce-ţi trebuie un profesor de dans, la vârsta dumitale?

Nicole
Şi-un mare maestru de scrimă, care bate din picioare, de cutremură toată casa, s-o scoată din ţâţâni!

Domnul Jourdain
Servitoarea mea şi nevastă-mea să-şi ţie gura!

Doamna Jourdain
Vrei să-nveţi să dansezi pentru ziua când te-or lăsa picioarele?

Nicole
V-a venit cheful să omorâţi pe cineva?

Domnul Jourdain
N-auziţi să tăceţi? Sunteţi două ignorante şi amândouă nu cunoaşteţi prerogativele acestor lucruri!

Doamna Jourdain
Mai bine te-ai gândi să-ţi măriţi fata, că i-a venit vremea.

Domnul Jourdain
Am să mă gândesc să-mi mărit fata când s-o ivi vreo partidă pentru ea; dar mă gândesc să-nvăţ şi lucrurile frumoase..

Nicole
Am auzit, coniţă, că şi-a luat, colac peste pupăză, şi-un profesor do filozofie.

Domnul Jourdain
Foarte bine. Vreau să am spirit şi să susţin discuţii cu oameni de seamă.

Doamna Jourdain
Nu cumva ţi s-a făcut să te duci la şcoală şi să te bată cu nuiaua, la vârsta dumitale?

Domnul Jourdain
De ce nu? Să dea Dumnezeu să mănânc bătaie cu nuiaua, în faţa lumii, dar să ştiu ce se-nvaţă la şcoală!

Nicole
Zău aşa! Asta v-ar face piciorul mai frumos!

Domnul Jourdain
Să ştii!

Doamna Jourdain
Şi ţi-ar fi de folos să-ţi gospodăreşti casa!

Domnul Jourdain
Aşa să ştii! Vorbiţi amândouă ca două dobitoace şi mi-e ruşine de ignoranţa voastră! *(Doamnei Jourdain)* Ştii dumneata, de exemplu, ştii dumneata ce spui în momentul ăsta?

Doamna Jourdain
Da. Ştiu că ceea ce spun e foarte bine spus şi că ar trebui să te gândeşti să trăieşti altfel.

Domnul Jourdain
Nu vorbesc de asta. Te-ntreb ce sunt cuvintele pe care le spui acum?

Doamna Jourdain
Sunt cuvinte la locul lor, iar purtarea dumitale nu e la locul ei.

Domnul Jourdain
Ți-am spus că nu vorbesc de asta. Te-ntreb, ceea ce vorbesc cu dumneata, ceea ce-ți spun acum ce este?

Doamna Jourdain
Cântece...

Domnul Jourdain
Nu. Nu e asta. Ce spunem noi amândoi, limba pe care o vorbim acuşica...

Doamna Jourdain
Ei?

Domnul Jourdain
Cum îi zice?

Doamna Jourdain
Îi zice, cum vrei să-i zici...

Domnul Jourdain
E proză, ignoranto!

Doamna Jourdain
Proză?

Domnul Jourdain
Da, proză! Tot ce nu e proză e vers şi tot ce nu e vers e proză. Ei, vezi, asta e, când e omul învățat! *(Nicolei)* Şi tu, ştii tu ce trebuie să faci ca să zici U?

Nicole
Cum?

Domnul Jourdain
Ce faci când zici U?

Nicole
Ce?

Domnul Jourdain
Ia spune: U, ca să vedem.

Nicole
Poftim. U.

Domnul Jourdain
Ce faci?

Nicole
Zic U.

Domnul Jourdain
Da, dar când zici U, ce faci?

Nicole
Fac ce mi-ați spus.

Domnul Jourdain
...A, ce greu e să ai a face cu dobitoacele! Îți lungeşti buzele înainte, apropii falca de sus de cea de jos: U. Vezi? Mă strâmb la tine: U.

Nicole
Da, sunteți tare hăzos!

Doamna Jourdain
E ceva nemaipomenit!

Domnul Jourdain
E, he! Şi să mai fi văzut O şi DA, DA şi FA, FA!

Doamna Jourdain
Da' talmeş-balmeşul ăsta ce mai e?

Nicole
E vreun descântec?

Domnul Jourdain
Turbez când văd femei ignorante!

Doamna Jourdain
Mai bine-ai face să-i trimiți la plimbare pe toți zăpăciții ăştia cu fleacurile lor!

Nicole
Şi mai ales pe deşelatu ăla cu sabia, care-mi umple toată casa de praf!

Domnul Jourdain
Nu mai spune! Îți stă în gât maestrul meu de scrimă... Stai că te-nvăț eu să mai fii obraznică! *(Ia floretele şi-i dă una Nicolei)* Ține! Cale demonstrativă; linia corpului, când împingi în cvartă, faci aşa. Când împingi în terță, faci aşa. Iată sistemul să nu fii omorât niciodată; nu e frumos să fii sigur de asta, când te bați cu cineva? Ia să vedem... împunge-mă nițel, ca să vedem...

Nicole
Aşa? Bine!
(Nicole dă câteva lovituri domnului Jourdain)

Domnul Jourdain
Bravo! Ei, ho! Binişor! Uite-a dracului muiere!

Nicole
Mi-ați spus să vă-mpung...

Domnul Jourdain
Da, dar tu mă-mpungi în terță, înainte de-a mă-mpunge-n cvartă şi n-ai aşteptat să mă apăr...

Doamna Jourdain

Ți-ai pierdut mințile, bărbate, cu țicnelile astea! Ți-au venit de când te-ai apucat să te dai cu nobilii.

Domnul Jourdain

Când mă dau cu nobilii, dovedesc că fac lucrurile cu socoteală*;* şi e mai bine decât să mă dau cu voi, cu burghezii!

Doamna Jourdain

Ba bine că nu! Zău aşa, mult mai ai de câştigat umblând cu nobilimea şi bine te-ai mai legat la cap cu domnişorul ăla de conte, după care te-ai înnebunit!

Domnul Jourdain

Gura!... Gândeşte-te la ce spui. Ştii dumneata, nevastă, că nu ştii de cine vorbeşti când vorbeşti de el? E o persoană de o importanță mai mare decât îți închipui, un senior luat în seamă la curte şi care vorbeşte cu regele cum vorbesc eu cu dumneata! Ce poate fi mai onorabil pentru mine decât să primesc vizitele unei persoane de rangul ăsta şi care-mi zice scumpul meu prieten şi se arată față de mine ca şi cum aş fi egalul lui?... Se poartă cu mine cum nici prin cap nu-ți trece, şi mă alintă față de toată lumea, de nu-mi vine nici mie să cred!

Doamna Jourdain

Știu eu! Te răsfață şi te alintă, ca să-ți ia paralele...

Domnul Jourdain

Ei şi? Nu e mare cinste să-mprumuți pe un om de teapa lui? Măcar atâta pot să fac pentru un senior care mă socoate scumpul lui amic.

Doamna Jourdain

Şi seniorul ăsta ce face pentru dumneata?

Domnul Jourdain

Lucruri de care te-ai minuna dacă le-ai şti!

Doamna Jourdain

Şi ce anume?

Domnul Jourdain

Basta! N-am explicații de dat! L-am împrumutat, o să-mi înapoieze banii foarte repede.

Doamna Jourdain

Da. Să ai să iei!

Domnul Jourdain

De bună seamă. Mi-a spus.

Doamna Jourdain

Da! Da!... Vezi să nul

Domnul Jourdain

Mi-a jurat pe cuvântul lui de gentilom!

Doamna Jourdain

Vorbe!

Domnul Jourdain

Tare eşti încăpățânată, nevastă! Ți-am spus că o să se țină de vorbă. Sunt sigur!

Doamna Jourdain

Şi eu sunt sigură că nu, şi că toate mofturile ou care te alintă nu sunt decât ca să-ți ia ochii...

Domnul Jourdain
Taci din gură. Uite-l.

Doamna Jourdain
Asta ne mai trebuia! Vine să-ți mai ceară ceva. Când îl văd, m-apucă greața!

Domnul Jourdain
Taci din gură, n-auzi?!

Scena 4
Dorante, domnul Jourdain, doamna Jourdain, Nicole

Dorante
Scumpe prieten, domnule Jourdain, ce mai faci?

Domnul Jourdain
Foarte bine, domnule, sluga dumitale...

Dorante
Şi doamna Jourdain ce mai face?

Doamna Jourdain
Doamna Jourdain face ce poate...

Dorante
Hei, da ştii că eşti grozav, domnule Jourdain!

Domnul Jourdain
Precum vezi...

Dorante
Haina asta îți vine de minune*;* şi n-avem mulți tineri la curte mai bine făcuți ca dumneata...

Domnul Jourdain
He! He!

Doamna Jourdain
(aparte) Îl scarpină unde-l mănâncă!...

Dorante
Ia-ntoarce-te! Foarte elegant!

Doamna Jourdain
(aparte) Da... Tot atât de prost şi pe față şi pe dos...

Dorante
Pe legea mea, domnule Jourdain, eram nerăbdător să te văd. Eşti omul pe care-l iubesc mai mult decât oricine-n lume! Chiar azi-dimineață vorbeam de dumneata în camera regelui.

Domnul Jourdain
Prea mare cinste, domnul meu! *(Doamnei Jourdain)* În camera regelui.

Dorante

Te rog, pune-ți pălăria!

Domnul Jourdain
Domnule, ştiu să vă arăt respectul ce vi se cuvine.

Dorante
Zău! Puneți-vă pălăria. Între noi nu-şi au rost ceremoniile.

Domnul Jourdain
Domnule...

Dorante
Pune-ți pălăria, domnule Jourdain, ți-am spus! Doar eşti prietenul meu...

Domnul Jourdain
Domnul meu, sunt sluga dumitale!

Dorante
Dacă nu vrei să te acoperi, nu mă acopăr nici eu!

Domnul Jourdain
(punându-şi pălăria) Prefer să fiu nepoliticos, decât să vă supăr!

Dorante
Sunt datornicul dumitale, precum ştii...

Doamna Jourdain
(aparte)
Da, ştim, şi încă cum!

Dorante
Mi-ai împrumutat bani cu generozitate, cu mai multe prilejuri; m-ai îndatorat cu cea mai mare drăgălăşenie, de bună seamă...

Domnul Jourdain
Domnule, nu vă râdeți de mine...

Dorante
Dar ştiu să înapoiez ceea ce mi se împrumută. Ştiu să recunosc serviciul ce mi s-a făcut...

Domnul Jourdain
Nu mă îndoiesc, domnul meu.

Dorante
Vreau să lichidăm. Am venit să ne facem socotelile.

Domnul Jourdain
(încet, doamnei Jourdain)
Văzuşi, nevastă? Cum rămâne cu obrăzniciile dumitale?

Dorante
Îmi place să mă plătesc cât pot de repede.

Domnul Jourdain
(încet, doamnei Jourdain)
Nu ți-am spus?

Dorante
Ia să vedem, cât îți sunt dator?

Domnul Jourdain
(încet, doamnei Jourdain)
Să mai pofteşti, cu bănuielile dumitale neroade!

Dorante
Ții minte cu cât m-ai împrumutat?

Domnul Jourdain
Cred că da. Am însemnat în carnețel. Iacătă. Dat o dată două sute de ludovici...

Dorante
Exact.

Domnul Jourdain
Altă dată, o sută douăzeci.

Dorante
Da.

Domnul Jourdain
Şi altă dată, o sută patruzeci.

Dorante
Ai dreptate.

Domnul Jourdain
Aceste trei împrumuturi fac patru sute şaizeci de ludovici, ceea ce însemnează cinci mii şaizeci de livre.

Dorante
Socoteala e perfectă. Cinci mii şaizeci de livre.

Domnul Jourdain
O mie o sută treizeci şi două de livre, negustorului dumneavoastră de pene.

Dorante
Just.

Domnul Jourdain
Două mii şapte sute optzeci de livre, croitorului dumneavoastră.

Dorante
Aşa e.

Domnul Jourdain
Patru mii trei sute şaptezeci şi nouă de livre, doisprezece soli şi opt denier[1] marchitanului dumneavoastră.

Dorante
Foarte bine. Doisprezece soli şi opt denier. Socoteala e exactă.

Domnul Jourdain

[1] Monede franceze din epoca respectivă.

Şi o mie şapte sute patruzeci şi opt de livre, şapte soli, şi patru denier şelarului dumneavoastră.

Dorante
Totul este cât se poate de adevărat. Cât face?

Domnul Jourdain
Sumă totală. Cincisprezece mii opt sute de livre.

Dorante
Suma totală e exactă. Cincisprezece mii opt sute de livre. Adaugă încă două sute de pistoli pe care mi-i mai dai şi vor fi tocmai optsprezece mii de franci, pe care ți-i voi plăti cât de curând.

Doamna Jourdain
(încet, domnului Jourdain)
Ei, ce zici? N-am ghicit?

Domnul Jourdain
(încet, doamnei Jourdain)
Slăbeşte-mă!

Dorante
Ți-ar veni greu să-mi dai ce ți-am cerut?

Domnul Jourdain
Vai de mine!

Doamna Jourdain
(încet, domnului Jourdain)
Omul ăsta te mulge ca pe-o vacă!

Domnul Jourdain
(încet, doamnei Jourdain)
Tacă-ți gura, n-auzi?!

Dorante
Dacă te-ncurcă, mă duc să-i caut în altă parte!

Domnul Jourdain
Nu, domnul meu!

Doamna Jourdain
(încet, domnului Jourdain)
Nu se lasă până nu te-o ruina!

Domnul Jourdain
(încet, doamnei Jourdain)
Nu-nțelegi să taci din gură?

Dorante
N-ai decât să-mi spui că ți-e greu...

Domnul Jourdain
Ba de loc, domnul meu!

Doamna Jourdain
(încet, domnului Jourdain)

Uite-aşa te vrăjeşte!

Domnul Jourdain
(încet, doamnei Jourdain)
Nu vrei să taci?

Doamna Jourdain
(încet, domnului Jourdain)
O să-ți stoarcă ultimul ban!

Domnul Jourdain
(încet, doamnei Jourdain)
N-auzi să taci din gură!

Dorante
Am o mulțime de lume care m-ar împrumuta cu plăcere; dar cum mi-eşti cel mai bun prieten, m-am gândit că te-aş supăra dac-aş cere altcuiva.

Domnul Jourdain
Îmi faceți prea mare cinste, domnul meu, sunt gata să vă dau ce mi-ați cerut...

Doamna Jourdain
(încet, domnului Jourdain)
Ce, vrei să-i mai dai?

Domnul Jourdain
(încet, doamnei Jourdain)
N-am încotro. Vrei să refuz un om de starea lui, care a vorbit azi-dimineață de mine în camera regelui?

Doamna Jourdain
(încet, domnului Jourdain)
Uşor te mai duce de nas!

Scena 5
Dorante, doamna Jourdain, Nicole

Dorante
Te văd pe gânduri, doamnă Jourdain. Ce s-a-ntâmplat?

Doamna Jourdain
Nu. mai ştiu unde mi-e capul...

Dorante
Domnişoara, fiica dumneavoastră, unde e, că n-o văd.

Doamna Jourdain
Domnişoara, fiica mea, e bine acolo unde e...

Dorante
Cum îi mai merge?

Doamna Jourdain
Merge pe amândouă picioarele,..

Dorante

N-ai vrea să pofteşti într-o zi cu dânsa la palat, să vedeți baletul şi comedia?

Doamna Jourdain
Cum să nu! Avem mare poftă să râdem, mare poftă să râdem avem!

Dorante
Mă gândesc, doamnă Jourdain, că trebuie să fi avut mulți adoratori în tinerețe, frumoasă şi veselă cum eşti.

Doamna Jourdain
Nu mai spune! Dumneata crezi că m-am baccelit şi că-mi tremură capul?

Dorante
Ah! pe cinstea mea, doamnă Jourdain, iartă-mă... N-am băgat de seamă că eşti tânără... băteam câmpii... Te rog să-mi ierți necuviința!

Scena 6
Domnul Jourdain, doamna Jourdain, Dorante, Nicole

Domnul Jourdain
(lui Dorante)
Poftiți două sute de ludovici numărați...

Dorante
Te-ncredințez, domnule Jourdain, că sunt omul dumitale şi că ard de nerăbdare să-ți fac un serviciu la curte...

Domnul Jourdain
Vă sunt foarte-ndatorat!

Dorante
Dacă doamna Jourdain vrea să vadă spectacolul de la palat, am să-i ofer cele mai bune locuri din sală.

Doamna Jourdain
Doamna Jourdain vă sărută mâinile!

Dorante
(încet, domnului Jourdain)
Precum ți-am scris, frumoasa noastră marchiză o să vie numaidecât să vadă baletul şi să ia masa*;* am izbutit s-o conving să primească banchetul pe care vreți să i-l oferiți.

Domnul Jourdain
Să ne dăm mai departe... să n-audă...

Dorante
De opt zile nu ne-am mai văzut ca să-ți spun noutăți despre diamantul pe care i l-ai dăruit prin mine; dar a fost greu de tot să-i înving scrupulele, abia azi am putut s-o conving să-l primească...

Domnul Jourdain
I-a plăcut?

Dorante
Grozav! Şi ori mă-nşel, ori frumusețea acestui diamant o să aibă asupra ei un efect grozav, în ce vă priveşte.

Domnul Jourdain
Să dea Dumnezeu!

Doamna Jourdain
(către Nicole)
Când e cu el, nu se-ndură să se despartă!

Dorante
I-am deschis ochii asupra valorii acestui dar şi asupra dragostei dumitale nețărmurite.

Domnul Jourdain
Sunt copleşit, domnule, de bunătatea dumneavoastră; sunt buimăcit să văd o persoană de rangul dumneavoastră coborându-se să facă ce faceți dumneavoastră pentru mine.

Dorante
Să lăsăm glumele!... Oare între prieteni nu se obişnuieşte aşa? N-ai face şi dumneata la fel pentru mine, la nevoie?

Domnul Jourdain
Bineînțeles! Şi încă cum!

Doamna Jourdain
(către Nicole)
Omul ăsta-mi stă în gât!

Dorante
Cât despre mine, nu mă uit când e vorba să-mi servesc un prieten; şi când mi-ai împărtăşit focul care te-a prins pentru această plăcută marchiză, cu care sunt în bune raporturi, ai văzut cum m-am oferit eu singur să-ți slujesc dragostea.

Domnul Jourdain
Într-adevăr, mi-ați arătat o bunătate care m-a copleşit.

Doamna Jourdain
(către Nicole)
Nu mai are de gând să plece?

Nicole
Se-nțeleg bine amândoi...

Dorante
Ai nimerit drumul să-i ajungi la inimă. Femeilor le place grozav să cheltuieşti pentru ele; şi serenadele dumitale dese şi buchetele dumitale necontenite şi superbul foc de artificii pe apă şi diamantul pe care l-a primit din partea dumitale şi banchetul pe care i-l pregăteşti, toate acestea îi vorbesc în favoarea dumitale mai mult decât orice cuvinte pe care i le-ai fi spus dumneata însuți.

Domnul Jourdain
Nu există cheltuieli pe care să nu le fac, ca să găsesc drum spre inima sa. O femeie de rangul ei are pentru mine un farmec neînchipuit; e o fericire pe care aş cumpăra-o cu orice preț.

Doamna Jourdain
(către, Nicole)
Ce-or fi având de trăncănit atâta? Ia du-te tu şi trage nițel cu urechea.

Dorante
Acuşica ai să te bucuri de plăcerea de a o vedea*;* şi ochii dumitale or să aibă tot răgazul s-o privească-n

voie.

Domnul Jourdain
Că să fiu la largul meu, am făcut în aşa iei ca nevastă-mea să se ducă să cineze la sor' mea, unde o să stea toată seara.

Dorante
Foarte cuminte ai făcut, soţia dumitale ar fi putut să ne încurce. Am dat bucătarului dumitale ordinele cuvenite şi am pus la cale tot ce trebuie pentru balet. Eu l-am născocit; şi dacă execuţia va fi la înălţimea inspiraţiei mele, sunt sigur că va fi găsit...

Domnul Jourdain
(observând că Nicole trage cu urechea, îi dă o palmă)
Obraznico!
(Lui Dorante) Să plecăm, rogu-vă!...

Scena 7
Doamna Jourdain, Nicole

Nicole
Pe cinstea mea, doamnă, m-a costat ceva curiozitatea dar cred c-am dat de firul încurcăturii. E vorba de-o oarecare treabă la care nu vor ca dumneata să fii de faţă.

Doamna Jourdain
Să nu crezi, Nicole, că abia acum încep să-mi bănuiesc bărbatul... Ori mă înşel peste poate, ori se pune la cale ceva cu vreo dragoste; şi-mi bat capul să aflu ce poate fi. Dar să vedem de fii-mea. Tu ştii cât o iubeşte Cléonte. E un băiat care mi-e pe plac şi vreau să-l ajut, să-i dau pe Lucile, dacă se poate...

Nicole
Ce să-ţi spun, coniţă, sunt în al nouălea cer să te-aud vorbind aşa; căci dacă stăpânul vă e pe plac, nici mie nu-mi e mai puţin pe plac valetul dumisale; şi-aş dori ca nunta noastră să se facă-n umbra nunţii lor.

Doamna Jourdain
Du-te şi-i vorbeşte din partea mea. Spune-i să vină de îndată la mine; să mergem împreună s-o cerem pe fii-mea lui bărbată-meu!

Nicole
Alerg, coniţă, cu mare bucurie! Nu puteam primi mai plăcută însărcinare! *(Singură)* Ce-or să se mai bucure!

Scena 8
Cléonte, Covielle, Nicole

Nicole
(lui Cléonte) Sosiraţi la vreme! Am o veste mare...

Cléonte
Piei din faţa mea, prefăcuto, nu mai umbla să mă duci cu vorbele tale mincinoase!

Nicole
Aşa primiţi...

Cléonte
Piei din faţa mea, n-auzi? Şi du-te de-i spune stăpânei tale necredincioase că n-o să-şi bată multă vreme

joc de bietul Cléonte!

Nicole
V-au apucat amețelile? Covielle, dragul meu, ia spune-mi ce-nsemnează asta?

Covielle
Dragul tău Covielle, hai? Ticăloasa! Hai, repede, piei din fața ochilor mei, năpârcă, lasă-mă-n pace!

Nicole
Ce? Şi tu acum!...

Covielle
Nu-nțelegi să intri-n pământ? În viața ta să nu mai căşti gura-n fața mea!

Nicole
(aparte)
Hei, da' ce i-o fi găsit pe amândoi? Repede, să-i spun stăpânei!

Scena 9
Cléonte, Covielle

Cléonte
Auzi! Să te porți aşa cu un iubit, iubitul cel mai credincios şi mai înflăcărat dintre toți iubiții!

Covielle
E ceva înspăimântător ce ne-au făcut, la amândoi!

Cléonte
Îmi arăt, față de cineva, toată înflăcărarea şi toată dragostea ce se poate închipui; nu iubesc pe nimeni mai mult în lume decât pe ea şi n-o am decât pe ea în minte. Toate grijile, toate dorurile, toată bucuria mea e dânsa*;* nu vorbesc decât de ea, nu mă gândesc decât la ea, nu visez decât de ea, nu respir decât prin ea, toată inima mea în ea trăieşte, şi uite răsplata iubirii mele! Stau fără s-o văd două zile, care sunt pentru mine două veacuri cumplite. O întâlnesc întâmplător; la vederea ei, inima-mi tresaltă, bucuria-mi aprinde obrazul, zbor spre dânsa fermecat, iar nestatornica îşi întoarce ochii de la mine şi trece repede, ca şi cum nu m-ar fi văzut în viața ei.

Covielle
Şi eu spun la fel!

Cléonte
Covielle! poate fi ceva asemenea perfidiei arătate de nerecunoscătoarea Lucile?

Covielle
Şi aceleia arătate de ticăloasa de Nicole?

Cléonte
După atâtea jertfe arzătoare, suspine şi laude aduse farmecelor ei...

Covielle
Dup-atâtea nesfârşite omagii, dup-atâta grijă şi atâtea servicii pe care i le-am făcut la ea-n bucătărie...

Cléonte
Atâtea lacrimi pe care le-am vărsat la picioarele ei...

Covielle

Atâtea găleți de apă pe care le-am scos din puț pentru ea...

Cléonte
Atâta foc cât am pus iubind-o mai mult ca pe mine însumi...

Covielle
Atâta căldură cât am înghițit răsucind frigarea-n locul ei...

Cléonte
Şi ea să mă ocolească cu dispreț...

Covielle
Şi să-mi întoarcă spatele cu neobrăzare!

Cléonte
E o prefăcătorie vrednică de cea mai grea pedeapsă.

Covielle
E o trădare care merită mii de palme.

Cléonte
Te poftesc să nu-mi mai vorbeşti niciodată de ea!

Covielle
Eu, domnule? Ferit-a sfântul!

Cléonte
Să nu-mi vii şi să-mi scuzi purtarea acestei necredincioase!

Covielle
Nici o grijă!

Cléonte
M-ai înțeles? Tot ceea ce ai să-mi înşiri ca s-o aperi n-o să facă două parale!

Covielle
Dar nici nu mă gândesc!

Cléonte
Vreau să-mi păstrez toată îndârjirea şi să rup orice legături!

Covielle
Aprob.

Cléonte
Domnişorul ăsta de conte care vine pe la ea i-a bătut se vede, la ochi şi i-a furat mințile cu noblețea lui. Dar demnitatea mea mă sileşte să i-o iau înainte, şi dacă ea aleargă spre despărțire, eu am s-alerg mei repede, ca să nu-i las mândria ca m-a părăsit!

Covielle
Bine ziceți! Dinspre partea mea, sunt cu totul de părerea dumneavoastră!

Cléonte
Ajută-mă şi caută să-mi întăreşti hotărârea împotriva tuturor rămăşițelor de dragoste ce-ar putea să-mi mai vorbească de ea. Te rog din suflet să-mi spui tot răul ce crezi despre ea. Zugrăveşte-o aşa fel ca să fie vrednică de tot disprețul meu. Arată-i toate cusururile ca să mă satur de ea pentru totdeauna!

Covielle

Ea, stăpâne, o sclivisită, o fandosită! Nu-nțeleg de ce s-o iubiți! Nu e nimic de capul ei! O să găseşti o sută mai vrednice ca ea. Mai întâi şi-ntâi, are ochii mici.

Cléonte

Aşa e, are ochii mici, dar plini de foc: nici una n-are ochii mai strălucitori, mai străpungători, mai fermecători!

Covielle

Are gura mare.

Cléonte

Da, dar n-are nici una o gură mai dulce ca a ei; gura ei, când te uiți la ea, te umple de dorințe, e cea mai atrăgătoare, cea mai drăgăstoasă din lume.

Covielle

Cât despre statură, nu e destul de înaltă.

Cléonte

Da, dar e aşa de bine făcută...

Covielle

Când vorbeşte şi când umblă, are un fel de lasă-mă să te las...

Cléonte

Da, dar face totul cu mare gingăşie, are purtări cât se poate de plăcute ce-ți farmecă cu desăvârşire inima.

Covielle

Cât despre haz...

Cléonte

Ba da, Covielle, nu se poate mai zglobiu şi mai plin de gingăşie...

Covielle

Conversația...

Cléonte

Încântătoare!

Covielle

Prea e serioasă!

Cléonte

Dar ce vrei, să tot zbenguiască?! Ai văzut ceva mai neobrăzat ca o femeie care una-două râde?

Covielle

E mofturoasă cum nu s-a mai pomenit!

Cléonte

Da, e mofturoasă, nu zic ba. Dar frumoaselor le stă bine totul; trebuie să primeşti orice de la frumoase.

Covielle

Apăi dacă aşa stă vorba, văd că ai chef s-o întinzi cu dragostea.

Cléonte
Eu? Mai bine mort! Am s-o urăsc mai mult decât am iubit-o!

Covielle
Cam greu, după câte o lauzi!

Cléonte
Răzbunarea mea va fi cu-atât mai grozavă! Vreau să-mi arăt tăria inimii prin ură... s-o părăsesc cu toată frumusețea ei, cu toate farmecele ei, oricât mi s-ar părea vrednică de iubirea mea. Uite că vine!

Scena 10
Lucile, Cléonte, Covielle, Nicole

Nicole
(către Lucile)
Cât despre mine, sunt peste poate de mirată!

Lucile
Aşa trebuie să fie, cum ți-am spus, Nicole. Ei, dar iată-i...

Cléonte
(lui Covielle)
N-am să scot o vorbuliță!

Covielle
Şi eu tot aşa!

Lucile
Ce e, Cléonte? Ce-ai?

Nicole
Ce e cu tine, Covielle?

Lucile
(lui Cléonte)
Ce supărare ai?

Nicole
(lui Covielle)
Nu ți-s boii acasă?

Lucile
Ai amuțit, Cléonte?

Nicole
Ți-a pierit graiul, Covielle?

Cléonte
la te uită neruşinare!

Covielle
Ia te uită ticăloşie!

Lucile
Văd că-ntâlnirea de adineauri te-a cam zăpăcit.

Cléonte
(lui Covielle)
Aha îşi dă seama ce-a făcut!

Nicole
Ți-a sărit țandăra, băiete?

Covielle
(lui Cléonte)
Au ghicit tărăşenia...

Lucile
(lui Cléonte)
Nu-i aşa că din pricina asta eşti supărat?

Cléonte
Da, prefăcuto, dacă aşa e vorba! Ş-am să-ți spun că n-o să-ți meargă cu necredința ta, cum îți închipui, n-ai să ieşi tu cea biruitoare, că am s-o retez eu cel dintâi, ca să nu-ți fac dumitale cheful să mă goneşti. Fireşte, o să-mi fie greu să-nving dragostea ce ți-o port; am să sufăr o vreme, dar o să-mi treacă; mai bine mi-aş străpunge inima, decât să fiu atât de slab încât să mai mă-ntorc la dumneata!

Covielle
(către Nicole)
Aşa să ştii!...

Lucile
Gălăgie multă pentru nimica toată! Uite de ce te-am ocolit azi-dimineață...

Cléonte
(voind să plece, pentru a se feri de Lucile)
Nu mai vreau s-aud nimic!

Nicole
(lui Covielle)
Am să-ți spun de ce-am trecut aşa de repede.

Covielle
(vrând şi el să plece pentru a se feri de Nicole)
N-am nimic de auzit!

Lucile
(urmărindu-l pe Cléonte)
Azi-dimineață...

Cléonte
(umblând mereu, fără să se uite la Lucile)
Nu şi nu...

Nicole
(urmându-l pe Covielle)
Uite cum a fost...

Covielle
(umblând fără să se uite la Nicole)
Nu, trădătoareo!

Lucile
Ascultă!

Cléonte
Nici gând!

Nicole
Să-ți spun...

Covielle
Am asurzit!

Lucile
Cléonte!

Cléonte
Nu!

Nicole
Covielle!

Covielle
Nimic!

Lucile
Stai odată!

Cléonte
Vorbe!

Nicole
Ascultă-mă!

Covielle
Mofturi!

Lucile
O clipă...

Cléonte
De loc!

Nicole
Nițică răbdare!

Covielle
Aiurea!

Lucile
Numai două vorbe!

Cléonte
Gata!

Nicole

O vorbă!

Covielle
Slăbeşte-mă!

Lucile
(oprindu-se)
Ei bine, dacă nu vrei să m-asculți, treaba ta. Fă ce-ți place!

Nicole
(se opreşte şi ea)
Dac-o iei aşa, treaba ta!

Cléonte
(întorcându-se spre Lucile)
Mă rog, să vedem de ce am fost întâmpinați atât de urât...

Lucile
(plecând la rândul ei, ca să se ferească de Cléonte)
Nu mai am poftă să-ți spun.

Covielle
(întorcându-se spre Nicole)
Ia, spune-mi cum a fost povestea.

Nicole
(pleacă, vrând să scape de Covielle)
Ei, iacă, nu mai vreau să-ți povestesc...

Cléonte
(urmărind-o pe Lucile)
Spune-mi...

Lucile
(umblând într-una, fără să se uite la Cléonte)
Nu, nu vreau să spun nimic!

Covielle
(urmărind-o pe Nicole)
Povesteşte-mi...

Nicole
(umblând şi ea, fără să se uite la Covielle)
N-am nimic de povestit!

Cléonte
Îndură-te!

Lucile
N-auzi? Nu!

Covielle
Fie-ți milă!

Nicole

Nici prin gând!

Cléonte
Te rog!

Lucile
Lasă-mă!

Covielle
Te rog din suflet!

Nicole
Piei de aici!

Cléonte
Lucile!

Lucile
Nu

Covielle
Nicole!

Nicole
Nimic!

Cléonte
În numele cerului!

Lucile
Nu vreau!

Covielle
Răspunde-mi!

Nicole
Nimic!

Cléonte
Risipeşte-mi îndoielile!

Lucile
Nu, nici prin gând nu-mi trece.

Covielle
Luminează-mi capul!

Nicole
Nu, n-am chef!

Cléonte
Bine-atunci! Dacă prea puțin îți pasă de amarul meu, dacă nu vrei să arăți pricina purtării tale nemaipomenite față de focul dragostei mele, ingrato, să ştii că mă vezi pentru cea din urmă oară. Am să plec departe de tine, să mor de durere şi de iubire.

Covielle

(către Nicole)
Şi eu am să fac la fel!

Lucile
(*lui Cléonte, care dă să iasă)*
Cléonte!

Nicole
(lui Covielle, care îşi urmează stăpânul)
Covielle!

Cléonte
(oprindu-se)
Ce este?

Covielle
(oprindu-se şi el)
Poftim?

Lucile
Încotro?

Cléonte
Unde ți-am spus.

Covielle
Ne ducem la moarte!

Lucile
Vrei să mori, Cléonte?

Cléonte
Da, neîndurato, fiindcă aşa vrei!

Lucile
Eu? Vreau ca să mori?

Cléonte
Da! Vrei!

Lucile
Cine ți-a spus?

Cléonte
(apropiindu-se de Lucite)
Nu însemnează că asta ți-e dorința, dacă nu vrei să-mi risipeşti îndoielile?

Lucile
Tot eu sunt de vină? Dac-ai fi vrut să m-asculți, ți-aş fi spus că întâmplarea de care te plângi a fost din pricina unei mătuşi bătrâne care se încăpățânează să creadă că numai apropierea unui bărbat dezonorează pe veci o fată şi care ne tot bate capul mereu cu povestea asta şi spune că toți bărbații sunt nişte diavoli de care trebuie să ne ferim.

Nicole
(lui Covielle)
Asta e toată dănănaia!

Cléonte
Lucile, nu mă minți?

Covielle
(către Nicole)
Nu mă duci?

Lucile
(lui Cléonte)
E perfect adevărat!

Nicole
(lui Covielle)
Cum nu se poate mai adevărat!

Covielle
(lui Cléonte)
Ne dăm bătuți?

Cléonte
Ah, Lucile, ajunge un cuvânt din gura ta ca să-mi potolești inima! Ce ușor cădem în mrejele ființelor pe care le iubim!

Covielle
Cum ne sucesc mințile lighioanele astea îndrăcite!

Scena 11
Doamna Jourdain, Cléonte, Lucile, Covielle, Nicole

Doamna Jourdain
Îmi pare bine că te văd, Cléonte; ai picat la vreme. Soțul meu vine. Grăbește-te să i-o ceri pe Lucile de nevastă!

Cléonte
O, doamnă, ce dulce vorbă ați rostit şi cum îmi creşte inima! Puteam primi o poruncă mai plăcută, un dar mai prețios?

Scena 12
Cléonte, domnul Jourdain, doamna Jourdain, Lucile. Covielle, Nicole

Cléonte
Domnul meu, n-am vrut să iau pe nimeni să vă facă o cerere la care mă gândesc de multă vreme. Îmi stă prea mult la inimă şi-am s-o fac singur. Şi fără alt înconjur, am să vă spun că onoarea de a vă fi ginere este o cinste mai presus de oricare alta. Vă rog să mi-o acordați!

Domnul Jourdain
Înainte de a-ți răspunde, domnul meu, te rog să-mi spui dacă eşti gentilom.

Cléonte
Domnule, la această întrebare, cei mai mulți oameni răspund la repezeală. Le vine uşor să-şi ia titlul acesta şi, dat fiind obiceiul, nimeni nu-şi mai face vreun fel de scrupule, hoția aceasta s-a întins. În ceea ce mă priveşte, găsesc lucrul acesta ceva mai gingaş. Cred că orice înşelătorie e nedemnă de un om cinstit, şi că este o ticăloşie să ne ascundem starea în care ne-am născut, să ne fălim în ochii lumii cu un titlu pe care l-am furat, să

ne dăm drept ceea ce nu suntem. Sunt născut din oameni cu îndeletniciri onorabile, am slujit cu cinste şase ani în oastea ţării şi am destulă avere ca să mă bucur în lume de un rang destul de bun; dar nu vreau să-mi dau un titlu pe care alţii, în situaţia mea fiind, se cred îndreptăţiţi să-l poarte; da aceea am să vă spun pe şleau: nu sunt gentilom!

Domnul Jourdain
Umblă sănătos, domnul meu. Fata mea nu e pentru dumneata.

Cléonte
Cum?

Domnul Jourdain
Nu eşti gentilom... Nu-ţi dau fata!

Doamna Jourdain
Ce tot îi dai zor cu gentilomul dumitale?! Da' ce, noi ne tragem din coasta sfântului Ludovic[1]?

Domnul Jourdain
Ţine-ţi gura, nevastă! Ştiu unde vrei s-ajungi!

Doamna Jourdain
Doar amândoi ne tragem din cinstite familii burgheze.

Domnul Jourdain
Să vorbim să n-adormim.

Doamna Jourdain
Tatăl dumitale nu era negustor, ca şi-al meu?

Domnul Jourdain
Dracu să le ia de muieri! Nu scapă nici un prilej! Dacă tatăl dumitale a fost negustor, treaba lui; cât despre al meu, numai nişte nesocotiţi pot să spună aşa ceva. Într-un cu vânt, vreau să am un ginere gentilom.

Doamna Jourdain
Fetei dumitale îi trebuie un bărbat bine făcut; mai curând să ia un om bogat şi cinstit, decât o sărăcie de gentilom cocârjat.

Nicole
Aşa zău! Gentilomul de la noi din sat are un bădăran de băiat, nerod cum nu s-a mai pomenit...

Domnul Jourdain
(către Nicole)
Tu să taci, neobrăzate! Ce te tot bagi în vorbă? Am destulă avere pentru fata mea. Îmi trebuie onoruri. Vreau s-o fac marchiză.

Doamna Jourdain
Marchiză?

Domnul Jourdain
Da, marchiză!

Doamna Jourdain
Ferit-a sfântul!

[1] Ludovic al IX-lea sau Sfântul Ludovic (1226–1270), rege al Franţei, canonizat în 1297 pentru credinţa lui şi rolul pe care l-a avut în cruciadele a şaptea şi a opta.

Domnul Jourdain
E un lucru hotărât!

Doamna Jourdain
E un lucru cu care eu n-am să mă învoiesc niciodată, înrudirile cu cei mai mari decât noi au totdeauna urmări supărătoare. Eu nu vreau ca ginerele meu să-i scoată fetei mele părinții pe nas şi copiilor ei să le fie ruşine să-mi spuie "bunico". Când ar veni să mă vadă în caleaşca de cucoană mare şi n-ar da bună ziua, din nebăgare de seamă, unui vecin, ce mai vorbe n-ar ieşi! "Văzurăți pe cucoana asta de marchiză ce ifose îşi dădea? E fata lui domnu' Jourdain. Când era mică, nu mai putea să joace cu noi de-a boieroaicele. Nu se ținea măreața ca acum... amândoi bunicii ei vindeau postav lângă poarta Saint-Innocent[1]. Au adunat avuții pentru copiii lor, avuții pe care trebuie să le plătească scump pe lumea cealaltă, că dacă eşti om cinstit, nu poți să faci atâta avere." Nu-mi trebuie mie vorbe d-astea, mie îmi trebuie un om care să fie mândru de fata mea şi căruia să-i pot spune: "Ia vino-ncoa, ginere, să iei masa cu mine!"

Domnul Jourdain
Uite-aşa vorbeşte un suflet de rând, care vrea să rămână toată viața în josnicie. Să nu mai sufli o vorbă! Fata mea are să fie marchiză, orice ar zice lumea; şi dacă mă superi, am s-o fac ducesă!

Scena 13
Doamna Jourdain, Lucile, Cléonte, Nicole, Covielle

Doamna Jourdain
Cléonte, să nu-ți pierzi nădejdea încă! *(Către Lucile)* Hai cu mine, fata mea, şi spune-i hotărât lui taică-tău că dacă nu ți-l dă, nu vrei să te măriți cu nimeni!

Scena 14
Cléonte, Covielle

Covielle
O nimeriți cu sinceritatea dumneavoastră!

Cléonte
Ce vrei? N-am să-mi pot învinge niciodată firea mea cinstită...

Covielle
Da' ce, ăsta e om să-l iei în serios? Nu vedeți că e nebun? Ce vă costa dacă îi cântați în strună?

Cléonte
Ai dreptate. Dar nu credeam că trebuie să scoți acte de noblețe ca să fii ginerele domnului Jourdain!

Covielle
(râzând)
Ha! Ha! Ha!

Cléonte
Da' de ce râzi?

Covielle
Mi-a trăsnit ceva prin cap, să-l ducem pe omul nostru şi să izbuteşti a-ți împlini dorințele.

Cléonte
Cum?

[1] Nu a existat la Paris o poartă Saint-Innocent. Doamna Jourdain face probabil aluzie la intrarea cimitirului Saints-Innocent, în cartierul de mai târziu al halelor.

Covielle
Ideea e tare hăzoasă!

Cléonte
Ia spune!

Covielle
A venit, deunăzi, o ceată de măscărici. Pică de minune. Să-i facem una caraghiosului ăstuia. O să fie cam deocheată, dar cu el merge orice, o să creadă în toate năzdrăvăniile care ne-or trece prin cap. Am comedianții, am costumele gata. Las' pe mine!

Cléonte
Dar spune-mi cum...

Covielle
Am să vi le spun pe toate. S-o ştergem că vine!

Scena 15
Domnul Jourdain
(singur)
Ce drăcie o mai fi şi asta? Toți s-agață de boieri şi mie nu mi se pare nimic mai frumos decât să ai a face cu boierii... Cu ei, o duci numai în politețuri şi-n cinstiri... Aş fi dat două degete ale mâinii, numai să mă fi născut conte sau marchiz!

Scena 16
Domnul Jourdain, un lacheu

Lacheul
Conaşule, a venit domnul conte şi o doamnă pe care o ține de mână...

Domnul Jourdain
Ei! Doamne! Am nişte ordine de dat. Spune-le că vin numaidecât.

Scena 17
Dorimène, Dorante, lacheul

Lacheul
Conaşul a spus că vine numaidecât...

Dorante
Prea bine!

Scena 18
Dorimène, Dorante

Dorimène
Nu ştiu, zău, Dorante, dar fac un pas nesocotit, consimțind să m-aduci într-o casă unde nu cunosc pe nimeni...

Dorante
Dar în ce loc ai vrea să te duc, doamna mea, unde-ai vrea să te sărbătorească dragostea mea, când nici casa mea, nici a dumitale n-o vrei?

Dorimène

Dar nu spui că primind atâtea dovezi ale pasiunii dumitale, mă leg, pe nesimțite... Oricât m-aş apăra, îmi înfrângi împotrivirea... Pui atâta blândă încăpățânare încât, fără voia mea, mă aduci să fac tot ce vrei. Întâi, ai început să-mi faci vizite, una după alta, apoi au venit declarațiile, după ele serenadele şi ospețele... M-am împotrivit cât am putut; dar n-ai dat un pas înapoi, ba, dimpotrivă, pas cu pas, ai năruit tot ce hotărâsem. Nu mai pot răspunde de nimic; cred că până la urmă ai să mă duci la căsătoria de care am fugit atâta...

Dorante

Pe legea mea, doamnă, trebuia s-o facem de mult. Eşti văduvă, nu depinzi decât de dumneata; eu sunt stăpân pe mine însumi şi te iubesc mai mult decât viața. Ce te-mpiedică să mă faci fericit chiar de astăzi?

Dorimène

O, Doamne! Trebuie, din amândouă părțile, multe calități, ca să putem trăi fericiți împreună. Chiar oamenii cei mai înțelegători din lume şi tot au multe piedici de trecut ca să fie mulțumiți în căsnicia lor...

Dorante

Te-nşeli, doamna mea, închipuindu-ți atâtea greutăți... Experiența pe care ai făcut-o nu trebuie să apese asupra altora.

Dorimène

În sfârşit, revin la ce ți-am mai spus: cheltuielile pe care văd că le faci pentru mine mă neliniştesc pentru două motive: primul, pentru că mă leagă mai mult decât aş vrea. Al doilea, nu te supăra: sunt sigură că ele te păgubesc şi n-aş dori aceasta.

Dorante

O, doamnă, nişte fleacuri, şi nu prin ele...

Dorimène

Ştiu ce spun... Nu mai departe: inelul cu diamant pe care m-ai silit să-l primesc e de un preț...

Dorante

O, doamnă, îndură-te, nu da atâta însemnătate unui lucru pe care dragostea mea îl găseşte nevrednic de dumneata... Primeşte... Dar iată-l pe stăpânul casei!

Scena 19

Domnul Jourdain, Dorimène, Dorante

Domnul Jourdain

(după ce a făcut două reverențe, ajunge prea aproape de Dorimène)

Ceva mai departe, doamnă!

Dorimène

Cum?

Domnul Jourdain

Un pas, vă rog!

Dorimène

Dar de ce?

Domnul Jourdain

Dați-vă un pas mai departe, pentru reverența a treia...

Dorante

Doamnă, domnul Jourdain îşi cunoaşte lumea...

Domnul Jourdain
Doamnă, este o mare glorie pentru mine să mă văd destul de bogat ca să fiu atât de fericit ca să am bucuria ca dumneavoastră s-aveți bunătatea să-mi acordați grația de a-mi face onoarea de a mă onora de favoarea prezenței dumneavoastră; şi dac-aş avea meritul ca să merit un merit ca al domniei-voastre şi dacă cerul... gelos pe norocul meu... mi-ar fi acordat... norocul de a mă vedea demn... de...

Dorante
Domnule Jourdain, cred că ajunge. Doamnei nu-i plac complimentele exagerate; ştie că eşti un om de spirit. *(Încet, Dorimènei)* E un burghez cumsecade, destul de ridicol, precum vezi, în toate purtările sale.

Dorimène
(încet, lui Dorante) Nu e greu să bagi de seamă...

Dorante
Doamnă, iată-l pe cel mai bun prieten al meu!

Domnul Jourdain
Îmi faceți prea multă cinste.

Dorante
Un desăvârşit om de lume!

Dorimène
Am toată stima pentru domnia-sa...

Domnul Jourdain
O, doamnă, n-am făcut încă nimic ca să merit acest hatâr.

Dorante
(încet, domnului Jourdain)
Ia seama, nu-i pomeni de inelul pe care i l-ai dăruit...

Domnul Jourdain
(încet, lui Dorante)
Măcar s-o-ntreb dacă-i place...

Dorante
(încet, domnului Jourdain)
Cum? Ferit-a sfântul! Ar fi urât din partea dumitale; şi, dacă vrei să pari un adevărat om de lume, să te prefaci că nu dumneata, ci altul i l-a dăruit. *(Tare)* Doamna mea, domnul Jourdain spune că e încântat să vă vadă la domnia-sa.

Dorimène
Prea mare onoare...

Domnul Jourdain
(încet, lui Dorante)
Nu ştiu cum să-ți mulțumesc că-i vorbeşti aşa pentru mine!

Dorante
(încet, domnului Jourdain)
Dac-ai şti ce greu mi-a fost s-o aduc aici!

Domnul Jourdain
(încet, lui Dorante)
Mii şi mii de mulţumirii

Dorante
Spune, doamnă, că vă găseşte cea mai frumoasă făptură din lume!

Dorimène
Prea multă cinste-mi face!

Domnul Jourdain
Doamnă, dumneavoastră îmi faceţi cinstea... şi...

Dorante
Am putea mânca, nu?

Scena 20
Domnul Jourdain, Dorimène, Dorante, un lacheu

Lacheul
(domnului Jourdain) Sunt gata toate, conaşule!

Dorante
Atunci să ne aşezăm la masă... Muzicanţii!

Scena 21
Intrarea baletului

Cei şase bucătari, care au pregătit ospăţul, dansează împreună şi prezintă al treilea intermediu; după aceea, aduc o masă pe care se află mai multe feluri de mâncare.

Actul IV

Scena 1

Dorimène, domnul Jourdain, Dorante, trei muzicanți, lacheul

Dorimène
Cum, Dorante? Dar e un ospăț magnific!

Domnul Jourdain
Râdeți de mine, doamnă! Aș fi dorit să fie mult mai vrednic de domnia-voastră!

(Dorimène, domnul Jourdain, Dorante şi cei trei muzicanți se așează la masă)

Dorante
Domnul Jourdain are dreptate, doamnă, să vorbească așa, şi m-a rugat pe mine să vă fac onorurile casei. Sunt de părerea dumisale: masa nu e demnă de dumneavoastră. Cum eu sunt acela care am pregătit-o şi cum n-am fost sfătuit de prietenii noştri mai luminați, n-aveți parte de un ospăț prea ales şi veți găsi anumite neajunsuri în ceea ce priveşte calitatea mâncărurilor şi anumite lipsuri de bun-gust. Dacă ar fi fost şi mâna lui Damis, toate ar fi fost perfecte; pretutindeni ar fi domnit eleganța şi priceperea, iar el n-ar fi şovăit să vă laude toate bunătățile înşirate pe masă şi v-ar fi convins de înaltele lui cunoştințe în ceea ce priveşte alegerea felurilor. V-ar fi vorbit de nişte franzelute în coltuce, rumenite la gura cuptorului, cu coaja aurie, trosnind plăcut, între dinți; de un vinişor-catifea, un vin minunat care alunecă pe gâtlej şi nu se urcă la cap, să-l bei după o friptură de berbec trecută prin pătrunjel; de un muşchiuleț de vițel de lapte, lunguieț şi alb şi dulce care se topeşte pe cerul gurii ca o cremă de migdale; de nişte potârnichi aburind ademenitor; de-o supă grasă, cu steluțe; de-un curcan tânăr şi dolofan, înconjurat de porumbei fripți şi încoronat cu cepşoare albe, trecute prin cicoare... În ceea ce mă priveşte, însă, mărturisesc că nu mă pricep deloc şi, cum foarte bine a spus domnul Jourdain, aş fi dorit ca masa pe care v-o oferim să fie mai vrednică de domnia-voastră!

Dorimène
Nu răspund la acest compliment decât mâncând, cum mă vedeți...

Domnul Jourdain
Ah, ce mâini frumoase!

Dorimène
Mâinile sunt aşa şi-aşa, domnule Jourdain; dar dumneata vrei să vorbeşti de inelul cu diamant, care e foarte frumos...

Domnul Jourdain
Ferit-a sfântul să vorbesc de el... N-ar fi o purtare de om de lume. Şi-apoi, diamantul nici nu e cine ştie ce...

Dorimène
Cum se poate să spui aşa ceva?

Domnul Jourdain
Sunteți prea bună!

Dorante
(după ce i-a făcut semn lui Jourdain)
Turnați vin domnului Jourdain şi acestor domni care ne vor face hatârul să ne cânte ceva, ca să închinăm paharul!

Dorimène
E minunat să întovărăşeşti o masă bună cu puțină muzică; mă simt cum nu se poate mai îndestulată.

Domnul Jourdain
O, doamnă, nu e...

Dorante
Domnule Jourdain, să facem linişte, pentru dumnealor. Ceea ce ne vor spune ei merită mai mult decât orice am spune noi.

Primul şi al doilea cântăreţ
(împreună, cu câte un pahar în mână)
Un degeţel, frumoaso, ca să ne-ncepem rândul.
Ce farmec e-n paharul pe care îl ridici!
Cum străluceşte vinul în degetele mici.
Noi vinul cu iubirea pe veci împreunându-l
Să le jurăm credinţă de veci, frumoasa mea!
Îndură-te şi bea!
Muindu-ţi gura, vinul va câştiga şi el
Iar gura ta printr-însul va fi şi mai frumoasă.
Ah, gura ta şi vinul în inima-mi voioasă
Trecând, trecând uşoare, mă-mbată încetinel...
Să le jurăm credinţă de veci, frumoasa mea!
Îndură-te şi bea!

Al doilea şi al treilea cântăreţ
(împreună)
Să bem, prieteni dragi, să bem!
Ne-ndeamnă vremea care zboară.
Să facem viaţa o comoară
Atâta cât putem.

Trec anii mai uşor ca spuma,
Se face traiul tot mai greu.
Să ne grăbim să bem acuma
Căci nu vom bea mereu.

Lăsaţi pe proşti să povestească
De-al fericirii rost deplin,
Înţelepciunea omenească
O pune-ntr-un ulcior cu vin!

Averea, gloria, ştiinţa
De grijă nu ne pot scăpa,
În vin alină suferinţa,
Şi află-ţi fericirea ta!

Cîteşitrei cântăreţii
(împreună)
Turnaţi, să curgă vinul, că nu mă simt sătul!
Turnaţi, băieţi, într-una, pân-om striga: destul!

Dorimène
Nu cred să cânte cineva mai bine! E-ntr-adevăr, cum nu se poate mai frumos!

Domnul Jourdain
Eu văd, doamna mea, ceva şi mai frumos!

Dorimène
Nu mai spune! Domnul Jourdain e mai galant decât îmi închipuiam!

Dorante
Dar ce vă închipuiați, doamnă! Drept cine-l luați pe domnul Jourdain!?

Domnul Jourdain
Aş vrea să fiu luat după cele ce-am să spun!

Dorimène
Alta?

Dorante
(Dorimènei)
Nu-l cunoşti!

Domnul Jourdain
Mă va cunoaşte când va pofti!

Dorimène
Mi-ai închis gura!

Dorante
E un om care e gata totdeauna să-ți dea un răspuns! Dar nu bagi de seamă, doamnă, că domnul Jourdain mănâncă fiecare bucățică pe care o atingi?

Dorimène
Domnul Jourdain e un om care mă farmecă!

Domnul Jourdain
Dac-aş putea să vă farmec inima, aş fi...

Scena 2
Doamna Jourdain, domnul Jourdain, *Dorimène*, Dorante, muzicanți, lachei

Doamna Jourdain
A-ha! Bună tovărăşie mai găsesc aici... Şi, precum văd, nu eram aşteptată! Aşadar, domnule bărbatu-meu, pentru treb'şoara asta frumoasă te-ai grăbit să mă trimiți la masă la soru-mea? Acolo am văzut teatru şi-aicea văd un banchet! Ospăț ca la nuntă! Aşa-ți cheltuieşti dumneata bănişorii! Aşa, îți ospătezi cucoanele în lipsa mea! Dumnealor le dai praznice cu muzică, iar pe mine mă trimiți la plimbare!

Dorante
Ce vrei să spui, doamnă Jourdain? Ce bazaconii îți trec prin cap să crezi că soțul dumitale îşi cheltuieşte averea oferind acest ospăț doamnei? Află, rogu-te, că eu sunt cel care-l oferă! Dumnealui n-a făcut decât să-mi împrumute casa. Ai putea să iei seama la ce spui!

Domnul Jourdain
N-ai nimerit-o, domnul conte a pus la cale toate astea pentru doamna, care e o persoană de rang mare. Mi-a făcut onoarea de a se folosi de casa mea şi de-a binevoi să mă poftească şi pe mine.

Doamna Jourdain
Vorbe! Ştiu eu ce ştiu!

Dorante
Ia-ți ochelari, doamnă Jourdain, ia-ți ochelari mai buni!

Doamna Jourdain

N-am nevoie de ochelari, domnule! Văd destul de bine. De multă vreme miros eu ceva, că nu sunt proastă. E foarte urât din partea dumitale, ditamai conte, să înlesneşti neroziile lui bărbată-meu. Şi dumneata, doamnă, nu stă bine unei cucoane de soi, nu e nici frumos, nici cinstit, s-aduci dihonie în casele oamenilor şi să-mi îmbrobodeşti bărbatul!

Dorimène

Ce-nsemnează toate astea? Ascultă, Dorante, îți baţi joc de mine, de m-ai dat pradă aiurelilor ţicnitei ăsteia?

Dorante

(urmând-o pe Dorimène, care iese) Doamnă, stai, de ce fugi?

Domnul Jourdain

Doamnă... Domnule conte, cere-i mii de iertăciuni din partea mea şi încearcă s-o aduci îndărăt!

Scena 3

Doamna Jourdain, domnul Jourdain

Domnul Jourdain

N-am mai pomenit aşa neobrăzare! Ia te uită cum o nimerişi! M-ai făcut de râs în faţa oamenilor; ai gonit din casa mea persoane de rang mare!

Doamna Jourdain

Puţin îmi pasă de rangul lor!

Domnul Jourdain

Blestemato, nu ştiu de ce nu-ţi crap capul cu farfuriile astea! Mi-ai stricat bunătate de ospăţ!
(Lacheii scot masa)

Doamna Jourdain

(ieşind)
Puţin îmi pasă! Eu îmi apăr drepturile şi am toate femeile de partea mea!

Domnul Jourdain

Bine faci că te fereşti de mânia mea!

Scena 4

Domnul Jourdain

(singur)
A picat cum nu se poate mai prost. Eram pe cale să spun cele mai frumoase lucruri. Niciodată nu m-am simţit mai deştept, şi uite... Da' dumneata ce pofteşti?

Scena 5

Domnul Jourdain, Covielle, deghizat

Covielle

Domnul meu, nu ştiu dacă am onoarea să vă fiu cunoscut...

Domnul Jourdain

Nu, domnule.

Covielle

(întinzând mâna la o şchioapă de pământ)
Te ştiu de când erai atâtica!

Domnul Jourdain
Pe mine?

Covielle
Da. Erai cel mai frumos copil din lume şi toate cucoanele te luau în braţe şi te sărutau.

Domnul Jourdain
Mă sărutau?

Covielle
Da. Eram bun prieten cu răposatul dumitale tată.

Domnul Jourdain
Cu răposatul meu tată?!

Covielle
Da. Era un gentilom grozav de respectabil.

Domnul Jourdain
Cum ai spus?

Covielle
Am spus că era un gentilom grozav de respectabil.

Domnul Jourdain
Tata?

Covielle
Da.

Domnul Jourdain
L-ai cunoscut bine?

Covielle
De bună seamă!

Domnul Jourdain
Şi zici că era gentilom?

Covielle
Nu mai încape vorbă!

Domnul Jourdain
Ce ți-e şi cu lumea asta!

Covielle
Poftim?

Domnul Jourdain
Nătărăii zic c-a fost negustor.

Covielle
Negustor, dumnealui?! Asta e curată bârfeală! Nici prin gând nu i-a trecut, să fie negustor. Ştiu atâta că

era un om îndatoritor, curtenitor şi, cum se pricepea la stofe, se ducea de le alegea peste tot, le aducea acasă la dumnealui şi le dădea prietenilor pe parale.

Domnul Jourdain
Încântat să te cunosc... s-aduci mărturie că tata era un gentilom.

Covielle
Am să spun s-audă toată lumea!

Domnul Jourdain
Am să-ți fiu foarte îndatorat. Cu ce prilej pe-aici?

Covielle
De când l-am cunoscut pe răposatul dumitale părinte, gentilom onorabil cum ți-am spus, am călătorit prin toată lumea...

Domnul Jourdain
Prin toată lumea?!

Covielle
Da.

Domnul Jourdain
Tare departe trebuie să mai fie şi țara asta!

Covielle
Nici vorbă. Nu m-am reîntors din lungile mele călătorii decât acum patru zile. Şi cum tot ce te priveşte mă interesează, am venit să-ți dau cea mai bună veste din lume.

Domnul Jourdain
Ce veste?

Covielle
Ştiai că băiatul sultanului e aici?

Domnul Jourdain
Nu ştiam.

Covielle
Cum se poate? A venit cu un alai nemaipomenit; toată lumea aleargă să-l vadă şi a fost primit în țară ca seniorul cel mai de vază!

Domnul Jourdain
Pre legea mea, nu ştiam aşa ceva...

Covielle
Dar mai important pentru dumneata e faptul că s-a îndrăgostit de fata dumitale.

Domnul Jourdain
Băiatul sultanului?

Covielle
Da. Şi vrea să-ți fie ginere!

Domnul Jourdain
Băiatul sultanului, ginerele meu?

Covielle

Băiatul sultanului, ginerele dumitale! Când am fost să-l văd – ştii că eu cunosc limba la perfecţie – am stat de vorbă. Şi după una-alta, mi-a spus: *Acciam croc soler onch alia mustaţ ghidelum amanahem varahini usere carbula,* adică: "Nu cumva ai văzut o persoană tânără şi frumoasă care e fiica domnului Jourdain, gentilom parizian?"

Domnul Jourdain

A spus aşa ceva despre mine băiatul sultanului?

Covielle

Da. Şi când i-am răspuns că te cunosc de când erai de-o şchioapă şi că ţi-am văzut şi fata, mi-a spus: *Ah! marababa sahem!* adică: "Ah! ce îndrăgostit sunt de ea!"

Domnul Jourdain

Marababa sahem însemnează: "Ah, ce îndrăgostit sunt de ea?"

Covielle

Da.

Domnul Jourdain

Pre legea mea, bine faci că-mi spui. Căci dinspre partea mea, niciodată n-aş fi crezut că *marababa sahem* însemnează: "Ah! ce îndrăgostit sunt de ea!" Minunată limbă, domnule, şi limba turcească!

Covielle

Şi mai minunată decât îţi închipui. Dumneata ştii ce însemnează: *cacaracamuşen?*

Domnul Jourdain

Cacaracamuşen? Nu.

Covielle

Înseamnă: "sufleţelul meu iubit".

Domnul Jourdain

Cacaracamuşen înseamnă "sufleţelul meu iubit"?

Covielle

Da.

Domnul Jourdain

Minunat! *Cacaracamuşen,* "sufleţelul meu iubit"! E ceva ce nu s-a mai pomenit. Am rămas cu gura căscată!

Covielle

În sfârşit, ea să-aii închei însărcinarea, îţi cere fata de nevastă. Şi, ca să aibă un socru vrednic de el, vrea să te facă *mamamuşiu*[1]*,* care este un mare titlu la el în ţară.

Domnul Jourdain

Alamamuşiu?

Covielle

Da, *mamamuşiu,* adică, pe limba noastră, paladin[2]. Paladinii sunt... ştii.... ăştia din vechime... În sfârşit, paladin... nu există ceva mai nobil pe lume şi ai să fii una cu cei mai mari boieri ai pământului.

---

[1] Cuvânt burlesc creat de Molière şi care, după Littré, înseamnă în arabă "bun de nimic".

[2] În romanele cavalereşti medievale, se numeau *paladini* nobilii de frunte de la curtea lui Carol cel Mare, care-l însoţeau în războaie.

Domnul Jourdain
Băiatul sultanului mă cinsteşte peste poate. Şi te rog să mă duci la el să-i mulţumesc!

Covielle
Cum se poate? Vine el aici.

Domnul Jourdain
Vine el aici?

Covielle
Da. Aduce toate cele de trebuinţă înălţării dumitale la *mamamusialâc.*

Domnul Jourdain
Ştiu că merge repede!

Covielle
Dragostea lui nu poate suferi întârziere.

Domnul Jourdain
În toată treb'şoara asta mă-ncurcă fii-mea... O încăpăţânată... i-a intrat în cap să-l ia pe un oarecare Cléonte şi nu vrea s-audă de altul în ruptul capului!

Covielle
Când l-o vedea pe băiatul sultanului, o să-şi mute gândul. Şi-apoi, mai e ceva: printr-o întâmplare minunată, băiatul sultanului seamănă leit cu Cléonte ăsta. L-am văzut, mi-a fost arătat. Dragostea pe care fata dumitale o poartă unuia o să treacă uşor asupra celuilalt şi... Mi se pare că vine. Uite-l c-a venit!

Scena 6
Cléonte, îmbrăcat turceşte**, trei paji,** ducând haina lui Cléonte**, domnul Jourdain, Covielle**

Cléonte
Ambusahim oki boraf, Giurdina, salamaleki!

Covielle
(domnului Jourdain)
Adică: "Domnule Jourdain, să-ţi fie inima tot anul ca un trandafir înflorit". Aşa vorbesc oamenii de prin ţările astea...

Domnul Jourdain
Preaplecată slugă alteţei turceşti...

Covielle
Carigar camboto ustin moraf.

Cléonte
Ustin iok catamaleki basum base alla moran!

Covielle
Spune aşa: "Să-ţi dea cerul puterea leilor şi înţelepciunea şerpilor!"

Domnul Jourdain
Alteţa sa turcească mă onorează foarte şi-i urez fel de fel de noroace.

Covielle
Osa binamen sadoc habali oracaf uram.

Cléonte
Bel-men.

Covielle
Zice să te duci repede cu el să vă pregătiți pentru ceremonie, ca s-o poată vedea apoi pe fiica dumitale şi să încheiați căsătoria.

Domnul Jourdain
Atâtea lucruri în două cuvinte?

Covielle
Da. Aşa e limba turcească: spune mult în cuvinte puține. Du-te repede unde spune.

Scena 7

Covielle
(singur)
Ha! Ha! Ha! Pe legea mea, nu se poate ceva mai hazliu. Ce dobitoc! Dacă şi-ar fi învățat rolul pe dinafară, nu putea să-l joace mai bine! Ha! Hal

Scena 8

Dorante, Covielle

Covielle
V-aş ruga, domnule, să ne dați o mână de ajutor chiar acum, într-o treabă...

Dorante
Ia te uită! Covielle! Cine să-l cunoască?! Bine te-ai mai schimbat la față!

Covielle
Precum vedeți... Ha! Ha!

Dorante
Da' de ce râzi?

Covielle
Face, zău, să râd!
Dorante
Cum aşa?

Covielle
Nici prin gând nu vă trece, domnule, să ghiciți cum îl sucim şi-l răsucim pe domnul Jourdain, ca să-l convingem să-şi dea fata după stăpânul meu!

Dorante
Nu ştiu de ce şiretlic v-ați apucat, dar sunt sigur că dacă te amesteci tu, o să izbutească!

Covielle
Ştiu, domnule, că mă cunoaşteți.

Dorante
Povesteşte-mi despre ce e vorba.

Covielle

Binevoiți să vă dați în lături, ca să faceți loc carnavalului ce se apropie. Veți putea vedea o parte din istorie. Cât despre rest, am să vi-l povestesc.

Scena 9

Ceremonie turcească

Muftiul, dervişi, turci, ajutori ai muftiului, cântând şi dansând

Prima intrare a baletului

Şase turci intra grav, doi câte doi, în sunetul instrumentelor. Poartă trei covoare, pe care le ridică foarte sus, după ce-au făcut dansând câteva figuri. Turcii cântăreți trec pe sub aceste covoare, apoi se aşează în cele două părți ale scenei. Muftiul, însoțit de dervişi, închide acest marş. Apoi, turcii întind covoarele pe pământ şi se aşează în genunchi pe ele. Muftiul şi dervişii stau în mijlociul lor, în picioare şi, în vreme ce muftiul îl invocă pe Mohamed răsucindu-se şi schimonosindu-se, fără să rostească nici un cuvânt, ceilalți turci se prosternă la pământ cântând *Alli*, ridică brațele cântând *Allah*, şi asta până la sfârşitul invocației, după care se ridică toți cântând *Allah akbar*, iar doi dervişi merg să-l aducă pe domnul Jourdain.

Scena 10

Muftiul, dervişi, turci, cântând şi dansând, **domnul Jourdain**, îmbrăcat turceşte, cu capul ras, fără turban şi fără sabie

Muftiul
(domnului Jourdain)
Se ti sabir.
Ti respondir
Se non sabir
Tazir, tazir.

Mi star muphiti
Ti qui star si?

Non intendir
Tazir, tazir[1].

(Doi dervişi îl duc afară pe domnul Jourdain)

Scena 11

Muftiul, dervişul, turci, cântând şi dansând

Muftiul
Dice, Turque, qui star quista[2]*?*
Anabatista, anabatista?[2]

Turcii
Ioc!

Muftiul
Zuinglista[3]*?*

Turcii
Ioc!

[1] Cupletele sunt în jargon sabir (amestec de arabă, italiană, franceză şi spaniolă vorbit in Algeria şi în Levant) şi înseamnă: *Dacă ştii, să răspunzi. Dacă nu ştii, să taci, să taci. Eu sunt muftiu. Tu cine eşti? Nu înțelegi? Să taci, să taci!*
[2] Spuneți, turcilor, cine este ăsta? E anabaptist, anabaptist?
[3] Zwinglist.

Muftiul
Cofjita[1]?

Turcii
Ioc!

Muftiul
Hussita[2]? Morista[3]? Fronista[4]?
Turcii
Ioc! Ioc! Ioc!

Muftiul
Ioc! Ioc! Ioc! Star pagana[5]?

Turcii
Ioc!

Muftiul
Luterana[6]?

Turcii
Ioc!

Muftiul
Puritana[7]?

Turcii
Ioc!

Muftiul
Bramina[8]? Mofjina[9]? Zurina[10]?

Turcii
Ioc! Ioc! Ioc!

Muftiul
Ioc, Ioc, Ioc. Mahametana[11]? Mahametana?

Turcii
Hi Valla... Hi Valla[12]!

Muftiul
Como chamara? Como chamara[13]?

Turcii

---

[1] Copt (creştin din Egipt).
[2] Hussit.
[3] Maur.
[4] Fronist.
[5] E păgân?
[6] Luteran.
[7] Puritan.
[8] Brahman.
[9] Termeni născociți de Molière.
[10] Termeni născociți de Molière.
[11] Mahomedan.
[12] Da, pe Allah!
[13] Cum îl cheamă?

Giurdina, Giurdina.

Muftiul
(ţopăind)
Giurdina, Giurdina!

Turcii
Giurdina. Giurdina!

Muftiul
Mahameta per Giurdina
Mi pregar sera e matina.
Voler far un paladino
De Giurdina, de Giurdina;
Dar turbanta, e dar scarrina,
Con galera, e brigantina,
Per defender Palestina.
Mahameta, per Giurdina,
Mi prepar sera e matina[1].
(către turci)
Star bon Turca Giurdina[2]*?*

Turcii
Hi Valla! Hi Valla!

Muftiul
(cântând şi dansând)
Hu, la, ba, ba la şu, ba la ba, ba la da.

Turci
Hu la ba, ba la şu, ba la ba, ba la da.

Scena 12

Turci cântând şi dansând
A doua intrare a baletului

Scena 13

Muftiul, dervişul, domnul Jourdain, turci cântând şi dansând

Muftiul se reîntoarce purtând pe cap turbanul de ceremonie, colosal de mare şi împodobit cu patru-cinci rânduri de lumânări aprinse*;* e însoţit de doi dervişi – care poartă Coranul – şi care au bonete ascuţite, împodobite, de asemenea, cu lumânări aprinse.

Ceilalţi doi dervişi îl duc pe domnul Jourdain şi-l pun în genunchi, cu mâinile pe pământ, în aşa fel încât spatele lui, pe care e aşezat Coranul, slujeşte drept pupitru muftiului, care face o a doua invocaţie burlescă, încruntându-şi sprâncenele, lovind din când în când Coranul şi întorcându-i foile la repezeală; după aceea,

[1] La Mahomet pentru Jourdain
Mă rog seara şi dimineaţa.
Vreau să fac un paladin
Din Jourdain, din Jourdain.
Să-i dau turban şi iatagan,
Cu galeră şi cu pânze,
Ca să apere Palestina.
La Mahomet pentru Jourdain
Mă rog seara si dimineaţa.

[2] E Jourdain turc cumsecade?

ridicând brațele la cer, muftiul strigă tare: *Hu*[1]*!* În timpul acestei a doua invocații, ceilalți turci se înclină şi se ridică alternativ, cântând şi ei: *Hu! Hu! Hu!*

Domnul Jourdain
(după ce i-au luat Coranul din spinare)
Uf!

Muftiul
(domnului Jourdain)
Ti non star furba[2]*?*

Turcii
No, no, no.

Muftiul
Non star forfanta?[3]

Turcii
No, no, no.

Muftiul
(turcilor)
Donai turbanta![4]

Turcii
Ti non star furba?
No, no, no.
Non star forfanta
No, no, no.
Donar turbanta.

A treia intrare a baletului
Turcii, dansând în sunetul instrumentelor, aşează turbanul pe capul domnului Jourdain.

Muftiul
(dându-i sabia domnului Jourdain)
Ti star nobile, non star fabbola.
Pigliar schiabbola![5]

Turcii
(punându-i sabia în mână)
Ti star nobile, non star fabbola
Pigliar schiabbola.

A patra intrare a baletului
Turcii dansatori dau în cadență mai multe lovituri de sabie domnului Jourdain.

Muftiul
Dara, dara
Bastonnara[6]*.*

---

[1] Adică *El,* unul din numele date de turci lui Allah.
[2] Nu eşti păcătos?
[3] Nu eşti ticălos?
[4] Să-i dăm turbanul!
[5] Tu eşti nobil, nu-i o poveste. Să ia sabia!
[6] Să-i dăm, să-i dăm o ciomăgeală.

Turcii
Dara, dara
Bastonnara.

A cincea intrarea a baletului
Turcii dansatori îl lovesc cu bastonul în cadență pe domnul Jourdain.

Muftiul
Non tener honta,
Questa star l'ultima affronta![1]

Turcii
Non tenor honta,
Questa star l'ultima affronta!

Muftiul începe a treia invocație. Dervişii îl țin de amândouă brațele, cu respect; după aceea, turcii cântăreți şi dansatori țopăie în jurul muftiului, se retrag cu el şi-l duc şi pe domnul Jourdain.

[1] Nu te ruşina/E ultimul afront!

Actul V

Scena 1
Doamna Jourdain, domnul Jourdain

Doamna Jourdain
Vai de mine, Dumnezeule!... Ce te-ai scălâmbăiat aşa? Te duci la vreun hal mascat? E vremea de carnaval acum? Hai, spune, ce înseamnă asta? Cine te-a potrivit aşa?

Domnul Jourdain
Ia te uită obrăznicie! Să vorbeşti aşa unui *mamamuşiu?*

Doamna Jourdain
Ce?

Domnul Jourdain
Da! Trebuie să mă respecți de azi încolo, fiindcă am fost făcut *mamamuşiu.*

Doamna Jourdain
Ce vrei să spui cu *mamamuşiu?*

Domnul Jourdain
Ți-am spus: *mamamuşiu.* Eu sunt *mamamuşiu.*

Doamna Jourdain
Ce pasăre e asta?

Domnul Jourdain
În limba noastră, *mamamuşiu* însemnează paladin.

Doamna Jourdain
Palavragiu? La vârsta dumitale să pălăvrăgeşti?

Domnul Jourdain
Ia te uită ignoranta! Am spus *paladin:* e un rang la care fui înălțat adineauri, printr-o mare ceremonie.

Doamna Jourdain
Care ceremonie?

Domnul Jourdain
Mahameta per Jordina.

Doamna Jourdain
Şi ce-nsemnează asta?

Domnul Jourdain
Jordina însemnează Jourdain.

Doamna Jourdain
Ei şi ce e cu Jourdain?

Domnul Jourdain
Voler far un paladina de Jordina!

Doamna Jourdain

Cum?

Domnul Jourdain
Dar turbanta con galera.

Doamna Jourdain
Ce-nsemnează asta?

Domnul Jourdain
Per deffender Palestina.

Doamna Jourdain
Ce vrei să spui, omule?

Domnul Jourdain
Dara, dara bastonnara.

Doamna Jourdain
Ce mai e şi păsărească asta?

Domnul Jourdain
Non tener honta, questa star l'ultima affronta.

Doamna Jourdain
Spune, omule, odată. Ce e asta?

Domnul Jourdain
(cântând şi dansând)
Hiu la ba, ha la şu, ba la ba, ba la da!
(Cade)

Doamna Jourdain
Vai de mine, Doamne sfinte, mi-a înnebunit bărbatul!

Domnul Jourdain
(ridicându-se şi plecând)
Lasă-mă-n pace, zănatico! Poartă-te mai respectuos cu domnul *mamamuşiu!*

Doamna Jourdain
(singură)
Unde şi-o fi pierdut minţile?! S-alerg, nu cumva să iasă-n drum! *(Zărindu-i pe Dorimène şi pe Dorante)* Ia uite-i şi pe dumnealor! Dintr-un necaz în altul!
(Iese)

Scena 2
Dorante, Dorimène

Dorante
Da, doamnă, vei vedea cel mai nostim lucru ce se poate vedea! Şi nu cred să se afle pe tot pământul un om mai smintit ca ăsta! Şi-apoi, doamnă, trebuie să-ncerci a sluji dragostea lui Cléonte şi să sprijini toată mascarada. Cléonte e un băiat foarte cumsecade şi merită să ne interesăm de soarta lui.

Dorimène
Sunt de aceeaşi părere. E vrednic să fie fericit.

Dorante

În afară de asta, doamnă, avem şi un balet după gustul nostru, pe care nu trebuie să-l pierdem; să vedem dacă mi-o reuşi ideea.

Dorimène

Pregătirile sunt magnifice, am văzut, dar mi-e greu, Dorante, e prea mult. Vreau să isprăveşti o dată cu atâta risipă pentru mine, şi, ca să punem capăt atâtor cheltuieli, m-am hotărât să mă mărit cât mai curând cu dumneata. Iată adevărul. Toate lucrurile astea tot printr-o căsătorie se sfârşesc.

Dorante

O, doamnă, să fie cu putință? Ai luat o hotărâre atât de plăcută pentru mine?

Dorimène

N-am făcut-o decât pentru a te împiedica să te ruinezi. Altminteri, n-ai mai avea un ban.

Dorante

Ce îndatorat îți sunt de grija cu care-mi aperi avutul! E al dumitale, întreg, împreună cu inima mea! Le vei folosi cum îți va plăcea!

Dorimène

Am să mă folosesc de amândouă. Dar iată-ți omul: are un haz nespus!

Scena 3

Domnul Jourdain, Dorimène, Dorante

Dorante

Domnul meu, doamna şi cu mine venim să aducem omagiul nostru noului dumitale rang şi să ne bucurăm împreună de căsătoria fiicei dumitale cu băiatul sultanului.

Domnul Jourdain

(după ce-a făcut câteva reverențe à la turca)

Domnule, vă urez puterea şerpilor şi înțelepciunea leilor[1]!

Dorimène

Am fost încântată, domnule, să fiu printre cele dintâi care te felicită pentru înalta treaptă de glorie la care te-ai ridicat.

Domnul Jourdain

Doamnă, vă urez ca tot anul să vă înflorească trandafirul[2]. Vă sunt nespus de îndatorat să vă văd luând parte la onorurile cu care sunt cinstit şi mă bucur din cale afară că v-ați reîntors, ca să vă cer, cu umilință, iertare pentru aiurelile nevesti-mi.

Dorimène

Nu e nimic; o iert pentru asemenea ieşire: inima dumitale trebuie să-i fie scumpă şi nu e de mirare că dreptul asupra inimii unui om ca dumneata îi poate trezi oarecare temeri.

Domnul Jourdain

Dreptul asupra inimii mele este un lucru pe care l-ați câştigat!

Dorante

Vedeți, doamnă, că domnul Jourdain nu este unul dintre oamenii pe care măririle îi orbesc şi nu-şi neso-coteşte prietenii, cu toată strălucirea la care a ajuns!

---

[1] Domnul Jourdain foloseşte anapoda complimentele auzite de la Covielle.

[2] Domnul Jourdain foloseşte anapoda complimentele auzite de la Covielle.

Dorimène
E dovada unui suflet plin de mărinimie.

Dorante
Unde este alteța sa turcă? Am dori, în calitate de prieteni ai dumitale, să-i facem toate plecăciunile.

Domnul Jourdain
Iată-l că vine. Am trimis şi după fii-mea, să i-o dau de nevastă.

Scena 4

Domnul Jourdain, Dorimène, Dorante, Cléonte

Dorante
(lui Cléonte)
Seniore, în calitate de prieteni ai onoratului socru al alteței voastre, venim s-aducem alteței voastre toate închinăciunile şi să încredințăm pe alteța voastră, cu tot respectul cuvenit, că-i suntem slugi plecate!

Domnul Jourdain
Unde a pierit dobitocul ăla de tălmaci, să-i spună cine sunteți şi ce i-ați spus!?Să vedeți c-o să vă răspundă şi că vorbeşte de minune limba turcească. Hei, unde dracu s-a dus? *(Lui Cléonte) Struț, strif*, *strof, strat.* Dumnealui e un *grande seniore, grande seniore, grande seniore* şi doamna e *granda dama, granda dama. (Văzând că nu e înțeles)* Ah! *(Lui Cléonte, arătând pe Dorante)* Domnul *mamamuşiu* francez este şi doamna *mamamuşoaică* franceză. Mai limpede nu pot să vorbesc. A, uite şi tălmaciul!

Scena 5

Domnul Jourdain, Dorimène, Dorante, Cléonte, îmbrăcat turceşte**, Covielle,** deghizat

Domnul Jourdain
Unde umbli, omule? Fără dumneata, nu putem vorbi nimic. *(Arătându-l pe Cléonte)* Spune-i că domnul şi cu doamna sunt persoane de rang înalt, că au venit să-i facă plecăciuni, în calitate de prieteni ai mei şi să i se pună la dispoziție. *(Dorimènei şi lui Dorante)* O să vedeți acu' ce-o să vă răspundă.

Covielle
Alabala erodam acci boram alabamen.

Cléonte
Cataleki tubal urm soter amaluşan.

Domnul Jourdain
(Dorimènei şi lui Dorante)
Ce ziceți, hai?

Covielle
Spune aşa, că ploaia prosperității să vă ude necontenit grădina familiei.

Domnul Jourdain
V-am spus eu că vorbeşte turceşte!

Dorante
Nemaipomenit!

Scena 6

Lucile, Cléonte, Domnul Jourdain, Dorante, Covielle

Domnul Jourdain
Poftim, fata mea. Apropie-te şi vino să dai mâna domnului care ne-a făcut cinstea să te ceară de nevastă.

Lucile
Vai de mine, tată, da' de ce te-ai îmbrăcat aşa? Ai de gând să joci vreo comedie?

Domnul Jourdain
Nu, nu e o comedie! E o treabă foarte serioasă şi înseamnă cea mai mare onoare pe care o pot râvni. *(Arătându-l pe Cléonte)* Iată soțul pe care ți-l hărăzesc!

Lucile
Mie, tată?

Domnul Jourdain
Da, dumitale!... Întinde-i mâna şi mulțumeşte cerului de fericirea care a dat peste tine!

Lucile
Nu vreau să mă mărit!

Domnul Jourdain
Da, dar vreau eu, care-ți sunt tată!

Lucile
Nici prin gând!

Domnul Jourdain
Să lăsăm mofturile! Hai, întinde-i mâna!

Lucile
Nu tată, ți-am spus, nu e putere-n lume care să mă silească... N-am să iau alt bărbat decât pe Cléonte!... Sunt în stare să... *(Recunoscându-l pe Cléonte)* E adevărat că eşti tatăl meu şi-ți datorez supunerea cea mai adâncă... de aceea, fă cu mine cum ți-e voia!

Domnul Jourdain
Aşa, da! Sunt încântat să văd că te-ai răzgândit şi că-ți cunoşti datoria; îmi place să am o fiică supusă!

Scena 7

Doamna Jourdain, Cléonte, domnul Jourdain, Lucile, Dorante, Dorimène, Covielle

Doamna Jourdain
Ce e asta? Am auzit că vrei să-ți dai fata după o paiață de carnaval?

Domnul Jourdain
Ține-ți gura, n-oi nimerit-o! Mereu te amesteci cu aiurelile tale în toate treburile! Nu ştiu, zău, când o să-ți vie mintea la cap!

Doamna Jourdain
Ba cred că dumneata nu eşti în toate mințile!... Sări dintr-o nebunie în alta. Ce~ai de gând, ce vrei să faci cu toată adunătura asta?

Domnul Jourdain
Vreau să-ți mărit fata cu băiatul sultanului.

Doamna Jourdain
Cu băiatul sultanului?...

Domnul Jourdain
(arătându-l pe Covielle)
Da. Fă-i închinăciuni şi plecăciuni prin gura tălmaciului ăstuia.

Doamna Jourdain
N-am ce să fac cu tălmaciul dumitale. Şi-ana să-i spun singură, pe şleau, să-şi mute gândul de la fata mea.

Domnul Jourdain
Tot nu vrei să-ți ții gura?

Dorante
Cum, doamnă Jourdain, te împotriveşti unei asemenea cinstiri? Nu vrei să ai drept ginere o alteță turcă?

Doamna Jourdain
Dumneata domnule, să-ți vezi de treabă!...

Dorimène
E o mare slavă, n-o puteți refuza.

Doamna Jourdain
Doamnă, v-aş ruga să nu vă amestecați în lucruri care nu vă privesc...

Dorante
Prietenia pe care v-o purtăm ne face să ne interesăm de fericirea dumneavoastră...

Doamna Jourdain
V-aş ruga să mă scutiți de prietenia dumneavoastră.

Dorante
Până şi fiica dumitale consimte să-i facă pe voie părintelui ei...

Doamna Jourdain
Fiica mea primeşte să se mărite cu un turc?

Dorante
Nici vorbă!

Doamna Jourdain
L-a uitat pe Cléonte?

Dorante
Ce nu face o femeie ca s-ajungă la mărire!

Doamna Jourdain
Cu mâinile astea am s-o strâng de gât dac-a făcut aşa ceva!

Domnul Jourdain
Ia să lăsăm trăncănelile! Îți spun că aceasta căsătorie se va face.

Doamna Jourdain
Şi eu îți spun că n-o să se facă!

Domnul Jourdain
Gura!

Lucile
Mamă!

Doamna Jourdain
Lasă-mă. Eşti o secătură.

Domnul Jourdain
(doamnei Jourdain)
Ce?... O dojeneşti fiindcă mi se supune?

Doamna Jourdain
Da. Cum e a dumitale, e şi a mea!

Covielle
(doamnei Jourdain)
Doamnă!

Doamna Jourdain
Da' dumneata ce mai pofteşti?!

Covielle
O vorbuliță!

Doamna Jourdain
Nu-mi arde de vorbulițele dumitale!

Covielle
(domnului Jourdain)
Domnule Jourdain, dac-ar vrea să m-asculte între patru ochi, îți făgăduiesc că se va învoi cu ceea ce doreşti...

Doamna Jourdain
N-am să mă învoiesc de loc.

Covielle
Ascultați-mă numai!

Doamna Jourdain
Nu.

Domnul Jourdain
(doamnei Jourdain) Ascultă-l!

Doamna Jourdain
Nu, nu vreau să-l ascult...

Domnul Jourdain
O să-ți spună...

Doamna Jourdain
Nu vreau să-mi spună nimic!

Domnul Jourdain

Ia uitați-vă încăpățânare femeiască! O să mori dacă-l asculți?

Covielle
Ascultați-mă, numai. După aceea, veți face tot ce veți vrea.

Doamna Jourdain
Bine. Ce e?

Covielle
(încet, doamnei Jourdain)
De un ceas vă tot facem semne. Nu vedeți că toate astea le-am pus la cale ca să fim pe plac bărbatului dumitale, că-l păcălim, că însuşi Cléonte e băiatul sultanului?

Doamna Jourdain
(încet, *lui Covielle)*
A! A!...

Covielle
(încet, doamnei Jourdain)
Şi că tălmaciul sunt eu, Covielle?

Doamna Jourdain
(încet, lui Covielle)
Aşa da! Mă predau!

Covielle
(încet, doamnei Jourdain) Fă-te că nu ştii nimic...

Doamna Jourdain
(tare)
Bine, s-a făcut. Mă învoiesc la această căsătorie!

Domnul Jourdain
Bine că le-a venit mintea la cap la toți... *(Doamnei Jourdain)* Nu voiai să-l asculți. Ştiam eu că o să-ți explice cine este băiatul sultanului.

Doamna Jourdain
Mi-a explicat cum trebuie şi sunt mulțumită. Să trimitem după notar.

Dorante
Foarte bine. Şi ca să fiți pe deplin mulțumită, ca să vă treacă orice fel de gelozie cu privire la domnul, soțul dumitale, aflați că ne vom servi de acelaşi notar, ca să ne căsătorim şi noi, doamna şi cu mine.

Doamna Jourdain
Primesc şi aceasta!

Domnul Jourdain
(încet, lui Dorante)
Asta ca să creadă ea!

Dorante
(încet, domnului Jourdain)
Trebuie s-o ducem şi cu păcăleala asta!

Domnul Jourdain
(încet)

Bine! Bine! *(Tare)* Dați fuga şi aduceți-l pe notar!...

Dorante
Pân-o veni şi-o pregăti contractele, să vedem baletul şi să-l oferim ca divertisment alteței sale turceşti!

Domnul Jourdain
Prea bine! Să ne ocupăm locurile!

Doamna Jourdain
Cu Nicole ce facem?

Domnul Jourdain
O dăm tălmaciului, iar pe nevastă-mea, cui o vrea s-o ia!

Covielle
Domnule, vă foarte mulțumesc! *(încet)* Dacă s-ar găsi unul mai nebun ca ăsta, m-aş duce să-l spun papei de la Roma!
(Comedia se sfârşeşte cu micul balet care fusese pregătit)

Prima intrare
Un împărțitor de programe cu libretul divertismentului intră tras din toate părțile de mulțimea invitaților, care îi cer, cântând, cărțuliile. Trei încurcă-lume îi tot ies în cale.

Dialogul Provincialilor
(care, cântând, îi cer programe)
Şi mie, domnule, şi mie, te rog, o cărțulie.
Sunt sluga dumitale, dar dă-mi una şi mie!

Un domn cu pretenții
Hei, domnule şi nouă! Prea dai în multe părți.
Cucoanele te roagă... Aici! Câteva cărți!

Altul
Hei, domnule, ascultă! Din cărțile ce plouă
Aruncă-ne şi nouă!

O doamnă cu pretenții
O, Doamne, nouă, ce ruşine,
Nu ni se dă ce se cuvine!

Alta
Nici cărți, nici scaune, nimic!
Le dau doar omului mojic!

Un gascon
Hei, omule cu cărți, hei, domnul meu!
Am răguşit strigând mereu...
Nu vezi cum râd de mine toți,
Nişte nebuni, nişte netoți.
Ați dat la or'şice mojic
Iar mie nu mi-ați dat nimici

Altul
Hei, domnule, ia uite bine!
Dă un libret şi pentru mine.

Nu mă cunoşti? Sunt cineva!
Învață-te a te purta!

Un elveţian
Tomnule ce tai hârtii
Eu nici o cartea nu primii
Mi-am rupt ghitlejul tot stricând
Şi văt că nu me treci la rând.
O cărţulia nu mi-ai tat
Mi-e deamă că de-ai imbadat!

Un bătrân burghez flecar
De tot ce văd şi ce-am văzut
Nu sunt de loc satisfăcut.
Cum? Fata noastră cea micuță,
Atât de dulce şi drăguță,
Să n-aibă un libret şi ea,
Subiectul piesei a vedea,
Să ştie ce se va-ntâmpla!
Şi cum? Familia întreagă
Nimic, nimic să nu-nțeleagă?
Noi n-avem locul cuvenit
În sala-n care s-a-mpărţit
La fel de fel de mocofani,
Mârlani, cârlani şi bădărani.
Nu! Lucrul ăsta, hotărât,
E prea urât! E prea urât!

O bătrână burgheză flecară
Ruşine mare! Da! Ruşine!
Îmi fierbe sângele în vine
Să văd cum cel ce-mparte foi
        Nu se gândeşte şi la noi.
        E un brutal,
        Un fel de cal,
        Un animal.
Ca să se poarte-n aşa hal,
Cu fata noastră care-n bal
E ornamentul principal
Aicea şi-n Palais-Royal!...
        Halal să-i fie! Da! Halal!
        E un brutal,
        Un fel de cal,
        Un animal!

Domni şi doamne pretenţioase
Ce gălăgie!
        Ce scandal!
                Ce haos!
                        Ce încurcătură!
Ce lume, domnilor, ce lume!
                Ce proastă amestecătură!
        Ce zăpăceală!
                Infern curat!
Să mergem!
        Nu mai e de stat!

Un gascon
Eu nu mai pot!
Ajuns-am ghem!

Altul
Şi eu turbez! Turbez! Blestem!

Elveţianul
Ce vacem in harapapura asta?!

Gasconul
Eu mor!

Al doilea Gascon
Pe mine m-a lovit năpasta!

Elveţianul
Be legea mea, eu blec din caza asta!

Un bătrân burghez flecar
Hai, draga mea,
Vino după mine!
Să plecăm aş vrea,
Nu mă simt prea bine!
De-atât umblat,
De-atât rugat,
De-atât urlat,
M-am săturat!
Braţele mi le-au tăiat!
Dacă pofta o să-mi vie,
Să mai văd aşa prostie
De balet sau comedie,
În bucăţi să mă sfâşie!
Hai, draga mea,
Vino după mine,
Să plecăm aş vrea,
Nu mă simt prea bine.
Nu suntem cinstiţi cum se cuvine!

O bătrână burgheză flecară
Hai, puiule, băiete,
Hai acasă pe-ndelete,
Să plecăm din casa asta,
Unde ne-a lovit năpasta,
Unde scaune n-avem
Să şedem şi să vedem...
Vor rămâne minunaţi
Când ne vor vedea plecaţi.
Prea multă tevatură e-n această sală
M-aş găsi mai bine în piaţă, la hală,
De mai vin vreodată la aşa scofală,
Să-mi tragă şase palme, ca la şcoală!
Hai, puiule, băiete,
Hai acasă pe-ndelete,
Să ieşim din casa asta,

Unde ne-a lovit năpasta!

Toți
Şi mie, domnule, şi mie, te rog o cărțulie!
Sunt sluga dumitale, dar dă-mi una şi mie!

A doua intrare
Cei trei încurcă-lume dansează

A treia intrare
Cântăreți spanioli

Trei spanioli cântă
Se que me muero de amor
I solicita el dolor.

A un muriendo de 'querer
De tan buen ayre adolezco
Que es mas de lo que padezco
Lo que quiero padecer
Y no pudiendo exceder
A mi desco el rigor.

Se que me muero de amor
I solicito el dolor.

Lisonxeame la suerte
Con piedad tan advertida,
Que me assegura la vida
En el riesgo de la muerte.
Vivir de su golpe fuerte
Es de mi salud primor.

Sé que me muero de amor
I solicito el dolor[1].

Şase spanioli dansează

Trei Muzicanți Spanioli
Ay! que locura, con tanto rigor
Quexarse de Amor,
Del niño bonito
Que todo es dulçura
Ay! que locura!
Ay! que locura[2]*!*

Un spaniol
(cântând)
El dolor solicita,
El que al dolor se da,

[1] Versuri în limba spaniolă scrise de Molière în stilul prețios, gongoric: Ştiu că mor de iubire, şi caut durerea. Deşi mor de dorință, mor cu atâta plăcere, încât ceea ce doresc să îndur e mult mai mult decât ceea ce îndur*;* şi asprimea suferinței mele nu-mi poate întrece dorința*;* ştiu că etc... Soarta mă mângâie cu o milă atât de prielnică, încât îmi salvează viața din primejdie de moarte. A trăi cu atâta intensitate e miracolul mântuirii mele. Ştiu că... etc.

[2] Ah! ce nebunie, să te plângi de iubire cu atâta asprime, să te plângi de acest copil drăguț, care e drăgălăşenia însăşi! Ah! ce nebunie! Ah! ce nebunie!

Y nadie de amor muere
Sino quien no sabe amor[1].

Doi spanioli
Dulce muerte es el amor
Con correspondencia igual
Y si esta gozamos hay
Porque la quieres turlar?[2]

Un spaniol
Alegrese enamorado
Y tome mi parecer
Que en esto de querer
Todo es hallar el vado[3].

Toți trei
Vaya, vaya de fiestas
Vaya, de vayle!
Alegria, alegria, alegria,
Que esto de dolor es fantasia![4]

A patra intrare
Cântăreți italieni

O cântăreață italiancă
Di rigori armata il seno
Contra Amor mi ribellai,
Ma fui vinta in un baleno
In mirar due vaghi rai.
Ahi! che resiste puoco
Cor di gelo astral di fuoco!

Ma si caro è 'l mio tormento,
Dolce è si la piaga mia,
Ch' il penare è 'l mio contenta,
E'l sanarnu è tirannia.

A hi! che più giova è piace
Quanta amor è piu vivace[5]*!*

După aria cântăreței, doi scaramuși, doi trivelini şi un arlechin, înfățișând noaptea, intră în cadență, în felul actorilor italieni. Un cântăreț italian se alătură cântăreței şi cântă amândoi.

Cântărețul
Bel tempo che vola
Rapisce il contenta,
D'Amor ne la scuola
Si coglie il momento.

Cântăreața
Insin che florida

[1] Durerea îl chinuie pe cel care i se dă*;* dar nimeni nu moare din dragoste, afară de cel ce nu ştie să iubească.
[2] Iubirea, când e reciprocă, e o moarte dulce; dacă ne bucurăm azi de ea, de ce s-o tulburăm?
[3] Să se bucure îndrăgostitul şi să-mi urmeze sfatul: când dorești, totul e să găsești calea cea bună.
[4] Haidem! să petrecem! Haidem să dansăm! Veselie, veselie, veselie! Durerea nu-i decât o închipuire!
[5] Înarmându-mi inima, m-am răzvrătit împotriva iubirii, dar am fost învinsă fulgerător văzând doi ochi frumoşi. Ah! ce puțin rezistă o inimă de gheață unei săgeți de foc! Totuşi, durerea mi-e dragă, iar rana plăcută, necazul mi-e bucurie si a mă vindeca ar fi o grozăvie! Ah! cu cât iubirea c mai vie, cu atât e mai fermecătoare şi mai plăcută!

Ride l'età
Che pur tropp' horrida
Da noi sen và.

Amândoi
Sù cantiamo,
Su godiarno,
No bei di di gioventù:
Perduto ben non si racquista più.

Cântărețul
Pupilla ch'è vaga
Mill' alme incatena,
Fà dolce la piaga,
Felice la pena.

Cântăreața
Ma poiche frigida
Langue l'età,

Piu l'alma rigida
Fiamme non hù.

Amândoi
Sù cantiamo[1]
etc.

După acest dialog, scaramuşii şi trivelinii dansează cu voioşie.

A cincea intrare
Doi cântăreți francezi din regiunea Poitou dansează şi cântă.

Primul menuet

Primul cântăreț
Cât de frumoase aceste locuri!
Ce zi frumoasă cerul ne-a dat!

Celălalt cântăreț
Privighetoarea în vesele jocuri
Ecoului cântă, într-aripat.
Această zi,
Ce câmpul a-nflorit,
Această zi, ce-ndeamnă la iubit.

Al doilea menuet

Amândoi cântăreții
Climena mea
Pe-o rămurea
Se ciugulesc păsărele...
Cu sufletul plin
Trec rândunele,

[1] Vremea cea bună care zboară ia cu ea şi plăcerea; la şcoala dragostei, înveți să guşti clipa. Atâta vreme cât tinerețea ne surâde, tinerețea care, vai! se duce atât de repede, să cântăm şi să ne bucurăm, în zilele de tinerețe; ce ai pierdut o dată nu mai recâştigi. Nişte ochi frumoşi înlănțuie mii de inimi; rănile lor sunt plăcute*;* răul pe care-l provoacă e o fericire. Dar când soseşte bătrânețea cea lâncedă, sufletul împietrit nu mai arde.

Le pasă prea puțin
De gurile rele...
Noi am putea,
Dacă ai vrea,
Să fim ca ele!

Urmează alți şase francezi îmbrăcați în frumosul costum din Poitou, trei bărbați şi trei femei, acompaniați de opt flaute şi oboaie şi dansează un menuet.

A şasea intrare

Totul se sfârşeşte prin amestecul celor trei națiuni şi prin aplauzele, în dans şi muzică, ale întregii asistențe, care cântă aceste două versuri:

Încântător spectacol! Fermecător model!
Nici zeii n-au în ceruri petrecere la fel!

Vicleniile lui Scapin

Comedie în trei acte, în proză
1671

În românește de Aurel Baranga

Comedia Vicleniile lui Scapin *a fost jucată pe scena de la Palais-Royal duminică 24 mai 1671, dimpreună cu* Sicilianul *(ca reluare). E comedia cea mai veselă şi mai direct legată de inspiraţia populară. În teatrul molieresc, Scapin e cel dintâi valet promovat la rangul de prim-rol. Energic, descurcăreț, optimist, Scapin e superior stăpânilor lui, întruchipând acel specific popular francez pe care-l vom regăsi în toată literatura dramatică de după Molière, de la Regnard la Marivaux şi la Beaumarchais.*

Influenţele şi împrumuturile sunt numeroase în această farsă: *Cyrano de Bergerac, Rotrou, Larivey şi chiar Ariosto. Dar maniera dialogului şi a îmbinării situaţiilor e cea a geniului molieresc în plină maturitate. Niciodată caracterul popular n-a ţâşnit mai limpede, mai voios, decât în bastonada administrată de Scapin bătrânului Géronte. Scena a stârnit indignarea lui Boileau, credincios apărător al ortodoxiei clasice, care nu putea înţelege farmecul acestei improvizaţii de geniu.*

Vicleniile lui Scapin *s-au bucurat de un succes răsunător încă de la primele spectacole.*
Prima ediţie datează din 1671.

Persoanele
Argante – tatăl lui Octave şi al Zerbinettei
Géronte – tatăl lui Léandre şi al Hyacinthei
Octave – fiul lui Argante şi iubitul Hyacinthei
Léandre –fiul lui Géronte şi iubitul Zerbinettei
Zerbinette – presupusă egipteancă şi recunoscută ca fiică a lui Argante, iubita lui Léandre
Hyacinthe – fiica lui Géronte şi iubita lui Octave
Scapin – valetul lui Léandre, şmecher
Sylvestre –valetul lui Octave
Nérine – doica Hyacinthe!
Carle – şmecher
Doi servitor
Acţiunea se petrece la Neapole

Actul I

Scena 1
Octave, Sylvestre

Octave
Ah, ce triste veşti pentru o inimă îndrăgostită! Cumplite deznădejdi! Ai aflat în port, Sylvestre, că se întoarce tata?

Sylvestre
Da.

Octave
Că soseşte chiar în dimineaţa asta?

Sylvestre
Chiar în dimineaţa asta.

Octave
Şi că vine să mă însoare?

Sylvestre
Da.

Octave
Cu o fată a domnului Géronte?

Sylvestre
A domnului Géronte.

Octave
Că fata a fost trimisă din Tarent aici, tocmai pentru asta?

Sylvestre
Da.

Octave
Şi vestea ai aflat-o de la unchiu' meu?

Sylvestre
De la unchiul dumneavoastră.

Octave
Căruia tata i-a comunicat-o în scris?

Sylvestre
}n sens.

Octave
Şi spui că unchiu' ştie povestea noastră?

Sylvestre
Întreaga poveste.

Octave

Haide, vorbeşte o dată! Nu mă lăsa să-ți scot cuvintele cu cleştele din gură!

Sylvestre
Ce-aş mai putea adăuga? N-ați uitat nimic. Ați spus totul, aşa cum e.

Octave
Dă-mi cel puțin un sfat, spune-mi ce să fac într-o împrejurare atât de cumplită.

Sylvestre
Ca să zic aşa, sunt tot atât de necăjit ca şi dumneavoastră. Şi tare-aş avea şi eu nevoie de o povață.

Octave
Sosirea asta blestemată mă omoară.

Sylvestre
Da' pe mine!...

Octave
Când va afla tata ce s-a întâmplat, se va abate asupra mea, deodată, trăsnetul unor dojeni cumplite.

Sylvestre
Dojenile-s fleac. Facă cerul să scap numai cu atâta. Dar tare mă tem că sunt sortit să plătesc şi mai scump nebuniile dumneavoastră. Şi văd, venind de departe, o ploaie de ciomege, prăvălindu-se pe spinarea mea.

Octave
Ceruri, cum să ies din încurcătura asta?

Sylvestre
Trebuia să vă gândiți mai înainte de a intra în ea.

Octave
Ah, mă omori cu dăscăleala ta.

Sylvestre
Dumneavoastră mă omorâți şi mai tare cu faptele voastre nesăbuite.

Octave
Ce trebuie să fac? Ce hotărâre să iau? Care o fi leacul?

Scena 2
Octave, Scapin, Sylvestre

Scapin
Ce s-a întâmplat, nobile Octave? Ce-i tevatura asta? Nu sunteți în apele dumneavoastră.

Octave
Ah, bietul meu Scapin! Sunt pierdut, sunt deznădăjduit, cel mai nefericit om din lume.

Scapin
Cum aşa?

Octave
N-ai aflat nimic cu privire la mine?

Scapin
Nimic.

Octave
Se întoarce tata cu domnul Géronte, şi vor să mă-nsoare.

Scapin
Ei, şi unde-i nenorocirea?

Octave
Vai! Nu cunoşti pricina neliniştii mele?

Scapin
Nu. Dar depinde de dumneavoastră s-o aflu curând. Şi ştiu să alin, să fiu părtaş la suferinţele celor tineri.

Octave
Ah, Scapin, dac-ai putea născoci, dac-ai putea găsi ceva ca să ies din încurcătură ţi-aş datora mai mult decât viaţa.

Scapin
Ca să spun drept, când m-amestec, puţine lucruri mi se împotrivesc. Cerul mi-a dat, fără-ndoială, darul să mă pricep a scorni drăgălăşenii de duh, galanterii năstruşnice, cărora numai neştiutorul de rând le zice şmecherii. Şi pot spune fără să mă laud, că nu s-a văzut încă meşter mai priceput ca mine la trasul sforilor şi în uneltiri, care să fi câştigat o faimă mai mare ca mine în această nobilă îndeletnicire. Dar, pe legea mea, astăzi iscusinţa nu e la preţ, şi, de când cu necazul pe care l-am avut într-o anumită întâmplare, m-am lăsat păgubaş.

Octave
Cum aşa? Ce întâmplare?

Scapin
O poveste cu prilejui căreia m-am pus rău cu justiţia.

Octave
Cu justiţia?

Scapin
Da, nu ne-am prea avut bine.

Octave
Tu cu justiţia?

Scapin
Da, s-a purtat foarte urât cu mine. Şi m-am supărat atât de tare de nerecunoştinţa veacului, că m-am hotărât să nu mai fac nimic. Dar, ajunge! Mai bine, povestiţi-mi ce vi s-a întâmplat.

Octave
Ştii, Scapin, că acum două luni domnul Géronte şi tata au pornit într-o călătorie pe mare, fiind tovarăşi de negoţ.

Scapin
Ştiu.

Octave
Şi că Léandre şi cu mine am fost lăsaţi de taţii noştri, eu sub supravegherea lui Sylvestre, iar Léandre sub a ta.

Scapin
Da. Şi mi-am îndeplinit treaba cât se poate de bine.

Octave
Scurtă vreme mai târziu, Léandre a întâlnit o tânără egipteancă de care s-a îndrăgostit.

Scapin
Ştiu şi asta.

Octave
Cum suntem buni prieteni, mi-a mărturisit dragostea lui, şi m-a dus să văd fata pe care, ce-i drept, am găsit-o frumoasă, dar nu chiar aşa cum ar fi vrut el. Zile întregi nu-mi vorbea decât de ea, îi slăvea peste măsură în orice clipă frumusețea şi grația, îi lăuda inteligența şi-mi povestea cu înflăcărare de farmecul conversației ei, din care îmi reda până şi cele mai neînsemnate cuvinte, silindu-se totdeauna să mă facă să le găsesc cele mai spirituale din lume. Mă certa uneori că nu-s destul de simțitor la ce-mi spune, mă învinuia mereu de nepăsare față de arşița iubirii.

Scapin
Nu văd unde vreți să ajungeți.

Octave
Într-o zi, însoțindu-l la nişte oameni care au în păstrare obiectul năzuințelor sale, auzim dintr-o căsuță de pe o strada lăturalnică vaiete însoțite de multe suspine. Întrebăm ce se pe trece. Oftând, o femeie ne spune că am putea vedea acolo, la nişte străini, ceva vrednic de milă, şi că numai dac-am avea inimi de piatră n-am fi mişcați.

Scapin
Unde vreți să ajungeți?

Octave
Curiozitatea m-a făcut să-l îndemn pe Léandre să vadă despre ce e vorba. Intrăm într-o săliță unde găsim o bătrână ce trăgea să moară, vegheată de o slujnică ce jelea, şi de o tânără fată numai lacrimi, cea mai frumoasă, cea mai înduioşătoare din lume.

Scapin
Aha, aha!

Octave
O alta ar fi arătat înspăimântătoare în starea în care se afla ea, căci nu purta drept veşmânt decât o biată fustiță, cu un pieptar de noapte dintr-un simplu barbet, pe cap avea o basma galbenă, răsucită pe creştet, care lăsa să-i cadă părul răvăşit pe umeri. Şi totuşi, aşa cum ni se înfățişa, strălucea fermecătoare, şi întreaga-i făptură nu era decât drăgălăşenie şi grație.

Scapin
Acum bănui unde vreți să ajungeți.

Octave
Dacă ai fi zărit-o, Scapin, chiar şi aşa cum am văzut-o eu, ai fi găsit-o minunată.

Scapin
Nici nu mă îndoiesc. Chiar fără s-o fi văzut, îmi dau seama că era cu totul şi cu totul fermecătoare.

Octave
Lacrimile ei nu erau din acele lacrimi neplăcute care sluțesc fața. Plângând, avea o grație adorabilă, iar durerea ei era cea mai frumoasă din lume.

Scapin
Îmi închipui.

Octave
Izbucneam toți în plâns, când o vedeam aruncându-se iubitoare la pieptul acestei muribunde, pe care o numea scumpa ei mamă. Şi n-a fost om să nu-şi fi simțit inima sfâşiată văzând o fire atât de iubitoare.

Scapin
Adevărat, e înduioşător. Şi-mi dau seama că firea asta atât de bună v-a făcut s-o îndrăgiți.

Octave
Ah, Scapin, şi un păgân ar fi îndrăgit-o.

Scapin
Fără îndoială. Om eşti...

Octave
După câteva cuvinte, prin care-am încercat să potolesc suferința acestei ființe încântătoare atât de îndurerate, am plecat de-acolo. Întrebându-l pe Léandre ce părere are despre fată, mi-a răspuns rece că o găseşte destul de frumuşică. M-a supărat indiferența cu care îmi vorbea, şi n-am vrut să-i dezvălui tulburarea pe care mi-o stârnise în inimă farmecul ei.

Sylvestre
(lui Octave)
Dacă nu scurtați povestea, stăm aici până mâine. Lăsați-mă s-o isprăvesc eu în două cuvinte. *(Lui Scapin)* În aceeaşi clipă inima lui ia foc, simte că nu mai poate trăi dacă nu se duce s-o mângâie, desele lui vizite sunt respinse de slujnica devenită, prin moartea mamei, guvernantă. Dumnealui e desperat. Stăruie, roagă, imploră: de pomană. I se spune că fata, deşi fără avere şi fără ocrotire, e de neam ales şi dacă n-are de gând s-o ia de soție să-şi vadă de drum. Piedicile îi ațâță dragostea. Stă de vorbă cu el însuşi, se frământă, judecă, cumpăneşte, se hotărăşte. De trei zile, iată-l însurat cu ea.

Scapin
M-am lămurit.

Sylvestre
Şi-acum, colac peste pupăză, întoarcerea neprevăzută a tatălui, care nu era aşteptat decât peste două luni; descoperirea tainei căsătoriei noastre de către unchi, şi cealaltă căsătorie pe care vor s-o pună la cale cu fiica domnului Géronte de la nevasta lui de-a doua, cu care se spune că a fost însurat la Tarent.

Octave
Unde pui sărăcia în care se zbate ființa iubită şi neputința mea să-i vin în ajutor.

Scapin
Asta-i tot? Iată-vă dați peste cap pentru o nimica toată. Şi pentru asta vă pierdeți firea? Nu ți-e ruşine săți pierzi cumpătul pentru atâta lucru? Ce naiba, eşti mare şi burduhănos ca o namilă şi nu eşti în stare să ticluieşti ceva, să născoceşti un şiretlic dibaci, un mic tertip onest, ca să ieşiți la liman? La naiba cu nerozii! Ceaş mai fi vrut să mi-i fi dat, odinioară, pe babacii noştri pe mână, să-i trag pe sfoară, cum i-aş mai fi dus de nas! Nu eram decât de-o şchioapă când mi se şi dusese buhu' pentru sutele de vicleşuguri de toată frumusețea!

Sylvestre
Adevărat. Cerul nu m-a înzestrat ca pe tine, şi n-am dibăcia ta ca să ajung să mă pun rău cu justiția.

Octave
Iat-o pe iubita mea Hyacinthe.

Scena 3

Hyacinthe, Octave, Scapin, Sylvestre

Hyacinthe

Ah, Octave, e-adevărat ce i-a spus Sylvestre Nérinei, că tatăl tău s-a întors, şi că vrea să te însoare?

Octave

Da, frumoasă Hyacinthe, şi vestea asta mi-a dat o cruntă lovitură. Dar ce văd? Plângi? De ce lacrimile astea? Spune-mi, mă bănuieşti de vreo necredinţă? Şi nu eşti sigură de dragostea ce-ţi port?

Hyacinthe

Da, Octave, sunt sigură că mă iubeşti. Dar nu şi că mă vei iubi veşnic.

Octave

Te poate îndrăgi cineva şi apoi să nu te iubească viaţa întreagă?

Hyacinthe

Am auzit, Octave, că bărbaţii sunt mai puţin statornici, şi că patima lor se stinge tot atât de repede pe cât de uşor se aprinde.

Octave

Ah, scumpa mea Hyacinthe, atunci inima mea nu-i făcută ca a celorlalţi bărbaţi. Şi-mi dau seama că te voi iubi şi dincolo de mormânt.

Hyacinthe

Vreau să cred că simţi ceea ce spui, şi nu mă îndoiesc că vorbele tale sunt sincere. Mă tem însă de-o putere care se va împotrivi, în inima ta, dulcilor simţăminte pe care le ai pentru mine. Ţii de un tată care ar vrea să te însoare cu altcineva. Şi sunt sigură că voi muri dacă mi se va întâmpla această nenorocire.

Octave

Nn, frumoasă Hyacinthe, nu există părinte care să mă poată sili să-ţi fiu necredincios. Şi, la nevoie, mai degrabă mă hotărăsc să-mi părăsesc, în aceeaşi zi, ţara, decât să te las pe tine. Fără s-o fi văzut măcar, am prins o duşmănie de moarte împotriva celeia pe care mi-o hărăzesc. Şi, fără să fiu răutăcios, doresc ca marea s-o alunge de-aici, pentru vecie. Te rog nu mai plânge, iubita mea Hyacinthe, căci lacrimile tale mă ucid, şi nu le pot privi fără să-mi simt inima sfâşiată.

Hyacinthe

Dacă ţii tu, sunt gata să-mi şterg lacrimile. Şi voi aştepta, răbdătoare, hotărârea cerului.

Octave

Cerul va fi de partea noastră.

Hyacinthe

Nu ni se va împotrivi, dacă-mi rămâi credincios.

Octave

Fii sigură, voi rămâne.

Hyacinthe

Voi fi, deci, fericită!

Scapin

(aparte)

Nu-i proastă deloc, pe cinstea mea, şi-o găsesc destul de drăguţă.

Octave

(arătându-i pe Scapin)
Iată pe cineva care, dacă ar vrea, ar putea să ne fie de mare folos în toate necazurile noastre.

Scapin
Am făcut jurământ să nu mă mai amestec în treburile altora. Dar dacă mă rugați mult de tot, amândoi, poate că...

Octave
Ah, dacă ajunge să te rugăm mult de tot ca să ne bucurăm de sprijinul tău, te rog fierbinte: ia cârma bărcii noastre.

Scapin
(Hyacinthei)
Dumneavoastră nu-mi spuneți nimic?

Hyacinthe
Ca şi el, te rog fierbinte, pe tot ce ai mai scump în lume, ajută iubirii noastre.

Scapin
Trebuie să ştii să te laşi biruit şi să fii om de omenie. S-a făcut, hai să mă ocup de dumneavoastră.

Octave
Fii sigur că...

Scapin
(lui Octave)
Sst! *(Hyacinthei)* Dumneavoastră, duceți-vă. Şi fiți fără grijă.

Scena 4
Octave, Scapin, Sylvestre

Scapin
(lui Octave)
În ce vă priveşte, fiți gata să înfruntați cu dârzenie întâlnirea cu tatăl dumneavoastră.

Octave
Îți mărturisesc că întâlnirea asta mă face să tremur dinainte. Am o sfială înnăscută, pe care n-o ştiu învinge.

Scapin
Totuşi, la prima ciocnire trebuie să arătați dârz, fiindcă altfel, văzându-vă slab, să nu vă dea la fund şi să vă ducă de nas ca pe un copil. Haide, străduiți-vă să luați o mutră serioasă. Un pic de îndrăzneală. Şi pregătiți-vă să răspundeți cu hotărâre la tot ce ar putea să vă spună.

Octave
Voi face tot ce mi-o sta în puteri.

Scapin
Aşa. Şi-acum, o încercare, ca să vă obişnuiți. Să repetăm puțin rolul dumneavoastră, şi să vedem dacă veți fi bine. Haide, fața hotărâtă, capu' sus, privirea țintă.

Octave
Aşa?

Scapin

Mai.

Octave
În felul acesta?

Scapin
Bine. Închipuiți-vă că sunt tatăl dumneavoastră care soseşte şi, răspundeți-mi hotărât, ca şi cum i-ați răspunde lui... – Cum îndrăzneşti, ticălosule, derbedeule, păcătosule, fiu nedemn al unui tată ca mine, să apari în fața ochilor mei, după ce te-ai destrăbălat, după isprava mârşavă pe care ai făcut-o în lipsa mea? Astea-s roadele străduințelor mele, deşucheatule? Astea-s roadele străduințelor mele, respectul ce mi se cuvine, stima ce mi-o porți? (Haida de!) Ai îndrăzneala, pungaşule, să te însori fără încuviințarea tatălui tău? Să te legi printr-o căsătorie tainică? Răspunde-mi, neisprăvitule, răspunde-mi, s-aud şi eu ce poți să-mi spui?... Ei, drace, ce-ați rămas aşa buimac?

Octave
Fiindcă îmi închipui că-l aud pe tata.

Scapin
Tocmai de aia nu trebuie să rămâneți ca vițelul la poarta nouă...

Octave
Voi fi mai dârz şi voi răspunde cu tărie.

Scapin
Sigur?

Octave
Sigur.

Sylvestre
Iată-l pe tatăl dumneavoastră.

Octave
Cerule, sunt pierdut!

Scena 5
Scapin, Sylvestre

Scapin
Hei, Octave! Stai aşa, Octave! A rupt-o la fugă!... Ce hahaleră!... Dar să nu-l lăsăm pe bătrân să aştepte.

Sylvestre
Ce-o să-i spun?

Scapin
Las' că-i vorbesc eu. Tu ține-mi isonul.

Scena 6
Argante, Scapin şi Sylvestre, în fundul scenei

Argante
(crezându-se singur) De când lumea, s-a mai auzit vorbind-se de o faptă ca asta!?

Scapin

(lui Sylvestre)
Ştie tot. Şi-l roade atâta, că vorbeşte de unul singur.

Argante
(crezându-se singur)
Îndrăzneala lui întrece orice măsură!

Scapin
(lui Sylvestre)
Să-l ascultăm un pic.

Argante
(crezându-se singur)
Tare-aş vrea să ştiu ce mi-ar putea spune despre această frumoasă căsătorie.

Scapin
(aparte)
Ne-am şi gândit.

Argante
(crezându-se singur)
Oare vor încerca să tăgăduiască?

Scapin
(aparte)
Nici gând.

Argante
(crezându-se singur)
Dar dacă vor căuta să se dezvinovățească?

Scapin
(aparte)
S-ar putea.

Argante
(crezându-se singur)
Te pomeneşti c-o să-ncerce să-mi spună basmu' cu cocoşu' roşu.

Scapin
(aparte)
Poate că da.

Argante
(crezându-se singur)
Toate palavrele lor vor fi de prisos.

Scapin
(aparte)
Rămâne de văzut.

Argante
(crezându-se singur)
Nu mă duc ei pe mine.

Scapin

(aparte)
Să nu punem mâna în foc.

Argante
(crezându-se singur)
M-oi pricepe eu să-l pun pe fiu-meu la popreală.

Scapin
(aparte)
Avem noi grijă.

Argante
(crezându-se singur) i
Iar pe nătărăul de Sylvestre, îl rup în bătaie.

Sylvestre
(lui Scapin)
M-aş fi mirat să mă fi uitat.

Argante
(zărindu-l pe Sylvestre)
Aha, iată-te şi pe dumneata, dascăle înțelept, mentor priceput al tinerelor odrasle!

Scapin
Domnule, sunt încântat că v-ați întors.

Argante
Bună ziua, Scapin. *(Lui Sylvestre)* Halal de tine cum mi-ai ascultat ordinele! Şi fiu-meu s-a purtat foarte cuminte în lipsa mea!

Scapin
Văd că sunteți bine sănătos.

Argante
De-ajuns. *(Lui Sylvestre)* Nu spui nimic, secătură, nu spui nimic!

Scapin
Ați călătorit bine?

Argante
Da, destul de bine. Lasă-mă să-l mustru în tihnă.

Scapin
Vreți să mustrați?

Argante
Da, vreau să mustru.

Scapin
Şi pe cine, domnule?

Argante
(arătându-l pe Sylvestre)
Pe ticălosu' ăsta.

Scapin

De ce?

Argante
N-ai auzit ce s-a întâmplat în lipsa mea?

Scapin
Parcă am auzit eu ceva...

Argante
Cum? "Ceva"? O asemenea fărădelege!

Scapin
Aveți oarecare dreptate.

Argante
O asemenea îndrăzneală!

Scapin
Ce-i drept e drept.

Argante
Un fiu care se însoară fără încuviințarea părintelui său!

Scapin
Da, nu-i glumă. Dar sunt de părere că nu ar trebui să faceți atâta gălăgie.

Argante
Iar eu sunt de altă părere. Şi vreau să fac gălăgia cât îmi place. Ce? Nu socoți că am toate motivele din lume să fiu furios?

Scapin
Ba da. Şi eu am fost, când am aflat isprava. Şi-am fost atât de-aproape de dumneavoastră, că l-am certat pe fiul dumneavoastră. Întrebați-l ce l-am mai muştruluit şi cum l-am mai scărmănat pentru lipsa de respect față de un părinte căruia ar trebui să-i sărute urma paşilor. Nimeni, în locul dumneavoastră, nu-i putea vorbi mai bine. Dar mi-am luat seama. Şi-am chibzuit că, la drept vorbind, nu-i chiar atât de vinovat pe cât s-ar crede.

Argante
Ce-s bazaconiile astea? Nu-i chiar atât de vinovat că s-a dus să se însoare, hodoronc-tronc, cu o necunoscută?

Scapin
Ce să-i faci! Soarta.

Argante
Aha, iată cel mai grozav argument din lume! Nu ne mai rămâne decât să înfăptuim toate crimele, să înşelăm, să ucidem şi să spunem, ca să ne dezvinovățim, că am fost împinşi de soartă.

Scapin
Pentru Dumnezeu, prea despicați şi dumneavoastră firul în patru, ca un filozof. Vreau să spun că fără să vrea a fost târât în treaba asta.

Argante
Şi de ce s-a lăsat târât?

Scapin
Ați vrea să fie tot atât de înțelept ca dumneavoastră? Tinerii sunt tineri şi n-au atâta cumpănire ca să

facă numai ce-i bine. Martor, Léandre al nostru care, în ciuda tuturor poveţelor mele, în ciuda dojenilor mele, a făcut, la rândul lui, mai rău ca fiul dumneavoastră. Aş vrea să ştiu dacă şi dumneavoastră n-aţi fost cândva tânăr şi, la vremea dumneavoastră, n-aţi făcut nebunii ca toată lumea. Am auzit că vă aveaţi odinioară, destul de bine cu femeile, că vă bucuraţi de trecere la cele mai deocheate de pe vremuri şi că nu începeaţi cu vreuna fără să duceţi treaba la capăt.

Argante
Asta-i adevărat, recunosc. Dar m-am mărginit la ştrengării, n-am ajuns până unde-a ajuns el.

Scapin
Ce-ar fi putut face? Vede o tânără fată care-l îndrăgeşte (pentru că de la dumneavoastră a moştenit asta, să fie iubit de toate femeile); o găseşte fermecătoare, îi face vizite, îi şopteşte cuvinte dulci, suspină galeş, se aprinde. Ea nu se poate-mpotrivi stăruinţelor lui. El îşi încearcă norocul. Iată-l prins, pe când se afla cu ea, de părinţi, care cu de-a sila îl obligă s-o ia de nevastă.

Sylvestre
(aparte)
Al naibii şmecher!

Scapin
Aţi fi vrut să se lase ucis? Tot mai bine-i însurat decât mort.

Argante
Mie nu mi s-a spus că lucrurile s-au petrecut aşa.

Scapin
(arătându-l pe Sylvestre)
Întrebaţi-l pe el; nu vă va spune altceva.

Argante
(lui Sylvestre)
A fost însurat cu de-a sila?

Sylvestre
Da, domnule.

Scapin
Vă mint eu pe dumneavoastră?

Argante
Ar fi trebuit să se ducă imediat la un notar şi să protesteze împotriva silniciei.

Scapin
Tocmai asta n-a vrut să facă.

Argante
Mi-ar fi înlesnit să desfac căsătoria.

Scapin
Să desfaceţi căsătoria?

Argante
Da.

Scapin
N-o s-o desfaceţi.

Argante
N-o s-o desfac?

Scapin
Nu.

Argante
Cum aşa? N-am de partea mea drepturile mele de tată, argumentul silniciei impuse fiului meu?

Scapin
Lucru' ăsta nu-l va încuviința.

Argante
Nu-l va încuviința?

Scapin
Nu.

Argante
Fiul meu?

Scapin
Fiul dumneavoastră. Vreți să admită că i-a fost teamă şi că a fost silit prin forță. Nici prin gând nu-i trece să recunoască. Înseamnă să-şi facă sieşi un rău, şi să se arate nedemn de un tată ca dumneavoastră.

Argante
Nu-mi pasă.

Scapin
Trebuie, spre cinstea iui şi-a dumneavoastră, să spună lumii că a luat-o de bunăvoie.

Argante
Şi eu vreau, spre cinstea mea şi-a lui, să spună contrariul!

Scapin
Nu, sunt sigur că n-o va face.

Argante
Îl voi sili.

Scapin
N-o va face, vi-o spun eu.

Argante
O va face, sau îl dezmoştenesc.

Scapin
Dumneavoastră?

Argante
Eu.

Scapin
Bine!

Argante
Cum, bine?

Scapin
N-o să-l dezmoşteniți.

Argante
N-o să-l dezmoştenesc?

Scapin
Nu.

Argante
Nu?

Scapin
Nu.

Argante
Ştii că are haz? N-o să-mi dezmoştenesc fiul?

Scapin
Nu, vi-o spun eu.

Argante
Cine mă poate împiedica?

Scapin
Chiar dumneavoastră.

Argante
Eu?

Scapin
Da, n-o să vă lase inima.

Argante
Are să mă lase.

Scapin
Glumiți.

Argante
Nu glumesc.

Scapin
Dragostea părintească are un cuvânt de spus.

Argante
Nu va avea.

Scapin
Ba da.

Argante
Îți spun că aşa va ii.

Scapin
Glume.

Argante
Nu-i bine să spui: glume...

Scapin
Ce Dumnezeu, vă cunosc! Sunteți o fire bună.

Argante
Nu sunt bun, şi, când vreau, sunt rău. Dar să isprăvim cu vorbăria asta, mă scoate din sărite. *(Lui Sylvestre)* Du-te, nemernicule, du-te de-l caută pe neruşinatu' de fiu-meu, în timp ce eu mă voi întâlni cu domnul Géronte, ca să-i spun durerea mea.

Scapin
Domnule, dacă vă pot fi cumva de folos, n-aveți decât să porunciți.

Argante
Mulțumesc. *(Aparte)* Ah, de ce am ghinionul să-mi fie fiu unic! Şi de ce n-o mai am pe fiica mea, pe care cerul mi-a răpit-o, ca s-o fac moştenitoare!...

Scena 7
Scapin, Sylvestre

Sylvestre
N-am ce zice, eşti cineva şi treaba merge strună. Pe de altă parte, ne trebuie grabnic bani, ca să avem din ce trăi. Şi, din toate părțile, sunt asmuțiți împotriva noastră...

Scapin
Las' pe mine. Am eu un clenci. Îmi sparg însă capul să găsesc un om de încredere, care să joace rolul unui personaj de care am nevoie... Aşteaptă. Stai aşa. Înfundă-ți pălăria până peste ochi, ca un derbedeu... Propteşte-te într-un picior, pune mâna în şold, rostogoleşte ochii, fă câțiva paşi ca un rege de paradă... Cât se poate de bine. Urmează-mă. Cunosc eu taina ca să-ți schimbi mutra şi vocea.

Sylvestre
Te rog din suflet, cel puțin nu mă pune să am de-a face cu justiția.

Scapin
Haide, haide, vom împărți primejdiile ca frații. Şi trei ani de ocnă, mai mult sau mai puțin, nu pot fi o piedică în calea unui suflet nobil.

Actul II

Scena 1
Géronte, Argante

Géronte
Da, desigur, pe o vreme ca asta, chiar azi ne sosesc oaspeții. Iar un matelot care vine din Tarent m-a asigurat că l-a văzut pe omul meu gata să se îmbarce. Dar sosirea fiicei mele nu prea găseşte lucrurile tocmai pregătite pentru cele ce aveam de gând noi. Şi ceea ce mi-ați spus despre fiul dumneavoastră spulberă, în chip ciudat, planurile pe care le-am făcut împreună.

Argante
Nu vă necăjiți de pomană. Vă făgăduiesc să dobor această piedică şi în sensul ăsta voi şi lucra.

Géronte
Pre legea mea, domnule Argante, vrei să-ți spun ceva? Educația copiilor este un lucru căruia trebuie să i te consacri cu toată stăruința.

Argante
Desigur. Dar asta, în legătură cu ce?

Géronte
În legătură cu faptul că desfrânarea tinerilor se trage de cele mai multe ori din proasta creştere pe care le-o dau părinții.

Argante
Se-ntâmplă uneori. Dar ce vreți să spuneți cu asta?

Géronte
Ce vreau să spun cu asta?

Argante
Da.

Géronte
Că dacă l-ați fi mustrat, ca un bun tată, pe fiul dumneavoastră, nu v-ar fi făcut una ca asta.

Argante
Foarte bine. Înseamnă că dumneavoastră l-ați mustrat mai serios pe al dumneavoastră.

Géronte
Desigur. Şi aş fi furios pe el, dacă mi-ar fi făcut o asemenea bucată.

Argante
Şi dacă acest fiu pe care, ca un bun părinte, l-ați mustrat atât de bine, ar fi făcut-o şi mai boacănă ca al meu?

Géronte
Cum?

Argante
Cum?

Géronte
Ce vreți să spuneți?

Argante
Vreau să spun, domnule Géronte, că nu trebuie să ne grăbim să condamnăm purtarea celorlalți, şi că cei care vor să defăimeze ar face mai bine să se uite în jurul lor, să vadă, nu cumva şchioapătă ceva?

Géronte
Nu pricep această cimilitură.

Argante
Vi se va lămuri.

Géronte
Ați auzit spunându-se ceva despre fiul meu?

Argante
Tot ce se poate.

Géronte
Şi ce anume?

Argante
Văzându-mi supărarea, Scapin al dumitale nu mi-a spus povestea decât în linii mari. Ați putea, de la el sau de la un altul, afla şi amănunte. În ce mă priveşte, mă grăbesc să consult un avocat şi să hotărăsc ce căi pot lua. La bună vedere.

Scena 2
Géronte
(singur)
Ce-o mai fi şi asta? "Şi mai boacănă ca al meu"? După mine nu văd cum s-ar putea face mai boacănă. Şi socot că, a te însura fără învoirea tatălui tău, este o faptă care întrece orice închipuire.

Scena 3
Géronte, Léandre

Géronte
Aha, iată-te!

Léandre
(alergând spre Géronte ca să-l îmbrățişeze)
Ah, tată! Ce bucuros sunt că te-ai întors!

Géronte
(refuzând să-l sărute)
Binişor... Înainte de orice, avem ceva de vorbit.

Léandre
Dă-mi voie să te sărut şi să...

Géronte
(respingându-l din nou)
Binişor, îți zic...

Léandre
Cum? Nu-mi îngădui, tată, să-ți arăt bucuria mea, îmbrățişându-te?

Géronte
Am zis. Avem ceva de descurcat împreună.

Léandre
Ce?

Géronte
Stai, să te văd cum arăți.

Léandre
Cum?

Géronte
Uită-te în ochii mei.

Léandre
Şi?...

Géronte
Ce s-a petrecut aici?

Léandre
Ce s-a petrecut?

Géronte
Da. Ce-ai făcut în lipsa mea?

Léandre
Ce-ai fi vrut să fac, tată?

Géronte
Eu nu vreau să fi făcut, dar te-ntreb ce-ai făcut.

Léandre
N-am făcut nimic de care să ai a te plânge.

Géronte
Nimic?

Léandre
Nu.

Géronte
Ai un curaj!...

Léandre
Pentru că sunt sigur de nevinovăția mea.

Géronte
Şi totuşi Scapin mi-a dat oarecare noutăți...

Léandre
Scapin?

Géronte
Aha, numele ăsta te face să roşeşti.

Léandre
Ți-a spus ceva despre mine?

Géronte
Aici nu-i tocmai locul prielnic ca să descurcăm treaba asta, e mai bine s-o lămurim aiurea. Du-te acasă, vin şi eu îndată. Ah, tâlharule, dacă e zis că trebuie să mă faci de râs, nu mai eşti fiul meu şi poți să piei de dinaintea ochilor mei pentru totdeauna.

Scena 4

Léandre
(*Singur*)
Să mă vândă el pe mine! Un trepăduş care pentru o sută de pricini ar trebui să fie primul să ascundă tainele pe care i le încredințez, e cel dintâi care se duce să le dezvăluie tatii! Ah, jur înaintea lui Dumnezeu că trădarea asta nu va rămâne nepedepsită!

Scena 5

Octave, Léandre, Scapin

Octave
Scumpul meu Scapin, cât îți sunt de îndatorat! Ce om minunat eşti! Şi cât de darnic este cerul cu mine că mi te-a trimis în ajutor!

Léandre
Ai sosit! Încântat să te văd, domnule nemernic!

Scapin
Domnule, sluga dumneavoastră. Îmi faceți prea multă cinste.

Léandre
(cu mâna pe spadă)
Faci pe caraghiosu' cu mine... Las' că te învăț eu minte!...

Scapin
(în genunchi)
Domnule!

Octave
(intervenind între cei doi, ca să-l împiedice pe Léandre să lovească pe Scapin)
Léandre!

Léandre
Nu, Octave, nu mă opri, te rog.

Scapin
(lui Léandre)
Stați, domnule!

Octave
(reținându-l pe Leandri)
Te rog...

Léandre
(vrând să-l lovească pe Scapin)

Lasă-mă să-mi vărs focul.

Octave
În numele prieteniei, Léandre, nu da!

Scapin
Domnule, ce v-am făcut?

Léandre
(vrând să-l lovească pe Scapin)
Ce mi-ai făcut, canalie?

Octave
(oprindu-l mai departe pe Léandre)
Binişor...

Léandre
Nu, Octave. Vreau să recunoască el singur, acuma, mârşăvia pe care mi-a făcut-o. Da, nemernicule, am aflat isprava ta, tocmai mi-a fost adusă la cunoştinţă. Nu credeai, se vede treaba, că o să aflu şi taina asta. Dar vreau s-o aud din gura ta, sau bag sabia în tine.

Scapin
Ah, domnule, vă lasă inima?

Léandre
Atunci, vorbeşte!

Scapin
V-am făcut ceva, domnule?

Léandre
Da, câine, ştii tu ce.

Scapin
Credeţi-mă, nu ştiu.

Léandre
(înaintând, ca să-l lovească pe Scapin)
Nu ştii?!

Octave
(oprindu-l pe Léandre)
Léandre!...

Scapin
Bine, domnule, dacă vreţi dumneavoastră, recunosc că am băut cu prietenii mei butoiaşu' ăla de vin de Spania care vi-a fost dăruit acum câteva zile, şi că eu am făcut o spărtură în butoi şi am turnat apă de jur împrejur ca să se creadă că vinul s-a scurs singur.

Léandre
Tu, canalie, tu ai băut vinul de Spania, şi ai fost pricina că am certat-o atâta pe slujnică, crezând că ea o făcuse?

Scapin
Da, domnule. Şi vă rog să mă iertaţi.

Léandre
Încântat de ce-am aflat. Dar nu despre asta e vorba, acum.

Scapin
Nu despre asta, domnule?

Léandre
Nu. E vorba de altă ispravă, care mă doare mult mai mult. Vreau să mi-o spui tu.

Scapin
Domnule, nu-mi amintesc să fi făcut altceva.

Leandri
(vrând să-l lovească pe Scapin)
N-ai de gând să vorbeşti?

Scapin
Hait...

Octave
(oprindu-l pe Léandre)
Binişor...

Scapin
Da, domnule, e-adevărat că acum trei săptămâni când m-ați trimis într-o seară să duc un cesuleț tinerei egiptene pe care o iubiți, m-am întors acasă cu hainele stropite de noroi din creştet până-n picioare, cu fața plină de sânge şi v-am spus că am dat peste nişte hoți care m-au snopit în bătăi şi mi-au furat ceasornicul. Domnule, ceasornicul l-am oprit eu.

Léandre
Tu?

Scapin
Da, domnule, ca să văd cât e ceasul.

Léandre
Aha, aflu lucruri interesante şi am, zău aşa, un servitor foarte credincios. Dar nici despre asta nu e vorba.

Scapin
Nici despre asta?

Léandre
Nu, secătură. Altceva vreau eu să-mi mărturiseşti.

Scapin
(aparte)
Drace!

Léandre
Vorbeşte o dată, n-am timp de pierdut.

Scapin
Domnule, asta-i tot ce am făcut.

Léandre

(vrând să-l lovească)
Asta-i tot?

Octave
(oprindu-l pe Léandre)
Stai!

Scapin
Bine, domnule... Vă amintiți de vârcolacu-ăla, de acum şase luni, care v-a ciomăgit atâta noaptea, că erați gata să vă frângeți gâtu' în pivnița în care-ați căzut, fugind?

Léandre
Ei?

Scapin
Domnule, eu făceam pe vârcolacu'...

Léandre
Tu, canalie, făceai pe vârcolacu'?

Scapin
Da, domnule, numai ca să vă bag în sperieți şi să vă piară pofta să ne puneți pe drumuri noapte de noapte, cum aveați năravul...

Léandre
Voi şti să-mi amintesc la timpul şi la locul cuvenit de tot ce am aflat acum. Dar să revenim la chestiune şi să-mi mărturiseşti ce ai spus tatălui meu.

Scapin
Tatălui dumneavoastră?

Léandre
Da, nemernicule, tatălui meu.

Scapin
Nici nu l-am văzut de când s-a întors.

Léandre
Nu l-ai văzut?

Scapin
Nu, domnule.

Léandre
Sigur?

Scapin
Sigur. Îl voi ruga să vă spună chiar el.

Léandre
Totuşi, chiar din gura lui am aflat-o.

Scapin
Cu voia dumneavoastră, n-a spus adevărul.

Scena 6
Léandre, Octave, Carle, Scapin

Carle
Domnule, vă aduc o veste neplăcută pentru dragostea dumneavoastră.

Léandre
Ce?

Carle
Egiptenii dumneavoastră sunt pe punctul să vi-o răpească pe Zerbinette. Chiar ea, cu lacrimi în ochi, m-a trimis în mare grabă să vă spun că, dacă în două ore nu aveți de gând să dați banii pe care vi i-a cerut pentru ea, o pierdeți pentru totdeauna.

Léandre
În două ore?

Carle
În două ore.

Scena 7
Léandre, Octave, Scapin

Léandre
Ah, bietul meu Scapin, te implor, ajută-mă!

Scapin
(ridicându-se şi trecând mândru prin fața lui Léandre)
"Ah, bietul meu Scapin"! Acum, că aveți nevoie de mine, sunt bietul meu Scapin"!

Léandre
Te iert pentru tot ce mi-ai spus şi, mai mult încă, pentru tot ce mi-ai făcut.

Scapin
Nu, nu-mi iertați nimic. Băgați sabia în mine! Aş fi încântat să mă ucideți!

Léandre
Nu. Te conjur, dă-ți mai bine viața slujind iubirii mele.

Scapin
Nu, nu. Ați face mai bine să mă ucideți.

Léandre
Am nevoie de tine; şi te rog să foloseşti pentru mine haru' ăsta minunat ce vine de hac tuturor necazurilor.

Scapin
Nu, vă zic, omorâți-mă.

Léandre
Lasă, scuteşte-mă, caută mai bine să-mi dai ajutorul pe care ți-l cer.

Octave
Scapin, trebuie să faci ceva pentru el.

Scapin
Cum, după ce m-a ocărât în balul ăsta?

Léandre
Te conjur să uiți izbucnirea mea şi să-mi pui la-ndemână dibăcia ta.

Octave
Mă alătur rugăminților lui.

Scapin
Mai port în suflet jignirea.

Octave
Lasă supărarea.

Léandre
Ai vrea să mă părăseşti, Scapin, în impasul cumplit în care se află iubirea mea?

Scapin
Să-mi aduceți, din senin, o asemenea jignire!

Léandre
Am greşit, recunosc.

Scapin
Să mă faceți neruşinat, mişel, nemernic, ticălos!

Léandre
Mă căiesc din toată inima.

Scapin
Să vreți să băgați sabia în mine!

Léandre
Îți cer din suflet iertare. Şi dacă vrei să mă arunc la picioarele tale, uite, o fac şi pe-asta, Scapin, ca să te implor, din nou, să nu mă părăseşti.

Octave
Pre legea mea, Scapin, nu te mai poți împotrivi.

Scapin
Ridicați-vă. Altă dată să nu mai fiți aşa pornit.

Léandre
Îmi făgăduieşti să faci ceva pentru mine?

Scapin
Să mă gândesc.

Léandre
Dar ştii că vremea nu aşteaptă.

Scapin
Nici o grijă. Cât vă trebuie?

Léandre

Cinci sute de scuzi.

Scapin
Dar dumneavoastră?

Octave
Două sute de pistoli.

Scapin
Vreau să scot banii ăştia de la părinţii dumneavoastră. *(Lui Octave)* Pentru tatăl dumneavoastră, am găsit eu un clenci. *(Lui Léandre)* Pentru al dumneavoastră, cu toate că e un zgârie-brânză ce nu s-a mai văzut, îmi trebuie şi mai puţine tertipuri. Fiindcă ştiţi că, slavă Domnului, nu prea îl dă deşteptăciunea afară din casă. Şi-l socot din spiţa de oameni pe care îi poţi face să creadă tot ce vrei. Nu vă fie cu supărare. Nici gând să semănaţi cu el. Şi-apoi, ştiţi ce zic gurile rele: că nu vă este tată decât de ochii lumii.

Léandre
Bagă de seamă, Scapin!

Scapin
Bine... Bine... Nu v-o puneţi la inimă, ce dracu! Dar îl zăresc venind pe tatăl lui Octave. Dacă a sosit, să începem cu el. Plecaţi amândoi. *(Lui Octave)* Şi dumneavoastră, înştiinţaţi-l pe Sylvestre să vină repede să-şi joace rolul.

Scena 8
Argante, Scapin

Scapin
(aparte)
Pune ceva la cale.

Argante
(crezându-se singur)
Să te porţi atât de urât, şi fără respect... Să te vâri într-o încurcătură ca asta. Ah, ah, tineret obraznici

Scapin
Domnule, sluga dumneavoastră.

Argante
Bună ziua, Scapin.

Scapin
Vă gândeaţi la isprava fiului dumneavoastră?

Argante
Îţi mărturisesc că sunt cumplit de îndurerat.

Scapin
Domnule, viaţa e plină de necazuri. E bine să fii totdeauna pregătit. Am auzit, e mult de-atunci, o vorbă din bătrâni, de care mi-amintesc ori de câte ori e nevoie.

Argante
Ce vorbă?

Scapin
Dacă un părinte pleacă de acasă, trebuie să se gândească la toate necazurile pe care le-ar întâmpina la

înapoiere. Să-şi închipuie casa arsă, banii furaţi, nevasta moartă, fiul schilodit, fiica ademenită. Şi pentru câte nu i s-au întâmplat, să mulţumească norocului. În ce mă priveşte, totdeauna am urmat învăţătura asta în mica mea filozofie. Şi ori de câte ori m-am întors acasă, am fost pregătit să ţin piept furiei stăpânilor, dojenilor, jignirilor, loviturilor de picior în spate, ciomegelor, bicelor. Şi pentru ce nu mi s-a întâmplat am mulţumit ursitei mele binevoitoare.

Argante
Aşa-i. Dar căsătoria asta neruşinată, care stă stavilă în calea aceleia pe care o plănuiseră, este o treabă pe care n-o pot îngădui, şi tocmai am consultat nişte avocaţi, ca s-o desfacem.

Scapin
Zău aşa, domnule, dacă vreţi să mă ascultaţi, încercaţi pe altă cale să puneţi capăt neînţelegerii. Ştiţi ce înseamnă procesele în ţara asta, şi-o să vă înfundaţi pe un drum plin de mărăcini.

Argante
Ai dreptate, ştiu; dar ce altă cale?

Scapin
Cred că am găsit. Mila pe care am simţit-o adineauri pentru durerea dumneavoastră mi-a dat ghes să mă gândesc la un mijloc ca să vă scot din încurcătură. Fiindcă nu mă rabdă inima să văd nişte părinţi cinstiţi amărâţi de copiii lor. Şi de totdeauna am avut eu pentru dumneavoastră o simpatie deosebită.

Argante
Îţi sunt îndatorat.

Scapin
M-am dus, aşadar, să-l caut pe fratele fetei ăsteia pe care a luat-o de nevastă. E unul din acei voinici de meserie, din acei indivizi gata să se ia la harţă, care nu vorbesc decât de snopit în bătaie şi cărora le e tot atât de uşor să omoare un om pe cât le e să bea un pahar cu vin. Am adus vorba despre căsătoria asta, i-am arătat cât de simplu ar fi s-o desfacem pe temeiul silniciei, i-am amintit de prerogativele dumneavoastră de tată şi de sprijinul pe care vi l-ar da la judecată, şi drepturile dumneavoastră, şi averea, şi prietenii. În sfârşit, aşa mi ţi l-am învârtit pe toate părţile, că s-a arătat gata să asculte propunerile mele ca să pună capăt isprăvii pentru o sumă oarecare. Încuviinţează desfacerea căsătoriei, dacă-i daţi bani.

Argante
Şi cât a cerut?

Scapin
O, la început, pretenţii care depăşesc orice limită.

Argante
Ce?

Scapin
Nu vă puteţi închipui!

Argante
Spune!

Scapin
Vorbea de nu mai puţin de cinci sau şase sute de pistoli[1].

Argante
Cinci sau şase sute de boleşniţe să-l lovească! Îşi bate joc de oameni?

[1] Monedă de aur, valorând cam zece franci în Franţa din acea vreme.

Scapin

Asta i-am spus şi eu. Am respins cu tărie asemenea propuneri, şi l-am făcut să priceapă că nu vă poate păcăli el pe dumneavoastră, cerându-vă cinci sau şase sute de pistoli. În fine, după multă tocmeală, iată la ce rezultat am ajuns. "E vremea, mi-a spus el, să mă duc la armată. Sunt silit să-mi fac rost de cele trebuincioase la oaste şi nevoia de bani mă obligă să primesc, vrând-nevrând, ceea ce mi se propune. Îmi trebuie un cal, şi nu pot găsi o mârţoagă care să arate cât de cât a cal cu mai puţin de şaizeci de pistoli."

Argante

Ei bine, dacă-i vorba de şaizeci de pistoli, îi dau.

Scapin

"Îmi trebuie armura şi pistoalele. Şi astea mai fac încă douăzeci de pistoli."

Argante

Douăzeci de pistoli cu şaizeci, ar fi optzeci.

Scapin

Tocmai.

Argante

E mult, dar fie. Îi dau.

Scapin

"Mai îmi trebuie şi un cal, să-l călărească valetul meu, care costă şi el treizeci de pistoli."

Argante

Aşa? Atunci să se ducă la plimbare! Nu-i dau nimic.

Scapin

Domnule...

Argante

Nimic. Ce obraznic...

Scapin

Vreţi ca valetul lui să meargă pe jos?

Argante

Să meargă cum îi place, şi stăpân-su la fel.

Scapin

Ce Dumnezeu, domnule, nu vă încăpăţânaţi pentru atâta lucru. Vă rog, nu mergeţi să vă judecaţi, daţi oricât numai să scăpaţi din ghearele justiţiei.

Argante

Bine, fie. M-am hotărât să dau şi aceşti treizeci de pistoli.

Scapin

"Mai îmi trebuie, a zis ei, un catâr ca să care..."

Argante

Să se ducă dracului cu catâru' lui! Asta-i prea de tot. Mergem la judecată.

Scapin

Vă rog, domnule...

Argante
Nu, nu dau nimic.

Scapin
Domnule, un catâr mititel...

Argante
Nu-i dau nici măcar un măgar!

Scapin
Aveți în vedere...

Argante
Nu, mai bine mă judec.

Scapin
Stați, ce tot vorbiți! În ce vreți să vă băgați... Aruncați o privire la tertipurile justiției; vedeți câte apeluri şi câte grade de jurisdicție, câte proceduri împovărătoare, câte jivine încântătoare prin ghearele cărora trebuie să treceți: sergenți, procurori, avocați, grefieri, substituți, raportori, judecători şi ajutorii lor. Din toți ăştia, nu-i unul care, pentru cel mai mic fleac, să nu fie gata să dea o palmă celui mai sfânt principiu de drept din lume. Un sergent va ticlui un fals ordin de urmărire, pe baza căruia veți fi condamnat fără să aveți habar; procurorul se va înțelege cu pârâtul şi vă va vinde pe bani gheață. Avocatul dumneavoastră, momit prin aceleaşi mijloace, va lipsi când se va pleda cauza dumneavoastră, sau va bate câmpii, ocolind faptul. Grefierul va elibera, în contumacie, sentințe şi decizii împotriva dumneavoastră. Ajutorul raportorului va sustrage acte şi până şi raportorul nu va spune ce ştie. Şi chiar dacă, cu cea mai mare dibăcie, v-ați ferit de toate astea, nu mică vă va fi mirarea văzând că judecătorii au fost asmuțiți împotriva dumneavoastră, fie de fețe preacucernice, fie de femei cu care se vor iubi. Ascultați-mă pe mine, domnule, dacă vă stă la-ndemână, salvați-vă din iadu' ăsta. Înseamnă să porți un greu blestem, încă din lumea asta, să ai să te judeci, şi numai gândul unui proces m-ar face să fug până-n India.

Argante
Şi la cât socoteşte catârul?

Scapin
Domnule, pentru catâr, pentru calul lui şi-al servitorului, pentru armură şi pistoale şi ca să plătească o mică sumă pe care o datorează gazdei lui cere, în total, două sute de pistoli.

Argante
Două sute de pistoli!

Scapin
Da.

Argante
(umblând furios)
Atunci ne judecăm.

Scapin
Gândiți-vă mai bine.

Argante
Mă judec.

Scapin
Nu vă aruncați în...

Argante
Vreau să mă judec.

Scapin
Dar, ca să vă judecați, o să vă trebuiască ceva bani; o să vă trebuiască pentru cercetări, pentru procură, pentru citații, pentru consiliile juridice, pentru producerea de acte, pentru cercetările procurorului, pentru consultațiile şi pledoariile avocaților, pentru dreptul de a-ți retrage plângerea şi pentru copiile de la dosare; o să vă trebuiască pentru referatele judecătorilor, şi ca să mituiți concluziile; pentru întocmirea procesului verbal de şedință, pentru copiile de pe sentință, parafe, înregistrări şi notificarea portăreilor, fără să mai vorbim de darurile pe care va trebui să le faceți. Dați-i omului ăstuia banii, şi ați scăpat de tot buclucul.

Argante
Cum, două sute de pistoli?

Scapin
Da. Şi mai rămâneți şi cu un câştig. Am făcut o mică socoteală în minte de toate cheltuielile de judecată, şi am găsit că, dând, individului două sute de pistoli, vă mai rămân pe puțin o sută cincizeci, başca grijile, demersurile şi necazurile pe care vi le scutiți. Dac-ar fi numai să nu trebuie să rabd prostiile pe care le spun, în auzul tuturor, nişte caraghioşi de avocați şi încă aş da bucuros trei sute de pistoli, decât să mă judec.

Argante
Nu-mi pasă. Desfid pe avocații care ar avea de spus ceva despre mine.

Scapin
Faceți cum credeți, dar în locul dumneavoastră aş fugi de proces.

Argante
Nu dau două sute de pistoli în ruptul capului.

Scapin
Iată omul despre care vă vorbeam.

Scena 9
Argante, Scapin, Sylvestre, deghizat în spadasin

Sylvestre
Scapin, ia arată-mi-l şi mie pe Argante ăsta, tatăl lui Octave.

Scapin
Pentru ce, domnule?

Sylvestre
Am aflat că vrea să mă dea în judecată şi să desfacă pe calea justiției căsătoria surorii mele.

Scapin
Nu ştiu dacă s-a gândit la asta, dar nu vrea să dea cei două sute de pistoli pe care-i ceri; zice că e prea mult.

Sylvestre
Moarte! Sânge! Răzbunare! Dacă-l găsesc îl fac zob, chiar dac-aş fi jupuit de viu!
(Ca să nu fie zărit, Argante se ascunde, tremurând, în spatele lui Scapin)

Scapin
Domnule, acest tată al lui Octave e curajos. S-ar putea să nu se sperie de dumneata.

Sylvestre
El? El? Sânge! Moarte! Dac-ar fi aici, i-aş înfige sabia în burtă! *(Zărindu-l pe Argante)* Ăsta cine-i?

Scapin
Nu e el, domnule, nu e el.

Sylvestre
Nu e cumva unul din prietenii lui?

Scapin
Nu, domnule, dimpotrivă. E duşmanul lui de moarte.

Sylvestre
Duşmanul lui de moarte?

Scapin
Da.

Sylvestre
Pre legea mea, asta-mi place. *(Lui Argante)* Sunteți, domnule, duşmanul acestei secături de Argante? Aud?

Scapin
Da, da. Răspund eu de asta.

Sylvestre
(scuturând puternic mâna lui Argante)
Dă mâna-ncaace! Strânge-o! Pe cuvântul meu, pe cinstea mea, pe sabia pe care o port, pe toate jurămintele ce le-aş putea face, că-nainte de sfârşitul zilei vă voi descotorosi de acest nemernic patentat, de această secătură de Argante. Bizuiți-vă pe mine!

Scapin
Domnule, în țara asta silniciile nu sunt deloc îngăduite.

Sylvestre
Puțin îmi pasă. N-am nimic de pierdut.

Scapin
Cu siguranță, va şti să se apere. Şi-are rude, prieteni şi servitori ce-i vor face un zid împotriva furiei dumitale.

Sylvestre
Asta şi vreau, pre legea mea! Asta şi vreau! *(Luând sabia în mână)* Răzbunare! Moarte! De ce nu-l găsesc eu acuma, cu toți apărătorii lui la un loc! De ce nu-mi iese înainte în mijlocul a treizeci de oameni! De ce nu-l văd năpustindu-se asupra mea, cu armele în mână! *(Ia poziție de luptă)* Cum aşa, nemernicilor, cutezați să mă atacați? Haide, potaie, dă! *(Atacând din toate părțile, ca şi cum ar* acea *de luptat cu mai mulți oameni)* Las' că te satur eu! Înainte! Dă-i! A, nemernicilor, canalii... Asta vreți? O să vă arăt eu vouă, să vă piară pofta... Dă-i, şi dă-i şi acolo! Şi pe aici, şi pe dincolo. Ticăloşilor! *(Întorcându-se spre Argante şi Scapin)* Pe-aici! Haide! Ce, dați înapoi? Țin-te bine, canalie, țin-te bine!

Scapin
Stai, domnule, că încă n-am ajuns aici.

Sylvestre
Asta să vă fie învățătură de minte să mai îndrăzniți să vă bateți joc de mine.

Scena 10
Argante, Scapin

Scapin
Aţi văzut câţi morţi pentru două sute de pistoli? Nu-mi mai rămâne decât să vă doresc noroc.

Argante
(tremurând tot)
Scapin!

Scapin
Mă rog?

Argante
Sunt hotărât să dau cei două sute de pistoli.

Scapin
Pentru că ţin la dumneavoastră, sunt încântat.

Argante
Hai să-l căutăm. Am banii la mine.

Scapin
Daţi-mi-i mie. Pentru demnitatea dumneavoastră, nu trebuie să mai fiţi văzut pe-aici, după ce v-aţi dat drept un altul. Şi mai cu seamă mă tem că, arătându-vă cine sunteţi, să nu-i treacă prin gând să vă ceară mai mult.

Argante
Adevărat. Dar mi-ar fi plăcut să văd cui dau banii.

Scapin
N-aveţi încredere în mine?

Argante
Ba da, dar...

Scapin
Mii de draci, domnule, sunt eu un şmecher sau un om cinstit? Una din două. Am eu de gând să vă înşel şi, alte interese decât ale dumneavoastră şi ale stăpânului meu cu care vreţi să vă-nrudiţi? Dacă sunt bănuit, nu mă mai amestec şi n-aveţi decât să căutaţi, chiar acum, pe altul care să vă scoată din încurcătură.

Argante
Hai, ia-i.

Scapin
Nu, domnule, nu-mi încredinţaţi banii dumneavoastră. Aş fi bucuros să căutaţi pe altcineva.

Argante
Dumnezeule! Ia-i o dată!

Scapin
Nu, vă spun. Să nu aveţi încredere în mine. Mai ştii, poate vreau să pun mâna pe gologanii dumneavoastră.

Argante
Ia-i, îţi spun, şi nu mă mai face să te rog degeaba. Dar gândeşte-te să iei toate măsurile.

Scapin
Lăsați pe mine. N-are el de-a face cu un prost.

Argante
Te aştept acasă.

Scapin
Voi veni, fiți sigur. *(Singur)* Gata cu unul! Nu-mi mai rămâne decât să-l caut pe celălalt. A, pre legea mea, iată-l. Să zici că cerul îi face să cadă, unul după altul, în capcana mea.

Scena 11
Géronte, Scapin

Scapin
(făcându-se că nu-l vede pe Géronte)
A, cerule! A, nenorocire neprevăzută! A, tată nefericit. Bietul meu Géronte, ce-ai să te faci?

Géronte
(aparte)
Ce spune despre mine, cu mutra asta îndurerată?

Scapin
Nu-i nimeni pe-aici să-mi spună unde este domnul Géronte?

Géronte
Ce s-a întâmplat, Scapin?

Scapin
(aleargă pe scenă prefăcându-se că nici nu-l aude, nici nu-l vede pe Géronte)
Unde l-aş putea găsi, să-i spun nenorocirea?

Géronte
(alergând după Scapin)
Ce s-a întâmplat?

Scapin
Degeaba alerg eu în toate părțile, că tot nu-l găsesc.

Géronte
Sunt aici.

Scapin
Trebuie că s-a ascuns pe-undeva unde nici prin gând nu-ți trece.

Géronte
(oprindu-l pe Scapin)
Hei! Eşti orb, că nu mă vezi?

Scapin
Ah, domnule, n-a fost chip să vă găsesc!

Géronte
De o oră stau în fața ta. Ce s-a întâmplat?

Scapin
Domnule...

Géronte
Ce?

Scapin
Domnule, fiul dumneavoastră...

Géronte
Ei, ce-i cu fiul meu?

Scapin
S-a abătut asupra lui o groaznică nenorocire.

Géronte
Ce nenorocire?

Scapin
Mai adineauri l-am găsit adânc tulburat în legătură cu ceea ce i-ați spus dumneavoastră, vârându-mă fără nici o noimă şi pe mine în toată treaba asta. Căutând să-l abat de la această tristețe, ne-am dus să ne plimbăm în port. Acolo, printre multe alte lucruri, ochii ni s-au oprit asupra unei galere turceşti, destul de arătoase. Un tânăr turc cu o înfățişare plăcută ne-a poftit înăuntru cu brațele deschise. Am intrat, ne-a făcut mii de plecăciuni, ne-a dat o gustare unde am mâncat cele mai bune fructe din câte există, şi am băut un vin, pe care l-am găsit cel mai gustos din lume.

Géronte
Ei, şi ce găseşti trist în asta?

Scapin
Aveți nițică răbdare, ajungem şi-aici. În timp ca mâncam, turcul a scos galera în larg şi, văzând că ne-am depărtat de țărm, m-a aruncat într-o luntre şi m-a trimis să vă spun că dacă nu-i dați grabnic, prin mine, cinci sute de scuzi[1] îl duce pe fiul dumneavoastră la Alger.

Géronte
Ei, la naiba, cinci sute de scuzi!

Scapin
Da, domnule. Şi pe deasupra nu mă păsuieşte decât două ore.

Géronte
Ah, bestia de turc! Să-mi dea o lovitură ca asta!

Scapin
Trebuie să hotărâți fără zăbavă cum să salvăm din lanțuri un fiu pe care-l iubiți atâta.

Géronte
Ce naiba căuta pe galera aia?

Scapin
Nu se gândea la ce-o să se întâmple.

Géronte
Du-te, Scapin, du-te repede şi spune-i turcului că-l dau în judecată.

[1] Monedă a epocii, valorând trei franci.

Scapin
Judecată în largul mării! Vă bateți joc de oameni?

Géronte
Ce naiba căuta pe galera aia?

Scapin
Ceasu' rău îi împinge uneori pe oameni.

Géronte
Scapin, ai acum prilejul să te arăți un servitor credincios.

Scapin
Cum, domnule?

Géronte
Să te duci să-i spui turcului ăla să mi-l trimită pe fiu-meu înapoi, şi să stai tu acolo, în locul lui, până ce strâng eu suma pe care mi-o cere.

Scapin
Stați, domnule. V-ați gândit bine la ce spuneți? Şi credeți că turcul ăsta e atât de neghiob să primească un pârlit ca mine în locul fiului dumneavoastră?

Géronte
Ce naiba căuta pe galera aia?

Scapin
Nu bănuia nenorocirea ce-l aşteaptă. Gândiți-vă, domnule, nu ne-a păsuit decât două ore.

Géronte
Şi zici că cere...

Scapin
Cinci sute de scuzi.

Géronte
Cinci sute de scuzi? N-are conştiință?

Scapin
Zău aşa, vreți conştiință la un turc!

Géronte
Barem ştie ce înseamnă cinci sute de scuzi?

Scapin
Da, domnule; ştie că sunt o mie cinci sute de livre.

Géronte
Şi crede, canalia, că o mie cinci sute de livre se găsesc pe toate drumurile?

Scapin
Sunt oameni cu care nu te poți înțelege.

Géronte
Dar ce naiba căuta pe galera aia?

Scapin
Aşa-i... Dar cum să bănuiască ce-o să se întâmple? Vă rog, domnule, grăbiți-vă!

Géronte
Haide, ia cheia dulapului meu!

Scapin
Bine.

Géronte
Îl deschizi.

Scapin
S-a făcut.

Géronte
Vei găsi, la stânga, o cheie mare, care e de la pod.

Scapin
Da.

Géronte
Te duci şi iei toate vechiturile care sunt în coşu' ăl mare şi le vinzi la haine vechi, ca să-l răscumperi pe fiu-meu.

Scapin
(dându-i cheia înapoi)
Ce-i cu dumneavoastră, domnule, visați cu ochii deschişi? Nu scot o sută de franci din tot ce mi-ați spus. Pe deasupra, ştiți că n-avem vreme de pierdut.

Géronte
Dar ce naiba căuta pe galera aia?

Scapin
Vorbim să n-adormim! Lăsați-o în plata Domnului de galeră şi gândiți-vă că vremea nu aşteaptă şi că s-ar putea să vă pierdeți fiul. Vai, bietul meu stăpân, cine ştie dacă te mai văd vreodată, şi acum, când eu stau şi tot vorbesc, dumneata eşti dus ca sclav în Alger. Dar, cerul mi-e martor că am făcut tot ce am putut pentru dumneata, şi că dacă nu eşti răscumpărat, de vină e numai lipsa de înțelegere a tatălui dumitale.

Géronte
Stai, Scapin, mă duc să caut banii.

Scapin
Grăbiți-vă, domnule. Tare mă tem că a trecut vremea.

Géronte
Cât ai spus? Patru sute de scuzi?

Scapin
Nu. Cinci.

Géronte
Cinci sute de scuzi!

Scapin
Da.

Géronte
Ce naiba căuta pe galera aia?

Scapin
Aveți perfectă dreptate. Dar grăbiți-vă.

Géronte
Nu putea să se plimbe şi-n altă parte?

Scapin
Adevărat. Dar grăbiți-vă.

Géronte
Ah, blestemată galeră!

Scapin
(aparte)
Nu prea mistuie galera asta.

Géronte
Ține banii. Nu-mi aminteam că tocmai primisem suma asta în aur; dar zău nu credeam că îmi va fi luată aşa de curând. *(Scoțând punga din buzunar şi întinzându-i-o lui Scapin)* Haide, du-te de-l răscumpără pe fiul meu.

Scapin
(întinzând mâna)
Da, domnule.

Géronte
(reținând punga, pe care se face că vrea să i-o dea lui Scapin)
Dar spune-i turcului ăluia că e un ticălos.

Scapin
(întinzând iar mâna)
Da.

Géronte
(făcând din nou acelaşi gest)
Un nemernic.

Scapin
(întinzând într-una mâna)
Da.

Géronte
(acelaşi)
Un om fără credință, un hoț.

Scapin
Lăsați pe mine.

Géronte
(acelaşi)
Să scoată el de la mine, în pofida oricărui drept, cinci sute de scuzi!

Scapin
Da.

Géronte
(acelaşi)
Că nu i-i dau nici pentru totdeauna, nici de tot.

Scapin
Foarte bine.

Géronte
(acelaşi)
Iar dacă-mi cade o dată în mână, ştiu eu să mă răzbun.

Scapin
Da.

Géronte
(vârând din nou punga în buzunar şi plecând)
Du-te, du-te repede şi adu-mi fiul.

Scapin
(alergând după Géronte)
Hei, domnule!

Géronte
Ce-i?

Scapin
Unde sunt banii?

Géronte
Nu ți i-am dat?

Scapin
Nu prea. I-ați pus din nou în buzunar.

Géronte
Durerea îmi întunecă mințile.

Scapin
Asta văd şi eu.

Géronte
Ce naiba căuta pe galera aia? Ah, galeră blestemată! Turc ticălos, luate-ar dracu!

Scapin
(singur)
Nu prea poate să înghită că i-am luat cinci sute de scuzi. Dar cu mine n-a terminat încă, vreau să-mi plă-tească, în altă monedă, minciuna pe care i-a spus-o lui fi-su.

Scena 12
Octave, Léandre, Scapin

Octave

Ce se aude? Ai reuşit să faci ceva pentru mine?

Léandre
Ai făcut ceva să-mi salvezi iubirea din impas?

Scapin
(lui Octave)
Iată cei două sute de pistoli pe care i-am luat de la tatăl dumneavoastră!

Octave
Ah! cât mă bucur!

Scapin
(lui Léandre)
Pentru dumneavoastră n-am putut face nimic.

Léandre
(vrând să plece)
Atunci nu-mi mai rămâne decât să mor. Nu mai am de ce trăi, dacă Zerbinette mi-a fost răpită.

Scapin
Staţi, binişor! De ce vă pripiţi aşa?

Léandre
(întorcându-se)
Ce-ai vrea să fac?

Scapin
Am şi banii dumneavoastră.

Léandre
Ah, mă faci din nou să trăiesc!

Scapin
Dar numai dacă-mi îngăduiţi şi mie o mică răzbunare împotriva tatălui dumneavoastră pentru necazul ce mi-a făcut.

Léandre
Tot ce vrei.

Scapin
Mi-o făgăduiţi, faţă de martori?

Léandre
Da.

Scapin
Poftim, iată cei cinci sute de scuzi.

Léandre
Atunci, să mergem, s-o răscumpărăm pe aceea care mi-e dragă.

Actul III

Scena 1
Zerbinette, Hyacinthe, Scapin, Sylvestre

Sylvestre
Şi-aşa, iubiţii voştri au hotărât între ei ca să fiţi împreună; îndeplinim ordinul ce ni l-au dat.

Hyacinthe
(Zerbinettei)
Un ordin ca ăsta e cât se poate de plăcut. Accept cu bucurie o astfel de tovarăşă, şi nu eu sunt aceea care să împiedic ca prietenia dintre fiinţele iubite să nu se lege şi între noi.

Zerbinette
Primesc propunerea şi nu dau înapoi când mi se iese în cale cu prietenie.

Scapin
Dar când vi se iese cu dragoste?

Zerbinette
Cu dragostea e altceva. Primejdia e ceva mai mare şi nu sunt chiar atât de îndrăzneaţă.

Scapin
Cred că acum sunteţi, dar, împotriva stăpânului meu. Şi ceea ce a făcut pentru dumneavoastră ar trebui să vă dea ghes să răspundeţi cum trebuie iubirii sale.

Zerbinette
Nu mă bizui decât pe lapte; şi ceea ce a făcut nu e destul ca să-mi dea siguranţă deplină. Sunt veselă din fire, şi râd oricând. Dar, chiar râzând, sunt serioasă în ce priveşte unele lucruri. Stăpânul tău se înşeală crezând că ajunge să mă fi cumpărat ca să mă vadă întreagă a lui. Trebuie să-l mai coste şi altceva decât bani. Şi, ca să răspund iubirii sale aşa cum vrea, îmi trebuie o dovadă a credinţei sale, care să fie dichisită cu anumite ceremonii foarte necesare.

Scapin
Nici el nu înţelege altminteri. Năzuieşte la dumneavoastră cu gânduri bune şi cinstite. Şi nu sunt eu omu' care să mă amestec în treaba asta, dacă ar gândi altfel.

Zerbinette
Vreau să cred că aşa e, de vreme ce mi-o spui. Dar prevăd piedici din partea tatălui lui.

Scapin
Le venim noi de hac.

Hyacinthe
(Zerbinettei)
Soarta noastră asemănătoare trebuie să întărească şi mai mult prietenia noastră. Suntem amândouă deopotrivă de primejduite, amândouă pradă aceleiaşi nenorociri.

Zerbinette
Dumneata ştii cel puţin cine te-a adus pe lume iar sprijinul părinţilor, pe care-i poţi prezenta, e în măsură să descurce totul, îţi poate asigura fericirea şi duce la încuviinţarea căsătoriei gata încheiate. În ce mă priveşte, nu mi-e de nici un ajutor ceea ce sunt, şi mă aflu într-o situaţie care nu va îmblânzi voinţa unui tată ahtiat după bogăţie.

Hyacinthe
În schimb ai norocul că cel pe care-l iubeşti nu este ademenit cu o altă căsătorie.

Zerbinette

Nu de schimbarea din sufletul iubitului trebuie să ne temem cel mai mult. Putem crede că avem destule calități ca să ne păstrăm ce-am cucerit. Dar, ceea ce cred că este cel mai primejdios în treburi de-astea este autoritatea tatălui, pe lângă care orice calitate este zadarnică.

Hyacinthe

Vai, de ce să se pună opreliști simțirilor curate? Cât e de bine să iubeşti, când mi întâlneşti piedici în calea acestor plăcute lanțuri cu care două inimi se leagă împreună!

Scapin

Glumiți. Liniştea, în iubire, este o linişte neplăcută. O fericire netedă devine plicticoasă. Ne trebuie suişuri şi coborâşuri în viață, şi greutățile care se ivesc ațâță simțurile, sporesc plăcerile.

Zerbinette

Haide, Scapin, spune-ne povestea aia, despre care am auzit că este atât de nostimă, a şmecheriei care ți s-a năzărit ca să storci bani de la bătrânul avar. Ştii că nu-şi iroseşte degeaba vremea cel ce-mi povesteşte ceva, şi că-l răsplătesc destul de bine cu veselia mea.

Scapin

Sylvestre v-o va spune tot atât de bine ca şi mine. Am în cap o mică răzbunare, a cărei plăcere o voi gusta curând.

Sylvestre

De ce, nesilit de nimeni, să cauți necazu' cu lumânarea?

Scapin

Îmi place să m-avânt în poveşti îndrăznețe.

Sylvestre

Ți-am mai spus o dată, şi dac-ai vrea să mă asculți pe mine mai bine ai lăsa baltă planul tău.

Scapin

Da; dar mă ascult pe mine.

Sylvestre

Ce naiba ai de gând să mai scorneşti?

Scapin

Şi de ce naiba îți faci tu griji zadarnic?

Sylvestre

Deoarece văd, că, bun, zdravăn, sănătos, eşti pe cale să aduni pe spinarea ta un mănunchi de ciomege!

Scapin

Ei şi? O păteşte spinarea mea, nu a ta.

Sylvestre

Adevărat, eşti stăpân pe spinarea ta, şi poți face ce-ți place cu ea.

Scapin

Primejdii ca astea nu m-au oprit niciodată şi urăsc firile becisnice care gândindu-se prea mult la urmări nu îndrăznesc să înceapă nimic.

Zerbinette
(lui Scapin)

Vom avea nevoie de ajutorul tău.

Scapin
Dumneavoastră duceți-vă. Vin şi eu îndată. Nu mă face nimeni să mă trădez degeaba, şi să dezvălui taine care e mai bine să nu fie aflate.

Scena 2
Géronte, Scapin

Géronte
Ei, Scapin, ce se-aude cu fiul meu?

Scapin
Fiul dumneavoastră, domnule, se află în siguranță. Pe dumneavoastră însă vă paşte acum cea mai mare primejdie din lume, şi aş fi mai liniştit să vă ştiu acasă.

Géronte
Ce vrei să spui?

Scapin
La ora când vă vorbesc, sunteți căutat de pretutindeni ca să fiți ucis.

Géronte
Eu?

Scapin
Da.

Géronte
Şi de cine?

Scapin
De fratele fetei pe care Octave a luat-o de soție. Zice că planul dumneavoastră de a o pune pe fiica dumneavoastră în locul pe care-l deține sora lui împinge cel mai mult la desfacerea acestei căsătorii. Şi, cu gându' la asta, a hotărât, sus şi tare, să-şi descarce deznădejdea asupra dumneavoastră şi să vă ia viața ca să-şi răzbune onoarea. Toți prietenii lui, spadasini ca şi el, vă caută pretutindeni şi vor să ştie unde vă aflați. Am văzut chiar, pe ici, pe colo, soldați din compania lui care iscodesc pe cei întâlniți şi ocupă cu plutoane toate drumurile ce duc la locuința dumneavoastră, astfel încât nu vă mai puteți întoarce acasă, nu mai puteți face un pas, nici la dreapta, nici la stânga, fără să cădeți în mâinile lor.

Géronte
Cum să scap, bietul meu Scapin?

Scapin
Nu ştiu, domnule, dar lucrurile-s tare neplăcute. Tremur, pentru dumneavoastră, din creştet până-n tălpi şi... Dar stați.
(Scapin se face că se duce în fundul scenei ca să vadă dacă nu e nimeni)

Géronte
(tremurând)
Ei?

Scapin
(întorcându-se)
Nu, nu, nu. Nu-i nimic.

Géronte
N-ai putea găsi vreun mijloc ca să mă scoți din încurcătură?

Scapin
Am eu ceva în cap. Dar sunt în primejdie să fiu cotonogit.

Géronte
Haide, Scapin, arată-te un servitor credincios. Nu mă părăsi, te rog.

Scapin
Fie. Am pentru dumneavoastră o dragoste care nu-mi îngăduie să vă las fără ajutor.

Géronte
Crede-mă, vei fi răsplătit. Şi-ți făgăduiesc costumul ăsta, după ce are să se mai învechească puțin.

Scapin
Stați o clipă. Uite, tocmai mi-a venit o idee ca să vă scap. Trebuie să vă băgați în sacul ăsta şi să...

Géronte
(crezând că vede pe cineva)
Ah!

Scapin
Nu, nu, nu. Nu-i nimeni. Trebuie, zic, să intrați în sac şi să luați aminte să nu vă mişcați. Vă voi ridica în spinare ca pe-un balot, şi vă voi căra aşa, până acasă, pe sub nasul duşmanilor. O dată ajunşi, ne vom putea baricada, şi vom trimite după ajutoare împotriva silniciei.

Géronte
Ideea e bună.

Scapin
Cea mai bună din lume. O să vedeți. *(Aparte)* Las' că-mi plăteşti tu minciuna.

Géronte
Ce-ai zis?

Scapin
Am zis că tragem noi clapa duşmanilor. Băgați-vă bine, până în fund. Şi mai ales luați aminte să nu scoateți capul afară, să nu vă mişcați, orice s-ar întâmpla.

Géronte
Nici o grijă. Ştiu ce am de făcut.

Scapin
Ascundeți-vă. Iată un spadasin careva caută. *(Schimbându-şi vocea)* Cum? N-am eu norocul să ucidem pe Géronte-asta? Şi nu e nimeni ca să spui la mine unde e? *(Lui Géronte, cu vocea lui obişnuită)* Nu vă mişcați! – Ei, drăcia! Găsesc eu la el, chiar dacă este în fundu' lu' pământu'! *(Lui Géronte, cu vocea lui obişnuită)* – Nu scoateți capul afară. – Ehe, domnu' cu sacu'. – Domnule? – Dai la tine un ban aur şi tu spui unde poate fi Géronte. – Îl căutați pe domnul Géronte? – Da, caut la el.– Şi pentru ce, domnule? – Pentru ce? – Da. – Vroi, drăcia, fac pe el moară în bătăi cu ciomagu'. – Stați, domnule, bătaia cu ciomagul nu se dă unor persoane ca el, nu-i el din ăia cu care să se poarte lumea aşa. – Ce? Prost asta de Géronte, ticălos asta, golan asta? – Nobilul Géronte, domnule, nu este nici prost, nici ticălos, nici golan, şi, nu vă fie cu supărare, ar trebui să vorbiți altfel. – Ce? Îndrăzneşti vorbeşti la mine de sus? – Apăr, aşa cum se cuvine un om de onoare, când este jignit. – Tu prieten este cu Géronte-asta? – Da, domnule, sunt. – A, drace, este prieten la el? Foarte bine! *(Dând câteva ciomege în sac)* – Ține, asta dau la tine pentru el! *(Strigând ca şi când ar primi loviturile de ciomag)* Ah, ah, ah,

ah, ah, domnule! Ah, ah, domnule! Mai încet, ah, binişor! Ah, ah, ah, ah! – Haida, du la el asta din partea a mea. Adiusias! – Ah, gascon afurisit! Ah!

Géronte
(scoţând capul afară din sac)
Ah, Scapin, nu mai pot.

Scapin
Ah, domnule, m-a făcut zob, şi mă dor umerii de nu mai pot.

Géronte
Ce spui? Într-ai mei a dat.

Scapin
Nu, nu domnule, pe spinarea mea a dat.

Géronte
Da' de unde! Am simţit loviturile şi le mai simt încă.

Scapin
Nu, vă spun; numai vârful ciomagului a ajuns până la umerii dumneavoastră.

Géronte
Ar trebui să te dai puţin mai la o parte, ca să mă cruţi...

Scapin
(punându-i din nou sacul în cap)
Atenţie! A venit încă unul, cu o mutră de străin. – La naiba, eu alergam cum un iepure şi nu găseam ziua tota diavol asta de Gironte? – Ascundeţi-vă. – Ia spui la mine, musiu om, rog la dumneata*;* dumneata nu ştii unde e Gironte asta care eu căutam? – Nu, domnule, nu ştiu unde e Géronte. – Spui tu la mine sincer? Nu vreau la el mare lucru. Vreau solamente să dau pe spinarea lui o duzină ciomege şi trei-patru înţepături mici de sabia în piept. – Vă rog să mă credeţi, domnule, că nu ştiu unde e. – La mine se pare ca ved mişcând ceva în sac asta. – Să avem iertare,domnule. – Aici e siguramente ceva nu tocmai bine miroase. – Da' de unde, domnule. – La mine e chef să bag sabia în sac asta. – Ah, domnule, să nu faceţi una ca asta. – Arata dumneata la mine puţin ce e nautru. – Binişor, domnule! – Cum, binişor! – Pentru ce să vedeţi ce car eu în sacu 'ăsta? – Eu vreau vedea, asta e. – N-o să vedeţi. – Ah, prea multa gluma! – Boarfele astea sunt ale mele. – Spui încă o dată la tine, arată la mine. – Nici nu-mi trece prin gând. – Nu treci prin ghind? – Nu. – Eu dai cu ciomaga asta pe umeri la tine. – Nu-mi pasă. – Ah, faci pe caraghios? *(Lovind sacul cu ciomagul şi ţipând ca şi cum ar primi el loviturile)* – Ah, ah, ah, ah, domnule! Ah, ah, ah, ah! – Pina la buna vedere; dat niţic lecţie la tine, ca să inveţi sa nu vorbeşti obraznicamente. – Ah, ducă-se pe pustii cu păsăreasca lui! Ah!

Géronte
(scoţând capul afară din sac)
Ah, sunt zdrobit!

Scapin
Ah, sunt mort!

Géronte
De ce naiba trebuia să dea tocmai pe spinarea mea?

Scapin
(vârându-i din nou capul în sac)
Păzea! Se-apropie o juma' de duzină de soldaţi. *(Imitând vocea mai multor persoane)* – Haideţi, să încercăm să-l găsim pe Géronte. – Să scotocim peste tot. – Să umblăm tot oraşul. – Să nu uităm nici un colţişor. – Să mergem pretutindeni. – Să căutăm în toate părţile. – Încotro? – Să ocolim pe-acolo. – Nu, pe aici. – La

stânga. – La dreapta. – Ba nu. Ba da. *(Lui Géronte, cu vocea lui obişnuită)* – Ascunde-ți-vă bine. – Stați, camarazi, iată-l pe valetul lui. Haide, golanule, arată-ne unde e stăpânu' tău. – Stați, domnilor, nu dați! – Haide, spune-ne unde e. – Vorbeşte. – Dă-i zor. – Să terminăm. – Grăbeşte-te! – Repede. – Iute! – Stați, domnilor, binişor! *(Géronte scoate uşurel capul din sac şi-şi dă seama de şmecheria lui Scapin)* – Dacă nu ni-l găseşti îndată pe stăpâne-tu, te snopim în bătăi, – Mai bine rabd orice decât să-mi trădez stăpânu'. – Te omorâm în bătăi. – Faceți ce vreți. – Vrei să te batem? – Nu-mi voi da de gol stăpânul. – Aha, vrei să ştii gustul bătăii?... Na!... – Oh! *(Când e gata să dea, Géronte iese din sac şi Scapin o rupe la fugă)*

Géronte
(singur)
Ah, nemernicule! Ah, ticălosule! Ah, canalie! Aşa vrei tu să-mi dai lovitura de grație!

Scena 3
Zerbinette, Géronte

Zerbinette
(râzând fără să-l vadă pe Géronte)
Ha, ha, vreau să iau puțin aer.

Géronte
(aparte, fără s-o vadă pe Zerbinette)
Mi-o plăteşti tu, ți-o jur.

Zerbinette
(fără să-l vadă pe Géronte)
Ha, ha, ha, ce poveste nostimă! Şi ce păcăleală a mai mâncat bătrânul!

Géronte
Nu-i nimic nostim aici, şi nu ştiu de ce te hlizeşti aşa!

Zerbinette
Cum? Ce vreți să spuneți, domnule?

Géronte
Vreau să spun că nu trebuie să-ți bați joc de mine.

Zerbinette
De dumneavoastră?

Géronte
Da.

Zerbinette
Cum aşa? Cine se gândeşte să-şi bată joc de dumneavoastră?

Géronte
De ce ai venit aici să-mi râzi în nas?

Zerbinette
Nu are mici o legătură eu dumneavoastră. Râd singură de o poveste pe care tocmai am auzit-o, cea mai hazlie din câte există. Să fie pentru că mă priveşte şi pe mine, nu ştiu, dar niciodată n-am găsit ceva mai nostim ca şotia pe care un fiu i-a jucat-o tatălui lui ca să scoată bani de la el.

Géronte
Un fiu, tatălui lui, ca să-i scoată bani?

Zerbinette

Da. Iar dacă stăruiți puțin, sunt gata să v-o povestesc şi dumneavoastră. Aşa-s eu, cam limbută, şi povestesc ce ştiu.

Géronte

Te rog să-mi spui şi mie istoria asta.

Zerbinette

Cu dragă inimă. N-am ce pierde. Şi-apoi, o întâmplare ca asta nu poate rămâne multă vreme tăinuită. Soarta a vrut să trăiesc în mijlocul unei cete de oameni numiți egipteni şi care, pribegind dintr-un loc într-altul, îşi fac de lucru cu ghicitul şi, uneori, cu multe altele. Sosind în acest oraş, un tânăr mă zări şi se îndrăgosti de mine. Din aceeaşi clipă începu să se țină scai de mine. Aidoma tuturor tinerilor, crede că e de ajuns să vorbească şi că la cel mai neînsemnat cuvânt obține ceea ce vrea. De data asta însă s-a lovit de o mândrie care l-a silit să-şi schimbe primele gânduri. A vorbit aşadar cu oamenii care mă adăposteau despre dragostea sa, iar aceştia se arătară dispuşi să mă dea după el, în schimbul unei sume de bani. Din păcate, însă, iubitul meu se afla în situația în care se află de obicei cei mai mulți feciori de neam, adică strâmtorat de bani. Are un tată care, deşi bogat, este un avar înrăit, cel mai urâcios om din lume. Aveți puțintică răbdare. Cred că aş putea să-mi amintesc de numele lui. Haideți, ajutați-mă... Nu-mi puteți spune numele unuia din oraşul ăsta, cunoscut drept cel mai vestit avar?

Géronte

Nu.

Zerbinette

În numele lui este un rom... ronte... Or... Oronte. Nu Ge... Géronte. Da, chiar aşa, Géronte. Vedeți, l-am dibuit pe urâciosu' ăsta, de calicu' ăsta e vorba. Dar să ne întoarcem la povestea noastră. Ai mei au vrut să plece astăzi din oraş şi iubitul meu era cât p-aci să mă piardă, din lipsă de bani, dacă, pentru a-i scoate de la tatăl lui, n-ar fi găsit ajutor în dibăcia unui servitor de-al lui. Cât priveşte numele servitorului, pe ăsta îl ştiu cum nu se poate mai bine. Îl cheamă Scapin. E un om fără pereche. Şi merită toate laudele.

Géronte
(aparte)
Ah, canalia!

Zerbinette

Iată tertipu' de care s-a servit ca să-i tragă bătrânului clapa. Ha, ha, ha, ha! Numai ce îmi amintesc şi râd din toată inima. Ha, ha, ha, s-a dus să-l vadă pe javra aia de zgârcit, ha, ha, ha! şi-i spuse că plimbându-se în port cu fiul lui, hi! hi! au văzut o galeră turcească, unde au fost poftiți să intre*;* că un tânăr turc le-a oferit o masă, he, he, că, în timp ce mâncau, galera a pornit în larg şi că turcul l-a trimis pe el, singur la mal, într-o luntre, cu poruncă să-i spună tatălui stăpânului său că-l duce pe fiu la Alger, dacă nu-i trimite îndată cinci sute de scuzi. He, he, he! Şi iată-l pe zgârcitu', pe urâciosu' ăla înspăimântat la culme şi dragostea pentru fiul lui luptându-se în draci cu zgârcenia. Cele cinci sute de scuzi cerute sunt tot atâtea lovituri de pumnal. He, he, he! Nu se poate hotărî să-şi smulgă banii de la inimă. Şi suferința îi dă ghes să găsească o sută de mijloace ridicole ca să-şi recapete fiul. He, he, he! Vrea să trimită poliția pe mare, după galera turcului. Ha, ha, ha, ha! Şi-i cere valetului să stea chezaş în locul fiului, până când ar strânge banii pe care nu se îndură să-i scoată. He, he, he! E gata să dea, ca să-şi încropească cei cinci sute de scuzi, cinci sau şase costume vechi care nu fac nici treizeci. He, he, he! La toate astea, valetul îl lasă să înțeleagă neobrăzarea acestor propuneri, şi fiecare răspuns este însoțit de un dureros: "Ce naiba căuta pe galera aia? Ah, galeră blestemata! Turc nelegiuit!" În sfârşit, după ce a căutat tot soiul de tertipuri, după ce a gemut şi a oftat îndelung... Dar, pare-mi-se, nu râdeți de povestea mea. Ce ziceți?

Géronte

Zic că tânărul ăla e un nemernic, un neruşinat şi că va fi pedepsit de tatăl său pentru farsa pe care i-a jucat-o; că egipteanca este o fluşturatică, o impertinentă când insultă un om cu vază, care-o va învăța el minte să mai vină pe-aci şi să desfrâneze copiii de neam. Şi că valetul e o canalie, care, până nu se crapă de ziuă, va fi

trimis la spânzurătoare.

Scena 4
Zerbinette, Sylvestre

Sylvestre
Unde alergi aşa? Ştii că ai vorbit cu tatăl iubitului dumitale?

Zerbinette
Văd şi eu; fără să-mi dau seama, tocmai lui i-am povestit întâmplarea.

Sylvestre
Ce? Întâmplarea lui?

Zerbinette
Da. Eram încă sub impresia ei şi ardeam s-o spun mai departe. Dar nu-i nimic! Cu atât mai rău pentru el. Pentru noi, cred, lucrurile nu stau nici mai prost, nici mai bine.

Sylvestre
Aveai chef de vorbă! Înseamnă că ai limba cam lungă când nu poți ascunde propriile tale taine.

Zerbinette
N-ar fi aflat de la altcineva?

Scena 5
Argante, Zerbinette, Sylvestre

Argante
(în spatele scenei)
Hei, Sylvestre!

Sylvestre
(Zerbinettei)
Intră în casă! Mă cheamă stăpânul.

Scena 6
Argante, Sylvestre

Argante
Va să zică, v-ați înțeles, derbedeilor! V-ați înțeles, Scapin, tu şi fiu-meu, ca să mă trageți pe sfoară! Şi credeți voi c-o să rabd una ca asta?

Sylvestre
Pre legea mea, domnule, dacă Scapin vă şmechereşte, eu mă spăl pe mâini, şi vă dau cuvântul meu că n-am nici un amestec.

Argante
Las' c-om vedea noi, nemernicule, om vedea noi, nu mă las eu dus aşa cu una, cu două.

Scena 7
Géronte, Argante. Sylvestre

Géronte
Ah, domnule Argante, sunt zdrobit de durere.

Argante
Şi eu sunt într-o cumplită deznădejde.

Géronte
Canalia de Scapin, printr-o şmecherie, mi-a luat cinci sute de scuzi.

Argante
Aceeaşi canalie de Scapin, tot printr-o şmecherie, mi-a luat două sute de pistoli.

Géronte
Nu s-a mărginit să-mi fure cinci sute de scuzi, dar s-a purtat cu mine într-un fel de care mi-e şi ruşine să vorbesc. Dar mi-o plăteşte el.

Argante
O să-mi plătească cu vârf şi îndesat farsa pe care mi-a jucat-o.

Géronte
Răzbunarea mea va fi o pildă şi pentru alţii.

Sylvestre
(aparte)
Dea cerul să nu mi se cuvină şi mie partea mea!

Géronte
Dar asta nu-i totul, domnule Argante; o nenorocire nu vine niciodată singură. Mă bucuram astăzi cu nădejdea că o s-o recapăt pe fiica mea, singura mea mângâiere, şi tocmai am aflat, de la omul meu, că a părăsit de mult Tarentul şi că se crede că a pierit pe vasul pe care s-a îmbarcat.

Argante
Dar de ce, rogu-vă, aţi lăsat-o la Tarent, şi nu v-aţi îngăduit fericirea de a o avea lângă dumneavoastră?

Géronte
Am avut motivele mele. Interese de familie m-au silit până acum să tăinuiesc această de a doua căsătorie. Dar ce văd?

Scena 8
Argante, Géronte, Nérine, Sylvestre

Géronte
A, ai venit, doică?

Nérine
(aruncându-se la picioarele lui Géronte)
Ah, domnule Pandolphe, ce...

Géronte
Spune-mi Géronte, şi nu te mai folosi de numele ăsta. Pricina care mă obligase să-l iau, printre voi, la Tarent, a dispărut.

Nérine
Doamne, câte necazuri şi nelinişti ne-au dat această schimbare de nume, în pregătirile pe care le-am

făcut ca să venim aici să vă căutăm!

Géronte
Unde e fiica mea, şi maică-sa?

Nérine
Fiica dumneavoastră, domnule, nu-i departe. Dar, înainte de a v-o aduce s-o vedeți, trebuie să vă cer iertare că am măritat-o. Negăsindu-vă, ne aflam în mari nevoi.

Géronte
Fiica mea, măritată!

Nérine
Da, domnule!

Géronte
Cu cine?

Nérine
Cu un tânăr numit Octave, fiul unui oarecare domn Argante.

Géronte
Cerule!

Argante
Ce poveste!

Géronte
Du-ne, du-ne repede la ea!

Nér1ne
Nu vă rămâne decât să intrați în această locuință.

Géronte
Treci înainte. Urmați-mă, urmați-mă, domnule Argante.

Sylvestre
(singur)
Iată o poveste cu totul şi cu totul năstruşnică!

Scena 9
Scapin, Sylvestre

Scapi
Spune-mi, Sylvestre, ce fac oamenii noştri?

Sylvestre
Am două veşti să-ți dau. Prima, că povestea cu Octave s-a încheiat. A ieşit că Hyacinthe este fiica domnului Géronte. Şi întâmplarea a hotărât ceea ce părinții plănuiseră dinainte. Cealaltă poveste este că cei doi bătrâni amenință să te pedepsească îngrozitor, şi mai cu seamă domnul Géronte.

Scapin
Nu-i nimic. Amenințările nu mi-au făcut niciodată nici un rău, sunt nori care se destramă repede deasupra capetelor noastre.

Sylvestre
Bagă de seamă! S-ar putea ca fiii să se împace cu tații şi tu s-o pățeşti.

Scapin
Las' pe mine. Găsesc eu mijlocul să-i potolesc, şi...

Sylvestre
Du-te de-aici. Tocmai ies.

Scena 10
Géronte, Argante, Hyacinthe, Zerbinette, Nérine, Sylvestre

Géronte
Haide, fata mea, vino cu mine. Bucuria mea ar fi fost deplină dacă aş fi putut-o vedea şi pe maică-ta cu tine.

Argante
Iată-l pe Octave, care soseşte la timp.

Scena 11
Argante, Géronte, Octave, Hyacinthe, Zerbinette, Nérine, Sylvestre

Argante
Vino, fiul meu, vino să te veseleşti cu noi pentru fericitul deznodământ al căsătoriei tale. Cerul...

Octave
Nu, tată, toate propunerile dumitale de căsătorie n-au nici un rost. Trebuie să scot masca în fața dumitale. Ți s-a vorbit despre legământul ce l-am făcut.

Argante
Da, dar nu ştii că...

Octave
Ştiu tot ce trebuie să ştiu...

Argante
Vreau să spun că fiica domnului Géronte...

Octave
Fiica domnului Géronte nu va fi niciodată nimic pentru mine.

Géronte
Ba e...

Octave
(lui Géronte)
Nu, domnule, vă cer iertare. Dar sunt hotărât.

Sylvestre
(lui Octave)
Ascultați...

Octave
Nimic. Taci din gură. Nu ascult nimic.

Argante
(lui Octave)
Soția ta...

Octave
Nu, tată, îți spun. Mai bine aş muri decât s-o părăsesc pe iubita mea Hyacinthe. *(Străbate scena ca să stea lângă Hyacinthe)* Da, orice-ați face, ea este cea căreia i-am jurat credință. O voi iubi toată viața şi altă soție nu vreau.

Argante
Foarte bine. Atunci ți-o dăm. Caraghiosu' o ține morțiş numai pe-a lui!

Hyacinthe
(arătându-i pe Géronte)
Da, Octave, acesta-i tatăl meu, pe care l-am regăsit. S-a terminat eu necazurile noastre!

Géronte
Haideți acasă la mine. Vom sta de vorbă mai la largul nostru.

Hyacinthe
(arătând-o pe Zerbinette)
Ah, tată, te rog din suflet să nu mă desparți de fata asta drăgălaşă, pe care o vezi aici. Are însuşiri care te vor face s-o stimezi când o vei cunoaşte.

Géronte
Vrei să primesc la mine în casă o ființă care e iubită de fratele tău şi care, mai adineauri, mi-a spus, de la obraz, o mie de necuviințe?

Zerbinette
Domnule, vă rog să mă iertați. N-aş fi vorbit aşa dacă aş fi ştiut că sunteți dumneavoastră. Şi nu vă cunoşteam decât din auzite.

Géronte
Cum, numai din auzite?

Hyacinthe
Tată, dragostea fratelui meu pentru ea nu are nimic vinovat, şi răspund de cinstea ei.

Géronte
Asta-i culmea! N-ați vrea cumva să-mi însor fiul cu ea? O necunoscută, care pe deasupra suceşte capul băieților?

Scena 12
Argante, Géronte, Léandre, Octave, Hyacinthe, Zerbinette, Nérine, Sylvestre

Léandre
Tată, nu fi supărat că iubesc o necunoscută, care nu-i de neam şi nici avere n-are. Cei de la care am răscumpărat-o mi-au destăinuit că e din oraşul ăsta şi de familie aleasă. Că ei au furat-o când avea patru ani. Iată o brățară pe care mi-au dat-o, ne va ajuta să-i găsim părinții.

Argante
Ah, după brățară e fiica pe care am pierdut-o la vârsta de care vorbeşti.

Géronte
Fiica dumitale?

Argante
Da, ea e. După anumite semne, sunt chiar încredințat.

Hyacinthe
O, cerule, ce întâmplări nemaipomenite!

Scena 13
Argante, Géronte, Léandre, Octave, Hyacinthe, Zerbinette, Nérine, Sylvestre, Carle

Carle
Domnilor, s-a întâmplat o nenorocire!

Géronte
Ce?

Carle
Bietul Scapin...

Géronte
Un nemernic bun de dus la ştreang.

Carle
Vai, domnule, degeaba v-ați mai osteni. Trecând în dreptul unei clădiri, i-a căzut în cap ciocanul unui pietrar, care i-a spart țeasta şi i-a descoperit tot creierul. Trage să moară. Şi a rugat să fie adus aici, ca să vă poată vorbi înainte de moarte.

Argante
Unde e?

Carle
Iată-l.

Scena 14
Argante, Géronte, Léandre, Octave, Hyacinthe, Zerbinette, Nérine, Scapin, Sylvestre, Carle

Scapin
(adus de doi oameni, cu capul înfăşurat în fese, ca şi cum ar fi fost rănit)
Văleu! Văleu! Domnilor, vedeți... Văleu! Vedeți în ce stare de plâns sunt... Văleu! N-am vrut să mor fără să cer iertare tuturor acelora pe care i-am jignit. Văleu! Domnilor, înainte de a-mi da ultima suflare, vă rog din inimă să mă iertați pentru tot ce v-am putut face, şi mai cu seamă domnul Argante şi domnul Géronte.

Argante
Eu te iert. Haide, mori în pace.

Scapin
(lui Géronte)
Pe dumneavoastră, domnule, v-am jignit cel mai mult cu ciomegele pe care...

Géronte
Taci. Te iert şi eu.

Scapin
A fost o foarte mare îndrăzneală ciomegele pe care...

Géronte
S-o lăsăm.

Scapin
Murind, am o neînchipuită durere pentru ciomegele pe care...

Géronte
Dumnezeule, taci!

Scapin
Nefericitele ciomege pe care vi le-am...

Géronte
Taci, îți zic, am uitat totul.

Scapin
Vai, ce bunătate! Dar spuneți, domnule, cu dragă inimă mă iertați pentru acele ciomege pe care...

Géronte
Ei bine, da. Să nu mai vorbim de asta. Îți iert totul. S-a zis.

Scapin
Ah, domnule, mă simt liniştit de când mi-ați spus vorba asta.

Géronte
Bine*;* dar te iert cu condiția să mori.

Scapin
Cum aşa, domnule?

Géronte
Îmi iau cuvântul înapoi, dacă scapi!

Scapin
Văleu! Văleu! Iar mă ia cu slăbiciune.

Argante
Domnule Géronte, având în vedere bucuria noastră, trebuie să-l iertați fără condiții.

Géronte
Fie!

Argante
Haideți să cinăm împreună, ca să ne înfruptăm şi mai bine din fericirea noastră.

Scapin
Şi pe mine, până ce vine moartea să mă ia, aşezați-mă în capul mesei!

Contesa de Escarbagnas

Comedie într-un act, în proză
1671

În românește de *Elena Davidescu*

Scrisă la porunca regelui, pentru o serbare ta curte, Contesa de Escarbagnas *a fost reprezentată la Saint-Germain în decembrie 1671, apoi la Paris, la Palais-Royal, în iulie 1672. Piesa cuprindea la premieră şi o pastorală despre care nu se mai ştie nimic. Alături de* Domnul de Pourceaugnac, *comedia aceasta într-un act ocupă un loc aparte în creația moşierească, deoarece zugrăveşte moravuri ale vieții de provincie, fapt rar la Molière şi, îndeobşte, la toți clasicii francezi. Vicontele, om de duh provincial, cam demodat, domnul Tibaudier, magistrat jovial şi deplorabil poet, domnul Harpin, financiar care-l anunța, prin brutalitate, pe Turcaret al lui Lesage, contesa de Escarbagnas, prețioasă ridicolă şi grandomană, alcătuiesc un tablou plin de viață şi de pitoresc, rod al experienței dobândite de Molière în tinerețe, pe când cutreiera Franța în lung şi-n lat cu trupa sa.*

Prima ediție datează din 1675.

Persoanele

Contesa de Escarbagnas
Contele – fiul ei
Vicontele – iubitul Juliei
Julie – iubita vicontelui
Domnul Tibaudier – consilier, iubitul contesei
Domnul Harpin – perceptor, alt iubit al contesei
Domnul Robinet – preceptorul domnului conte
Andrée – camerista contesei
Jeannot – valetul domnului Tibaudier
Criquet – valetul contesei

Acțiunea se petrece la Angoulême.

Scena 1
Julie, Vicontele

Vicontele
Cum aşa, domnişoară, ai şi sosit?

Julie
Desigur. Iar dumneata ar trebui să roşeşti, Cléante! Nu-i cuviincios din partea unui iubit să vină el ultimul la întâlnire.

Vicontele
De-acum un ceas aş fi fost aci, dacă nu s-ar afla pe lume pisălogi. M-a oprit în drum unul dintre acei bătrâni plicticoşi din societatea bună, care m-a întrebat ce mai e nou pe la curte, numai ca să aibă prilejul de a-mi povesti cele mai nesăbuite veşti cu putință. După cât ştii, pacostea micilor oraşe sunt tocmai vânătorii de zvonuri care caută pretutindeni amatori pentru istorioarele culese de dânşii. Bătrânul acesta mi-a arătat mai întâi două coli de hârtie încărcate peste măsură cu o grămadă de palavre care sunt, după spusa lui, din izvorul cel mai sigur de pe lume. După aceea, cu un aer tainic, ca şi cum ar fi fost vorba de un lucru deosebit, m-a desfătat citindu-mi glumele proaste din Gazeta Olandei[1], ale cărei vederi le împărtăşeşte şi el. Mai ştie bunăoară că Franța a fost distrusă de pana amintitului scriitor şi că nu mai lipseşte decât acest om de duh pentru ca trupele noastre să fie făcute praf. Apoi s-a pornit să critice cârmuirea – bineînțeles, el îi vede toate greşelile – şi credeam că nu va mai isprăvi niciodată cu ele. Să-l auzi vorbind, ai zice că deține tainele cabinetului chiar mai bine decât aceia de la care ele purced. Statul îi îngăduie să privească în planurile lui politice; şi nu face nici un pas fără ca el să-i pătrundă intențiile. Ne dă de ştire despre tot ce se urzeşte, ne dezvăluie vederile cele mai chibzuite ale vecinilor noştri şi trage sforile tuturor afacerilor europene, după închipuirea sa. Cuprinde cu mintea chiar Africa şi Asia, şi unde mai pui că are cunoştință până şi despre ceea ce se petrece la înaltul Consiliu al Preotului Ioan[2] şi al Marelui Mogol[3].

Julie
Ți-ai împodobit dezvinovățirea cât se poate de bine. O faci mai plăcută ca s-o primesc cu atât mai uşor.

Vicontele
Frumoasa mea Julie, aceasta-i adevărata pricină a întârzierii mele. Dacă aş fi dorit să mă dezvinovățesc folosind o scuză curtenitoare, n-aş fi avut decât să spun că întâlnirea pusă la cale de dumneata îndreptățeşte zăbava pentru care mă dojeneşti; aş putea spune că, deoarece mă sileşti să mă prefac a fi iubitul stăpânei acestei case, înseamnă să-mi dai prilej de a mă teme că voi ajunge primul aici*;* ba aş mai putea spune că această prefăcătorie o săvârşesc împins numai de râvna de a-ți fi pe plac şi că de aceea nu vreau să-i simt cătuşele decât numai în fața ochilor care se desfată pe socoteala faptei mele; că mă feresc de întâlnirea cu această contesă caraghioasă cu care mă stânjeneşti şi, într-un cuvânt, că, de vreme ce nu vin aci decât pentru dumneata, am toate motivele să doresc a te găsi aci.

Julie
Da, da, ştiu prea bine! Niciodată nu ți-a lipsit istețimea pentru a smălțui în culorile cele mai frumoase greşelile ce le-ai putea face. Cu toate astea, dacă ai fi venit cu jumătate de ceas mai devreme, ne-am fi putut bucura de toate aceste clipe, deoarece contesa era plecată când am sosit aci. Fără îndoială că s-a dus să se fălească prin tot târgul cu reprezentația pe care i-o dai de dragul meu.

Vicontele
Dar la urma urmelor, când ai de gând să pui capăt acestei constrângeri şi să nu mai mă sileşti să cumpăr atât de greu fericirea de a te vedea?

---

[1] *Gazata Olandei,* denumire a ziarelor pe care protestanții francezi, refugiați în Olanda, le scoteau împotriva regimului absolutist al lui Ludovic al XIV-lea.
[2] *Preotul Ioan* (prêtre Jean), personaj legendar din Evul-Mediu care trecea fie drept han al tătarilor, fie drept negusul Abisiniei.
[3] *Marele Mogol,* termen frecvent în epoca clasică pentru a desemna pe împărații descendenți din Tamerlan, care au stăpânit Hindustanul (secolele XVI-XIX).

Julie

Când părinții noştri se vor putea înțelege, ceea ce nu cutez să nădăjduiesc. Ştii tot aşa de bine ca şi mine că din pricina încurcăturilor dintre familiile noastre, nu ne putem vedea în altă parte decât aci. De asemenea ştii că frații mei, ca şi tatăl dumitale, nu sunt de ajuns de înțelegători pentru a îngădui sentimentele ce ne leagă.

Vicontele

Atunci de ce n-am căuta să ne bucurăm mai mult de întâlnirea care ne este îngăduită în ciuda duşmăniei lor, şi de ce mă sileşti să pierd într-o prefăcătorie neghioabă clipele ce le petrec alături de dumneata?

Julie

Pentru a putea ascunde mai bine iubirea noastră. Şi apoi, ca să fiu sinceră, prefăcătoria despre care-mi vorbeşti îmi pare o comedie tare plăcută şi, nu ştiu zău dacă cealaltă, pe care ai de gând să mi-o oferi astăzi, mă va distra mai mult. Iubita noastră contesă de Escarbagnas, cu neclintita-i îndărătnicie pentru tot ceea ce-i societate înaltă, ar fi ea însăşi un personaj minunat pentru scenă. Din scurta-i călătorie la Paris s-a întors îndărăt la Angoulême mai grozavă de cum a fost. Vecinătatea atmosferei de la curte a dat ridicolului ei o nouă hrană, iar nerozia ei nu face decât să sporească şi să-nflorească pe zi ce trece.

Vicontele

Da, dar nu socoteşti că jocul de care faci atâta haz e un chin pentru inima mea, şi nu-i cu putință să te joci prea multă vreme dacă în suflet porți o patimă atât de puternică? Frumoasa mea Julie, cât e de crud să ştii că distracția asta răpeşte un timp atât de prețios simțămintelor mele, pe când ele ar fi dorit să-l folosească numai spre a-ți mărturisi înflăcărarea lor. Despre asta am şi scris noaptea trecută câteva versuri şi – ei bine, nu mă pot stăpâni, trebuie să ți le spun chiar şi nerugat. Vezi, cât e de strâns legată de calitatea de poet această mâncărime a limbii care te îndeamnă să-ți reciți propriile tale poezii!

Iris, nu mă supune la crâncenă-ncercare!

După cum îți dai seama, Iris ține aici locul Juliei.

Iris, nu mă supune la crâncenă-ncercare!
De te ascult pe față, te dojenesc în gând;
Îmi ceri să țin ascunsă adânca-mi frământare
Şi să vorbesc de doruri ce-n piept nu simt nicicând.

Vor ochi-ți, plini de farmec, ce-atât de greu m-au frânt,
Să râdă-n desfătare – cumplit – de-a mea durere?
N-ajunge că sub nurii-ți mă chinui, mă frământ,
Acum îmi ceri să sufăr şi pentru-a ta plăcere?

Prea mult mă depăşeşte martiriul îndoit:
Iar taina nerostită, şi ce rostesc în silă
Deopotrivă pieptul mi-l strânge-n cruntul joc.

L-îngheață-nşelăciunea – iubirea îi dă loc
De nu te laşi învinsă, iubito, nici de milă,
Minciuna şi-adevărul asemeni mă ucid.

Julie

Îmi dau seama că aici, în poezie, pari mai chinuit decât eşti în realitate. Vezi bine, domnii poeți sunt liberi de a-nşira minciuni cu tot dinadinsul; îşi zugrăvesc iubitele împovărate de cruzimi pe care ele nu le săvârşesc, pentru a le potrivi cu vreun gând ce le-ar da prin minte. Cu toate astea, mi-ar face plăcere dacă mi-ai da versurile scrise.

Vicontele

Trebuie să mă mulțumesc că ți le-am spus. E de ajuns! Îți poți îngădui uneori nebunia de a compune versuri, dar să le mai arăți şi altora – nu, asta nu se cuvine.

Julie

În zadar cauți să te ascunzi îndărătul unei false modestii: lumea ştie că eşti un om de duh şi nu văd pentru care pricină te-ai feri să arăți versurile.

Vicontele

O, te rog, să vorbim despre lucrul acesta cu foarte multă cumpătare. E cât se poate de primejdios să arăți în lume că ai duh; te poți face oarecum ridicol – şi – avem unii prieteni al căror exemplu mă-nspăimântă.

Julie

Ei, Cléante, vorbeşti în zadar. Vad totuşi că arzi de dorința de a mi le da. Ba cred că ai fi chiar supărat dacă m-aş preface că nu-mi pasă de ele.

Vicontele

Eu?! Îți baţi joc de mine. Doar nu sunt atât de poet pre cât îți închipui; ca să... Dar iat-o pe contesa de Escarbagnas a dumitale. Eu o şterg pe uşa cealaltă să n-o întâlnesc şi mă duc să-mi pregătesc oamenii pentru divertismentul pe care ți l-am făgăduit.

Scena 2

Contesa, Julie, Andrée şi Criquet, în fundul scenei

Contesa

Ah, Dumnezeule, sunteți singură, domnişoară! Ce rău îmi pare! Chiar singură de tot! Totuşi, dacă nu mă-nşel, mi s-a spus că vicontele s-ar afla pe aici.

Julie

E-adevărat, a venit. Dar i-a fost de ajuns să vadă că lipsiți de-acasă pentru ca şi dânsul să plece numaidecât.

Contesa

Cum aşa – v-a văzut?

Julie

Da, m-a văzut.

Contesa

Şi nu v-a spus nimic?

Julie

Nu, doamnă. Şi socotesc asta o dovadă că e cu totul înrobit de farmecele dumneavoastră.

Contesa

Într-adevăr, îl voi mustra pentru fapta sa. Oricâtă dragoste mi-ar purta cineva, îmi place totuşi ca aceia care mă iubesc să acorde sexului frumos respectul cuvenit. Nu fac parte nicidecum dintre femeile nedrepte care se fălesc cu mojiciile făcute de iubiții lor altor femei.

Julie

Doamnă, să nu vă mire purtarea lui. Dragostea ce o simte pentru dumneavoastră izbucneşte din toate faptele sale şi-l împiedică să mai aibă ochi pentru altcineva în afară de dumneavoastră.

Contesa

Fără îndoială, sunt în stare să trezesc o patimă destul de puternică; mulțumesc lui Dumnezeu, am şi tinerețe şi frumusețe şi noblețe pentru aşa ceva. Dar în ciuda a tot ceea ce pot inspira, găsesc că asta nu-i o piedică pentru ca omul să fie în acelaşi timp şi cuviincios şi curtenitor față de celelalte femei. *(Zărindu-l pe Criquet)* Ce cauți acolo, valetule? Nu se află pe undeva vreo anticameră unde să aştepți până ce vei fi chemat?

Ciudat! Nu poți găsi un valet care să cunoască regulile bunei-cuviințe! Cu cine vorbesc eu, ei? Fă bine şi ieşi afară de aici, puşlamao!

Scena 3
Contesa, Julie, Andrée

Contesa
(către Andrée)
Fetițo, vino încoace!

Andrée
Ce poftiți, doamnă, mă rog?

Contesa
Scoate-mi vălurile. Binişor, neîndemânatico! Îmi zdruncini creierii cu mâinile tale greoaie.

Andrée
Doamnă, umblu foarte uşor, cât pot mai uşor.

Contesa
Da, numai că acest "cât pot mai uşor", e încă mult prea grosolan pentru capul meu – mi l-ai cârmit din loc. Ia şi manşonul ăsta, nu lăsa lucrurile risipite, du-le la loc în camera mea de toaletă. Ei! Ia stai! ia stai! Unde se duce? Ce-are de gând toanta asta?

Andrée
Doamnă, după cum mi-ați spus, mă duc cu ele afară la toaletă.

Contesa
Dumnezeule, ce neisprăvită! *(Către Julie)* Vă ce iertare, doamna mea. *(Către Andrée)* Ți-am spus în camera mea de toaletă, dobitoaco, adică acolo unde sunt rochiile mele.

Andrée
Doamnă, mă rog, oare la curte se zice pentru dulap cameră de toaletă?

Contesa
Desigur, mojico, aşa se numeşte locul unde se păstrează îmbrăcămintea.

Andrée
Am să țin minte altă dată. La fel ca şi cu podul căruia trebuie să-i spun "cameră de mobile".

Scena 4
Contesa, Julie

Contesa
Câtă bătaie de cap cu animalele astea până le struneşti!

Julie
Socot că au mult noroc, doamna mea. Dumneavoastră le dați putința să facă şcoală.

Contesa
Este fiica doicii mele. Am făcut-o cameristă şi e încă nouă.

Julie
Pentru că sunteți un suflet bun, doamnă. E vrednic de laudă când vrei să faci pe cineva om în felul

acesta.

Contesa
Ei, valet, valet, valet! Adu scaune! Uite, asta mă scoate de-a binelea din sărite. Nici un valet pe aici care să-ți dea un scaun! Fetelor! Valet! Valet! Fetelor! Ei – careva!! – S-ar spune că toți oamenii mei au murit şi că vom fi nevoite să ne luăm singure scaunele.

Scena 5
Contesa, Julie, Andrée

Andrée
Care-i porunca, doamnă mă rog?

Contesa
Trebuie să răguşească omul cu voi!

Andrée
Tocmai încuiam manşonul şi vălurile dumneavoastră în dula... voiam să zic în camera dumneavoastră de toaletă.

Contesa
Cheamă-l pe derbedeul acela mic – pe valet.

Andrée
Hei, Criquet!

Contesa
Ia mai las-o cu Criquet, necioplito! Strigă: valet!

Andrée
Bine, atunci: valet şi nu Criquet, pofteşte aici să vorbeşti cu doamna contesă. Pare că-i surd. Criq... valet, valetuleee!

Scena 6
Contesa, Julie, Andrée, Criquet

Criquet
Porunciți!

Contesa
Unde naiba ai fost, haimanao?

Criquet
Am fost în stradă, doamnă, mă rog.

Contesa
De ce în stradă?

Criquet
Păi mi-ați spus să ies afară.

Contesa
Eşti un neruşinat, băiete, ar trebui să ştii atâta lucru: când o persoană din lumea aleasă spune "afară", asta înseamnă anticameră. Andrée, vezi ca maistrul grajdurilor mele să-l mângâie puțin cu gârbaciul pe acest

tânăr derbedeu. Nu vrea să se-ndrepte nici în ruptul capului.

Andrée
Doamnă mă rog, ce înseamnă "maistrul grajdurilor"? Lui jupân Charles îi ziceți așa?

Contesa
Ține-ți pliscul, neroado! Ajunge să deschizi gura că şi spui o necuviință. *(Către Criquet)* Scaune! *(Către Andrée)* Şi tu, aprinde sfeşnicele mele de argint, se-nserează. Dar ce-i? Ce te uiți așa mirată?

Andrée
Doamnă mă rog..

Contesa
Ei bine – doamnă mă rog – ce-i?

Andrée
Vreau să spun că...

Contesa
Ce anume?

Andrée
Că n-am lumânări.

Contesa
Cum n-ai lumânări?

Andrée
Nu, doamnă. Numai dacă le-aş lua pe cele de seu...

Contesa
Neruşinato! Dar ceara cumpărată deunăzi, unde-i?

Andrée
De când sunt eu aici n-am văzut ceară.

Contesa
Pleacă din fața mea, nesimțito! Am să te trimit înapoi la părinții tăi. Adu-mi un pahar cu apă.

Scena 7
Contesa, Julie, poftindu-se una pe alta să se aşeze

Contesa
Doamna mea!

Julie
Doamna mea!

Contesa
Ah, doamna mea!

Julie
Ah, doamna mea!

Contesa

Cum asta, doamna mea!

Julie
Cum asta, doamna mea!

Contesa
O, doamna mea!

Julie
O, doamna mea!

Contesa
Ei, doamna mea!

Julie
Ei, doamna mea!

Contesa
Dar vă rog, doamna mea!

Julie
Dar vă rog, doamna mea!

Contesa
Doamna mea, sunt acasă la mine. Cred că în privința asta ne-am înțeles. Sau poate că mă luați drept o provincială, doamna mea?

Julie
Ferească Dumnezeu, doamna mea!

Scena 8

Contesa, Julie, Andrée, aducând un pahar cu apă, **Criquet**

Contesa
Dar bine, nesimțito, eu nu beau decât cu o sucupă.

Andrée
Criquet, ce-i aia sucupă?

Criquet
Sucupă?

Andrée
Da.

Criquet
Habar n-am.

Contesa
(către Andrée)
Nu te mai urneşti de-acolo?

Andrée
Nici eu nici el nu ştim ce-i aia o sucupă.

Contesa
Atunci aflați că-i o farfurioară pentru pahar.

Scena 9
Contesa, Julie

Contesa
Trăiască Parisul, când e vorba să fii bine servit! Acolo-i de ajuns să clipeşti, că te-au şi priceput.

Scena 10
Contesa, Julie, Criquet, Andrée, aducând un pahar cu apă cu o farfurioară deasupra

Contesa
Bine, vită ce eşti, aşa ți-am spus eu să-l aduci? Farfurioara trebuie s-o aşezi sub pahar.

Andrée
Asta nu-i greu.
(Vrând să pună paharul pe farfurie, îl sparge)

Contesa
Poftim! Ia te uită la zăpăcita asta! Să ştii că ai să-mi plăteşti paharul, ai înțeles?

Andrée
Bine, doamnă, am să-l plătesc.

Contesa
Ba nu, zău, ia te uită la necioplita asta, la neîndemânatica, la mojica, la...

Andrée
(îndepărtându-se)
Păi de, doamnă, dacă vi-l plătesc, măcar să nu mă mai certați.

Contesa
Piei din ochii mei!

Scena 11
Contesa, Julie

Contesa
Vă spun cinstit, doamna mea, ciudate mai sunt şi târgurile astea mititele. Nimeni n-are habar de ceea ce-i buna-cuviință. Tocmai acum m-am întors de la vreo două vizite. Ei bine, erau cât pe-aci să mă scoată din fire cu lipsa lor de respect pentru înalta mea condiție.

Julie
De unde să fi învățat oamenii aceştia? Ei n-au vizitat Parisul.

Contesa
Nu-i vorba, ar învăța ei, dacă ar ține seama de ceea ce li se spune. Dar cea mai mare greşeală pe care le-o găsesc eu este tocmai pretenția lor de a şti totul la fel ca mine, deşi eu am stat două luni la Paris şi am cunoscut întreaga curte.

Julie
Ce nerozi!

Contesa

Sunt de nesuferit cu obrăznicia lor! Îşi închipuie că toată lumea stă pe aceeaşi treaptă cu dânşii. La urma urmelor, în toate lucrurile trebuie să se afle o ierarhie. Vedeți, pe mine mă scot din răbdări îndeosebi boiernaşii ăştia de târg, de două zile sau două sute de ani vechime, care au nesăbuirea să pretindă că ei sunt tot atât de nobili cât răposatul meu soț, care îşi avea locuința la țară, ținea haite de ogari şi semna cu titlul de conte toate contractele ce le încheia.

Julie

Fireşte, mai bine ştie să se poarte lumea la Paris, în palatele acelea a căror amintire trebuie să vă fie atât de scumpă. Palatul de Mouhy, doamna mea, palatul de Lyon, palatul de Olanda[1] – ce locuințe plăcute, nu-i aşa?!

Contesa

Mare deosebire e între locurile acelea şi tot ce avem noi aici. Acolo vezi lume bună care nu-ți precupețeşte respectul dorit. Dacă n-ai poftă, nici nu te scoli de pe scaun. Iar dacă-ți vine gust să priveşti vreo paradă sau marele balet din *Psyché*[2]*,* ți se dă putința să le vezi numaidecât.

Julie

Îmi închipui, doamnă, că veți fi cucerit multe inimi din lumea aleasă în timpul şederii dumneavoastră la Paris.

Contesa

Vă rog să mă credeți, doamna mea, toți galanții din societatea înaltă s-au perindat pe la porțile casei mele şi toți mi-au spus verzi şi uscate. Şi astăzi încă mai păstrez în caseta mea parte din bilețelele lor, din care se poate vedea ce fel de propuneri am respins. Nu-i nevoie să vi-i spun pe nume, doar se ştie ce înseamnă galanții de la curte.

Julie

Doamnă, sunt uimită că de la aceste nume de fală, pe care eu totuşi le ghicesc, ați fost în stare să vă coborâți până la un consilier ca domnul Tibaudier şi un perceptor ca domnul Harpin. Căderea-i mare, credeți-mă, căci în ceea ce-l priveşte pe domnul viconte al dumneavoastră, cu toate că nu-i decât un viconte de provincie, nu-i mai puțin un viconte, şi mai poate să facă şi o călătorie la Paris, dacă încă n-a făcut-o. Dar un consilier şi un perceptor îmi par curtezani prea neînsemnați pentru o înaltă contesă ca dumneavoastră.

Contesa

Sunt oameni pe care cauți să ți-i apropii în provincie, deoarece s-ar putea să ai nevoie de dânşii. În lipsa altor aventuri şi ei pot sluji, măcar pentru a umple un gol – ca să sporească numărul adoratorilor. Şi apoi, este bine, doamna mea, să nu îngădui unui iubit de a fi singurul în preajma ta: uşor s-ar putea întâmpla ca, ştiindu-se fără rivali, dintr-o prea mare încredere, să-i adoarmă dragostea.

Julie

Trebuie să vă mărturisesc, doamnă, că din cuvintele dumneavoastră se pot trage, foloase minunate. Conversația cu dumneavoastră este o şcoală la care vin în fiecare zi să prind şi eu câte ceva.

Scena 12

Contesa, Julie, Andrée, Criquet

Criquet

(către contesă)

A venit Jeannot al domnului consilier. Întreabă de dumneavoastră.

Contesa

---

[1] *Palatul de Mouhy, de Lyon, de Olanda,* hanuri din Parisul epocii, denumite ironic de Julie "palate".

[2] Tragicomedie-balet, în cinci acte în versuri libere, scrisă de Molière în colaborare cu Corneille şi Quinault. Muzica de Lulli (1671).

Bine, derbedeule, iar vii cu măgăriile tale! Un valet cuviincios s-ar fi dus să spună binişor domnişoarei cameriste, care ar fi venit să spună încetinel la urechea stăpânei sale: "Doamnă, vă rog, a sosit valetul domnului cutare şi doreşte să vă spună câteva cuvinte". La care stăpâna ar fi răspuns: "Pofteşte-i înăuntru!"

Scena 13
Contesa, Julie, Andrée, Criquet, Jeannot

Criquet
Intră, Jeannot!

Contesa
Altă grosolănie! *(Către Jeannot)* Ce-i, valetule, ce-ai adus acolo?

Jeannot
Doamnă, mă rog, domnul consilier vă doreşte sănătate, şi înainte de a veni aici, vă trimite perele astea din grădina dumisale împreună cu un bilet.

Contesa
Sunt pere pergamute, excelente! Andrée, vezi să fie duse în cămară.

Scena 14
Contesa, Julie, Criquet, Jeannot

Contesa
(oferindu-i bani lui Jeannot)
Ține, băiete, un bacşiş.

Jeannot
O, nu, doamnă, mă rog!

Contesa
Ia-i, dacă-ți spun eu!

Jeannot
Stăpânul m-a oprit să primesc bani de la dumneavoastră, doamnă.

Contesa
Nu face nimic.

Jeannot
Doamnă, vă rog să nu fie cu supărare...

Criquet
Ia-i o dată, Jeannot! Dacă nu-i vrei tu, mi-i dai miel

Contesa
Spune-i stăpânului tău că-i mulțumesc.

Criquet
(către Jeannot care dă să plece)
Păi dă-mi-i încoace.

Jeannot
Zău! Dar nătâng mai mă crezi!

Criquet
Eu te-am făcut să-i iei.

Jeannot
Ba i-aş fi luat eu şi fără tine.

Contesa
Ceea ce-mi place la domnul Tibaudier este că ştie cum să se poarte cu persoane de rangul meu şi că-i foarte respectuos.

Scena 15
Vicontele, contesa, Julie, Criquet

Vicontele
Doamnă, am venit să vă dau de ştire că în curând comedia va fi gata şi peste un sfert de ceas vom putea trece în sală.

Contesa
Numai de n-ar fi îmbulzeală! *(Către Criquet)* Spune portarului meu să nu dea voie nimănui să intre.

Vicontele
Atunci, doamnă, vă declar că mă lipsesc de comedie; nu simt nici o plăcere când nu am public numeros. Credeți-mă, dacă vreți să petreceți cu adevărat, dați poruncă oamenilor dumneavoastră ca, dimpotrivă, să îngăduie oraşului întreg de a veni aci.

Contesa
Valet, un scaun! *(Către viconte după ce acesta s-a aşezat)* Ați venit în clipa cea mai potrivită pentru a primi un mic sacrificiu pe care am bunăvoința să vi-l fac. O scrisoare de la domnul Tibaudier care-mi trimite pere. Vă îngădui s-o citiți cu glas tare; eu nu m-am uitat încă la ea.

Vicontele
(după ce a citit biletul pentru sine)
Iată un stil frumos, doamnă, merită într-adevăr să-l asculte şi alții. *(Citind)* "Doamnă, darul ce vi-l trimit, eu nu l-aş fi putut face, dacă n-aş culege din grădina mea mai multe roade decât culeg de pe urma dragostei mele."

Contesa
Aceasta vădeşte limpede că între noi nu e nimic.

Vicontele
(citind)
"Perele sunt încă tari, dar în felul acesta ele se potrivesc cu atât mai bine cu străşnicia sufletului dumneavoastră, care, prin dispreţul său necontenit, nu-mi făgăduieşte fructe moi. Dați-mi voie, doamnă, ca, nemaiînşirând lista farmecelor şi perfecțiunilor dumneavoastră – a căror enumerare ar fi fără sfârşit – să închei scrisoarea, rugându-vă să țineți seama că eu sunt de acelaşi soi bun ca şi perele ce vi le trimit, deoarece răsplătesc răul cu binele; adică, doamnă, ca să fiu mai pe înțeles: deoarece vă dăruiesc dulceața perelor în schimbul amărăciunii pe care asprimile dumneavoastră mă silesc s-o înghit în fiecare zi.
Tibaudier nedemnul dumneavoastră rob."

Contesa
Poate că pe ici, pe colo se găseşte câte un cuvânt neacademic, dar e scrisă într-un ton plin de respect care-i cu totul pe placul meu.

Julie

Aveți dreptate, doamnă, şi chiar dacă i-ar fi cu supărare domnului viconte, mie mi-ar plăcea totuşi un bărbat care să-mi scrie asemenea cuvinte.

Scena 16

Domnul Tibaudier, Vicontele, Contesa, Julie, Criquet

Contesa

Apropiați-vă, domnule Tibaudier, nu vă temeți să intrați. Scrisorica a fost bine primită, la fel ca şi perele. Mai mult încă, doamna aceasta vă ia acum şi apărarea împotriva rivalului dumneavoastră.

Domnul Tibaudier

Îi sunt foarte îndatorat, doamna mea, iar dacă va avea vreodată un proces cu județul nostru, va vedea că n-am să uit cinstea pe care mi-o face de a fi avocatul ce apără vâlvătaia dragostei mele pe lângă frumoasa dumneavoastră făptură.

Julie

Nu aveți nevoie de nici un avocat, cauza dumneavoastră e dreaptă.

Domnul Tibaudier

Cu toate astea, doamna mea, şi dreptatea, oricât ar fi ea de dreaptă, are nevoie de ajutor: am tot temeiul să cred că unui asemenea rival îi va fi foarte uşor să-mi ia locul, deoarece doamna contesă se va lăsa amăgită de titlul dumisale de viconte.

Vicontele

Mai aveam o fărâmă de nădejde, domnule Tibaudier, înainte de sosirea biletului dumneavoastră. Acum însă mă tem că el îmi pune dragostea cu totul în primejdie.

Domnul Tibaudier

Doamnă, iată încă două mici versete sau cuplete, pe care le-am compus în cinstea şi spre slava dumneavoastră.

Vicontele

Ah! Nu-l ştiam pa domnul Tibaudier şi poet! Poftim! Acum mai vine şi cu versetele astea pentru a mă nimici cu desăvârşire.

Contesa

Vrea să spună două strofe. *(Către Criquet)* Valetule, dă-i un scaun domnului Tibaudier. *(Încet, către Criquet care aduce un scaun)* Un scaun pliant, dobitocule. *(Tare)* Domnule Tibaudier, luați loc aici şi citiți-ne strofele dumneavoastră.

Domnul Tibaudier

O doamnă din lumea mare
M-a încântat,
E fermecătoare,
Eu-s plin de înflăcărare,
Dar sunt îndurerat
Că prea multă trufie are.

Vicontele

Praf m-a făcut!

Contesa

Versul dintâi e frumos: *O doamnă din lumea mare.*

Julie

Cred că-i cam lung; dar, firește, se poate folosi o licență pentru a rosti o gândire frumoasă.

Contesa
(către domnul Tibaudier)
Să ascultăm strofa cealaltă.

Tibaudier

Nu ştiu de vă-ndoiți cumva de marea mea iubire,
Dar asta ştiu: râvneşte inima mea
Ca, părăsindu-şi trista-i încercuire,
La a voastră, smerită, să vină-a o curta.
Dar, sigură acuma de-a mea statornicie
Şi de credința-mi ce unică pare să fie,
Păstrând – aşa s-ar cădea –
Doar a titlului vostru măreție,
Lepădați-vă, de dragu-mi, de-a tigroaicei cruzie
Ce zi şi noapte vă ascunde nurii, cu străşnicia sa.

Vicontele
Ei bine, iată-mă cu totul dat la o parte – eu, de către domnul Tibaudier.

Contesa
Nu cumva îl luați în zeflemea! Pentru versuri de provincie, sunt foarte frumoase.

Vicontele
Vai, doamna mea, să-l iau în zeflemea! Cu toate că sunt rivalul dumisale, le găsesc minunate, nu le numesc nicidecum numai două strofe, aşa cum le numiți dumneavoastră, ci două epigrame, şi ele sunt la fel de bune ca toate epigramele lui Martial.

Contesa
Cum, Martial face versuri? Credeam că face numai mănuşi.

Tibaudier
Nu-i vorba de acel Martial, doamna mea; este un autor care a trăit acum vreo treizeci-patruzeci de ani[1].

Vicontele
După cum vedeți, domnul Tibaudier cunoaşte autorii. Dar să mergem, doamnă, să vedem dacă muzica, intrările baletului şi comedia mea vor putea înfrunta în cugetul dumneavoastră precumpănirea celor două strofe ca şi a scrisorii citite adineauri.

Contesa
Aş dori ca şi fiul meu, contele, să fie de față; a sosit azi-dimineață la castel împreună cu preceptorul său pe care tocmai îl văd intrând.

Scena 17
Contesa, Julie, vicontele, domnul Tibaudier, domnul Bobinet, Criquet

Contesa
Haide, domnule Bobinet, apropie-te de oameni.

Domnul Bobinet
Mă-nchin cu plecăciune cinstitei adunări. Ce porunceşte doamna contesă de Escarbagnas preasmeritului său serv Bobinet?

[1] Contesa de Escarbagnas, sclifosită incultă, îl confundă pe poetul latin Martial (43 – 104 e. n) cu un negustor de mănuşi din Angoulême. Domnul Tibaudier ştie că e vorba de un poet dar îl situează... în secolul al XVII-lea.

Contesa
Cât era ceasul, domnule Bobinet, când ai plecat din Escarbagnas cu fiul meu, contele?

Domnul Bobinet
Erau ceasurile opt şi trei sferturi, doamnă, aşa cum însăşi porunca dumneavoastră m-a însărcinat să fie.

Contesa
Şi ceilalți doi fii ai mei, marchizul şi comandorul, cum se simt?

Domnul Bobinet
Fie Domnul slăvit, sunt pe deplin sănătoşi.

Contesa
Unde-i contele?

Domnul Bobinet
În frumoasa dumneavoastră cameră cu alcov, doamnă.

Contesa
Ce face acolo, domnule Bobinet?

Domnul Bobinet
Compune o temă, doamnă, pe care i-am dictat-o chiar acum, despre o epistolă a lui Cicero.

Contesa
Domnule Bobinet, contele să poftească încoace.

Domnul Bobinet
Prea bine, doamnă, va fi precum porunciți!

Scena 18
Contesa, Julie, Vicontele, domnul Tibaudier

Vicontele
(pentru contesă)
Acest domn Bobinet pare a fi tare înțelept. Şi nici duhul nu-i lipseşte.

Scena 19
Contesa, Julie, Vicontele, Contele, domnul Bobinet, domnul Tibaudier

Domnul Bobinet
Haideți, domnule conte, arătați acum cât de bine ştiți să vă însuşiți învățăturile ce vi le dau. Faceți o reverență cinstitei adunări!

Contesa
(arătând către Julie)
Conte, salut-o pe doamna; fă o reverență domnului viconte, salută-l pe domnul consilier.

Domnul Tibaudier
Sunt încântat, doamna mea, că-mi acordați cinstea de a-l îmbrățişa pe domnul conte, fiul dumneavoastră. Nu poți iubi trunchiul fără a-i iubi şi crengile.

Contesa

Dumnezeule! Ce fel de asemuiri folosiți, domnule Tibaudier!

Julie
Într-adevăr, doamna mea, domnul conte are maniere cât se poate de frumoase.

Vicontele
E un tânăr nobil foarte potrivit pentru societate.

Julie
Cine ar fi putut spune că doamna are un fiu atât de mare!

Contesa
Vai! Când l-am născut eram atât de tânără! Mă mai jucam cu păpuşile încă.

Julie
Pare fratele, nu fiul dumneavoastră.

Contesa
Domnule Bobinet, barem de-ai avea temeinic grijă de educația sa!

Domnul Bobinet
Doamnă, nimic nu-mi va scăpa din vedere pentru a creşte această fragedă mlădiță a cărei educație bunăvoința dumneavoastră mi-a făcut cinstea de a mi-o încredința. Voi căuta să sădesc într-însul grăuntele virtuții.

Contesa
Domnule Bobinet, să ne spună ceva despre manierele curtenitoare pe care le învață cu dumneata.

Domnul Bobinet
Haideți, domnule conte, recitați lecția dumneavoastră de ieri dimineață.

Contele
Omne viro soli quod convenit esto virile,
Omne viri[1]...

Contesa
Ei, domnule Bobinet, ce nerozii îl mai înveți şi dumneata!

Domnul Bobinet
E latineşte, doamnă, şi-i cea dintâi regulă a lui Jean Despautère[2].

Contesa
Dumnezeule! Acest Jean Despautère e un neruşinat! Te rog să-l înveți o latinească mai cuviincioasă decât aceasta.

Domnul Bobinet
Dacă i-ați îngădui să isprăvească glosa, doamnă, ea va lămuri înțelesul.

Contesa
Nu, nu! E de ajuns de lămurit.

Scena 20

[1] Regulă versificată de gramatică care înseamnă: "Toate numele bărbăteşti sunt de genul masculin, ca şi tot ceea ce e reprezentat sub chipul bărbatului". Versul neterminat este *Omne viri specie pictum vir dicitur esse.*
[2] Celebru gramatic flamand (1460-l520).

Contesa, Julie, Vicontele, domnul Tibaudier, Contele, domnul Bobinet, Criquet

Criquet
Actorii vă trimit vorbă că sunt gata.

Contesa
Să mergem să ne ocupăm locurile. *(Arătând-o pe Julie)* Domnule Tibaudier, dați doamnei brațul.
(Criquet rânduieşte toate scaunele pe o singură parte a scenei. Contesa, Julie şi vicontele iau loc pe scaune. Domnul Tibaudier se aşează la picioarele contesei)

Vicontele
E nevoie să spun că această comedie a fost făcută numai cu scopul de a lega laolaltă diferitele piese muzicale şi de dans care trebuie să alcătuiască divertismentul şi că...

Contesa
Pentru Dumnezeu, lăsați-ne să privim noi înşine spectacolul. Avem destulă minte pentru a pricepe versurile.

Vicontele
Să se înceapă cât mai repede cu putință şi, dacă se poate, nepoftiții să fie împiedicați de a tulbura divertismentul nostru.
(Viorile încep să cânte o uvertură)[1]

Scena 21

Contesa, Julie, Vicontele, Contele, domnul Tibaudier, domnul Bobinet, domnul Harpin, Criquet

Domnul Harpin
Nu zău! E frumoasă comedia asta! Mă bucură că-mi văd ochii cele ce văd!

Contesa
Dar bine, domnule perceptor, ce ți se năzare? Ce înseamnă purtarea asta? Oare se cade să vii aşa pe nepusă masă şi să întrerupi spectacolul?

Domnul Harpin
La naiba, doamnă! Sunt încântat de întâmplarea asta. Ea îmi dezvăluie adevăratul dumitale chip. Acuma ştiu câtă încredere trebuie să am în simțămintele inimii dumitale ca şi în jurămintele despre fidelitatea ei.

Contesa
Dar crede-mă, nu se cuvine să te pui de-a-curmezişul unei comedii în felul acesta, întrerupându-l pe actorul care vorbeşte.

Domnul Harpin
Ei, mii de draci! Adevărata comedie care se desfăşoară aici e aceea pe care o joci chiar dumneata, iar dacă-ți stric socotelile, puțin îmi pasă!

Contesa
Îți spun curat – nu ştii ce vorbeşti!

Domnul Harpin
Ba bine că nu, la naiba! Ştiu prea bine, ei drăcie!
Şi...
(Domnul Bobinet, uluit, îl ia pe conte şi fuge de acolo, Criquet îl urmează)

Contesa

[1] Aici era intercalată o pastorală.

Vai, domnule, ce urât e să înjuri în halul ăsta!

Domnul Harpin

Pe dracu! Dacă ceva e urât pe aici, apoi desigur că nu sunt ocările mele ci purtarea dumitale; mai bine ar fi să înjuri dumneata de toți sfinții şi dumnezeii, decât să faci ceea ce faci cu domnul viconte.

Vicontele

Eu nu ştiu, domnule perceptor, de care lucru vă plângeți dacă...

Domnul Harpin

(către viconte)

În ceea ce mă priveşte n-am nimic de zis; dumneavoastră faceți bine că vă urmăriți scopurile. Asta-i foarte firesc şi nu mi se pare ciudat de loc. Ba vă cer şi iertare pentru că v-am tulburat spectacolul. Dar nici dumneavoastră nu trebuie să găsiți ciudat dacă mă plâng de purtarea doamnei: amândoi avem dreptul să facem ceea ce facem.

Vicontele

Nu pot să răspund nimic la asta deoarece nu cunosc pricina pentru care vă plângeți de doamna contesă de Escarbagnas.

Contesa

Nu se vine aşa când eşti mâhnit din cauza geloziei – vii binişor să te plângi la ființa iubită...

Domnul Harpin

Eu, să mă plâng binişor?

Contesa

Desigur. Nu se cade să strigi prin tot teatrul ceea ce trebuie spus la ureche.

Domnul Harpin

La naiba! Ba într-adins am venit aici. Este locul cel mai nimerit pentru mine şi-mi pare rău că ăsta nu-i un teatru public pentru a-ți spune cu şi mai mult răsunet toate adevărurile de la obraz.

Contesa

Atâta vâlvă pentru o comedie pe care mi-o prezintă domnul viconte! Priviți la domnul Tibaudier care mă iubeşte! Dânsul se poartă altfel, cu mai mult respect decât dumneavoastră.

Domnul Harpin

Domnul Tibaudier n-are decât să facă ce poftește. Nu ştiu ce are de-mpărțit ăst domn Tibaudier cu dumneata, dar domnul Tibaudier nu-i o pildă pentru mine; şi nici n-am chef să plătesc eu lăutarii pentru ca alții să joace.

Contesa

Într-adevăr, domnule perceptor, nu cugeti la ceea ce spui. Nu se cuvine să te porți în felul ăsta cu doamnele din lumea bună. Cine te-ar auzi ar putea crede că între mine şi dumneavoastră se petrec lucruri ciudate.

Domnul Harpin

Ei, mii de draci, să lăsăm deoparte fleacurile, doamnă!

Contesa

Ce-nțelegeți prin "să lăsăm deoparte fleacurile"?

Domnul Harpin

Vreau să spun că nu-mi pare ciudat dacă te laşi cucerită de meritele domnului viconte. Doar nu eşti singura femeie ce are în preajmă-i şi pe vreun domn perceptor pe care, în ciuda pungii şi a patimii sale, îl înşeală cu primul venit. Dar nici dumitale să nu ți se pară ciudat dacă eu n-am să primesc să fiu victima unei

înşelătorii atât de obişnuite la cochetele din zilele noastre; nici să nu te prindă mirarea că am venit aici pentru a-ți da de ştire în fața întregii adunări că rup orice legătură cu dumneata: de acum înainte acel care încasează birurile încetează de a mai fi acela care dă bir.

Contesa

E nemaipomenit cât de la modă au devenit îndrăgostiții furioşi! Nicăieri nu se vede altceva. Mai domol, domnule perceptor, potoleşte-ți mânia. Vino aici să iei loc şi să priveşti şi dumneata la comedie.

Domnul Harpin

Drace! Eu să iau loc! *(Arătând spre domnul Tibaudier)* Caută-ți nătăfleții la picioarele dumitale. Te predau, doamnă contesă, domnului viconte; cât de curând îi voi trimete dânsului scrisorile dumitale. Iată, scena mea e gata, eu mi-am jucat rolul. Respectele mele întregii adunări!

Domnul Tibaudier

Domnule perceptor, ne vom întâlni în altă parte, şi am să vă arăt că şi eu îmi cunosc meşteşugul.

Domnul Harpin
(ieşind)
Ai dreptate, Tibaudier.

Contesa

În ceea ce mă priveşte, trebuie să mărturisesc că mi-e ruşine de toată această obrăznicie!

Vicontele

Geloşii, doamnă, sunt ca acei care pierd procesul: le este îngăduit să spună tot. Dar să se facă linişte, pentru spectacol.

Scena 22

Contesa, Julie, vicontele, domnul Tibaudier, Jeannot

Jeannot
(către viconte)
Poftiți o scrisorică; mi s-a spus să v-o predau numaidecât.

Vicontele
(citind)
"Dacă e nevoie să luați unele măsuri, vă trimit neîntârziat această înştiințare. Cearta dintre părinții dumneavoastră şi ai Juliei a luat sfârşit. Prețul împăcării este să vă căsătoriți cu Julie. Bună seara." *(Către Julie)* Pe legea mea, doamnă, iată şi comedia noastră ajunsă la capăt.
(Vicontele, Julie, domnul Tibaudier se ridică de pe scaune)

Julie

Ah, Cléante, ce fericire! Am fi putut nădăjdui vreodată că iubirea noastră să izbândească atât de minunat?

Contesa

Cum aşa? Ce-nseamnă asta?

Vicontele

Asta înseamnă, doamna mea, că eu o iau în căsătorie pe Julie şi, dacă-mi dați ascultare, pentru a face comedia desăvârşită în toate privințele, dumneavoastră îl veți lua în căsătorie pe domnul Tibaudier iar pe domnişoara Andrée dați-o valetului dumisale care va deveni feciorul său de casă.

Contesa

Cum! Să mă păcăliți pe mine în felul acesta! O persoană de condiția mea!

Vicontele
Departe de mine gândul de a vă jigni, doamnă. Comediile cer asemenea lucruri.

Contesa
Da, domnule Tibaudier, vă iau în căsătorie, ca să turbeze toată lumea de ciudă.

Domnul Tibaudier
E o mare cinste pentru mine, doamna mea.

Vicontele
Îngăduiți-ne, doamnă, ca turbând şi noi de ciudă, să urmărim aici sfârşitul spectacolului.

De ce-mi tot verşi cu sila un vin atât de-anost
Deşi în îngâmfarea-i, că-i hidromel, se ține –
Aceste "rime date" sunt jocuri fără rost.
Să-mi văd de alte treburi ar fi cu mult mai bine.

O glorie uşoară nu-i cinste pentru mine,
Şi cugetul mi-l macini cu lutul ăsta prost;
Cei la Coutras, sub glie, sunt puşi la adăpost
De miile de pagini cu rime tâmpe pline.

De-ar fi să mă zdrobească din nou un calp cucernic
Cu ura-i primejdioasă, ca ursu-n vechi cojoc,
Dar eu cu "rime date" sonete nu răscoc.

Ți-o cânt ca ciocârlia, nălțându-mi glas puternic –
Mai bine-n cap de lume, într-un cotlon umbros –
Rămâi cu bine, prințe, aține-te voios.

Femeile savante

Comedie în cinci acte, în versuri
1672

În româneşte de Nina Cassian

Scrisă în ultimii ani ai vieţii şi creaţiei lui Molière, comedia Femeile savante *este opera sa dramatică cea mai complexă, cea mai bine construită, cea mai bine scrisă. E vorba iar de viaţa unei familii burgheze, stânjenite în desfăşurarea ei normală de mania Filamintei, femeia savantă, soră bună cu Orgon bigotul, cu Harpagon avarul sau cu Argan ipohondrul. Poziţia lui Molière în problema educaţiei femeii revine aici, după* Preţioasele ridicole *sau* Şcoala nevestelor, *mult mai nuanţată.*

Comedia Femeile savante *nu este numai o piesă cu* teză. *Momente de un comic savuros, de ironie fină împotriva purismului lingvistic şi a literaturii galante se regăsesc în scena concedierii Martinei sau în cea în care Trisotin se produce ca poet. Accente de farsă, de un comic burlesc, se simt în grandioasa ceartă dintre cei doi pedanţi, Trisotin şi Vadius, în care contemporanii s-au complăcut să recunoască pe abatele Cotin şi pe gramaticul Gilles Ménage. Beliza, fată bătrână, care se crede iubită în tăcere de toţi bărbaţii, reia cu mult umor tipul grotesc al contesei de Escarbagnas, în timp ce Armanda şi Filaminta îmbogăţesc portretul preţioaselor ridicole, înarmate de data aceasta cu o "terminologie" ştiinţifică. Raţionalismul molieresc este prezent şi aici, prin Crizal, Ariste, Clitandru, Henrieta, şi mai cu seamă prin devotata şi îndrăzneaţă Martina, al cărei bun-simţ popular te cucereşte de la prima replică.*

Reprezentată pentru prima dată pe scena de la Palais-Royal, la 11 martie 1672, comedia a văzul lumina tiparului în acelaşi an.

Persoanele

Crizal – burghez înstărit
Filaminta – soţia lui Crizal
Armanda – fiicele lor
Henrieta – fiicele lor
Ariste – fratele lui Crizal
Beliza – sora lui Crizal şi a lui Ariste
Clitandru – tânăr îndrăgostit de Henrieta
Trisotin[1] – om de litere
Vadius – un învăţat
Martina – bucătăreasă
Lepîn - fecior
Iulian – valetul lui Vadius
Notarul

Acţiunea se petrece la Paris.

[1] Compus înadins din *Tri* şi *sot*, adică de trei ori prost.

Actul I

Scena 1
Armanda, Henrieta

Armanda
Cum, surioară, titlul de fată îl renegi?
De dulcele lui farmec ai vrea să te dezlegi?
Te-mbie măritişul, aşa, din cale-afară?
Un gând atât de josnic în mintea-ți să răsară?

Henrieta
Da, surioară.

Armanda
Doamne, acest oribil "da"
Fără durere-adâncă nu-l voi putea răbda!

Henrieta
Ce ai cu Măritişul? O joci pe revoltata
De câte ori...

Armanda
Uf, Doamne!

Henrieta
Cum?

Armanda
"Uf" am zis şi gata!
Tu nu-nțelegi că vorba aceasta "măritiş"
Mă umple de o silă ce, ca să-ți spun fățiş,
Îmi sugerează-atâtea privelişti necurate,
Că gândul şi privirea-mi se-ncarcă de păcate.
Cum nu te trec fiorii? Ai să te pleci vreodat'
Urmărilor acestui cuvânt necugetat?

Henrieta
„Urmările" acestea în mintea mea învie
Imagini dragi: copiii, un soț, o căsnicie...
Nu văd nimic aicea, când stau să mă gândesc,
Ce-ar fi să mă-nfioare, să-mi pară nefiresc.

Armanda
O, cerule! Cum, toate acestea pot să-ți placă?

Henrieta
Şi ce-ar putea mai bine la vârsta mea să facă
O fată ce prin viață-şi croieşte un drumeag
Decât să fie dragă cuiva ce-i este drag?
Cu-un soț alături viața pe veci să-i fie plină
De duioşie calmă, de dragoste senină...
Un jug de felu-acesta e, zău, fermecător.

Armanda

Atât de jos, o, Doamne, cum poți să te cobori?
Să joci în lume rolul unei femei banale,
Să te închizi în cuşca gospodăriei tale,
Să nu-ntrevezi în viață atracții mai de soi
Decât un idol: soțul, sau plozii: maimuțoi!
Să lași pe seama *altor* ființe fără grații
Să-şi irosească viața în astfel de-ocupații.
Dorințe mai alese încearcă să-ți oferi,
Îndreaptă-ți străduința spre nobile plăceri,
Materie şi simțuri în tine să le nărui
Şi *spiritului,* toată, ca mine, să te dărui;
Gândeşte-te la mama; drept pildă o evoc:
Cu titlul de savantă-i cinstită-n orice loc*;*
Fii demnă, ca şi mine, de marea-i strălucire,
Știința casei noastre să-ți fie moştenire*;*
În suflet îți va creşte un sfânt şi dulce har
Când dragostea de carte te va cuprinde iar.
Bărbatul să-şi impună voința? Să-i fii roabă?
Ba cu filozofia te leagă mai degrabă.
Te vei desprinde-n zboruri de strâmtul cerc uman
Ca *spiritul* să fie pe faptă suveran,
Să pună stăpânire pe poftele carnale,
Pe tot ce ne coboară la rangul de-animale.
Acesta-i focul sacru. Şi farmecul lui blând
A vieții noastre clipe le umple rând pe rând;
Când văd femei rămase la casnice-atitudini,
Mă înfior de-asemeni sărmane platitudini.

Henrieta
Cerească lege însă altminterea a vrut.
Pentru mai multe rosturi, pesemne, ne-a născut.
Nu-i apt oricare spirit idei de preț să-adune
Încât filozofia să-i vie de minune.
Al tău, cum văd, făcut e să cate, plin de jind,
Spre culmile spre care savanții veşnic tind.
Al meu e altfel, soră, şi, chiar dacă te miră,
La pământeşti necazuri şi bucurii aspiră.
Ce socoteşte cerul că-i drept, rămână-aşa.
Tu să-ți urmezi părerea, eu o urmez pe-a mea.
Rămâi, cum te îndeamnă frumoasa ta chemare,
În sferele înalte de pură cugetare,
Pe când, cu duhu-mi simplu, *aici* vreau să trăiesc,
Să gust în căsnicie norocul pământesc.
Deşi deosebite, vom fi de bună seamă
Aşa cum e, la rându-i, iubita noastră mamă.
Tu o urmezi în spirit, în zboru-i plin de-avânt,
Eu, în obişnuința plăcerilor de rând;
Tu, sufletul, lumina le cauți – şi te laud –
Eu, surioară dragă, materia o caut.

Armanda
Când spui că o persoană drept pildă vrei s-o iei,
În părțile ei *bune* să-i semeni, dacă vrei,
Iar nu să-ți faci dintr-însa model în ce priveşte
Strănutul, scuipătura sau felul cum tuşeşte.

Henrieta
Tu însăți n-ai fi ceea ce te mândreşti a fi
De n-ar fi fost chiar mama... o mamă de copii;
Şi văd că-ți prinde bine că grija ei, înalta,
N-a fost filozofia, doar ea, şi nici o alta.
Acelor simțuri vane, de care te-nfiori,
Lumina vieții tale le-o datorezi, chiar lor.
Să nu împiedici, scumpo, de dragu-unui renume,
Vreun mic savant să vină şi el cândva pe lume.

Armanda
Cum văd, nu-i cu putință din capul tău să scoți
Năstruşnica idee de a-ți găsi un soț;
Ia spune-mi: cine-anume-ți deşteaptă interesul?
Sper cel puțin atâta: că nu-i Clitandru-alesul.

Henrieta
Şi pentru ce motive n-ai vrea să fie el?
O fi având cusururi? Dacă-l aleg, mă-nşel?

Armanda
O, nu, dar e-o purtare nedemnă pentru tine,
Din mâna altei fete să smulgi ce-i aparține.
Se ştie foarte bine – şi nu-s numai păreri;
Clitandru-mi face curte – şi nu de azi, de ieri.

Henrieta
Desigur; dar la tine acestea-s lucruri vane.
Nu te cobori la aste meschinării umane;
La orice gând de nuntă ai renunțat, socot;
Filozofiei pure te-ai dăruit de tot;
N-ai nici un fel de planuri privindu-l pe Clitandru.
Ce-ți pasă deci că alta la el visează tandru?

Armanda
Deşi mi-e rațiunea stăpână, ne'ndoios
Că-mi bucură urechea câte-un cuvânt duios.
Şi chiar de nu-l închipui ca soț, iubită soră,
Nu-nseamnă că nu-mi place să ştiu că mă adoră.

Henrieta
Desăvârşirii tale nu l-am oprit nicicum
Să i se-nchine, veşnic supus, ca până-acum.
Dar când să-i tai avântul tu ai găsit cu cale,
Primit-am eu tot focul omagiilor sale.

Armanda
Crezi tu că-ndrăgostitul ce s-a văzut respins
Nutreşte pentru-o alta acelaşi foc nestins?
Iubirea-i pentru tine o crezi destul de vie
Să-ntunece iubirea ce mi-a purtat-o mie?

Henrieta
Mi-a spus-o, surioară, şi n-am cerut dovezi.

Armanda

Îmi pare, surioară, că prea uşor te-ncrezi.
Când spune că mă lasă, că nu te are-n minte
Decât pe tine, poate el însuşi că se minte.

Henrieta
Nu ştiu; de îndoială de vrei să te dezbar,
Nu-i greu de loc să afli întregul adevăr.
Ci iată-l că soseşte. E singurul în stare
Să-nlăture cu totul ăst semn de întrebare.

Scena 2
Clitandru, Armanda, Henrieta

Henrieta
Spre-a frânge îndoiala în care sora mea
Mă-aruncă, o, Clitandru, deschide-ţi inima,
Să-i răscoleşti străfundul şi să ne spui pe faţă
De care din noi două te simţi legat pe viaţă?

Armanda
Nu! Patima nu-i bine cu rigla s-o măsori
Şi s-o supui la astfel de logice rigori.
Prefer să-i cruţ pe-aceia pe care-i stânjeneşte
Mărturisirea brută – şi-i înţeleg, fireşte.

Clitandru
Nu! Sufletul mi-e, doamnă, neprefăcut şi vreau
În toată libertatea să vă vorbesc pe şleau;
Deloc nu mă încurcă această-mprejurare;
Cu inima deschisă voi spune sus şi tare
Că dragostea-mi legată de-un dulce jurământ
(arătând pe Henrieta)
Şi năzuinţa-mi toată – de partea-*aceasta* sunt!
Nu-i nici o supărare. Şi orişice aţi zice,
Aţi vrut chiar dumneavoastră să-ajungem până-aice.
Că farmecele voastre fiinţa mi-au supus,
Aflat-aţi din suspine, din dorul meu nespus.
V-am înălţat în pieptu-mi o flacără măiastră,
Dar m-aţi găsit, pesemne, nedemn de dumneavoastră.
V-am îndurat dispreţul un şir întreg de ani:
Ah, ochii fără milă, cumpliţi şi dulci tirani!
Deci am căutat să-mi fie (sătul de zile-amare)
Mai blânzi biruitorii – cătuşele, uşoare.
(Arătând spre Henrieta)
Le-am întâlnit aicea, în ochii ei senini
Al căror dulce farmec m-a înrobit deplin;
Au şters a mele lacrimi cu mila lor de-ndată;
Şi bucuros primit-au iubirea-mi alungată.
Nespusa lor blândeţe atâta m-a mişcat,
Că n-am să frâng vreodată acest râvnit lăcat.
Şi vă conjur, o, doamnă, nu reîncepeţi jocul,
Nu încercaţi să-aprindeţi, în scrumul rece, focul,
Nu căutaţi să-ntoarceţi, cu viclenii, din drum
Pe-acel ce vrea să moară cu dorul lui *de-acum*.

Armanda
Ei, domnul meu, ideea îmi pare curioasă,
Căci de persoana voastră vă jur că nici nu-mi pasă.
Găsesc că e ridicol să credeți că-i așa. B
a îndrăzniți s-o spuneți deschis în fața mea!

Henrieta
Ei, ia-o-ncet... Ci unde-i puterea sufletească
Ce partea animală să poată s-o strunească,
Să țină-n frâu mânia, să nu te mai repezi?

Armanda
Iar tu, spunându-mi asta, în ce morală crezi
De-mpărtășești iubirea cuiva ce-o dă pe față,
Dar fără voia celor ce-ți dăruiră viață?
Să ştii că eşti supusă statornicei lor legi:
Cu-a *lor* îngăduință eşti liberă să-alegi;
Să-asculți de ei, morala supremă te învață
Şi e o crimă gravă să-ți faci de cap în viață.

Henrieta
Îți port recunoştință, căci sfatul tău e bun
Şi datoriei mele voi şti să mă supun.
Îmi voi schimba purtarea, precum mă sfătuieşte
Iubita-mi surioară. Şi dânsa nu greşeşte.
Clitandru! – Aş vrea din suflet, să-mi dea cât mai curând
Cei ce-mi dădură viață, şi-al lor consimțământ.
Iubirea noastră-adâncă să fie legitimă,
Să te iubesc, Clitandru, fără să fac o crimă.

Clitandru
Această dezlegare demult eu o aştept.
Mă duc. Voi fi, te-asigur, şi dârz, şi înțelept.

Armanda
Ei, dragă surioară, cum văd, eşti bucuroasă.
Doar nu cumva-ți închipui că tare mult îmi pasă.

Henrieta
Eu, dragă surioară? Ba nicidecum. Doar ştii
Prin forța rațiunii simțirea-n frâu s-o ții
Şi,-n dreapta-ți judecată, cum să te-nalți pe tine
Deasupra unor astfel de slăbiciuni meschine.
Departe de-a te crede a fi-mpotriva mea,
Mă bizui pe-ajutorul ce sper că mi-l vei da:
Tu cererea s-o sprijini, zorind cu-o vorbă burtă
Acea ferice clipă ce dragostea-ncununa.
Ți-o cer cu stăruință; şi marele-ajutor...

Armanda
Cu mintea ta îngustă mă iei peste picior.
O inimă-azvârlită, cum văd, te satisface.

Henrieta
O fi ea azvârlită, dar văd că nu-ți displace;
Şi ochii tăi, desigur, de-ar şti că-i cu folos,

N-ar şovăi o clipă s-o strângă de pe jos.

Armanda
Ca să răspund la asta, m-aş înjosi prea tare.
Asemenea prostie nu merită-ascultare.

Henrieta
Faci foarte bine, dragă, că ne îndrepți mereu
Spre-o cumpătare care se-nvață foarte greu.

Scena 3
Clitandru, Henrieta

Henrieta
Mărturisirea-ți clară, cum vezi, a cam mirat-o.

Clitandru
Sinceritatea asta din plin a meritat-o.
Mândria ei şi felul în care mă privea,
Cereau măcar atâta: sinceritatea mea.
Cu tatăl dumitale, precum îmi dau eu seama,
Îngădui deci...

Henrieta
Mai bine e să vorbeşti cu mama;
Deşi s-accepte totul e gata tatăl meu,
Ce hotărăşte dânsul nu prea atârnă greu;
E bun ca pâinea caldă. Şi-n larga-i bunătate
Acordă mamei mele deplină-ntâietate;
E *ea* stăpână-n casă, stăpână într-atât
Încât să facă lege din tot ce-a hotărât.
Să fii pe placul mamei şi al mătuşii mele,
Că-n orice-mprejurare vor hotărî doar ele.
Să ai bunăvoință, să cânți în struna lor –
Şi vei obține astfel o mână de-ajutor.

Clitandru
Sunt, din păcate, sincer. N-am fost nicicând în stare
S-o măgulesc pe-Armanda, de formă,-n gura mare;
Femeile savante nu-mi sunt deloc pe plac.;
Cu o femeie cultă sunt gata să mă-mpac,
Dar nu s-o văd atrasă pe neplăcuta pantă
De-a deveni savantă doar pentru-a fi savantă;
Ba la-ntrebări adesea mai potrivit ar fi
Răspunsul să-l amâie, chiar dacă pare-a-l şti!
Ştiința să-şi ascundă cu multă cumpătate,
Să nu arate-ntr-una ce ştie şi ce poate,
Sclipind cu dinadinsul, umblând cu vorbe mari,
La orice-mprejurare, citând din cărturari.
Stimez pe doamna mamă adânc, dar pentru asta
Nu-s înclinat să sprijin himera ei, nefasta,
Şi nu găsesc cu cale s-admir cu alții-n cor
Pe-acel nătâng pe care-l ridică-n slăvi de zor,
Pe Trisotin. Mă scoate din fire, mă deprimă
Când văd că mama voastră îi mai arată stimă,

Că minţile alese primesc să stea la rând
Cu-un prost a cărui scrieri le-ntâmpini fluierând,
Cu un pedant a cărui peniţă alandala
Oferă foarte ieftin hârtie-n toată hala.

Henrieta
Ce scrie şi ce spune îmi pare plicticos;
Îmi însuşesc părerea; e dreaptă, ne'ndoios.
Dar are-asupra mamei o mare-nrâurire;
Deci, când vei fi cu dânsa, să nu îţi ieşi din fire.
Îndrăgostitul cată să-şi facă-n jurul său
Prieteni, şi cu nimeni să nu se pună rău;
Să cucerească lumea el trebuie să ştie;
Chiar câinele din curte de partea lui să fie.

Clitandru
Da, cred că ai dreptate, dar domnul Trisotin
Mă sâcâie şi-mi şade în suflet ca un spin.
Nu sunt deloc în stare de dragul dumisale
Să mă-njosesc cântându-i umflate osanale:
Cu opera-i, în cale, întâi mi-a apărut
Şi-l cunoşteam prea bine chiar fără-a-l fi văzut.
Chiar din harababura stârnită de-a lui pană
Ştiam ce reprezintă pedanta lui persoană;
Mă sâcâie purtarea-i şi tonu-i îngâmfat,
Credinţa lui că este un mare învăţat;
Părerea foarte bună ce-o are despre sine,
Încrederea supremă în tot ce-n minte-i vine.
Decât făptura-i ştearsă e totul mai prejos
Şi orice scrie-i pare atâta de frumos,
Încât n-ar vrea să schimbe, pentru nimic în lume,
Cu-un general de-armată, faimosul lui renume.

Henrieta
Să vezi acestea toate se cere-un ochi expert.

Clitandru
I-am desluşit şi chipul, în modul cel mai cert.
În versurile sale ce-n cap ni le-azvârlise,
Vedeam pe autorul acelor manuscrise;
Ba mi-l închipuisem atâta de real,
Că, întâlnind o dată-un bărbat la tribunal,
Că-i Trisotin acela am şi făcut prinsoare...
Şi-am câştigat! El însuşi, din cap până-n picioare.

Henrieta
Ce basme!

Clitandru
Nu; aşa e precum ţi-am povestit.
Dar iată pe mătuşa. Să-mi fie-ngăduit
Să dau pe faţă taina deschis şi fără teamă
Şi să câştig un sprijin pe lângă-a voastră mamă.

Scena 4

Clitandru, Beliza

Clitandru
Permiteți, scumpă doamnă, unui îndrăgostit
Să folosească astfel prilejul potrivit
Şi să mărturisească adânca lui iubire.

Beliza
Hei, uşurel! Opreşte-ți a inimii pornire.
De te-am primit în rândul acelor ce mă plac,
Doar cu mesajul tainic al ochilor mă-mpac.
Nu folosi cuvinte; cuvintele-s în stare
Să tălmăcească patimi aproape jignitoare.
Iubeşte-mă, suspină şi arzi de dorul meu,
Dar fii tăcut; din vorbe nu vreau s-o aflu eu.
Da, pot închide ochii la dragostea-ți secretă,
Cât timp privirea-ți este o mută interpretă.
Dar dacă-ncearcă gura-ți să spună tot ce vrei,
Din fața-mi, pe vecie, va trebui să piei.

Clitandru
De flacăra mea, teamă să nu vă fie, doamnă.
Spre Henrieta dorul nestăpânit mă-ndeamnă.
Veneam la dumneavoastră ca să vă rog ceva:
Să-mi sprijiniți iubirea, aceasta-i tot ce-aş vrea.

Beliza
Mărturisesc, amice, formula e dibace,
Retragerea-i subtilă. Te felicit şi-mi place;
În multele romane pe care le-am citit,
Atâta-ndemânare nicicând n-am întâlnit.

Clitandru
Nu-i nici o dibăcie, v-o spun dintr-un răsuflet.
Mărturisit-am simplu, deschis, ce am pe suflet.
Prin flacăra curată a unui dor nestins,
Mi-e dragă Henrieta, de farmecu-i sunt prins.
Şi Henrieta-mi este stăpână pe vecie:
Doresc pe Henrieta s-o capăt de soție.
Puteți să-mi fiți un sprijin. De-aceea vă implor
Să-mi dați, de astă dată, o mână de-ajutor.

Beliza
Ah, cererea aceasta, de stau şi cuget, poate-i
Ascunsă, doar de formă, sub numele nepoatei.
Manevra e dibace; convenția păstrez
Şi-ți voi răspunde-ndată că ceea ce visezi
E-n van; să se mărite nu vrea de loc "nepoata".
Iubeşte-o mai departe fără nădejdi – şi gata!

Clitandru
Dar, doamnă,-ncurcătura aceasta, la ce bun?
De ce să credeți, doamnă, altminteri decât spun?

Beliza
O, Doamne, ce de mofturi! De ce te aperi oare

De-un lucru ce cu ochii mi-l spui fără-ncetare?
Destul că-s mulțumită de felul iscusit
În care ai întors-o. Cu asta,-am isprăvit.
Şi de te vei menține la bună-cuviință,
Ca să-mi aduci omagii, accept cu-ngăduință,
Dar vreau să-ți fie-avântul distins şi luminos:
Dorinți purificate închină-mi drept prinos.

Clitandru
Dar...

Beliza
Şi acum adio! Ajungă-ți dumitale.
Ți-am spus şi-aşa mai multe decât ar fi cu cale.

Clitandru
Dar e-o greşeală...

Beliza
Lasă! îmi vine să roşesc.
Pentru pudoarea-mi sfântă, e supraomenesc.

Clitandru
Vai, să mă bată Domnul de vă iubesc. Să-am parte...

Beliza
Destul! Nu! Nici o vorbă! Nici n-ascult mai departe.

Scena 5

Clitandru
(singur)
La naiba cu nebuna şi cu trăsnaia ei!
S-au mai văzut asemeni năstruşnice idei?
Să-mpărtăşim altminteri a noastre simțăminte:
Să cerem ajutorul de la un om cuminte.

ACTUL II

Scena 1

Ariste
(către Clitandru care se află între culise)
Da, îți aduc răspunsul aici, cât mai curând.
Voi stărui, voi face de toate, rând pe rând.
Îndrăgostitul spune, în loc de-o vorbă, şapte,
Nerăbdător să vadă, în loc de vise, fapte
Şi...

Scena 2
Crizal, Ariste

Ariste
Bună ziua, frate!

Crizal
Te-ajute Dumnezeu!

Ariste
Ştii ce mă-aduce-ncoace, la tine, dragul meu?

Crizal
Nu, dar, de vrei, sunt gata s-o aflu de la tine.

Ariste
Ia spune: pe Clitandru-l cunoşti destul de bine?

Crizal
Desigur. Vine-adesea în vizită pe-aici.

Ariste
Şi ce crezi despre dânsul? Îl prețuieşti? Ce zici?

Crizal
Socot că-i om de spirit, de suflet, de onoare
Şi nu cunosc mulți tineri de-asemenea valoare.

Ariste
Cu-o treabă ce-l priveşte venii la dumneata
Şi-mi pare foarte bine că lucrul stă aşa.

Crizal
Cu răposatu' tat-su, în vremea noastră junã...

Ariste
Da, ştiu...

Crizal
... am fost la Roma. Un om de casă bună.

Ariste
Aşa-i...

Crizal
Aveam pe-atuncea vreo douăş'opt de ani.
Eram grozav de țanțoşi, doi straşnici găligani.

Ariste
Te cred.

Crizal
Umblam pe urma cucoanelor romane.
Uimisem toată lumea cu şotii şi chiolhane.
Erau geloşi bărbații.

Ariste
Perfect. Erați amici. Ei, să venim la treaba ce m-a adus aici.

Scena 3
Crizal, Ariste, Beliza (care intră încetişor şi trage cu urechea)

Ariste
La tine, dar, Clitandru cu-o vorbă mă trimite.
De Henrieta noastră i-e dragă, pasămite.

Crizal
Cum? Fata mea?

Ariste
Clitandru suspină după ea.
E, fără îndoială, îndrăgostit lulea.

Beli za
(lui Ariste)
Ba nu! Nu ştiți nimica! Clitandru vrea să mintă...
Povestea-arată altfel de cum vi se prezintă.

Ariste
Cum, soră dragă?

Beliza
Iată: Clitandru v-a mințit,
Căci nu de Henrieta e el îndrăgostit.

Ariste
Glumeşti. Cum, nu de dânsa e-ndrăgostit pe viață?

Beliza
Nu, nu. Am şi dovada.

Ariste
Mi-a spus-o mie-n față.

Beliza
Ei, da!

Ariste

Doar mă trimise chiar el, cu rugi fierbinți,
Să-i cer consimțământul, pe loc, de la părinți...

Beliza
Perfect!

Ariste
...şi stăruit-a ca să mă pun pe treabă,
Căci vrea să facă nunta cu-o clipă mai degrabă.

Beliza
Din ce în ce mai bine. Şi nu mă mir deloc.
Cât despre Henrieta, e vorba doar de-un joc,
Un văl abil, o cursă dibace, dragă frate,
Ce-ascunde-o altă taină. Da, în realitate
E altul adevărul. Să vă-nşelați, nu vreau.

Ariste
De ştii atâtea, soră, de ce nu spui pe şleau
Pe cine îndrăgeşte? Şi cine e femeia?

Beliza
Ai vrea s-o ştii?

Ariste
Da!

Beliza
Eu sunt!

Ariste
Tu?

Beliza
Da! Chiar eu-s aceea!

Ariste
Văleu, Beliza dragă!

Beliza
Ce-nseamnă-acest "văleu"?
Şi ce te miră-n vestea ce ți-am adus-o eu?
Socot, şi pot chiar spune, că-s o femeie bine;
Cunosc destule inimi nebune după mine:
Cleonte şi Dorante, Lycidas şi Damis
Pot sta drept mărturie cât de dorită mi-s.

Ariste
Şi te iubesc toți ăştia?

Beliza
Cu dragoste nebună!

Ariste
Ți-au spus chiar ei?

Beliza
Nici unul n-ar îndrăzni s-o spună.
Mă aflu până astăzi prea sus în stima lor
Ca să-mi mărturisească deschis al lor amor.
Dar inima, v-asigur, mi-au pus-o la picioare,
Priviri au fost destule şi foarte grăitoare.

Ariste
Damis nu prea se vede să vie-aicea sus.

Beliza
Aşa mi-arată dânsul respectul lui supus.

Ariste
Dorante te jigneşte cu vorbe cam picante.

Beliza
E gelozia care-l stârneşte pe Dorante.

Ariste
Cleonte şi Lycidas mai ieri s-au însurat.

Beliza
Din deznădejde-adâncă. Un gest necugetat.

Ariste
Pe cinstea mea, Beliza, nebună eşti şi pace!

Crizal
Din astfel de himere mai bine te-ai desface.

Beliza
Himere, zici? Himere! Ah, ce să mai discut!
Himere, eu? Himere! Să ştiți că mi-ați plăcut!
Mă bucur de himere, aflați-o cu plăcere,
Şi n-am ştiut vreodată că astea sunt himere!

Scena 4
Crizal, Ariste

Crizal
Dar e o nebunie!

Ariste
Şi creşte zi cu zi.
Dar, încă-o dată frate: să nu-mi uit vorba.
Ştii, Clitandru... Henrieta... o cere de soție.
Răspunde-i mai degrabă. Băiatul vrea să ştie.

Crizal
Ce mai întrebi? Din suflet sunt gata să consimt,
Ba, să-i fiu tată-socru, chiar onorat mă simt.

Ariste
Dar ştii, avere multă băiatul nu prea are,

Încât...

Crizal
O, toate astea sunt lucruri secundare:
El e bogat prin daruri mai scumpe, nu prin bani,
Şi-am fost cu tat-su una în junii noştri ani.

Ariste
Vorbeşte cu nevasta şi vezi să nu-l alunge
Pe ginere... să-accepte...

Crizal
Eu de-l accept, ajunge!

Ariste
Dar totuşi, e mai bine să-auzi încă-un cuvânt.
Vezi, frate, de primeşte şi-al ei consimțământ.
Ei, hai...

Crizal
Îți râzi de mine? De ce s-o-ntreb degeaba?
Răspund de-a mea nevastă şi iau asupră-mi treaba.

Ariste
Dar...

Crizal
Lasă,-ți zic. N-ai grijă. E purul adevăr.
Am să-i comunic totul, curând, de-a fir-a-păr.

Ariste
Ei, fie. Merg acuma să mai întreb şi fata.
Mă-ntorc să-mi dai răspunsul.

Crizal
E treaba ca şi gata. Mă duc să-i spun nevestei.
Nu vreau să mai amân.

Scena 5
Martina, Crizal

Martina
Măi, ce noroc pe mine! Halal de-aşa stăpân!
Când vrei să scapi de-un câine, zici că-i turbat şi pace!
Şi ce nu-ți faci tu singur, nici Dumnezeu nu-ți face.

Crizal
Ce s-a-ntâmplat, Martino? Ce ai?

Martina
Ce vrei să am?

Crizal
Hai, spune!

Martina

Mă dădură afară, tam-nisam.

Crizal
Afară? Cum se poate?

Martin
M-a alungat stăpâna.

Crizal
Nu înțeleg!

Martina
Îmi spuse că-mi sparge căpățâna,
Şi să mă car de-aicea, şi boarfele să-mi strâng.

Crizal
Ba nu, rămâi aicea. De tine nu mă plâng.
Soția mea e iute şi-atuncea multe zice.
Dar n-aş vrea...

Scena 6
Filaminta, Beliza, Crizal, Martina

Filaminta
(zărind-o pe Martina)
Haimanaua! Mai este încă-aice?
Să pleci tu, prefăcuto! Să piei din fața mea!
Să nu te prind pe-aicea că dracu-o să te ia!

Crizal
Încet!

Filaminta
Nu! Am gonit-o!

Crizal
Ei!

Filaminta
Am decis să plece.

Crizal
Dar ce-a făcut, săraca? Să-mi spui ce se petrece.

Filaminta
Tu eşti de partea dânşii cumva?

Crizal
Şi tu acu'...

Filaminta
Sau poate împotrivă-mi te pui?

Crizal

O, Doamne, nu! Nu fac decât un lucru: să-ntreb ce vină are.

Filaminta
S-o izgonesc degeaba mă crezi cumva în stare?

Crizal
Dar n-am zis asta; însă, de ne gândim puțin...

Filaminta
Nu! Va pleca de-ndată. Am spus-o şi-o menţin.

Crizal
Ei bine, cine spune că eu aş fi-mpotrivă?

Filaminta
Dorința mea-i poruncă şi-i, jur, definitivă!

Crizal
De-acord.

Filaminta
Şi datoria-ți de soț cuminte vrea
S-o cerți chiar tu şi-n totul să fii de partea mea.

Crizal
Chiar asta fac.
(către Martina)
Cucoana pe drept te dă afară,
Nemernico! Şi fapta-ți e demnă de ocară.

Martina
Dar ce făcut-am oare?

Crizal
(încet)
Păi cine poate şti?

Filaminta
Mai are îndrăzneala de-a nu se sinchisi!

Crizal
Cu ce-a stârnit Martina cumplita ta mânie?
A spart oglinzi? Sau poate vreo scumpă farfurie?

Filaminta
O izgoneam eu oare, şi crezi tu cât de cât,
Că pentr-un fleac ca ăsta m-aş mânia atât?

Crizal
(către Martina)
Adică?
(Către Filaminta)
E-o treabă, pe cât se pare, groasă.

Filaminta
Desigur. Ştii prea bine că nu sunt arțăgoasă.

Crizal
Ori, s-au furat – în vreme ce ea visa, dormind –
Vreo strachină sau poate vreun talger de argint?

Filaminta
N-ar fi nimica.

Crizal
(către Martina)
Măi, măi! Să ştii că nu-i a bună!
(Către Filaminta)
Ce-o fi făcut? Ai prins-o, se vede, cu-o minciună!

Filaminta
Mai rău ca toate astea.

Crizal
Mai rău?

Filaminta
Am zis: mai rău!

Crizal
(către Martina)
Cum naiba, haimanao? Făcuşi de capul tău...?

Filaminta
Cu o impertinenţă ce nu-i găseşti perechea,
Ea, după zece lecţii, mi-a pângărit urechea
Prin stângăcia unui cuvânt barbar, pocit,
Ce Vaugelas[1] în termeni severi l-a osândit.

Crizal
Deci asta-i...

Filaminta
Cum? Cu toate că am certat-o-adese,
Ea surpă temelia ştiinţelor alese:
Gramatica, regină peste-nvăţaţi şi regi,
Ce ştie să-şi impună eternele ei legi.

Crizal
O bănuiam de cine mai ştie ce ispravă.

Filaminta
Cum? Crezi, cu toate astea, că nu-i o crimă gravă?

Crizal
Ba da!

Filaminta
Aş vrea s-o aperi, să văd dacă-ai putea.

[1] Claude Faure de Vaugelas (1595 –!650), gramatic purist, autor al *Observaţiilor asupra limbii franceze,* era foarte citat în saloanele preţioase.

Crizal
Ba nici prin gând nu-mi trece!

Beliza
Şi e păcat de ea.
De construieşti o frază, o-ntoarce şi-o distruge;
De legile vorbirii, orice i-ai face, fuge.

Martina
Cu dăscăleala-ar merge. Altminteri ce să zic?
Din păsărească voastră eu nu pricep nimic.

Filaminta
Cum? Păsărească, limba ce-şi caută temeiuri
În logica stringentă, în bunele-obiceiuri?

Martina
Vorbesc frumos atuncea când s-a-nţeles ce zic,
Şi cred căci vorbăria nu-i bună de nimic.

Filaminta
Ei, bine, iată-i stilul! Luaţi, vă rog, aminte:
"Şi cred *căci* vorbăria..."

Beliza
Ce ţeastă fără minte!
Cu toată insistenţa depusă-n mod direct,
Noi n-am putut obţine să te exprimi corect.
Cuvântul *căci* înseamnă *fiindcă,* înţelege!
Cuvântul *că* se cere ca fraza să se lege.

Martina
Vorbirăm într-o doară, cum ne-a venit la gură.
N-am fost să facem studii, şi nici la-nvăţătură.

Filaminta
Cum să rezişti? Se poate?

Beliza
Ce pleonasm oribil!
Filaminta
E-n stare să sfâşie timpanul meu sensibil.

Beliza
Ti-e mintea grosolană de parcă-ar fi toval.
Vorbeşti de tine însăţi. De ce treci la plural?
Jigneşti mereu sintaxa, abunzi în solecisme..,

Martina
Ba nu jignesc nici taxa, nici nu mă-afund în cisme.

Filaminta
O, ceruri!

Beliza
Iei sintaxa în sens sucit, deşi

De unde e cuvântul ți-am spus mereu.

Martina

Mai ştii?
De prin Chaillot să fie, Pontoise, Auteuil – mi-e frică
Că tot n-o să-mi prea pese de dânsul.

Beliza

Ce mojică! Sintaxa ne învață: când de-un nominativ,
De-un adjectiv, de verbe sau de vreun substantiv,
E vorba...

Martina

Vai, cucoană, da' jur că n-am ştiință
Să-i fi văzut pe ăştia.

Filaminta

Ce chin! Ce suferință!

Beliza

Sunt nume de cuvinte. Şi fraza când o-ncepi,
Să ştii să-mpaci pe unul cu celălalt. Pricepi?

Martina

Ce-mi pasă de se-mpacă sau de se iau la ceartă?

Filaminta
(către Beliza)
Of, Doamne, isprăveşte! Discuția-i deşartă.
(Către Crizal)
Nu vrei să-i spui să plece? Sau poate *eu* să plec?

Crizal
(aparte)
Ei, fie! Asta-i toana, silit sunt să mă plec.
(Către Martina, blând)
Hai, pleacă să n-o superi, Martino! Haide, pleacă.

Filaminta

Ce? Nu cumva ți-e teamă c-o ofensezi pe bleagă?
Vorbeşti cu ea de parcă să-i faci plăcere-ai vrea.

Crizal
(tare)
Eu? Nicidecum. Hai, pleacă!
(încet)
Te du, copila mea.

Scena 7

Filaminta, Crizal, Beliza

Crizal

Eşti mulțumită? Iată-ai făcut-o de ocară...
Nu-mi place-n felul ăsta să dau un om afară.
E-o fată curățică, munceşte... Ce să-i fac?

Şi-o izgoneşti deodată, aşa, pentru un fleac.

Filaminta
Ai vrea s-o ţin pe viaţă la mine în serviciu
Ca să-mi supună-urechea la un etern supliciu,
De logică şi-uzanţă să nu aibă habar.
Din vicii de vorbire să facă-un ghem barbar,
Din vorbe mutilate, legate-n intervale
Şi zicători târâte-n scursorile din hale?

Beliza
Când spune câte una, e drept, te trec sudori;
Pe Vaugelas îl face bucăţi adeseori
Şi cea mai ne'nsemnată greşeală-a ei, se ştie,
E ori un pleonasm, ori o cacofonie.

Crizal
Şi ce-i de calcă legea lui Vaugelas vreodat',
Când în bucătărie în strâchini n-a călcat?
Îmi pasă când, la masă, gustos e zarzavatul,
Şi nu că subiectul stă rău cu predicatul.
Chiar de repetă-o vorbă pocită, o înghit,
Dar nu-nghit carne arsă, curechi nepritocit.
Trăiesc din supă bună, nu din cutare vorbă.
Şi Vaugelas nu-nvaţă cum se găteşte-o ciorbă;
Scriau Balzac[1], Malherbe[2], desigur, excelent.
Dar la bucătărie nu cred c-aveau talent.

Filaminta
Mă-omoară-aceste gânduri şi vorbe grosolane!
Şi câtă înjosire a speciei umane
Să te cobori, de jugul materiei supus,
În loc pe-aripi de spirit să zbori mereu mai sus!...
Ce preţuieşte trupul, această biată zdreanţă,
Ca să-i acorzi cu gândul măcar vreo importanţă?
Să ne domine trupul ar fi chiar prea de tot!

Crizal
Ba, trupul sunt eu însumi, şi-l îngrijesc cum pot.
Din parte-mi fie-o zdreanţă, dar are-ntâietate.

Beliza
Dar spiritul şi trupul sunt una, dragă frate;
Savanta lume, însă, cuvântul şi l-a spus:
E spiritul, nu trupul, în viaţă mai presus
Şi prima noastră grijă, suprema năzuinţă
E să-l nutrim cu sucul ce-l stoarcem din ştiinţă.

Crizal
Zău, spiritul de-i vorba ca să-l nutreşti, i-ai da
În loc de-o fleică bună, un fleac de trufanda;
Voi n-aveţi nici o grijă şi nici o prevenire...

Filaminta

[1] Jean-Louis Guez de Balzac (1597 – 1654), prozator care a contribuit într-o largă măsură la închegarea stilului clasic.
[2] François de Malherbe (1555 – 1628), poet liric de un academism excesiv.

Ah, vorba *prevenire* mă scoate, zău, din fire;
Duhneşte-a vechitură de-ndată ce-o ascult.

Beliza
E drept că aminteşte o modă de demult.

Crizal
Vreți să v-o spun în față? Am să-mi descarc năduful!
Ci, izbucnesc şi masca o smulg: vă merge buhul
Că-ați fi într-o ureche. Mi-e inima cam grea...

Filaminta
Ce tot îndrugi?

Crizal
(către Beliza)
Cu tine vorbesc, cu sora mea!
Greşeala în vorbire te scurmă, te irită,
Dar de erori în viață nici tu nu eşti scutită.
Aceste tomuri groase nu-mi par un lucru bun,
Şi-afară de masivul Plutarh[1] în care-mi pun
Manşetele să-nu steie călcate, eu le-aş arde,
Lăsând pe învățații din târg să ştie carte;
Ați face foarte bine de-ați arunca din pod
Sperietoarea-aceea, luneta de un cot
Şi-o mie de nimicuri cu dânsa împreună;
Să nu vă preocupe ce se petrece-n lună
Şi să priviți, mai bine, la ce-i aicea, jos,
La noi, în casă, unde mai toate merg pe dos.
Nu-i bine-ntotdeauna – şi din motive multe –
Femeile să-nvețe, să fie-atât de culte.
Să fie mame bune. să-şi vadă de copii,
Să aibă ochii-n patru, să facă-economii,
Să n-aibă altă grijă decât gospodăria:
Aceasta-i fie cartea şi chiar filozofia!
Părinții noştri rostul femeii l-au pătruns
Zicând că o femeie-i deşteaptă îndeajuns
Şi că îi este mintea destul-de înălțată
Dacă deosebeşte cămaşa de o gheată.
Nu prea citeau, dar traiul şi-l petreceau senin.
Gospodărind, ştiința şi-o dovedeau din plin.
Aveau drept cărți o ață, un degetar şi ace
Cu care zestrea fetei o pregăteau, dibace.
Femeia-aceste datini, azi, le-a uitat uşor:
Îi place să creeze, să fie scriitor,
Nu-i pare prea profundă nici o ştiință-n lume;
Şi asta se întâmplă şi-aici, în casă,-anume.
Înalte taine sacre se află, zi cu zi.
Aici se ştie totul, dar nu ce-ar trebui.
Se ştie ce-i în lună, în stele şi în soare;
Ce face Marte, Venus – de care-n cot mă doare;
Şi-n goana asta vană, prin sferele de sus,
Nici dracu nu mai ştie în oală ce s-a pus.
Şi slujitorii-nvață, ca vouă să vă placă,

[1] Aluzie la volumele foarte groase ale *Viciilor paralele* de Plutarh. Opera istoricului grec fusese tradusă admirabil de Amyot în secolul al XVI-lea şi era una din lecturile favorite ale burgheziei franceze.

Şi fac orice, nu însă ce-ar trebui să facă;
Cu toţii-n casa asta din logică trăiesc,
Şi logica omoară ce-i logic şi firesc.
Friptura-i scrum, căci unul citeşte pe-ndelete,
Un altul face versuri şi uită că mi-e sete;
În fine, pilda voastră pe ei i-a molipsit:
Am slujitori o droaie, dar nu mă simt servit.
Îmi rămăsese-o fată, o servitoare, biata,
Pe care şcoala voastră nu o dăduse gata
Şi iat-o alungată cu mare tărăboi
Fiindcă-i declarase lui Vaugelas război.
Deci, soro dragă, toată povestea mă jigneşte,
Şi mă destăinui ţie, cum am mai spus, frăţeşte.
Nu-mi plac palavragiii ce-aici în casă-mi vin
Şi mai cu seamă domnul ce-şi zice Trisotin.
Vă face capul tobă cu versurile-i terne
Şi orişice rosteşte sunt numai baliverne.
Te-ntrebi ce-a vrut să zică, atunci când a sfârşit.
E, după-a mea părere, un clopot cam dogit.

Filaminta
Ce josnicie, Doamne! Ce suflet! Ce formule!

Beliza
Asemenea strânsură de corpuri minuscule,
De-atomi meschini şi sarbezi, ai mai văzut cândva?
Avem aceeaşi mamă, dar totul ne desparte.
Mă duc. Întreaga scenă m-a-ndurerat de moarte.

Scena 8
Filaminta, Crizal

Filaminta
Mai pui ceva la cale? Mai ai ceva de spus?

Crizal
Eu? Nu. Şi nu vreau sfadă. Iar tot ce-am spus, s-a dus.
De altceva e vorba. Ştii, fata ta cea mare
Urăşte măritişul; cătuşă grea îi pare.
E-o filozoafă,-n fine. De, ce să-i zici? Să taci!
O ţii în frâu cu grijă – şi foarte bine faci.
Dar stăm cu totul altfel cu sora ei cea mică
Şi cred că Henrietei acum de loc nu-i strică
Să-şi cate-un soţ...

Filaminta
La asta adesea mă gândeam
Şi am să-ţi spun şi ţie cam ce intenţii am.
Vezi, Trisotin, de care ne certi ca pentru-o crimă
Şi care n-are parte de-nalta voastră stimă,
Da, dânsul mi se pare că-i soţul potrivit.
Tu nu-i cunoşti valoarea, dar eu l-am preţuit.
Şi orice-mpotrivire e-aici cu neputinţă:
E-o treabă hotărâtă, nu-i numai o dorinţă.
O vorbă să nu sufli. Socot c-ai înţeles.

Vreau să-i vorbesc şi fetei de soţul ce-am ales.
Să fac aşa, motive am multe. Şi ia seamă:
De-i spui cumva o vorbă, te aflu eu, n-ai teamă!

Scena 9
Ariste, Crizal

Ariste
Ei, bine, dragă frate, nevastă-ta ieşi.
Cum văd aţi stat de vorbă. Ce-aţi hotărât? Ia zi!

Crizal
Am stat...

Arieste
Şi rezultatul? Jucăm la nuntă-n fine?
A consimţit nevasta? Alesul îi convine?

Crizal
Nu chiar de tot.

Ariste
Refuză? Sau stă pe gânduri?

Crizal
Nu.

Ariste
Sau nu vrea s-o mărite?

Crizal
Ba vrea, cum ştii şi tu.

Ariste
Atunci?

Crizal
Vezi că doreşte alt ginere, se pare.

Ariste
Un altul?

Crizal
Da, un altul.

Ariste
Şi cum îi zice oare?

Crizal
Păi, Trisotin.

Ariste
Cum? Domnul acela, Trisotin?

Crizal

Da, cel ce-i dă cu versul şi spiritul latin.

Ariste
Şi ai primit?

Crizal
De unde? Să mă păzească sfântul!

Ariste
Şi ce-ai răspuns?

Crizal
Nimica. Nici nu mi-am spus cuvântul.
Şi-mi pare foarte bine că nu m-am dat legat.

Ariste
Frumoase explicaţii! Eşti foarte câştigat!
Dar barem de Clitandru ai spus o vorbă bună?

Crizal
O, nu, căci cum pornise de-*alt* ginere să spună,
Găsii că e cu cale să nu răspund nimic.

Ariste
Atâta prevedere e rară, ce să zic!
De-atâta moliciune, nu ţi-e ruşine, spune?
Se poate ca bărbatul să-arate slăbiciune
Lăsându-se de voia nevesti-si târât,
Neîndrăznind să schimbe ce dânsa-a hotărât?

Crizal
Uşor îţi vine ţie să-mi spui acestea toate,
Dar ştii ce silă-mi este de sfadă, dragă frate.
Mi-e dragă pacea-n casă, un trai tihnit mi-e drag;
Nevastă-mea-i cumplită şi plină de arţag;
Făcând pe filozoafa, vorbind de-nţelepciune,
E totdeauna gata să fulgere, să tune,
Şi zice că nu-i pasă de ce-i "material",
Dar totu-i face fiere şi-i gata de scandal.
Un fleac de-i stă în cale la tot ce-n cap îşi bagă,
Dezlănţuie furtună pe-o săptămână-ntreagă.
Mă-apucă tremuriciul când zbiară-n capul meu
Şi m-aş vârî oriunde, că-i cruntă ca un zmeu.
Şi totuşi, apucată cum e, şi acră-amară,
Silit sunt să-i spun "scumpo" şi "dulce inimioară".

Ariste
Hai, las-o încurcată! Am să ţi-o spun ritos:
Nevasta-ţi porunceşte, pentru că eşti fricos.
Din însăşi slaba-ţi fire puterea şi-a luat-o;
La rangul de stăpână chiar tu ai ridicat-o;
Te ţine-n frâu trufaşa şi-n urmă ai rămas
Şi-acum te laşi prosteşte să fii purtat de nas.
Cum? Nu eşti tu în stare, văzându-ţi înrobirea,
Să vrei să fii, în fine, bărbat în toată firea?
S-o faci să se supună şi să vorbeşti cu ea

Având curaj de-ai spune: ei, iaca, vreau aşa!
Scrântelilor nevestei jertfeşti tu fără milă
Şi propria-ţi voinţă şi biata ta copilă?
Să-ţi laşi averea unui netot pentru că, cert,
Îndrugă latineşte cinci vorbe şi un sfert?
Un papagal pe care nevastă-ta-l numeşte
"Un filozof"' ce joacă ştiinţele pe deşte,
Ce-n rimele-i galante nu poate-avea egal,
Dar care nu-i, cum zis-am, decât un papagal?
Hai, las-o încurcată! De râs e, de ruşine:
Şi, laş cum eşti, nu meriţi decât să râd de tine.

Crizal
Da, ai dreptate, frate. Aşa-i, sunt vinovat,
Şi iau deci hotărârea să fiu,-n sfârşit, bărbat.

Ariste
Ai zis-o bine, frate!

Crizal
Cu neputinţă este
Să fii fără-ncetare robit unei neveste.

Ariste
Aşa e!

Crizal
De blândeţea-mi prea mult s-a folosit.

Ariste
E drept!

Crizal
Pe uşurinţa-mi, prea mult s-a bizuit.

Ariste
Da, fără îndoială!

Crizal
Şi o să afle-ndată
Că-n casă-s eu stăpânul, că fetii eu i-s tată
Şi c-o să se mărite cu cel ce l-am ales.

Ariste
Aşa te vreau, mâi frate!
Fii om de înţeles!

Crizal
Tu ţii doar la Clitandru; la el acasă du-te
Şi spune-i, dragă frate, să vie-ncoace iute.

Ariste
Alerg!

Crizal
Răbdat-am multe. Şi-acum mă reculeg.

Şi vreau de-aci încolo să fiu bărbat întreg.

ACTUL III

Scena 1

Filaminta, Armanda, Beliza, Trisotin, Lepin

Filaminta
Să ascultăm poemul în voie, fără grabă,
Să-l cântărim atente, silabă cu silabă.

Armanda
Ah, ard de nerăbdare!

Beliza
Nu pot să-aştept mai mult!

Filaminta
(către Trisotin)
O vrajă mă cuprinde când stau şi vă ascult.

Armanda
O simt ca pe-o dulceață şi nu-i cunosc perechea.

Beliza
Sunt sunete de harfă care-mi alintă-urechea.

Filaminta
Tânjim de aşteptare, ne stingem de nesaț.

Armanda
Grăbiți-vă!

Beliza
Mai iute-ncântarea să ne-o dați.

Filaminta
Dați nerăbdării noastre faimoasa epigramă.

Trisotin
(către Filaminta)
E nou-născut copilul, vă rog să țineți seamă.
Pun soarta lui plăpândă sub blândul vostru scut,
Căci doar în casa voastră, ştiți bine, l-am născut.

Filaminta
Să-mi fie scump ajunge când ştiu că-i sunteți tată.

Trisotin
Să-i ție loc de mamă a voastră judecată.

Beliza
Cât spirit!

Scena 2

Henrieta, Filaminta, Armanda, Beliza, Trisotin, Lepin

Filaminta
(către Henrieta care vrea să se retragă)
Ia ascultă, ce te grăbeşti aşa?

Henrieta
Plăcutul cerc mi-e teamă că l-aş cam tulbura.

Filaminta
Mai bine vino-ncoace, urechea ți-o ascute,
Să te desfeți cu versuri şi rime ne-ntrecute.

Henrieta
Nu mă pricep la versuri şi-asemeni frumuseți.
Pe vorbele de spirit eu nu pun mare preț.

Filaminta
Ei şi? Rămâi! De altfel vreau să-ți comunic, după,
Ceva ce te priveşte şi ce mă preocupă.

Trisotin
(către Henrieta)
Cu-naltele ştiințe nu prea vă împăcați.
Dar ştiți cu prisosință cum să ne fermecați,

Henrieta
Nici una şi nici alta; şi nu mă port cu gândul...

Beliza
Ah, nu uitați copilul care-şi aşteaptă rândul.

Filaminta
(către Lepin)
Hai, repede, băiete! Adă fotolii-aici.
(Valetul cade cu scaun cu tot)
Ia uită-te, deşteptul! Cum de-ai putut să pici?
Nu ştii că echilibrul e cel care ne ține?

Beliza
Incultule, căderii nu-i vezi pricina-n fine?
Că dacă pleci din punctul de sprijin, aşa zis,
Al gravității centru-i cu totul compromis?

Lepin
Ba da, dar echilibru-mi fugi de sub picioare.

Filaminta
(către Lepin care e gata să plece)
Ce bleg!

Trisotin
Că nu-i de sticlă-i norocul lui cel mare.

Armanda
Ce-ați spus – e plin de spirit!

Beliza

Izvoru-i nesecat.

(Se aşează cu toţii)

Filaminta
Festinul vostru darnic de toţi e aşteptat.

Trisotin
Cum aş putea să satur o foame-atât de mare
Când numai două strofe sunt felul de mâncare?
Dar cred că-ar fi cu cale să dau eventual
Acestei epigrame – sau ăstui madrigal –
Ca sos picant, un proaspăt sonet; chiar o prinţesă
Mi-a spus ce gingăşie emană-această piesă.
I-am pus piper şi sare, fireşte, cât e just
Şi-l veţi găsi, sunt sigur, ales şi plin de gust.

Armanda
Nu-ncape îndoială.

Filaminta
Să-i dăm deci ascultare.

Beliza
(de câte ori Trisotin prea să citească, îl întrerupe)
Da, simt cum, de plăcere, tot sufletu-mi tresare.
Frumoasă-i poezia şi mor de dragul ei,
Când spre amor poetul o-ntoarce din condei.

Filaminta
Dacă vorbim într-una îl facem să ezite.

Trisotin
So...

Beliza
(către Henrieta)
Să păstrăm tăcere.

Armanda

Lăsaţi-l să recite.

Trisotin
Sonet către prinţesa Urania cu privire la febra de care suferă[1]

E-o imprudenţă ce mă-nciudă
Când văd că daţi – mărinimos –
Un adăpost aşa frumos
Duşmanei voastre, cea mai crudă.

Beliza
Frumos e începutul!

Armanda

[1] Sonetul, în forma în care-l citeşte Trisotin, aparţine abatelui Charles Cotin, poet mediocru, satirizat adesea şi de Boileau şi model al personajului molièresc. Sonetul lui Cotin, adresat domnişoarei de Longueville, devenită prinţesă de Nemours, se află în *Operele galante în proză şi în versuri ale domnului Cotin,* Paris, 1663.

Şi versul e abil.

Filaminta
El singur are darul de a rima subtil.

Armanda
În faţa lui *mă-nciudă* eu mă predau şi pace!

Beliza
Duşmanei voastre... – versul e-atâta de dibace!

Filaminta
Îmi place cum rimează *mărinimos, frumos...*
Aceste două vorbe se-mbină-armonios.

Beliza
Să auzim şi restul.

Trisotin
E-o imprudenţă ce mă-nciudă,
Când văd că daţi – mărinimos –
Un adăpost aşa frumos
Duşmanei voastre, cea mai crudă.

Armanda
Mă-nciudă...!

Beliza
Duşmanei voastre...!

Filaminta
Mărinimos şi *frumos!*

Trisotin
De ea, auzi? Să nu se-audă!
S-o daţi din forul vostru jos,
Unde ingrata,-n chip fălos,
Viaţa v-o preface-n trudă.

Beliza
Ah, mai încet, şi daţi-mi răgazul să respir.

Armanda
Să-mi daţi un timp, ca versul în voie să-l admir.

Filaminta
Simţi în aceste versuri ce-n suflet îţi coboară,
Un nu-ştiu-cum ce face tot cumpătul să-ţi piară.

Armanda
De ea, auzi? Să nu se-audă!
S-o daţi din forul vostru jos,
S-o daţi din forul vostru... Ah, ce frumos e zis!
Metafora aceasta e pusă cu dichis.

Filaminta

"De ea, auzi? Să nu se-audă!"
Auzi? Să nu se-audă... îmi sună la ureche
Ca o înşiruire de-un gust fără pereche.

Armanda
Auzi? Să nu se-audă... Eu m-am îndrăgostit.

Beliza
Auzi? Să nu se-audă!... Ce bine e găsit!

Armanda
Păcat că nu-i de mine.

Beliza
E o poemă-n sine.

Filaminta
Oare-o gustaţi cu toţii atât de mult ca mine?

Armanda şi Beliza
O! O!

Filaminta
Auzi? De ea să nu se-audă!
În apărarea febrei s-ar mai putea sări?
De vorbe nu vă pese şi nici de calomnii...
Auzi? De ea să nu se-audă!
Auzi, audă, auzi, audă!
Acest *auzi, audă* ascunde multe-mi pare
Şi nu ştiu de-o pricepe, ca mine, fiecare,
Dar mii şi mii de tâlcuri aicea desluşesc.

Beliza
E drept că spune multe, păstrând un ton firesc.

Filaminta
(către Trisotin)
Când scris-aţi minunatul *"Auzi? Să nu se-audă"*,
Aţi înţeles ce farmec e-n stare să includă?
Aţi pus voit într-însul atâtea sensuri mari?
Voi înşivă ştiut-aţi că are-atâta har?

Trisotin
E-hei!

Armanda
Şi-acea *ingrată* din minte nu-mi mai iese,
Acea *ingrată* febră în foru-unei prinţese,
Care-şi tratează gazda în mod nedrept, perfid.

Filaminta
Catrenele-amândouă o lume îţi deschid.
Să trecem la terţine. Le-aştept înfrigurată.

Armanda
Auzi? Să nu se-audă...! Vă rog eu, încă-o dată!

Trisotin
Auzi? De ea, să nu se-audă...

Filaminta, Armanda şi Beliza
Auzi? Să nu se-audă!

Trisotin
S-o daţi din forul vostru jos...

Filaminta, Armanda şi Beliza
Din forul vostru jos!

Trisotin
Unde ingrata-n chip fălos...

Filaminta, Armanda şi Beliza
Această *ingrată* febră!

Trisotin
Viaţa v-o preface-n trudă.

Filaminta
Viaţa v-o preface...!

Armanda şi Beliza
Ah! Ah!

Trisotin
Cum? Rangul dânsa vi-l înfrânge
Şi atacând un nobil sânge...

Filaminta, Armanda şi Beliza
Ah!

Trisotin
Vă chinuie şi zi şi noapte!
Dar de-o luaţi la băi cu voi,
Nu pregetaţi! Porniţi la fapte
Şi singură-o-necaţi apoi.

Filaminta
Eu nu mai pot!

Beliza
Mă-mbată!

Armanda
Eu de plăcere mor!

Filaminta
De dulci fiori cuprinsă, mă simt de parcă zbori

Armanda
Dar de-o luaţi la băi cu voi...

Beliza
Nu pregetați! Porniți la fapte...

Filaminta
Şi singură-o-necați apoi.
Şi singură-necați-o, acolo, chiar la băi.

Armanda
În versul dumneavoastră e-un farmec, pas cu pas.

Beliza
Te plimbi prin ei şi parcă auzi al vrăjii glas.

Filaminta
Păşeşti pe o alee cu zeci de-apoteoze.

Armanda
Sunt drumuri mici pe care sunt presărate roze.

Trisotin
Sonetul deci vă pare...

Filaminta
Sublim, de nedescris,
Şi nimeni, niciodată, aşa ceva n-a scris.

Beliza
(către Henrieta)
Cum? Nu te mişcă oare o astfel de lectură?
De ce faci, scumpă fată, o astfel de figură?

Henrieta
Figura, fiecare o facem cum putem.
Nu are-oricine spirit, iar eu degeaba-l chem.

Trisotin
Sau versurile mele vă cam displac, mi-e teamă.

Henrieta
Nici nu le-ascult.

Filaminta
Acuma urmează-o epigramă.

Trisotin
Despre un echipaj de culoarea muşcatei, dăruit de cineva unei doamne dintre amicele sale[1]

Filaminta
Sunt toate-aceste titluri de-o noutate rară.

Armanda
Ce trăsături de spirit din ele-o să răsară!

Trisotin
M-a-nlănțuit amorul, dar la un preț urcat...

[1] Ca şi sonetul de mai sus, epigrama e luată din volumul lui Colin.

Filaminta, Armanda şi Beliza
Ah!

Trisotin
Încât, pe jumătate, averea m-a costat;
Şi când priveşti acea trăsură
Cu aur mult, peste măsură,
De care-o țară s-ar mira,
Ce face să triumfe deplin Laisa[1] mea...

Filaminta
Laisa! Ce înseamnă când cineva e cult!
Aluzia-i subtilă şi valorează mult.

Trisotin
Şi când priveşti acea trăsură
Cu aur mult, peste măsură,
De care-o țară s-ar mira,
Ce face să triumfe deplin Laisa mea,
O fi culoarea-i de muşcată.
Dar e din renta mea muşcată.

Armanda
Oh, oh, neprevăzutul! Nu m-aşteptam de fel.

Filaminta
Asemeni culmi le poate atinge numai el.

Beliza
O fi culoarea-i de muşcată.
Dar e din renta mea muşcată.
Pe cât de fină rima, pe-atâta-i de bogată.

Filaminta
(către Trisotin)
Când am avut plăcerea să vă cunosc, nu ştiu
De-am înțeles pe dată al vostru spirit viu,
Dar versul, proza voastră, mă-nalță peste fire.

Trisotin
(către Filaminta)
Şi operele voastre, dacă le-ați da citire,
Am şti la rândul nostru să le-admirăm pe rând.

Filaminta
De mult n-am scris poeme, dar sper să pot curând
Un plan în opt etape să vi-l arăt şi vouă.
Îl dau Academiei într-o formulă nouă.
A încercat şi Platon, dar lucru-i imperfect,
Când a compus tratatul Republicii-n proect.
Dar eu până la capăt am dus-o de aceea,
Şi, pe hârtie,-n proză, am aşternut ideea;
Căci mă cuprinde ciuda, când văd – e un scandal! –
Ce prost suntem tratate pe plan spiritual;

[1] Lais a fost o celebră, curtezană, din Corint (secolul al V-lea î.e.n); de aici aluzia.

Să răzbunăm o dată, cu toatele-mpreună,
Un jug ce toți bărbații doresc să ni-l impună,
Vrând să ne micşoreze, reduse-n veci să fim,
Să ne închidă poarta spre tot ce e sublim.

Armanda
Disprețul şi-l arată deschis sau prin cuvinte,
Neacordând femeii decât atâta minte
Cât să admire-o fustă, un şal sau un mantou,
Dantela sau brocartul, modelul cel mai nou.

Beliza
Ruşinea soartei sale femeia să şi-o spele
Şi spiritul să-şi smulgă din vechile tutele.

Trisotin
O, eu respect femeia, se ştie-n orice loc...
Şi dacă laud ochii ei dulci şi plini de foc,
A spiritului rază i-o laud totodată.

Filaminta
O ştim şi noi. De-aceea vă sunt îndatorată;
Dar vrem să țină seama şi unii mai semeți
Care, de sus, tratează femeia cu dispreț,
Că ştim şi noi să creştem ale ştiinței plante
Şi că şi noi ne strângem în adunări savante,
Dând curs în felu-acesta unui înalt îndemn:
Să împăcăm rivalii sub al ştiinței semn,
Cu o vorbire-aleasă şi cu înalte studii
Să desluşim natura prin sfântul har al trudii,
Şi-n fiece problemă ce-ai vrea s-o iei în piept,
Să-asculți de orice şcoală, fără să-i fii adept.

Trisotin
Vreau ordine-n deducții, deci peripatetismu![1].

Filaminta
Iar mie, pentru-abstracții, îmi place platonismul[2].

Armanda
Epicuriană dogmă[3] îmi este mai pe plac.

Beliza
Eu, personal, cu-atomii prea bine mă împac,
Dar vidul mi se pare că nu e pentru mine;
Materia subtilă o gust cu mult mai bine.

Trisotin
Descartes, cu magnetu-i, cu mine-i gând la gând.

Armanda
Eu îi susțin vârtejul...

[1] Filozofia lui Aristotel.
[2] Doctrina lui Platon.
[3] Învățătura lui Epicur.

Filaminta

Eu, lumile căzând[1].

Armanda

Ah, adunarea noastră s-o văd deschisă o dată,
Prin vreo descoperire să mire lumea toată!

Trisotin

Din parte-vă se-aşteaptă lumini şi fapte noi;
Natura n-are multe secrete pentru voi.

Filaminta

Eu, fără să mă laud prea mult, făcut-am una
Şi pot să jur: de oameni e locuită luna.

Beliza

Eu n-am văzut chiar oameni în lună. Ca prin ceți
Clopotnițe eu, totuşi, văzui cum mă vedeți.

Armanda

Vom adânci, pe lângă ştiința naturală,
Gramatică şi versuri, politică, morală...

Filaminta

Moralei eu sunt gata tot sufletul să-mi dau;
Şi spiritele-alese pe vremuri o iubeau;
Dar stoicismul are la mine-ntâietate:
Nimic nu-i poate-ntrece superba-i cumpătate.

Armanda

În limbă, noi principii – se va vedea curând –
Vor răsturna pe cele-nvechite, rând pe rând.
Printr-o antipatie, de explicat, firește,
Am căpătat o ură de moarte-n ce privește
O seamă de cuvinte, verb, numeral, mă rog,
Pe care în vorbire nu le rostim de loc.
Ci împotriva-acestor vom da curând sentințe,
Fără apel, în cicluri de docte conferințe,
Ca prin puterea noastră şi prin acest demers,
Să curățim de ele şi proză, dar şi vers.

Filaminta

Dar planul cel mai mare, mai plin de măreție,
E-o nobilă idee care de mult mă-mbie,
Un scop înalt pe care îl vor slăvi în cor
Toți oamenii de spirit, acum şi-n viitor:
E scoaterea din limbă-a silabelor murdare
Ce o vorbire-aleasă să strice sunt în stare,
Ce-s caii de bătaie ai multor nătăfleți,
Eterne platitudini a unor proşti glumeți,
Acele ecluvocuri infame, de duzină,
Ce pururea insultă pudoarea feminină.

Trisotin

Proectu-i admirabil, v-o spun pe cinstea mea!

[1] Aluzii la cosmogonia lui Descartes, care respingea noțiunea de vid şi proclama existența eterului ("materia subtilă") şi a mişcării particulelor materiale sub forma unor vârtejuri.

Beliza
Vă arătăm statutul când îl vom termina.

Trisotin
Va fi frumos, sunt sigur, pe cât va fi de tare.

Armanda
Prin forța legii noastre, noi, orișice lucrare
În proză sau în versuri, o judecăm aici.
Doar *noi* o să decidem, şi scumpii noştri-amici.
Din exprimări străine vom face un masacru
Şi numai stilul nostru va fi perfect şi sacru.

Scena 3
Filaminta, Beliza, Armanda, Henrieta, Trisotin, Lepin

Lepin
(către Trisotin)
Un domn vrea să vă vadă; e-aici-aşa în prag,
E îmbrăcat în negru şi are-un glas dulceag.
(Se scoală cu toții)

Trisotin
E-acel savant prieten ce v-a rugat prin mine
Să-i acordați onoarea de-a vă cunoaşte-n fine.

Filaminta
Puteți să-l introduceți. Vă dau acord deplin.
(Trisotin merge în întâmpinarea lui Vadius)

Scena 4
Filaminta, Beliza, Armanda, Henrieta

Filaminta
(către Armanda şi Beliza)
Să fim la înălțime, cu duhul cel puțin.
(Către Henrieta care dă să plece)
Doar îți împărtăşisem o limpede dorință
De-a sta puțin de vorbă.

Henrieta
Mă rog, în ce privință?

Filaminta
Rămâi, te rog, aicea. Doar nu ai nici un zor.

Scena 5
Trisotin, Vadius, Filaminta, Beliza, Armanda, Henrieta

Trisotin
(prezentându-l pe Vadius)
Acesta este domnul. Şi e nerăbdător

Să vă cunoască. Nu cred să am motiv de teamă,
Căci ştiu cu prisosinţă că e un om de seamă.
El printre cei de spirit oricând îşi face loc.

Filaminta
O, mâna ce-l prezintă ne-ajunge ca zălog.

Trisotin
Din autorii clasici îşi trage el substanţa.
Cunoaşte şi elina. E cineva în Franţa.

Filaminta
(către Beliza)
Elina! Vai! Elina! E fără de egal!

Beliza
(către Armanda)
Elina! O, nepoată!

Armanda
Elina! Ce regal!

Filaminta
Cum, domnule? Elina? Asemeni lucruri rare,
Vă rog să ne permiteţi, reclamă-o sărutare.
(Vadius le îmbrăţişează şi pe Beliza şi Armanda)

Henrieta
(către Vadius care vrea s-o îmbrăţişeze şi pe ea)
Cer, domnule, iertare! Eu greaca nu-nţeleg.
(Se aşează cu toţii)

Filaminta
Stimez cultura greacă, admir cuvântul grec.

Vadius
Mă tem să nu vă supăr cu graba ce mă-ndeamnă
De-a vă aduce-omagii, de-a vă cunoaşte, doamnă,
Şi-această atmosferă savantă să n-o stric.

Filaminta
O, domnule, cu greaca nu poţi strica nimic.

Trisotin
De altfel, ca şi-n proză, în vers e foarte tare
Şi poate să ne-arate şi nouă vreo lucrare.

Vadius
La autori defectu-i că totdeauna vor
Să ne tiranizeze cu operele lor;
La librării, pe stradă, în orice ambianţe,
Neobosiţi recită obositoare stanţe
Şi n-ai să vezi spectacol mai josnic nicăieri
Decât când autorul cerşeşte tămâieri,
Când întâlnind pe-oricine, îi cântă la ureche,
Martirizându-l astfel cu noaptea lui de veghe.

Cu-asemenea zănatici eu nu vreau să mă-ntrec
Şi sunt chiar de părerea acelui clasic grec
Ce pe-nțelepți opreşte printr-o sentință-anume,
Să-şi înjosească munca, citind prea mult în lume.
Aduc cu mine versuri. Mici. Pentru-ndrăgostiți.
Aş vrea părerea voastră să mi-o împărtăşiți.

Trisotin
O, versurile voastre sunt cele mai măiastre.

Vadius
E Venus însoțită de Grații-n ale voastre.

Trisotin
Vă este ritmul sprinten, cuvintele-s de soi.

Vadius
E *ithos*[1] şi e *pathos*[2] în tot ce scrieți voi.

Trisotin
Ați depăşit cu stilul acelor pastorale
Pe Teocrit[3], pe însuşi Virgil cu-ale sale.

Vadius
Iar ale voastre ode, de câte ori le-ascult,
Îl lasă pe Horațiu în urmă foarte mult.

Trisotin
Cât sunt de-ncântătoare a voastre şansonete!

Vadius
Cine, ca voi, pe lume, a scris aşa sonete?

Trisotin
Rondele c-ale voastre s-au mai compus cândva?

Vadius
Pe-a voastre madrigale le-ntrece cineva?

Trisotin
Dar mai ales balade compuneți admirabil.

Vadius
În vers pe rimă dată sunteți incomparabil.

Trisotin
De ar cunoaşte Franța cât bine-ați meritat...

Vadius
O, de v-ar recunoaşte al nostru veac ingrat...

Trisotin
În triumfale care ea v-ar purta-n paradă.

---

[1] Termen din vechea retorică pentru a desemna partea care se ocupă de moravuri.
[2] Tot în retorică, partea care tratează despre pasiuni.
[3] Poet grec din secolul al III-lea î.e.n., creator al genului bucolic.

Vadius
V-ar ridica statuie la orice colț de stradă.
(Către Trisotin)
Hm! E doar o baladă. Şi-aş vrea în chip concret
Să-mi spuneți...

Trisotin
(către Vadius)
Auzit-ați cumva de vreun sonet
Ce febrei principesei e închinat, se pare?

Vadius
Ieri a citit-o-n public un june oarecare.

Trisotin
Ştiți cine-i autorul?

Vadius
Nu încă. Dar vă spun
Deschis, că-ntreg sonetul nu-i de nimica bun.

Trisotin
Şi totuşi multă lume-l găseşte admirabil.

Vadius
Aceasta nu-l opreşte să fie mizerabil;
De-l veți vedea, sunt sigur că veți ghidi la fel.

Trisotin
Ba ştiu că de această părere nu-s de fel.
Să scrie-aşa sonete puțini mai sunt în stare.

Vadius
Să mă ferească cerul să scriu aşa oroare!

Trisotin
Susțin că-asemeni versuri să scrii e foarte greu.
Dovada cea mai bună-i că autoru-s eu!

Vadius
Cum, dumneavoastră?

Trisotin
Eu sunt!

Vadius
Hm, nu ştiu cum se face...

Trisotin
Se face că sonetul păcat că nu vă place.

Vadius
Sau, poate, ascultându-l, să fi fost eu distrat,
Sau, poate, cititorul, citindu-l, l-a stricat.
Dar, să citim balada. Ce rost mai are sfada?

Trisotin
Un gen dulceag şi sarbăd consider că-i balada.
Nici nu mai e la modă. Miroase-a mucegai.

Vadius
Balada place, totuşi, prin avântatu-i grai.

Trisotin
Aceasta n-o opreşte ca să-mi displacă mie.

Vadius
Şi totuşi nu-i mai proastă ca altă poezie.

Trisotin
Atrage doar pedanții ce-n urmă au rămas.

Vadius
E de mirare-atuncea că nu ați fost atras.

Trisotin
Dați altora pe seamă a voastre vechi păcate.
(Se scoală cu toții)

Vadius
Obraznic, pe-ale voastre mi le-aruncați în spate.

Trisotin
Mâzgălitor de versuri, învățăcel mizer!

Vadius
Ruşine-a breslei noastre, flecar şi pompier!

Trisotin
Plagiator pe față! Cârpaci fără pudoare!

Vadius
Pedant jegos...

Filaminta
Vai, domnii-s porniți pe ceartă oare?

Trisotin
(către Vadius)
Te du şi-napoiază ce, fără de ruşini,
Ai şterpelit din clasici, din greci şi din latini.

Vadius
Te du să ceri iertare Parnasului[1], că-n spațiu
Și-n timp, făcuşi de-ocară cuvântul lui Horațiu.

Trisotin
Dar cartea ta de care o vorbă nu s-a spus?

Vadius

[1] Munte din Elada antică, lăcaş al lui Apollo şi al muzelor.

Librarul tău la sapă de lemn ți l-ai adus.

Trisotin
Mi-e gloria făcută, în van încerci s-o sfaremi.

Vadius
Da, da, dar de *Satire*[1] tu aminteşte-ți baremi.

Trisotin
Şi tu ți le-aminteşte.

Vadius
Păi da, dar vezi că eu
Am fost tratat mai bine ca tine, scumpul meu.
Mă-nțeapă autorul în treacăt şi pe mine,
Pe lângă alte nume ce nu îmi fac ruşine.
Dar, fără să te-nțepe, nici o satiră nu-i;
Pe tine nu te uită, eşti pururi ținta lui.

Trisotin
De-aceea-mi este rangul cu mult mai demn de stimă,
Nu ca al tău, în gloata aproape anonimă;
El ştie că, în cazu-ți, ajunge-un bobârnac:
Te aminteşte-o dată – şi ți-a venit de hac;
Un adversar mai nobil sunt eu, când mă atacă;
Combate, căci o ştie: cu mine nu se joacă!
De-aceea mă loveşte de repetate ori,
Căci nu se simte încă deplin învingător.

Vadius
Te-nvăț cu pana minte, şi-ai să-ți cunoşti vrăjmaşul.

Trisotin
A mea o să-ți arate că, totuşi, *eu* ți-s naşul.

Vadius
În greacă şi latină cu versul te desfid.

Trisotin
Pe la Barbin[2] îndată am să te pun la zid.

Scena 6
Trisotin, Filaminta, Armanda, Beliza, Henrieta

Trisotin
Să nu-mi găsiți mânia nepotrivită, doamnă.
Părerea să v-o apăr tot sufletul mă-ndeamnă,
Căci criticând sonetul, la toate-a pus capac.

Filaminta
Eu îmi voi da silința cu dânsul să vă-mpac.
La altceva să trecem.
(Către Henrieta)

[1] E vorba de *Satirele* lui Boileau, în care Trisotin şi Vadius – pe numele lor adevărate Cotin şi Ménage – sunt adeseori ridiculizați.
[2] Editor al lui Molière şi Boileau, a cărui librărie se afla într-una din galeriile Palatului de Justiție.

Copilă, vino-ncoace
De multă vreme-un ghimpe în suflet nu-mi dă pace;
Către ştiinţa-naltă, cum văd, nu-ţi cauţi un drum,
Dar am găsit o cale să-ajungi la ea oricum.

Henrieta
De grijă nu-i nevoie ca mama mea să-mi poarte.
De doctele discuţii mă aflu prea departe.
Vreau să trăiesc în voie, şi nu să mă frământ,
Să născocesc într-una cel mai de duh cuvânt.
Ambiţia aceasta nu poate să mă-nfrângă
Şi-mi pare foarte bine că sunt aşa nătângă.
Eu cred că-i mult mai bine să spui banalităţi,
Decât de vorbe-alese cu sila să te-agăţi.

Filaminta
Da; dar mă simt jignită şi nici nu-mi vine bine
Să văd că-a mea copilă mă face de ruşine.
E o podoabă vană un fraged obrăjor,
O floare trecătoare, un licăr trecător,
Şi sunt legate toate de-o tânără-epidermă;
Podoaba minţii, însă, nu-i şubredă, ci fermă.
Deci m-am gândit o cale să caut pentru-a-ţi da
Splendoarea ce nici vârsta n-o poate secera.
Ispita de-a cunoaşte să-ţi zguduie fiinţa,
Să-ţi infiltrez dorinţa de-a-ţi însuşi ştiinţa;
Şi gândul care-n fine, mă preocupă mult,
E să-ţi uneşti viaţa cu-un om ales şi cult.
(Îl arată pe Trisotin)
De dumnealui e vorba. Am hotărât să fie
Alesul tău de-apururi. Iar tu să-i fii soţie.

Henrieta
Eu, mamă?

Filaminta
Tu! Te miră cât vrei!

Beliza
(către Trisotin)
Vă înţeleg.
Citesc în ochii voştri că vreţi să vă dezleg,
Să-nstrăinaţi amorul ce mie-mi aparţine.
Sunt de acord. Vă dărui acestor mâini străine,
Căci e-o partidă bună şi cuplu-i potrivit.

Trisotin
(către Henrieta)
Nu pot s-o spun în vorbe cât sunt de fericit
Şi cât căsătoria aceasta mă cinsteşte,
Mă pune...

Henrieta
Mi se pare că domnul se grăbeşte;
Nu fiţi atât de sigur.

Filaminta
(către Henrieta)
Cutezi să-l mai insulți?
Știi bine că... Ajunge! Te fac eu să mă-asculți!
(Către Trisotin)
Se cumințește dânsa. Să nu vă fie teamă.

Scena 7
Henrieta, Armanda

Armanda
E foarte grijulie iubita noastră mamă!
Un soț mai de valoare să poți găsi e greu.

Henrieta
Atuncea, surioară, ia-i tu în locul meu.

Armanda
Nu eu, ci tu te bucuri de-nalta lui favoare.

Henrieta
Tu ai întâietate, ca soră-a mai mare.

Armanda
De aș găsi, ca tine, în măritiș un țel,
Ți-aș accepta oferta, nu m-aș codi de fel.

Henrieta
De aș avea, ca tine, idei pedante, grave,
Aș zice că-s în fața unei izbânzi grozave.

Armanda
Cu toate că, se vede, n-avem același gust,
Să ne-ascultăm părinții găsesc că este just;
O mamă e pe-a noastră voință suverană,
Și-mi pare, dragă soră, că rezistența-i vană...

Scena 8
Crizal, Ariste, Clitandru, Henrieta, Armanda

Crizal
(către Henrieta, prezentându-i pe Clitandru)
Hai, fata mea, ascultă ce-am hotărât. Ei, hai!
Să-ți scoți mănușa. Mâna acestui domn s-o dai
Tu să-l păstrezi în suflet, de-aci pe-o veșnicie!
E omul ce urmează să-i fii-n curând soție.

Armanda
(către Henrieta)
Îmi pare că acesta îți e deplin pe gust.

Henrieta
Să ne-ascultăm părinții găsesc că este just;
Un tată-asupra noastră are puteri depline.

Armanda
Şi unei mame-o parte din ele îi revine.

Crizal
Ce vrei să spui?

Armanda
Aceasta! Cu gândul eu mă port
Că mama n-o să fie în totul de acord,
Că altul este soțul...

Crizal
Mai taci din gură, caţă!
Te du, filozofia cu dânsa de-o învaţă;
Nu vă băgaţi în treburi ce-s demne de-un bărbat.
Aceasta mi-e părerea. Şi spune-i răspicat
Să nu cumva să vină cu vorba să mă toace.
Hai, du-te!

Scena 9
Crizal, Ariste, Henrieta, Clitandru

Ariste
Foarte bine! Făcuşi precum îmi place.

Clitandru
Ce vis! Ce bucurie! Ce bună-i soarta mea!

Crizal
(către Clitandru)
Hai, ia-i acuma mâna şi-apoi veniţi încoa,
S-o duci la ea-n odaie.
(Către Ariste)
Ah, dulcile cuvinte!
Mi-e inima mişcată de-atâta dor fierbinte.
Mă-nvioreză-amorul acestei dragi perechi
Şi-mi reînvie-n minte iubiri din timpuri vechi.

ACTUL IV

Scena 1
Armanda, Filaminta

Armanda
Da, mamă, nu se-arată de loc şovăitoare.
Se laudă că este din fire-ascultătoare;
Preferă să-şi urmeze pornirile fireşti
Decât să se supună voinței părinteşti.
De vorba unui tată nu ține-atâta seamă,
Cât cearcă să înfrunte porunca ta de mamă.

Filaminta
Am să-i arăt eu care din scumpii ei părinți
E-n drept să risipească sucitele-i dorinți,
Căci *tatălui* sau *mamei* o fată se conformă?
E trup întâi sau spirit, materie sau formă[1]?

Armanda
Ți se cuvine, mamă, respect nelimitat,
Dar domnişoru-acesta se poartă cam ciudat
Când vrea cu sila fiica să-ți ia-n căsătorie.

Filaminta
Nu-i încă-aşa departe pe cât ar vrea să fie.
Nu-mi displăcea băiatul, nici curte că-ți făcea,
Dar anumite lucruri cu greu îi pot ierta:
Ştia că-s scriitoare şi totuşi nu se-ndură
O dată să asiste şi el la o lectură.

Scena 2
Clitandru, intră tiptil şi se fereşte să fie văzut, **Armanda, Filaminta**

Armanda
Deloc nu i-aş da voie, să fiu în locul tău,
Să-l ieie Henrieta de soț pe-acest flăcău.
Nedrept ar fi oricine de-ar spune vreodată
Că în problema asta aş fi interesată,
Că de trădarea-i lasă cumva aş face caz
Şi-aş tăinui în mine vreo umbră de necaz.
O astfel de-ncercare mă face şi mai tare,
Căci în filozofie găsi-voi alinare,
Şi sprijinit de dânsa te simți mult mai presus.
Dar, vezi, față de tine, cu sila s-a impus.
E-n joc a ta onoare – deci nu-l lăsa s-o facă –
Şi e un om, în fine, ce n-are cum să-ți placă.
De câte ori eu dânsul în doi am stat la sfat,
Că-ți poartă-n suflet stimă deloc n-am observat.

Filaminta
Netotul!

[1] Filaminta se referă aici la teoria lui Aristotel, după care forma însufleţeşte şi organizează materia amorfă şi inertă.

Armanda
Faima care te însoţeşte-n viaţă,
Pe el îl lasă rece, da, rece ca de ghiaţă.

Filaminta
Ce grosolan!

Armanda
Adesea, citindu-i versuri noi,
Lucrări de ale tale, nu le-a găsit de soi.

Filaminta
Obraznicul!

Armanda
Pe-alocuri, mergeam până la sfadă
Şi n-ai să crezi de câtă prostie da dovadă...

Clitandru
(ivindu-se către Armanda)
Ei, vă implor, ajunge! Cer milă – sau măcar
Un dram de cinste, doamnă, căci, zău, nu am habar
De ce-am comis şi vina-mi de ce-i atât de mare,
Că împotrivă-mi puneţi atâta-nverşunare.
Doriţi să mă distrugeţi cu tot acest venin?
Doriţi să-mi poarte pică acei la care ţin?
Vorbiţi! De ce această mânie-nverşunată?
Cer de la însăşi doamna o dreaptă judecată.

Armanda
Chiar dacă-ar fi cum ziceţi, mâniei mele tot
Îi pot găsi pricină şi s-o justific pot.
Aţi fi prea demn de dânsa, căci prima-nflăcărare
Statorniceşte-n inimi un drept atât de mare,
Încât să-ţi pui averea şi viaţa chiar în joc,
Decât iubirii-ntâie să-i pui o alta-n loc.
Să schimbi un dor pe-un altul e-o faptă fără fală
A unui suflet cinic şi fără de morală.

Clitandru
Oare-i trădare, doamnă, purtarea mea, atunci
Când am urmat a voastre tiranice porunci?
Fiinţa mea umilă în faţa lor se-nclină;
De vă jigneşte asta, doar ele sunt de vină.
Când farmecele voastre în mreje m-au cuprins,
Doi ani întregi în mine am ars de-un foc nestins;
N-au existat atenţii, respect şi griji fidele
Să nu le-aduc ca jertfă cu drag iubirii mele.
Dar stima mea, ardoarea, n-avură nici un rost:
Potrivnică, pot spune, iubirii mele-aţi fost,
Şi m-aţi respins. Cu-o alta cărarea-mi se-ntretaie...
Deci spuneţi, doamnă: vina a voastră sau a mea e?
Am fost eu nestatornic, sau mi-aţi impus un schimb?
V-am părăsit sau fost-am trimis ca să mă plimb?

Armanda

M-am pus eu împotrivă? Ba cred că vi se pare.
Am vrut doar să vă apăr de trăsături vulgare
Şi să vă-ndrum spre-azurul acelor înălțimi
Ce fac perfecțiunea amorului sublim.
Au n-ar putea gândirea spre mine să vă poarte
Scăpată de teroarea dorințelor deşarte?
Şi nu simțiți dulceața când cei ce se iubesc
Înlătură din inimi vulgarul dor trupesc?
De rând e-amorul vostru. Mă mir că nu vă sperie
Atâtea noduri hâde ce-l leagă de materie;
Pentru-a-ntreține focul din inimă, ați vrea
Cu orice preț o nuntă şi tot ce va urma.
Ciudat amor! Un suflet ce-i fără de prihană
Departe-i de această ispită pământeană!
Dorința lui să n-aibă în ea nimic trupesc;
Aceste focuri pure doar *suflete* unesc;
Pornirile nedemne oprite-s să se nască.
E-un foc curat şi veşnic, o flacără cerească.
Suspinele ce-ți smulge sunt caste, negreşit
Şi poftele murdare nicicând nu le-au mânjit.
Înaltul țel cu gânduri impure să nu-l vatemi:
Iubim pentru iubire, nu pentru joase patemi.
De suflet şi de spirit nicicând n-am să mă rup
Şi-atunci mă simt ferice – şi uit că am un trup.

Clitandru
Eu, doamnă, din păcate, aşa cum mi se pare,
Am trup şi am şi suflet – de nu-i cu supărare;
Sunt ele prea unite, să pot să le separ;
De astfel de divorțuri vă jur că n-am habar;
N-a vrut să-mi deie cerul aşa filozofie:
La mine, trup şi suflet îşi țin tovărăşie.
Nimic, aşa cum spuneți, nu este mai divin
Decât dorinți curate ce doar de spirit țin,
Decât uniri de inimi, de gânduri delicate,
Din care orice simțuri au fost înlăturate.
Dar astfel de amoruri subtile nu cunosc:
Sunt cam vulgar, ați spus-o, şi eu o recunosc;
Iubesc cu trup şi suflet. Şi cred că-aşa e bine,
Căci doar în felu-acesta iubirile-s depline.
Nu-i cazul, mi se pare, iertare să vă cer;
Şi fără-a vă respinge frumoasele păreri,
Se practică pe lume din plin a mea metodă
Şi e căsătoria, pre câte văd, la modă,
Ba trece drept un lucru plăcut, cinstit de toți.
Aşa mi-a fost dorința: să fiu al vostru soț.
Sinceritatea-aceasta să-mi fie îngăduită
Şi sper că nu e cazul să vă simțiți jignită.

Armanda
Ei, domnule, ei bine, deşi ce cred, v-am spus,
Simțirile brutale le puneți mai presus.
Iar dacă pentru-a face ardoarea să re'nvie
Trupeasca legătură voi mi-o pretindeți mie,
De vrea şi *mama,* gata-s tăcere să-mi impun:
La ceea ce îmi cereți consimt să mă supun.

Clitandru
Nu, doamnă, prea târziu e. Al alteia e locul
Şi, dacă aş trăda-o, eu mi-aş trăda norocul.
Cum pot jigni refugiul, cum l-aş putea huli,
Când m-a ferit de-a voastre cumplite, reci mândrii?

Filaminta
Dar, domnul meu, îmi pare că vă-nşelaţi amarnic.
Să-mi dau consimţământul veţi aştepta zadarnic.
Cum? N-aţi aflat – sau poate că nu aţi înţeles –
Că pentru Henrieta un alt soţ am ales?

Clitandru
O, doamnă,-n ce-l priveşte, vă îndurați de mine:
Vă rog, nu mă expuneți la astfel de ruşine
De-a mă-njosi-ntr-atâta, printr-un nedemn destin.
Ca să devin rivalul acestui Trisotin.
Căci preferând "savanţii"-mpotriva mea, aş spune,
Un adversar mai josnic nu mi-aţi putut opune.
E dintre cei ce ştie, cu capul lui îngust,
Să pună în valoare al veacului prost gust;
Dar Trisotin, cu scrisu-i, nu-nşeală azi pe nimeni,
Şi-l ştie toată lumea pe tristul ipohimen.
El doar în casa asta mai este preţuit,
Şi ceea ce adesea aici m-a uluit
E că prostiei sale îi lăudaţi savoarea...
De-aţi scrie-un vers ca dânsul, i-aţi contesta valoarea,

Filaminta
De-l judecaţi altminteri de cum îl credem noi,
Cu-un ochi doar îl cuprindeţi, iar nu cu amândoi.

Scena 3
Trisotin, Armanda, Filaminta, Clitandru

Trisotin
(către Filaminta)
Vin să vă-aduc o ştire de importanţă mare.
În somn scăpat-am, doamnă, de-o moarte-ngrozitoare:
Un astru ce de-aproape ne tot dădea ocol,
Dând de vârtejul Terrei, s-a prăbuşit în gol.
Iar de-ntâlnea pământul, dintre atâtea globuri,
Ne-ar fi sfărmat pe dată în mii şi mii de cioburi.

Filaminta
Să amânăm subiectul pentru un alt moment,
Căci domnul la aceste probleme nu-i atent.
Că-i place ignoranţa ne-a spus; e-o fire frustă.
Gândirea o urăşte, ştiinţa îl dezgustă.

Clitandru
Vreau adevăru-acesta să-l îndulcesc măcar,
Dacă-mi permite doamna. Urăsc atâta doar:
Ştiinţa şi gândirea pe oameni când îi strică;

Sunt lucruri mari în sine şi n-am de zis nimica.
Dar eu prefer în viață să fiu un ignorant
Decât, precum sunt alții, un pseudosavant.

Trisotin
Susțin că niciodată, şi orişice s-ar zice,
Un lucru bun ştiința nu va putea să-l strice.

Clitandru
Ci-n fapte şi-n cuvinte, de vreți cumva sau ba,
Ştiința mai produce şi câte-un prost sadea.

Trisotin
E paradoxul tare.

Clitandru
Nu-i nici o iscusință,
Căci pot să fac dovada, oricând, cu prisosință.
Chiar dacă argumente n-aş şti cum să invoc,
Exemplele celebre nu mi-ar lipsi de loc.

Trisotin
Puteți cita exemple, dar nu-s convingătoare.

Clitandru
Le am la îndemână, căci nu-s departe tare.

Trisotin
De-asemenea exemple susțin că n-am habar.

Clitandru
Ba eu le văd prea bine, şi chiar în ochi îmi sar.

Trisotin
Crezut-am până-acuma că ignoranța-i toată
Pricina neghiobiei; ştiința, niciodată.

Clitandru
V-ați înşelat, căci lucrul e cunoscut de mult:
Un prost savant mai prost e decât un prost incult.

Trisotin
Chiar bunul-simț aceste precepte le doboară:
Prostia, ignoranța sunt sinonime doară.

Clitandru
Cuvântului "prostie"', de-i dați firescul rost,
Mai strânsă-i legătura dintre pedant şi prost.

Trisotin
La un incult, prostia apare-n toată firea.

Clitandru
Unui pedant, ştiința-i măreşte mărginirea.

Trisotin

Ştiința nimbul falnic şi-l apără destul.

Clitandru
Pe prostănac ştiința îl face şi fudul.

Trisotin
Vă place ignoranța şi-atâta farmec are,
Încât întreg talentul i-l puneți la picioare.

Clitandru
De-mi place ignoranța, e mai ales de când
Anume soi de straşnici savanți văzui pe rând.

Trisotin
Savanții, "anumiții", pot – dacă i-am cunoaşte –
Persoane "anumite" pe loc să le demaşte.

Clitandru
Putem de "anumiții" savanți oricând vorbi.
Dar nu de "anumite" persoane-i vorba-aci.

Filaminta
(către Clitandru)
Dar, domnul meu...

Clitandru
O, doamnă, vă cer umil iertare:
Nu-l ajutați, căci domnul, precum vedeți, e tare;
E-un adversar năprasnic, şi-abia-i fac față eu,
Şi, chiar dacă mă apăr, dau înapoi mereu.

Armanda
Dar forma jignitoare şi toată agurida...

Clitandru
Alt ajutor! Ei bine, eu părăsesc partida.

Filaminta
Putem răbda asemeni discuții, natural,
Dar nu să se ajungă la-atacul personal.

Clitandru
Dar, Doamne, ce-l jigneşte? Nu bate nimeni şaua.
Ca bun francez, cunoaşte prea bine zeflemeaua,
Înțepături mai crude de-aiurea a primit
Şi totuşi marea-i faimă nici nu s-a sinchisit.

Trisotin
În lupta ce-mi impuneți nu este de mirare
Că teza v-o susțineți cu-atâta-nverşunare.
Sunteți doar om de curte – şi asta spune tot,
Căci spiritul acolo, se ştie, n-are vot;
Dând sprijin ignoranței, vă faceți interesul.
Sunteți curtean, de-aceea îi apărați procesul.

Clitandru

Ce-aveți cu biata curte de-o ponegriți mereu?
Durerea ei e mare, şi o îndură greu,
Când voi, bărbați de spirit, îi tot găsiți păcate,
Necazurile voastre i le-aruncați în spate,
Şi hotărând că gustul îi este prost nespus,
Eşecurile voastre pe seama lui le-ați pus.
Permiteți-mi, maestre, s-o spun aici, în lume,
Cu tot respectul care-mi inspiră-al vostru nume,
Că-ați face foarte bine, cu toți ceilalți confrați,
În fața curții tonul să vi-l mai moderați.
Căci doar, la urma urmei, nu-i ea atât de toantă
Precât susțin toți domnii din tabăra savantă;
Acolo nu domneşte un spirit sec, îngust,
Şi nu-i până la urmă absent nici bunul-gust;
Mai mult pricepe curtea – n-o spun cu uşurință –
Decât întunecata pedanților știință.

Trisotin
Cât despre gust, efectu-l cunoaştem pe de rost.

Clitandru
Din ce-ați văzut, maestre, că e atât de prost?

Trisotin
Ce văd e că știința şi-a câştigat prestanța
Prin Rasius şi Baldus[1]. Ei onorează Franța,
Şi cazul ce se face cu meritul lor rar,
N-atrage ochii curții, nici banii ei măcar.

Clitandru
Vă înțeleg necazul. Şi doar din modestie
Nu v-ați trecut în rândul acestora, se ştie;
Lăsându-vă deoparte, să-mi spuneți răspicat:
Savanții voştri straşnici ce fac ei pentru Stat?
I-aduc folos prin scrieri, de nimeni cercetate,
Ca să acuze curtea de cruntă nedreptate
Şi să se plângă-ntr-una că lor prea rareori
Le mai acordă curtea subvenții şi favori?
Știința lor e foarte utilă pentru țară!
Şi curtea duce lipsă de operă-aşa rară!
Cred trei becisnici oare, cu creier puțintel,
Că dacă-au scos o carte în piele de vițel
Au şi ajuns în Franța ilustrele persoane
Ce pot schimba cu pana destinu-unei coroane?
Că cea mai mică vâlvă ce-n jur li se făcu,
Le-asigură pe viață o rentă – şi-alta nu?
Că-o lume-ntreagă cată la dânşii cu mândrie,
Că faima li se cade de-acuma-n veşnicie?
Că-s unici în știință ea spirit creator,
Pentru că știu ce alții au spus-naintea lor?
Pentru că, trei decenii, ochi şi urechi avură
Şi multe nopți de veghe pierdură în lectură,
Trecând latina, greaca, de zece ori prin ciur
Ca mintea să-şi încarce cu vreun profit obscur,
Cu vechituri, un maldăr, ce-n cărți doar au ființă?

[1] Nume născocite de Molière pentru a desemna celebrități din lumea pedanților.

Priviți-i cum se-mbată de propria știință,
Bogați sunt în palavre, vestiți în bâlbâieli,
Dar, vai, stângaci în toate şi n-au bun-simț de fel.
Ridicoli şi obraznici, ei sunt oricând în stare
Şi spirit şi știință să calce în picioare.

Filaminta
Pornirea vă e mare; şi graiul elocvent
Neîndoios arată că-aveți temperament;
Ideea că în față stă un rival, v-apasă...

Scena 4

Trisotin, Filaminta, Clitandru, Armanda, Iulian

Iulian
(către Filaminta)
Savantul care-acuma a fost aici în casă,
Şi căruia am cinstea de-a-i fi supus valet,
Vă roagă-a da citire acestui scurt bilet.

Filaminta
Oricât de importantă scrisoarea ta să fie,
Te rog să ştii, amice, că e o mojicie
Discuțiunii noastre în cale să te pui,
Că oameni de serviciu avem aici destui
Să-anunțe pe valetul ce ştie să se poarte.

Iulian
Iau notă, scumpă doamnă, şi-am s-o însemn în carte.

Filaminta
(citeşte)
"Trisotin s-a lăudat, doamna mea, că s-ar căsători cu fiica dumneavoastră. Vă previn că filozofia sa nu urmăreşte decât bogățiile dumneavoastră şi că ați face bine de a nu contracta această căsătorie înainte de a citi poemul pe care l-am compus împotriva lui. În aşteptarea acestui portret în care am pretenția de a-l zugrăvi în toate culorile, vă trimit pe Horațiu, Virgil, Terențiu şi Catul, unde am notat pe margine toate pasajele pe care, în mod necinstit, şi le-a însuşit."

Filaminta
(continuă)
Unirea plănuită îmbie, cum vedeți,
Pe mulți duşmani să-atace pe-acest bărbat de preț;
Înverşunarea-aceasta mă-ndeamnă astă-seară
Să trec pe loc la fapte, invidia să piară
De ciudă, că efortul ce-l face-i compromis,
Că-n loc să strice totul, grăbeşte ce-am decis.
(Către Iulian)
Stăpânul dumitale să afle-acestea toate
Şi spune-i, ca să ştie că, dacă el socoate
Că are importanță prea nobilul său sfat,
Vedea-va-ndată felul în care l-am urmat.
Da, chiar în astă-seară mi se mărită fata.

Scena 5

Filaminta, Armanda, Clitandru

Filaminta
(către Clitandru)
Iar *voi,* ca vechi prieten, sunteți, desigur, gata
Să puneți semnătura, ca martor, pe contract,
Să consfințiți alături de noi solemnul act.
Trimite deci, Armanda, după notar, să-l cheme.
Pe sora ta de-asemeni s-o pregăteşti din vreme.

Armanda
Socot că nu-i nevoie s-o pregătesc de fel,
Căci grija-aceasta domnul
(îl arată pe Clitandru)
o va avea chiar el,
Va merge-ntins la dânsa cu ştirea asta mare
Şi-o va-ndemna, desigur, să nu-ți dea ascultare.

Filaminta
Vom mai vedea noi cine-i mai tare dintre noi
Şi, de-o să fie dârză, voi şti eu s-o înmoi.

Scena 6
Armanda, Clitandru

Armanda
Vai, domnul meu, regretu-i adânc; nu-i aflu leacul.
Proiectul fericirii s-a dus de-a berbeleacul.

Clitandru
Voi face, doamnă, totul – vă dau al meu cuvânt–
Ca să vă şterg regretul din suflet mai curând.

Armanda
Mi-e teamă că-ncercarea va fi neizbutită.

Clitandru
Eu sper că teama voastră va fi dezamăgită.

Armanda
Ah, v-o doresc din suflet.

Clitandru
Sunt sigur că-i aşa.
Pe ajutorul vostru eu ştiu că pot conta.

Armanda
Da, da, voi face totul ce stă-n a mea putință.

Clitandru
Iar eu pot să v-asigur de-a mea recunoştință.

Scena 7
Crizal, Ariste, Henrieta, Clitandru

Clitandru
(către Crizal)
Fără-ajutorul vostru voi fi un om învins.
Soția dumneavoastră dorința mi-a respins;
Ca ginere, ei bine, pe Trisotin îl place.

Crizal
Dar ce a apucat-o? Ori nu ştie ce face?
De ce, bată-l pustia, îl vrea pe Trisotin?

Ariste
Că ştie să îndruge un sfert de vers latin,
Rivalului se pare că şi-a impus tăria.

Clitandru
Şi doamna vrea să facă chiar astăzi cununia.

Crizal
Chiar astăzi?

Clitandru
Da, deseară.

Crizal
Ei bine, mintea-mi pun
Şi chiar în astă-seară eu am să vă cunun.

Clitandru
Contractul să-l încheie, notarul îl convoacă.

Crizal
Eu îl cunosc, contractul precum vreau *eu* să-l facă.

Clitandru
(către Henrieta)
Armanda-aduce vestea menită să-ți dea ghes
Către grozavul mire care ți-a fost ales.

Crizal
Iar eu îi dau poruncă – şi am puteri depline –
Să-şi pregătească mâna ca s-o cunun cu tine.
A, îi învăț eu minte, căci legea eu o dau!
Eu sunt stăpân în casă şi fac aşa cum vreau.
(Către Henrieta)
Ne-ntoarcem de îndată, am grijă eu de toate.
Veniți acum cu mine voi, ginere şi frate.

Henrieta
(către Ariste, arătându-l pe Crizal)
Nu poți să-l faci să fie întotdeauna-aşa?

Ariste
Voi face totul, dragă, pentru iubirea ta.

Scena 8
Henrieta, Clitandru

Clitandru
Oricât mă-mbărbătează tot ce pun ei la cale,
Nădejdea mea cea mare e vrerea dumitale.

Henrieta
Pe vrerea-mi, fără grijă, te bizuie din plin.

Clitandru
Sunt fericit şi până la moarte-ți aparțin.

Henrieta
Dar vezi ce pregăteşte iubita noastră mamă.

Clitandru
Cât timp eşti lângă mine, să nu-ți mai fie teamă.

Henrieta
Voi face tot să-nvingă fierbintele meu dor.
Şi dacă nu mi-e dată făptura ce-o ador,
Mă-nchin la mănăstire, în tainițe sihastre,
Să nu mă mai ajungă ecoul lumii noastre.

Clitandru
Să mă păzească cerul cu prețu-acestei sorți
Să-mi dai cumva dovada iubirii ce mi-o porți!

ACTUL V

Scena 1
Henrieta, Trisotin

Henrieta
Aş vrea să stau de vorbă acum cu dumneavoastră
Chiar despre proiectata căsătorie-a noastră,
Şi cred că tulburării ce-n casă s-a iscat,
Putem să-i punem capăt, de stăm puţin la sfat.
Voi credeţi că părinţii sunt gata să-mi dea mie
Drept zestre, *o avere-n* această căsnicie.
Ştiu, banii pot atrage pe un bărbat de rând,
Dar filozoful n-are-un atât de josnic gând.
Disprețul de avere şi de dorinţi uşoare
Nu e la dumneavoastră o vorbă oarecare.

Trisotin
Ei da, nu banii voştri îmi par atrăgători,
Ci farmecul şi ochii cei dulci, pătrunzători;
Drăgălăşia voastră e marea bogăţie
Ce mi-a atras dorința de-a vrea să-mi fiţi soţie
De-asemenea tezaur sunt crunt înamorat.

Henrieta
Vă mulţumesc că focul vi-e dezinteresat.
Sunt măgulită-n faţa unei iubiri profunde,
Dar mare mi-e regretul că nu îi pot răspunde.
Vă prețuiesc cât poate o fată prețui,
Dar un obstacol face să nu vă pot iubi.
O inimă nu poate iubi doi inşi deodată,
Şi-a mea e-a lui Clitandru; îi aparţine toată.
Sunt meritele sale mai mici, e-adevărat,
Şi n-am ochi buni de vreme ce mi-l doresc bărbat.
Prin multele talente, voi meritaţi iubire;
Greşesc iubind pe-un altul, dar n-am altă ieşire,
Şi tot ce-ar face gându-înţelept, de l-aş avea,
E să mă dojenească de rătăcirea mea.

Trisotin
De-mi dăruiţi voi mâna, voi căpăta – ştiu bine –
Şi inima rebelă ce azi nu-mi aparţine;
Prin gingaşă purtare voi fi îndreptăţit
Să am speranţa dulce de-a fi cândva iubit.

Henrieta
Nu, dragostei dintâie îi aparţin eu toată
Şi gingăşia voastră s-o-nfrângă n-o să poată.
Aici, în toată voia, aş vrea să mă explic
Şi n-o să vă jignească, din tot ce spun, nimic.
Ci a iubirii mreajă ce-n suflet se-ntreţese,
Nu ia prea mult în seamă virtuţile alese;
E toană poate, însă când unul drag ne e,
Adesea greu ne vine să explicăm de ce.
Dacă-am iubi pe-alese, cu cap şi judecată,
Ar fi a voastră viaţa şi dragostea mea toată;

Dar dragostea-i supusă, desigur, altor legi.
Lăsați-mă în voia orbirii mele-ntregi,
Şi, domnule, nu faceți cu sila să încline
Dorința mea; cu sila, nimic nu iese bine.
Prin forță părintească un lucru dobândit
Nu poate fi pe placul nici unui om cinstit.
E urâcios să târgui un suflet de femeie;
Acceptă o iubire ce *vrea* să ți se deie.
Nu îndemnați pe mama să-aplice-n mod forțat
Un drept pe care viața asupră-mi i l-a dat,
Şi renunțați la mine. Să duceți unei alte
Femei prinosu-acestei simțiri atât de-nalte.

Trisotin
Dar inima aceasta ce-o izgoniți ar da
Stăpânei lumea-ntreagă, dacă ar zice "da".
Să nu vă mai iubească nu cred să se mai poată,
Afară doar de cazul că-ați înceta vreodată
Să fiți atrăgătoare, iar farmecul celest...

Henrieta
Ei, domnule, ajunge! Limbajul îl detest.
Aveți atâtea Iris şi Philis şi-Amarante[1],
Le zugrăviți în versuri atâta de galante
Şi le jurați iubire mereu cu-atâta foc...

Trisotin
O, spiritul vorbeşte, iar inima deloc.
Doar ca poet sunt, poate, îndrăgostit de ele,
Dar dragostea-mi reală e-a Henrietei mele.

Henrieta
O, domnule, ajunge...

Trisotin
Chiar dacă v-aş jigni,
Jignirea-aceasta, doamnă, eu nu o pot opri.
Chiar când privirea voastră se face că nu ştie,
Ardoarea mea e gata să-nfrunte-o veşnicie;
Nimic nu poate ține avântul meu în loc,
Şi chiar dorința-mi sfântă de-ați pune-o sub obroc,
Cum să refuz o mamă ce-mi dă tot ajutorul,
Şi-mi încunună astfel pentru vecii amorul?
Aşa voi şti norocul spre mine să-l îndrum...
Să fiți a mea e totul, nu mă priveşte cum.

Henrieta
Dar ştiți că-adesea riscul câştigul îl întrece,
Cu sila când un suflet îl faci să ți se plece,
Că nu e tocmai bine, ca să v-o spun pe şleau,
Să vă-nsurați cu mine, deşi – cum ştiți – nu vreau?
Văzându-se silită, o fată e în stare
Chiar să-şi urască soțul, să-i facă zile-amare.

Trisotin

[1] Nume date de poeții prețioşi iubitelor lor în poezia pastorală.

Nimic nu schimbă asta. La toate mă aştept.
Căci orice risc e gata să-nfrunte-un înţelept.
Imun prin raţiune la slăbiciuni umane,
Sunt mai presus de astfel de complicaţii vane
Şi nu pot ţine seama de-un fapt supărător
Când nu-mi stă în putere să-l schimb sau să-l dobor.

Henrieta
Ah, domnul meu, vă-asigur, de voi sunt încântată;
Nici nu gândeam că poate să fie-aşa.
Ei, iată: Filozofia-l face pe om să fie apt
De a răspunde oricărei împrejurări şi fapt.
Tăria sufletească vi-e nemaipomenită
Şi merita o mult mai eroică ursită;
E demnă să găsească un suflet iubitor
S-o pună în valoare, să-i fie-un demn decor.
Eu, drept vorbind, n-aş crede să fiu cândva în stare
Să-i dau ce se cuvine: splendoare şi onoare;
Las alteia deci locul, şi jur că-am renunţat
La cinstea ca vreodată să fiţi al meu bărbat.

Trisotin
(ieşind)
Vedem noi de îndată cum o să meargă treaba.
Căci, precum ştiţi, notarul n-a fost chemat degeaba.

Scena 2
Crizal, Clitandru, Henrieta, Martina

Crizal
Ah, fata mea, ce bine că te-am găsit aci!
Hai, vino, datoria s-o poţi îndeplini,
Să te supui de-ndată voinţei unui tată.
O-nvăţ eu şi pe mama cum să se poarte,-ndată!
Ba, ca s-o-nfrunt mai bine, în ciuda ei, aici
O s-aduc şi pe Martina în vechiul ei servici.

Henrieta
Frumoasă-i hotărârea de care dai dovadă.
Ai grijă ca avântul să nu cumva să-ţi scadă.
În tot ce pui la cale fii neclintit măcar,
Să nu laşi bunătatea să-ţi joace-o festă iar.
Nu da-napoi, fii tare cum eşti acum. Ia seama
Să nu fie mai tare, până la urmă, mama.

Crizal
Dar oare ce-ţi închipui? Mă iei drept ageamiu?

Henrieta
Ferească cerul!

Crizal
Oare mă crezi palavragiu?

Henrieta

Ba nicidecum...

Crizal
Crezi oare că-s dârz doar în cuvinte?
Că nu pot fi puternic ca orice om cuminte?

Henrieta
Nu, tată.

Crizal
Ori mă credeți că sunt aşa bătrân
Să nu pot fi la mine-n familie stăpân?

Henrieta
Ba da.

Crizal
Că-s slab, voi credeți, că m-a lovit năpasta
De nas să mă tot poarte, cât oi trăi, nevasta?

Henrieta
Nu, tată drag.

Crizal
Ei bine, ce-ai vrut atunci să spui?
E caraghios... Iar gluma prea reuşită nu-i.

Henrieta
De te-am jignit, te-asigur că n-am avut dorința.

Crizal
În casa mea cu toții să-mi împliniți voința!

Henrieta
Prea bine, dragă tată.

Crizal
Şi nimeni, numai eu
Comand în casa asta!

Henrieta
Aşa-i!

Crizal
Şi doar al meu
E rangul care-n fruntea familiei mă ține!

Henrieta
De-acord.

Crizal
Iar fata noastră s-asculte doar de mine!

Henrieta
Ei, da!

Crizal
Şi ani putere deplină-asupra ta!

Henrieta
Şi cine spune altfel?

Crizal
Pentru-a te mărita,
Am să-ți arăt că tatăl e-n casă cel mai tare,
Şi lui, nu mamei tale, să-i dărui ascultare!

Henrieta
De! Bați la uşi deschise şi-abia aştept să pot
Să te ascult în toate ce-mi porunceşti – şi-n tot.

Crizal
Aş vrea să văd nevasta-mi s-o facă pe rebela...

Clitandru
Priviți-o că soseşte. Şi cu notaru-acela...

Crizal
Să mă susțineți!

Martina
Lasă, că mai suntem şi noi
Şi, dac-o fi nevoie, oi face tărăboi.

Scena 3
Filaminta, Beliza, Armanda, Trisotin, notarul, Crizal, Clitandru, Henrieta, Martina

Filaminta
(către notar)
Schimbați-vă formula, vă rog! E prea barbară
Şi redactați contractul în limbă literară.

Notarul
Ba foarte bun e stilul şi cred c-aş fi un prost
Dac-aş schimba dintr-însul o iotă, fără rost.

Beliza
Ah, chiar în miezul Franței, atâta barbarie!
În numele ştiinței, măcar cercați a scrie
În loc de franci şi livre, de galbeni şi de sfanți,
Că zestrea e compusă din "mine" şi "talanți",
Şi să datați contractul în ide şi-n calende.

Notarul
Eu? Dacă-aş face astfel ar fi să mă suspende
Din slujbă şi confrații m-ar huidui avan.

Filaminta
De-această barbarie, să te mai plângi e-n van.
Deci, domnule, începeți a scrie ce urmează:
(zărind-o pe Martina)

Ah, ah, neruşinata! Să fie-aici cutează?
(Către Crizal)
Do ce-ai adus-o iarăşi? Ce ai, mă rog, de gând?

Crizal
Mai ai nițel răbdare şi vei afla curând.
Acuma e contractul la rând, şi redactarea.

Notarul
Să facem deci contractul. Dar unde-i viitoarea?

Filaminta
Mărit pe cea mai mică din fete.

Notarul
Minunat!

Crizal
Da. Asta-i. Henrieta îi zice. Ați notat?

Notarul
Prea bine. Şi ca mire...

Filaminta
(arătând pe Trisotin)
Iar soțu-ales de mine
E domnul.

Crizal
(arătând pe Clitandru)
Dimpotrivă. Ca soț i se cuvine
Acesta-ales de mine-n persoană.

Notarul
Doi bărbați?
Cam mulți în fața legii.

Filaminta
(către notar)
Unde-am rămas? Notați
Deci: ginerele-i *domnul* – şi Trisotin îi spune.

Crizal
Ca ginere, *Clitandru* în catastif veți pune.

Notarul
Cădeți de-acord o dată. Şi când v-ați hotărât,
Pe mire să mi-l spuneți; un singur nume,-atât.

Filaminta
Urmați, urmați şi scrieți. Vi l-am numit o dată.

Crizal
Ba faceți, ba să faceți pe voia mea de tată.

Notarul

Ia spuneți-mi o dată: să fac pe vrerea cui?

Filaminta
(către Crizal)
Cum asta? Ai curajul cumva să mi te-opui?

Crizal
Nu rabd să-mi dau copila aceluia ce-o cere
Nu-atât de dragul dânşii, cât pentru-a ei avere.

Filaminta
Averea ta atârnă în cumpănă, e drept,
Şi este-o grijă demnă de omul înțelept.

Crizal
Ei, ce mai tura-vura, Clitandru e şi gata.

Filaminta
(arătând pe Trisotin)
Acesta e alesul şi *lui* îi dau eu fata;
Aceasta mi-e voința, mai multe n-am de spus!

Crizal
Oho, văd că-ai luat-o pe un ton cam prea de sus.

Martina
Muierea nu-i cu cale să poruncească. Sfatul
Din moşi-strămoşi ne-nvață să ne-ascultăm bărbatul.

Crizal
Că bine zici.

Martina
Şi-afară chiar de m-oți da de tot,
Cocoşul, nu găina-i cu cântecul, socot.

Crizal
Desigur.

Martina
Că bărbatul e, zău, bătut de soartă
Când vezi cum că muierea nădragii lui îi poartă.

Crizal
E drept.

Martina
De-aş fi nevastă, i-aş zice lui aşa:
Că-i *el* stăpânu-n casă şi facă cum o vrea.
Să fie moale, cârpă, eu l-aş lua la goană
Şi de i-aş face-n ciudă, aşa, ca dintr-o toană,
Şi i-aş vorbi mai tare, n-aş zice-apoi nici pâs
De-mi trage-o păruială, să nu-l mai fac de râs.

Crizal
Vorbeşte ca din carte.

Martina
Şi domnul, se-nțelege,
Gândeşte mult şi bine când ginere-şi alege.

Crizal
Păi, da!

Martine
Şi care-i rostul ca, tânăr, frumuşel
Ca domnişor Clitandru, să nu mi-l vrea pe el?
De ce-nvățatul ăsta ce-o dă pe păsăreşte?
Ea vrea bărbat ca lumea, nu *dascăl* îşi doreşte;
Şi nevoind să ştie de grec şi de latin.
Nu are ea nevoie de domnul Trisotin.

Crizal
Prea bine!

Filaminta
Oh, răbdare, să-i treacă trăncăneala,

Martina
Să predice-nvățații dacă aşa li-i şcoala.
Eu, de-mi aleg bărbatul, am spus de mii de ori,
Nu prea duhliu să fie, cu duhu' nu mă-omor.
Nu de-asta e nevoie, ca traiul bun să fie,
Şi cărțile încurcă ades o căsnicie;
Şi dacă-oi vrea o dată şi eu să mă mărit,
Va fi cu-un om ca mine, nu cu-un bucherisit
Ce-A-Bèhăie într-una, iertați de vorbă proastă;
Pe scurt, să fie doftor, acasă, la nevastă.

Filaminta
(către Crizal)
E gata? Cu răbdare să termine aştept
Ce demna-ți interpretă îndrugă.

Crizal
Spune drept!

Filaminta
Eu zic să punem capăt acestei lungi dispute
Şi, fără multă vorbă, ce-am spus să se-execute.
Cu Henrieta, domnul
(arătă pe Trisotin)
va fi pe loc unit.
Am spus-o, vreau şi gata. Cu asta-am isprăvit.
(Către Crizal)
Şi dacă lui Clitandru i-ai dat cuvântul, n-are
Decât să se însoare cu sora ei mai mare.

Crizal
Ei, iată-o treabă care ne-ar împăca pe toți.
(Către Henrieta şi Clitandru)
Vorbeşte, deci Henrieta: consimți să-l iei de soț?

Clitandru
O, domnul meu!

Henrieta
O, tată!

Beliza
Mai bine i-am propune
Soluții care, sigur, că-i vor părea mai bune;
Dar să se stabilească anume legături
Curate, cum e raza luceafărului pur.
Substanța ce gândeşte să aiba-ntâietate,
Concretele substanțe să fie-nlăturate.

Scena 4

Ariste, Crizal, Filaminta, Beliza, Henrieta, Armanda, Trisotin, notarul, Clitandru, Martina

Ariste
Regret că tulbur clipe adânc sărbătoreşti,
Dar azi sunt purtătorul a două triste veşti.
Epistolele-acestea v-aduc o lovitură,
Şi pentru voi mă doare, căci ştiu că-i foarte dură.
(Către Filaminta)
Notarul tău e-acela care-ți trimite ştiri.
(Către Crizal)
E din Lyon a doua.

Filaminta
Dar ce nenorociri
Ar fi destul de grave ca liniştea să-mi strice?

Ariste
Mai bine decât mine epistola ți-o zice.

Filaminta
(citeşte)
"Doamnă, am rugat pe domnul cumnat al dumneavoastră să vă predea această scrisoare care vă va spune ceea ce eu nu am avut curajul de-a vă comunica verbal. Incalificabila neglijență ce o manifestați pentru interesele dumneavoastră a făcut ca grefierul judelui anchetator să nu mă citeze, astfel că ați pierdut procesul pe care trebuia să-l câştigați."

Crizal
(către Filaminta)
Vai! Ai pierdut procesul!

Filaminta
Te necăjeşti nespus!
De lovituri de-acestea mă simt mult mai presus.
Nu-ți da pe față-arama instinctelor meschine!
Să fii, în ciuda soartei, de piatră, ca şi mine.
(Continuă să citească scrisoarea)
"Puțina grijă ce-o aveți față de interesele dumneavoastră vă costă patruzeci de mii de scuzi şi la plata acestei sume, cu cheltuieli de judecată, curtea v-a condamnat prin sentință definitivă."
Ah! Condamnat! Cuvântul acesta nu-i accept.

E pentru hoți de codru şi e vulgar.

Ariste

Ce-i drept,
Şi eu găsesc această revoltă-ndreptățită.
S-ar fi căzut, desigur, să fii frumos poftită
Printr-o sentință-a curții, prin care să-ți dea ghes,
Ca să plăteşti toți scuzii, cu speze de proces.

Filaminta
(către Crizal)
Citeşte-ți tu scrisoarea.

Crizal
"Domnule, amiciția ce mă leagă de domnul fratele dumneavoastră mă face să iau parte la tot ce vă priveşte îndeaproape. Ştiu că ați depus toată averea dumneavoastră în mâinile domnilor Argante şi Damon şi vă comunic că ambii, în aceeaşi zi, au dat faliment."
O ceruri! Dintr-o dată mă pomenii calic!

Filaminta
Ce lipsă de ruşine! Ah! Asta-i un nimic.
Un înțelept pe soartă, de-i crudă chiar, stăpân e,
Şi, chiar de pierde totul, el sieşi îşi rămâne.
Să terminăm povestea şi uită de nevoi.
(Arată pe Trisotin)
Averea lui ne poate susține şi pe noi.

Trisotin
Nu, doamnă, să-nceteze această tentativă,
Căci toată lumea, nunții, se pune împotrivă
Şi nici prin gând nu-mi trece să stau cuiva în drum.

Filaminta
E-un gând ce mi se pare că v-a venit acum,
Acum, când un dezastru la lipsuri ne condamnă.

Trisotin
Am obosit de-atâtea refuzuri, scumpă doamnă.
Prefer să ies de-ndată din aste-ncurcături.
O nuntă cu de-a sila nu voi putea să-ndur.

Filaminta
Pricep. Ceea ce faceți, vai, gloria v-o curmă;
Ce n-am dorit a crede voi crede pân-la urmă.

Trisotin
Puteți să credeți, doamnă, orice vă va plăcea
Şi prea puțin îmi pasă ce nume îmi veți da;
Să rabd mereu injurii nu prea îmi stă în fire.
Destulă umilință! Destulă înjosire!
Mi-e meritul aiurea deplin recunoscut.
Deci – mâna ce mă-alungă, de-adio o sărut.

Scena 5

Ariste, Crizal, Filaminta, Beliza, Armanda, Henrieta, Clitandru, notarul, Martina

Filaminta
S-a arătat cum este: zaraf, deloc poetic,
Şi cu filozofia şi-a dat acum în petic.

Clitandru
Eu, doamnă, nu mă laud că-s filozof, dar ţin
Să-mpart cu dumneavoastră-un nefericit destin;
Cutez fiinţa-mi toată, de-ar fi pe-a voastră vrere,
Să vă-o ofer, o dată cu-ntreaga mea avere.

Filaminta
Prin gestul vostru nobil m-aţi cucerit, vă spun!
Şi vreau iubirea voastră eu însămi s-o-ncunun:
Vă dau pe Henrieta pe care doru-o poartă...

Henrieta
Nu, mamă, nu, eu gândul mi l-am schimbat. Mă iartă,
Dar nici de astă dată nu fac pe voia ta.

Clitandru
Ce faci? Dai cu piciorul în fericirea mea?
Acum când fiecare-mi aduce mângâierea...

Henrieta
Eu ştiu, Clitandre dragă, ce mică ţi-e averea,
Şi de-am visat în viaţă ca soţ să mă alinţi,
O data cu-mplinirea atâtor dulci dorinţi
Ştiam că am o zestre ce-ţi prinde foarte bine;
Dar prea ne stau în cale amarele destine.
Îmi eşti prea drag, Clitandre, să-ncerc să-ţi pun măcar
Pe umeri sărăcia ce ţi-o aduc în dar.

Clitandru
Cu tine, soarta crudă va fi să se îmbune,
Iar fără tine, viaţa e doar amărăciune.

Henrieta
În dragoste elanul îşi are locul său.
Să ne ferim din calea părerilor de rău.
Nu e duşman mai mare-al iubirii şi tandreţii
Decât eterna lipsă a bunurilor vieţii,
Şi soţii prea adesea se ceartă în zadar
Când, după cununie, nevoile răsar.

Ariste
(către Henrieta)
Ce-am auzit acuma e singura pricină
Că faţă de Clitandru te-arăţi aşa haină?

Henrieta
O, cum aş vrea altminteri pornirea să-mi ascult!
Şi dacă fug de dânsul, e că-l iubesc prea mult.

Ariste
Te-nlănţuie în voie cu-aceste dulci lăcate,

Căci veştile aduse n-au fost adevărate.
A fost o stratagemă, un fel de ajutor
Ce-a vrut să înlesnească acest Curat amor,
Să-mi lămuresc cumnata, să vadă-a fi în stare
Ce-i poate filozoful, de-i pus la încercare.

Crizal
Slăvit să fie cerul!

Filaminta
Mi-e sufletul senin
La gândul că infamul va face mult venin.
Pedeapsa pentru hâda şi josnica lui fire
E că se-ncheie nunta cu-atâta strălucire.

Crizal
(către Clitandru)
Ştiam că, pân-la urmă, din plin vei triumfa.

Armanda
(către Filaminta)
Şi tu le faci pe voie jertfindu-mă aşa?

Filaminta
Tu nu poţi fi jertfită, căci îţi rămâne ţie
Un sprijin în ştiinţă şi în filozofie
Ca să priveşti senină la al sorei legământ.

Beliza
De ar uita el numai că-n sufletu-i *eu* sunt.
Adesea se însoară un om din desperare
Şi-apoi regretă-o viaţa că-a fost să se însoare.

Crizal
(către notar)
Ei, haide-acum, maestre, notează deci în scris
Şi să-ncheiem contractul precum dintâi am zis.

Bolnavul închipuit

Comedie – balet în trei acte, în proză
1673

În românește de *Tudor Bogdan și Ștefan Crudu*

Comedia-balet Bolnavul închipuit *a fost reprezentată la 10 februarie 1673 pe scena de la Palais-Royal. Prima ediție datează din 1682.*

E ultima piesă a lui Molière. La 17 februarie, pe când juca pentru a patra oară rolul lui Argan, Molière are o puternică hemoptizie și se stinge după câteva ceasuri. Un văl de melancolie stăruie în jurul acestei comedii, unde totul ar fi vesel, dacă moartea n-ar fi întrerupt reprezentarea piesei, curmând viața zbuciumată a autorului.

Argan a fost îndelung comentat de critici: e oare un neurastenic, un ipohondru în adevărata accepție a cuvântului, sau mai curând un mare egoist, căruia îi place să fie menajat de ai săi? Înclinăm să credem că ipohondria lui Argon e destul de superficială. Ca și Orgon, Argan e, în ciuda simțului său practic de burghez econom, un credul în toate problemele vieții și va trebui în cele din urmă să i se arate – experimental – adevărata față a lucrurilor.

Multe sunt scenele și înțelesurile tipic molieresti ale acestei ultime comedii: satira puternică împotriva medicinei și a slujitorilor ei, minunatele figuri de doctori și spițeri, foarte deosebiți unii de alții: Diafoirus-tatăl, grav și prudent; *Diafoirus-fiul, pedant și stupid*; *Purgon, fanatic și mânios*; *Fleurant, speculant*; *apoi tonul de farsă imprimat piesei de Toinette, soră bună cu Dorine și cu Martine, devotată, inteligentă și întreprinzătoare. Ghiduşiile, deghizarea ei în medic ambulant, verva ei nesecată ne fac să nu uităm legătura organică a lui Molière cu farsa populară și cu spiritul comediei* dell'arte.

Bolnavul închipuit *mai cuprinde însă și o notă nouă, duioasă, emoționantă, în scena în care Angélique, crezându-și tatăl mort, îl plânge cu sinceritate.*

Ce să mai spunem despre Louison, fata cea mică a lui Argan? E o apariție unică în teatrul lui Molière, de o prospețime care-l anunță parcă pe Chérubin al lui Beaumarchais și eroinele lui Musset. Scena prefăcătoriei și a mărturisirii – pe care o admira atât de mult Goethe – ne dă încă o dată dovada măsurii geniului molieresc, prin simplitate, armonie și autenticitatea emoției.

Persoanele prologului

Flora
Doi Zefiri - dansatori
Climène
Daphné
Pan
Fauni – dansatori
Tircis – iubitul Climènei, conducătorul unei cete de ciobani
Dorilas – iubitul lui Daphné, conducătorul altei cete de ciobani
Ciobani și ciobănițe – din ceata lui Tircis, dansând și cântând
Ciobani și ciobănițe – din ceata lui Dorilas, dansând și cântând

Persoanele comediei

Argan – bolnav închipuit
Béline – a doua soție a lui Argan
Angélique – fiica lui Argan și iubita lui Cléante
Louison – fetița lui Argan și soră cu Angélique
Béralde – fratele lui Argan
Cléante – iubitul lui Angélique
Domnul Diafoirus – medic
Thomas Diafoirus – fiul său și pretendent la mâna lui Angélique
Domnul Purgon – medicul lui Argan
Domnul Fleurant – spițer
Domnul de Bonnefoi – notar

Toinette – fată în casă

Persoanele intermediilor

Actul 1
Polichinelle
O bătrână
Viorişti
Paznici – cântăreți şi dansatori

Actul II
Patru cântărețe – egiptence
Egipteni şi Egiptence – cântăreți şi dansatori

Actul III
Tapițeri – dansatori
Praeses[1]
Doctori
Argan – bacalaureat
Spițeri – cu mojarele şi pisăloagele lor
Port-Seringi
Chirurgi

Acțiunea se petrece la Paris.

[1] Cel care prezidează (în limba latină în original).

Prolog

După glorioasele osteneli şi victorioasele fapte de arme ale augustului nostru monarh, drept este ca toți cei ce au de-a face cu scrisul să se străduiască fie întru lauda, fie întru desfătarea sa.

Este ceea ce ne-am silit să facem aici; iar acest prolog este o încercare de preaslăvire a acestui mare principe, încercare ce deschide comedia *Bolnavul închipuit,* concepută pentru a-l odihni după nobilele sale îndeletniciri.

Scena reprezintă o câmpie oarecare, totuşi foarte plăcută.

Eglogă

Cu muzică şi dans

Scena 1

Flora, doi zefiri, dansând

Flora
Veniți şi turmele lăsați,
Hai, ciobănițe, ciobănaşi,
Sub ulmii-aceştia fragezi alergați!
Veşti dragi v-aduc grăbiții-mi paşi,
Cătunele să desfătați.
Veniți şi turmele lăsați,
Hai, ciobănițe, ciobănaşi,
Sub ulmii-aceştia fragezi alergați.

Scena 2

Flora, doi zefiri, dansând, **Climène, Daphné, Tircis şi Dorilas**

Climène
(către Tircis)

Daphné
(către Dorilas)
Ei lasă-ți focul, drag păstor,
Priveşte, Flora-n crâng ne cheamă...

Tircis
(către Climène)

Dorilas
(către Daphné)
Vorbeşte, crudo, fără teamă...

Tircis
Să-mi spui vreau un cuvânt de dor...

Dorilas
Iubirea mea n-o iei în seamă?

Climène şi Daphné
Pe Flora ascultați-o, cheamă...

Tircis şi Dorilas
Un cuvânt, atât aştept...

Tircis
O sfâşiere simt în piept...

Dorilas
Mai pot spera? Găseşti că-i drept?

Climène şi Daphné
Pe Flora ascultați-o, cheamă.

Scena 3

Flora, doi zefiri, dansând, **Climène**, **Daphné, Tircis, Dorilas, ciobani şi ciobănițe,** din ceata lui Tircis şi Dorilas**, cântăreți şi dansatori**

Prima intrare a baletului
Tot grupul ciobanilor şi ciobăniţelor se va aşeza, în cadență, în jurul Florei.

Climène
Ce bucurii ne-aduci, zeiță,
Ce sărbătoare ne vesteşti?

Daphné
Ni-s ochii, buzele arşiță.
Ghicim o veste ca-n poveşti!

Dorilas
Să ştim această veste mare...

Toți
Murim, murim de nerăbdare.

Flora
Tăcere deci şi ascultare:
Vi-i împlinită ruga, căci Ludovic se-ntoarse
Şi-aduse cânt pe buze de aşteptare arse,
Iar chinurile voastre cumplite s-or sfârşi:
Prin marile victorii avute-n aceşti ani,
El lupta părăsi,
Din lipsă de duşmani.

Corul
Ce veste, ce veste plăcută,
Frumoasă şi neîntrecută!
Ce râs, ce plăceri şi cât joc,
Ce dulce noroc,
Răsplată cerească pentru-al rugilor foc!
Ce veste, ce veste plăcută,
Frumoasă şi neîntrecută.

A doua intrare a baletului
Toți ciobanii şi ciobănițele îşi exprimă prin dans entuziasmul şi bucuria lor.

Flora
Cu-al vostru fluier ciobănesc,
Treziți un cânt frumos şi lin,
Căci Ludovic vă dă din plin

Acest prilej sărbătoresc.
După bătălii o sută,
Cu vitejia lui ştiută,
Victorii-o sută-a adunat;
Şi se cuvin azi pe dreptate,
O sută de cântări curate,
Acestui rege luminat.

Corul
Vom dărui azi pe dreptate,
O sută de cântări curate,
Acestui rege luminat.

Flora
Iubite,-n crângul înflorit,
Cu darurile mele bune,
Doresc să fie răsplătit
Acela, care-n cânt va spune
Mai luminos, mai fericit,
Izbânda regelui slăvit.

Climène
Ah, Tircis dacă-ar câştiga...

Daphné
Să-nvingă Dorilas de-ar fi...

Climène
Iubirea mea ar fi a sa. Să fiu a lui nu m-aş codi.

Tircis
Speranță purui, nesecată!

Dorilas
Cuvânt ce inima-nfioară!

Tircis şi Dorilas
Prilej mai bun se poate, cu altfel de răsplată,
O inimă să ceară?

(Viorile cântă o melodie care să-i însufleţească pe cei doi ciobani a se întrece, în timp ce Flora, ca judecătoare, se va aşeza la rădăcina unui copac minunat, aflat în mijlocul scenei; alături de Flora stau cei doi zefiri, iar ceilalți, ca spectatori, vor ocupa părțile laterale ale scenei)

Tircis
Când se topesc nămeții şi-n iureşu-i cumplit
Torentul se revarsă şuvoi nestăvilit,
Se prăvălesc la vale
Castele, târguri, sate,
Norod şi turme. Toate
Dispar din a sa cale.
Ci, Ludovic e-asemeni când pleacă-n bătălie
Şi, poate, mai năprasnic, prin marea-i vitejie.

A treia intrare a baletului
Ciobani şi ciobănițe din ceata lui Tircis dansează în jurul lui o riturnelă pentru a-şi arăta încântarea.

Dorilas

Necruțătorul fulger, ce spintecă deodată
Cumplita-ntunecime de el incendiată,
Înfrânge cu-a sa groază
Şi-o inimă vitează;
Dar Ludovic, în fruntea armatei, cu-a sa faimă,
Împrăştie mai multă spaimă.

A patra intrare a baletului
Ciobanii şi ciobănițele din ceata lui Dorilas repetă riturnela.

Tircis
Isprăvile din basme de vechii greci cântate,
Prin însăşi grandiosul lor tâlc adevărate,
Pierdură strălucirea
Iar marii semizei,
Cântați cu bun temei,
Nici gând, de bună seamă,
Să aibă prețuirea
Lui Ludovic în ochii mei.

A cincea intrare a baletului
Ciobanii şi ciobănițele din ceata lui Tircis repetă la rândul lor riturnela.

Dorilas
Azi Ludovic ne face, prin faptele-i temute,
Să credem tot ce lumea atâta proslăvea
În vremile trecute;
Dar vai, nepoții noştri nimic nu vor avea
Drept mărturie-n vremea lor, cândva,
De toate-aceste fapte mărețe petrecute.

A şasea intrare a baletului
Ciobanii şi ciobănițele din ceata lui Dorilas repetă acelaşi joc.

A şaptea intrare a baletului
Ciobanii şi ciobănițele din ceata lui Tircis şi Dorilas se contopesc şi dansează laolaltă.

Scena 4

Flora, Pan, doi zefiri, dansând, Climène, Daphné, Tircis, Dorilas, fauni, dansând, **ciobani şi ciobănițe,** cântând şi dansând

Pan
Lăsați, păstori, ăst fel nesocotit;
Ce vreți să faceți v-ați gândit?
Vreți să slăviți cu-un simplu nai
Împrejurări pe care nici Apollo,
În depărtarea vremilor, acolo,
N-ar cuteza cu lira sau din grai?
E mult prea mare-avântul şi treaba nu-i uşoară;
Ar fi să vă luați zborul cu àripe de ceară
Şi ca Icar pe timpuri, a cădea.
Ca să slăviți bravura lui Ludovic, se cere
Mult meşteşug în arta aceasta de-a cânta,
Iar faptele să-i spună un om n-are putere:
Tăcerea-i singurul limbaj
Să laude-al său curaj.

Ca să-l cinstiți aievea, sunteți încă departe.
Nu-i veți intra în voie oricât l-ați lăuda.
Lăsați dar gloria-i deoparte
Şi încercați a-l desfăta.

Corul
Lăsăm dar gloria deoparte
Şi încercăm a-l desfăta.

Flora
(către Tircis şi Dorilas)
Deşi a sale fapte vă-ntrec atât de tare
Şi-al vostru gând nu poate în cerul lor să zboare,
Nu renunțați la premiul ce vi s-a destinat.
În faptele nemuritoare,
E mult şi dacă-ai încercat.

A opta intrare a baletului
Zefirii dansează în mână cu doua cununi pe care după aceea le dau celor doi ciobani.

Climène şi Daphné
(dând mâna iubiților lor)
În faptele nemuritoare,
E mult şi dacă-ai încercat.

Tircis şi Dorilas
Avântul nostru-i astfel deplin încununat.

Flora şi Pan
O faptă închinată lui Ludovic nu piere.

Toți
(afară de Flora şi Pan)
Să facem dară totul pentru a sa plăcere.

Flora şi Pan
E fericit acela ce viața i-a-nchinat!

Corul
În crângu-n care ne găsim
Noi, glas şi fluier, să unim,
Cum ziua-aceasta ne-a-ndemnat.
Şi-n cor ecourile spună de mii de ori cum glăsuim:
În Ludovic ca rege mare, pe cel mai mare azi cinstim.
E fericit acela ce viața i-a-nchinat!

A noua intrare a baletului
Fauni, ciobani şi ciobănițe se amestecă şi dansează împreună, după care se duc să se pregătească pentru comedie.

Alt Prolog

O ciobăniță
(cântând)
Ştiința voastră-naltă e goală amăgire,
O, doctori fără minte şi-ncrezuți.
Zadarnic cați într-una dorita izbăvire,
Cu vorbe mari latine nu te-ajuți.
Ştiința voastră-naltă e goală amăgire.

O, mi-aş găsi eu leacul, dacă-ar fi
Să-mi spun aleanul cui şi cum se cere:
Păstorului meu drag de i-aş vorbi,
El de alean m-ar lecui.
Dar nu-ndrăznesc să-i spun a mea durere.
Iar ca să sper în doctori îmi pare-o rătăcire.
Ştiința voastră-naltă e goală amăgire.

A voastre leacuri, numai în mintea marii gloate
Dovadă-s de ştiința ce veți fi dobândit.
În ele la ce sufăr, eu leac nu mi-am găsit.
Sunt, vai, vorbe de clacă, în care să creadă poate,
Doar un bolnav închipuit.

Ştiința voastră-naltă e goală amăgire,
O, doctori fără minte şi-ncrezuți.
Zadarnic cați într-una dorita izbăvire,
Cu vorbe mari latine nu te-ajuți.
Ştiința voastră-naltă e goală amăgire.

Decorul se schimbă şi înfățişează o încăpere.

ACTUL I

Scena 1

Argan
(pe un scaun în faţa unei mese, socoteşte notele spiţerului său cu ajutorul unor fişe)

Trei şi cu doi fac cinci, şi cu cinci fac zece şi cu zece douăzeci, trei şi cu doi fac cinci. "Plus, la douăzeci şi patru, o clismă uşoară, pregătitoare şi emolientă, pentru a înmuia, a umezi şi a răcori măruntaiele domniei sale." Ceea ce-mi place la domnul Fleurant, spiţerul meu, este că notele sale sunt întotdeauna foarte politicoase. "Măruntaiele domniei sale, treizeci de soli[1]." Da, domnule Fleurant, dar nu este totul să fii politicos, trebuie să fii şi rezonabil şi să nu-ţi jupoi bolnavii. Treizeci de soli o clismă? Sunt sluga dumitale, ţi-am spus-o, în celelalte conturi nu mi le-ai trecut însă decât cu douăzeci de soli, iar în limbaj de spiţer douăzeci de soli înseamnă zece soli, poftim zece soli. "Plus, din aceeaşi zi, o minunată clismă purgativă, cu doză dublă de catholicon[2], revent, miere de trandafiri şi altele, după reţetă, pentru a goli, spăla şi curăţi foalele domniei sale, treizeci de soli." Cu voia dumitale, zece soli. "Plus, în seara aceleiaşi zile, un julep[3], hepatic, soporific şi somnifer, pentru ca domnia sa să poată dormi, treizeci şi cinci de soli." De asta nu mă plâng, am dormit buştean. Zece, cincisprezece, şaisprezece, şaptesprezece soli şi şase centime. Plus, din ziua de douăzeci şi cinci un admirabil purgativ şi tonic, din mană proaspătă, siminichie de Levant şi altele, după reţeta domnului Purgon, pentru a îndepărta şi elimina fierea domniei sale, patru livre." Vai, domnule Fleurant, e o adevărată batjocură, trebuie să-i laşi şi pe bolnavi să trăiască. Domnul Purgon nu ţi-a prescris să ceri patru franci. Pune, pune trei livre, te rog. Douăzeci şi treizeci de soli. "Plus, din aceeaşi zi, o poţiune calmantă şi astringentă, pentru ca domnia-sa să se poată odihni, treizeci de soli." Bine, zece şi cincisprezece soli. "Plus la douăzeci şi şase, un clistir carminativ[4], pentru izgonirea gazelor dumisale, treizeci de soli." Zece soli, domnule Fleurant. "Plus clisma domniei sale, repetată seara la fel cu cea de mai sus, treizeci de soli." Domnule Fleurant, zece soli. "Plus, la douăzeci şi şapte, un purgativ de efect pentru grăbirea scaunului şi pentru a da afară materiile stătute din intestinele domniei sale, trei livre." Bine, douăzeci şi treizeci de soli. Sunt foarte mulţumit că eşti înţelegător. "Plus la douăzeci şi opt, o doză de zer limpezit şi îndulcit, pentru a linişti, a calma, tempera şi împrospăta sângele domniei sale, douăzeci de soli." Bine, zece soli. "Plus o porţiune întăritoare şi preventivă, din douăsprezece boabe de bezoard[5], sirop de lămâie, rodie şi altele, după reţetă, cinci livre." Uşurel, uşurel, domnule Fleurant, te rog, dacă procedezi aşa, nimeni n-o să mai vrea să se îmbolnăvească, mulţumeşte-te cu patru franci. Douăzeci şi patruzeci de soli. Trei şi cu doi fac cinci, şi cu cinci fac zece, şi cu zece douăzeci. Şaizeci şi trei de livre, patru soli şi şase centime. Aşadar în luna asta am luat unu, două, trei, patru, cinci, şase, şapte, opt purgative şi una, două, trei, patru, cinci, şase, şapte, opt, nouă, zece, unsprezece, douăsprezece clisme, iar luna trecută au fost douăsprezece purgative şi douăzeci de clisme. Iată de ce nu mă mir că luna asta mă simt mai rău ca luna trecută. Îi voi spune domnului Purgon să vadă ce-i cu asta. Hei! Strângeţi totul de aici! *(Văzând că nu vine nimeni şi că în cameră, nu se află nici unul din servitorii săi)* Nu e nimeni, degeaba mai vorbesc: sunt lăsat întotdeauna singur. Nu e chip să-i ţii locului. *(După ce a sunat din clopoţelul de pe masă)* Nici nu mă aud. Poete că nu sună destul de tare clopoţelul. Ding, ding, ding. Nici o scofală. Ding, ding, ding. Sunt surzi. Toinette! Ding, ding, ding. Ca şi cum nici n-aş fi sunat. Nepricopsite! Puşlamao! Ding, ding, ding. Turbez. *(Nu mai sună, ci strigă)* Ding, ding, ding, ding. Lua-te-ar dracii de ticăloasă! Cum e posibil să laşi singur un biet bolnav. Ding, ding, ding. Trist, trist de tot! Ding, ding, ding. Ah, Dumnezeule! Au să mă lase să mor aici, singur. Ding, ding, ding.

Scena 2
Argan, Toinette

Toinette
(intrând)
Am venit!

---

[1] Un sol (sau *sou)* era a douăzecea parte dintr-un franc (cinci centime).
[2] Adică remediu universal.
[3] Julepul era numele generic dat poţiunilor calmante.
[4] Carminativ, care împrăştie, izgoneşte.
[5] Denumire dată unor calculi ce se formează în aparatul digestiv al unor rumegătoare şi care se întrebuinţau drept antidot împotriva otrăvii. Cuvântul *bezoard* (antidot) e de origine persană.

Argan
Ah, ce secătură! Ah! ce mizerabilă!

Toinette
(prefăcându-se că s-a lovit la cap)
Fi-v-ar nerăbdarea a naibii! Atâta zoriți oamenii, că m-am lovit cu capul de colțul ferestrei.

Argan
(mânios)
Ah! prefăcuto!

Toinette
(întrerupându-l pe Argon)
Vai!

Argan
Acum...

Toinette
Vai!

Argan
Acum un ceas...

Toinette
Vai!

Argan
M-ai lăsat...

Toinette
Vai!

Argan
Mai taci odată, ticăloaso, barem să te scarmăn.

Toinette
Păi da, atâta-mi lipsea, după tot ce am pățit.

Argan
M-ai făcut să răguşesc, păcătoaso!

Toinette
Şi dumneavoastră m-ați făcut să-mi sparg capul. Una pentru alta. Cu voia dumneavoastră, suntem chit.

Argan
Ce, ce? Ticăloaso!

Toinette
Dacă mă mai certați, plâng.

Argan
Sa mă laşi tu în părăsire, ticăloaso!

Toinette

(întrerupându-l încă o dată pe Argan)
Vai!

Argan
Afurisite, vrei...

Toinette
Vai!

Argan
Ce? Adică nici de data asta să n-am plăcerea să te cert?

Toinette
Certați-mă cât poftiți. Sunt gata să ascult.

Argan
Mă împiedici tu, netrebnico, întrerupându-mă la fiecare vorbă.

Toinette
Păi dacă dumneavoastră vă place să mă certați, dați-mi voie să-mi placă şi mie să plâng; fiecare cu damblaua lui. Doar n-am cine ştie ce pretenție! Ah!

Argan
Foarte bine! Fie şi aşa. Şi-acum, ia astea de aici, puşlamao, ia asta de aici. *(După ce s-a ridicat)* Clisma mea de azi a avut efect?

Toinette
Clisma dumneavoastră?

Argan
Da. Am scos multă fiere?

Toinette
Ba nu zău! În asemenea marafeturi nu mă amestec. Să-şi vâre nasul în ele domnul Fleurant: el barem profită.

Argan
Vezi să te-ngrijeşti de nişte apă fiartă pentru cealaltă clisma pe care am s-o fac mai târziu.

Toinette
Domnul Fleurant ăla şi domnul Purgon fac haz de minune pe pielea dumneavoastră. Au în dumneavoastră o straşnică vacă de muls. Tare aş vrea să-i întreb ce boală aveți de vă tot îndoapă cu atâtea doctorii...

Argan
Tacă-ți fleanca, proasto, nu e de nasul tău să controlezi rețetele doctorilor. Trimite-mi-o mai bine pe fata mea, Angélique: am să-i spun ceva.

Toinette
Iat-o că vine, parcă v-a ghicit gândul.

Scena 3
Argan, Angélique, Toinette

Argan

Apropie-te, Angélique. Vii tocmai ia timp, voiam să-ți vorbesc.

Angélique
Sunt gata să te-ascult.

Argan
Aşteaptă. *(Către Toinette)* Dă-mi bastonul. Mă-ntorc îndată.

Toinette
Fuga, domnule, grăbiți-vă: domnul Fleurant ne dă de lucru.

Scena 4
Angélique, Toinette

Angélique
Toinette!

Toinette
Ce-i?

Angélique
Uită-te puțin la mine.

Toinette
Poftim! Mă uit.

Angélique
Toinette!

Toinette
Ei, ce-i cu Toinette?

Angélique
Nu ghiceşti cam despre ce vreau să-ți vorbesc?

Toinette
Ba bine că nu! Despre tânărul cu pricina: doar de şase zile tot despre asta vorbim şi dacă nu pomeniți de dânsul la tot pasul înseamnă că nu sunteți în apele dumneavoastră.

Angélique
Şi dacă ştii asta, de ce nu-mi vorbeşti tu prima? De ce nu mă scuteşti de greutatea de a începe o asemenea discuție?

Toinette
Nu-mi prea lăsați timp şi, apoi, sunteți atât de prinsă în mreje, încât ar fi cam greu să încep eu prima.

Angélique
Îți mărturisesc că aş putea să-ți vorbesc într-una de dânsul şi că doar atâta aştept: să-mi pot deschide inima. Dar spune-mi, Toinette, ai ceva împotriva simțămintelor pe care i le port?

Toinette
Nici pomeneală...

Angélique
Păcătuiesc cumva lăsându-mă în voia acestor dulci porniri ale inimii?

Toinette
Nu spun asta.

Angélique
Şi ai vrea să rămân nepăsătoare la toate aceste semne arzătoare ale iubirii pe care mi-o arată?

Toinette
Ferească Dumnezeu!

Angélique
Spune-mi dar: nu găseşti şi tu, ca şi mine, ceva ceresc, un semn al destinului, în neaşteptatul chip în care ne-am cunoscut?

Toinette
Ba da...

Angélique
Nu găseşti şi tu că faptul de a-mi fi luat apărarea, fără să mă cunoască, îl arată ca pe un om foarte de treabă?

Toinette
Ba da.

Angélique
Că nici nu se poate o purtare mai inimoasă?

Toinette
Sunt de aceeaşi părere.

Angélique
Şi că toate astea le-a făcut cu o nemaipomenită gingăşie?

Toinette
Ba da!

Angélique
Nu găseşti şi tu, Toinette, că e foarte chipeş?

Toinette
Desigur!

Angélique
Că este cum nu se poate mai arătos?

Toinette
Fără-ndoială.

Angélique
Că vorbele ca şi faptele sale au în ele ceva nobil?

Toinette
Nici nu încape discuţie.

Angélique
Că nu se pot auzi cuvinte mai pline de pasiune decât cele pe care mi le spune el?

Toinette
Adevărat.

Angélique
Şi că nu-i nimic mai supărător decât constrângerea în care sunt ţinută şi care opreşte cu desăvârşire orice avânt al dulcilor porniri ale acestei pasiuni reciproce hărăzite de cer?

Toinette
Aveţi dreptate.

Angélique
Crezi tu, însă, dragă Toinette, că mă iubeşte într-adevăr atât cât îmi spune?

Toinette
Ei, ei! uneori nu se prea poate pune temei pe asemenea lucruri. În dragoste, maimuţăreala seamănă tare cu adevărul şi în această privinţă mi-a fost dat să văd mari comedieni.

Angélique
Ah, Toinette, ce tot spui? Vai! după chipul cum vorbeşte ar fi oare cu putinţă să mă mintă?

Toinette
În orice caz, aveţi să vă lămuriţi în curând, iar ceea ce v-a scris ieri cu privire la hotărârea de a vă cere în căsătorie este o cale sigură pentru a şti dacă vă spune sau nu adevărul. Asta are să fie cea mai bună dovadă.

Angélique
Vai, Toinette, dacă mă minte cumva, n-am să mai cred în viaţa mea vreun bărbat!

Toinette
Iată-l pe tatăl dumneavoastră că se întoarce.

Scena 5
Argan, Angélique, Toinette

Argan
Ei, şi aşa, fata mea. Îţi voi spune o noutate la care poate că nu te aştepţi. Eşti cerută în căsătorie. Dar ce ai? Ei, da, e plăcută vorba asta, căsătorie! Nici nu există ceva mai îmbucurător pentru fetele tinere. Ah!... natură, natură! După câte văd îmi pierd vremea, fetiţo, întrebându-te dacă vrei să te măriţi?

Angélique
Voi face, tată, tot ce-mi vei cere.

Argan
Sunt foarte mulţumit că am o fiică atât de ascultătoare; lucrul e deci hotărât şi te-am făgăduit.

Angélique
Tată, mă voi supune orbeşte dumitale.

Argan
Soţia mea, maică-ta vitregă, dorea să te trimit la mănăstire şi tot aşa şi pe Louison, sora ta cea mică. Dintotdeauna a dorit ea acest lucru.

Toinette
(aparte)
Nemernica, ştie ce vrea!

Argan
Nu voia deloc să se învoiască la această căsătorie, dar până la urmă a rămas cum am spus eu. Şi aşadar mi-am dat cuvântul.

Angélique
Ah, tată, cât îți sunt de recunoscătoare pentru bunătatea dumitale.

Toinette
(către Argan)
Vă sunt cu adevărat recunoscătoare: iată cea mai înțeleaptă faptă pe care ați săvârşit-o vreodată.

Argan
N-am văzut încă persoana, dar mi s-a spus că voi fi mulțumit, şi tu de asemeni.

Angélique
Cu siguranță, tăticule.

Argan
Cum? L-ai văzut?

Angélique
Deoarece consimțământul dumitale îmi îngăduie să-mi pot deschide inima, nu mă voi feri să-ți spun că ne-am cunoscut din întâmplare acum şase zile şi că cererea ce ți s-a făcut este urmarea simțăminte lor reciproce născute încă de la prima vedere.

Argan
Asta nu mi-a spus-o, dar sunt mulțumit şi este cu atât mai bine că lucrurile s-au petrecut aşa. Se spune că este un flăcău voinic şi frumos.

Angélique
Da, tată.

Argan
Înalt...

Angélique
Fără îndoială.

Argan
Plăcut la înfățişare.

Angélique
Desigur.

Argan
Arătos.

Angélique
Foarte.

Argan
Cuminte şi de familie bună.

Angélique
Cât se poate.

Argan
Foarte cinstit.

Angélique
Cei mai cinstit din lume.

Argan
Care vorbeşte bine latina şi greaca.

Angélique
Asta n-o ştiu.

Argan
Şi care peste trei zile va fi declarat doctor.

Angélique
El, tată?

Argan
Da, asta nu ți-a spus-o?

Angélique
Ce-i drept, nu! Dumitale cine ți-a spus-o?

Argan
Domnul Purgon.

Angélique
Îl cunoaşte domnul Purgon?

Argan
Nostimă întrebare. Desigur că-l cunoaşte. Doar e nepotu-său.

Angélique
Cléante, nepotul domnului Purgon!

Argan
Care Cléante? Vorbim de cel pentru care ai fost cerută în căsătorie.

Angélique
Ei, da!

Argan
Păi bine! e nepotul domnului Purgon, fiul cumnatului său, doctorul, domnul Diafoirus, iar acestui fiu i se zice Thomas Diafoirus şi nu Cléante. Această căsătorie am hotărât-o azi-dimineață, domnul Purgon, domnul Fleurant şi cu mine, iar mâine dimineață, pretendentul îmi va fi prezentat de către tatăl său. Dar ce e? Ce ai rămas aşa înlemnită? Te-ai pierdut de tot.

Angélique
Tată, îmi dau seama că dumneata ai vorbit de o persoană şi că eu mă gândesc la alta.

Toinette
Cum de ați putut născoci, domnule, ceva atât de caraghios? Cu averea dumneavoastră, vreți să vă dați fata după un doctor...

Argan
Da. Şi tu ce te amesteci, ticăloaso? Neruşinată ce eşti!

Toinette
Doamne! Mai încet. Prea o luaţi de la început cu vorbe de ocară! Nu ne putem înţelege oare fără să ne înfuriem? Hai să stăm de vorbă liniştit! Ce vă-mpinge, dacă nu vă e cu supărare, la o asemenea căsătorie?

Argan
Ceea ce mă împinge e că, văzându-mă infirm şi bolnav cum sunt, doresc să-mi iau un ginere şi rubedenii medici, ca să mă apăr de boala de care sufăr, ca să am chiar în familie ajutorul necesar şi ca să am la îndemână consultaţii şi reţete.

Toinette
Ei da! Iată un motiv. Şi e o plăcere să ne răspundem unul altuia ca lumea. Haideţi, domnule, răspundeţi cu mâna pe conştiinţă: sunteţi oare bolnav cu adevărat?

Argan
Cum aşa, toanto! Dacă sunt bolnav? Dacă sunt bolnav? Neruşinato!

Toinette
Ei bine! Da, domnule, sunteţi bolnav, n-o să ne cartăm pentru atâta lucru! Da, sunteţi tare bolnav, sunt de aceeaşi părere, şi chiar mai bolnav decât credeţi: iată un fapt stabilit. Dar fiicei dumneavoastră îi trebuie un soi pentru ea şi, nefiind bolnavă, nu văd nevoia să i se dea un doctor.

Argan
Pentru mine i-l dau pe acest doctor de bărbat, iar o fată cumsecade trebuie să fie încântată să se mărite cu acela care e de folos sănătăţii tatălui său.

Toinette
Pre legea mea, domnule, vreţi să vă dau un sfat prietenesc?

Argan
Ce fel de sfat?

Toinette
Să nu vă mai gândiţi la această căsătorie.

Argan
Şi pentru care motiv?

Toinette
Pentru că fiica dumneavoastră nu va primi cu nici un chip.

Argan
Nu va primi cu nici un chip?

Toinette
Nu.

Argan
Fiica mea?

Toinette
Fiica dumneavoastră. Ea o să vă spună că nu are ce face nici cu doctorul Diafoirus, nici cu fiul său Thomas Diafoirus şi nici cu toţi Diafoirusii din lume.

Argan
Eu, însă, am ce face, da, eu; în afară de faptul că partida este mai bună decât se crede. Domnul Diafoirus nu-l are decât pe acest fiu ca singur moştenitor şi, pe deasupra, domnul Purgon, care n-are nici soție, nici copii, îi dă toată averea sa cu prilejul acestei căsătorii. Iar domnul Purgon are o rentă de opt mii de livre bătute pe muchie.

Toinette
Mulți oameni trebuie să fi omorât, ca să ajungă atât de bogat.

Argan
Opt mii de livre rentă e ceva, fără a mai socoti averea tatălui.

Toinette
Domnule, toate-s bune şi frumoase, eu însă una ştiu: vă sfătuiesc, între noi, să-i alegeți alt soț, căci ea nu-i făcută să fie doamna Diafoirus.

Argan
Şi eu vreau să fie.

Toinette
Nu zău! Nu spuneți asta!

Argan
Şi de ce să nu spun?

Toinette
Iaca nu!...

Argan
Dar pentru ce n-aş spune-o?

Toinette
Se va zice că vorbiți anapoda!

Argan
Puțin îmi pasă de ce-o să se zică. Îți spun, însă. că vreau ca ea să respecte cuvântul pe care mi l-am dat.

Toinette
Nu, sunt sigură că n-o să facă aşa ceva.

Argan
O voi sili.

Toinette
Vă spun că n-o să vrea.

Argan
Să vrea, că de nu, o trimit la mănăstire.

Toinette
Dumneavoastră?

Argan
Eu.

Toinette

Bine!

Argan
Cum bine?

Toinette
N-o veți trimite la nici o mănăstire.

Argan
N-am s-o trimit la nici o mănăstire?

Toinette
Nu.

Argan
Nu?

Toinette
Nu.

Argan
Ştii că eşti nostimă. N-o să-mi trimit fata la mănăstire, dacă aşa mi-e pofta?

Toinette
Nu, vă spun!

Argan
Cine-o să mă-mpiedice?

Toinette
Chiar dumneavoastră!

Argan
Eu?

Toinette
Da. N-o să aveți inima asta!

Argan
Ba o s-o am!

Toinette
Glumiți.

Argan
Nu glumesc de loc.

Toinette
N-o să vă lase dragostea de tată.

Argan
Ba o să mă lase!

Toinette
O lacrimă sau două, brațele în jurul gâtului, un "tăticul meu scump", spus drăgăstos, vor fi de ajuns ca să vă-nduioşeze.

Argan
Toate astea n-au să ducă la nimic.

Toinette
Ba da, ba da.

Argan
Îți spun că nu voi da înapoi.

Toinette
Mofturi!

Argan
Degeaba spui că-s mofturi.

Toinette
Doamne! Vă cunosc, sunteți un om cumsecade din fire.

Argan
(mânios)
Nu sunt deloc cumsecade şi sunt chiar al dracului atunci când vreau.

Toinette
Mai încet, domnule. Nu vă gândiți de loc la boala dumneavoastră?

Argan
Îi cer categoric să-l ia de soț pe cel ales de mine.

Toinette
Iar eu o opresc să facă aşa ceva.

Argan
Dar unde ne trezim? Şi de când o nepricopsită de slujnică îndrăzneşte să vorbească astfel în fața stăpânului său?

Toinette
Când un stăpân nu se gândeşte la ce face, o slujnică cu bun-simț are dreptul să-l povățuiască să-şi vină în fire.

Argan
(alergând după Toinette)
Ah, obraznico, te omor!

Toinette
(ferindu-se de Argan şi punând scaunul între ea şi el)
E de datoria mea să mă împotrivesc unor lucruri care vă pot face de râs.

Argan
(alergând cu bastonul după Toinette, în jurul scaunului)
Poftim încoace, te-nvăț eu să vorbeşti!

Toinette
(refugiindu-se acolo unde Argon n-o poate ajunge)
Sunt datoare să nu vă las să faceți fapte nesăbuite.

Argan
(la fel ca mai sus)
Neruşinato!

Toinette
Nu, nu voi îngădui niciodată această căsătorie.

Argan
Ticăloaso!

Toinette
(ca mai sus)
Nu vreau să-l ia pe Thomas Diafoirus al dumneavoastră.

Argan
(ca mai sus)
Împielițato!

Toinette
(ca mai sus)
O să m-asculte mai curând pe mine, decât pe dumneavoastră.

Argan
(oprindu-se)
Angélique, nu vrei să pui mâna pe ticăloasa asta?

Angélique
Lasă, tată, să nu te îmbolnăveşti.

Argan
(către Angélique)
Dacă nu pui mâna pe ea, o să te blestem.

Toinette
(plecând)
Iar eu, dacă vă ascultă, am s-o dezmoştenesc.

Argan
(căzând pe scaun)
0f! of! Nu mai e chip să rabd. Pot să şi mor dintr-asta!

Scena 6
Béline, Argan

Argan
Ah! apropie-te, nevestico!

Béline
Ce s-a întâmplat cu bietul meu bărbățel?

Argan
Vino-mi în ajutor.

Béline
Dar ce este, băiețaşul meu?

Argan
Iubito!

Béline
Iubitule!

Argan
M-a scos din fire.

Béline
Vai! Bietul meu bărbăţel! Dar cum, dragule?

Argan
Tâlhăroaica ta de Toinette e mai neobrăzată oricând.

Béline
Nu te necăji.

Argan
M-a făcut să turbez, iubito.

Béline
Linişteşte-te, drăguţule.

Argan
Timp de o oră s-a împotrivit cu îndârjire la tot ce vreau să fac.

Béline
Uşurel, uşurel!

Argan
A avut neobrăzarea să-mi spună că nu-s de loc bolnav.

Béline
E o nemernică.

Argan
Tu, scumpo, ştii care e adevărul.

Béline
Da, inimioara mea, n-are dreptate.

Argan
Dragostea mea, ticăloasa asta o să mă bage în pământ.

Béline
Lasă, lasă.

Argan
Din cauza ei fac atâta fiere!

Béline
Nu te mai necăji.

Argan

Şi e destul timp de când îți spun s-o dai afară.

Béline

Doamne, Doamne! puişorule, nu există servitori şi servitoare fără cusur. Eşti silit adeseori să le înduri greşelile, din pricina calităților. E isteață, grijulie, harnică şi mai ales credincioasă. Ştii că astăzi trebuie să fii foarte atent cu oamenii pe care-i ai în slujbă. Ei, Toinette!

Scena 7

Argan, Béline, Toinette

Toinette

Ce doreşte doamna?

Béline

De ce-l superi pe domnul?

Toinette

(cu un ton blând)

Eu, doamnă? Vai! Nici măcar nu înțeleg ce vreți să spuneți. Nu mă gândesc decât cum să-i intru domnului în voie.

Argan

Ah! Fățarnico!

Toinette

Ne-a zis că vrea să-şi mărite fata cu fiul domnului Diafoirus. Eu i-am spus că găsesc căsătoria bună pentru ea, dar socot că ar face mai bine s-o trimită la mănăstire.

Béline

Nu văd nimic rău în asta şi mi se pare că are dreptate.

Argan

Vai, iubito, o crezi? E mârşavă, mi-a spus o sută de obrăznicii.

Béline

Ei bine! Te cred, iubitule. Haide, potoleşte-te! Ascultă, Toinette: dacă am să mai aud vreodată că-l superi pe domnul, te dau afară. Aşa, adu-mi şuba şi nişte perne ca să-l aşez în fotoliu. Îmi pari schimbat. Trage-ți scufa peste urechi: niciodată nu răceşti mai uşor ca atunci când îți intră aer în urechi.

Argan

Ah! iubito! cât de recunoscător îți sunt pentru toată grija ce mi-o porți.

Béline

(aşezând pernele, pe care le pune în jurul lui Argan)

Scoală să-ți pun o pernă sub tine! Pe asta s-o pun aici, ca să te sprijini. Pe astălaltă dincolo. Una să ți-o pun la spate, iar alta să-ți rezemi capul.

Toinette

(trântindu-i o pernă în cap, apoi fugind)

Şi asta ca să vă ferească de curent!

Argan

(ridicându-se furios şi aruncând pernele în Toinette, care fuge)

Ah, mizerabilo! Vrei să mă-năbuşi!

Scena 8
Argan, Béline

Béline
Ho! Ho! Dar ce s-a întâmplat?

Argan
(trântindu-se în fotoliu)
Ah, ah, ah! Nu mai pot.

Béline
De ce te-nfurii în halul ăsta? A crezut că face bine.

Argan
Iubito, tu nu cunoşti viclenia diavoliţei. Ah! M-a scos din fire. Voi avea nevoie de peste opt purgative şi douăsprezece clisme ca să îndrept toate astea.

Béline
Uşurel, uşurel, micuţule, linişteşte-te puţin!

Argan
Tu, iubito, eşti toată mângâierea mea.

Béline
Bietul meu băieţel!

Argan
Ca să răsplătesc cât de cât dragostea pe care mi-o porţi, doresc, inimioara mea, după cum ţi-am mai spus, să-mi fac testamentul.

Béline
Vai, dragul meu, să nu mai pomenim despre asta, te rog; n-aş putea îndura gândul ăsta şi numai cuvântul testament mă înfioară.

Argan
Ţi-am spus să vorbeşti cu notarul tău.

Béline
L-am adus cu mine: e-n odaia de alături.

Argan
Zi-i să intre, iubito.

Béline
Vai, dragul meu, nu te poţi gândi la asemenea lucruri, când îţi iubeşti într-adevăr soţul.

Scena 9
Domnul de Bonnefoi[1], Béline, Argan

Argan
Poftiţi, domnule de Bonnefoi, poftiţi. Luaţi loc, vă rog. Soţia mea mi-a spus că sunteţi un om onorabil şi unul din prietenii săi devotaţi. Iată de ce am rugat-o să vă vorbească despre testamentul pe care doresc să-l fac.

[1] Numele notarului, Bonnefoi (bună-credinţă), contrastează cu firea lui coruptă.

Béline
Vai, nici nu mă simt în stare să vorbesc despre astfel de lucruri.

Domnul de Bonnefoi
Domnule, doamna mi-a explicat proiectele dumneavoastră şi intenţia ce o aveţi în legătură cu dânsa. În această privinţă am să vă spun, însă, că prin testament nu-i puteţi lăsa nimic soţiei dumneavoastră.

Argan
Şi de ce?

Domnul de Bonnefoi
Se opune obiceiul pământului. Daca v-aţi găsi într-un ţinut cu legi scrise, n-ar fi greu deloc: dar la Paris şi în regiunile cu drept cutumiar, cel puţin în cele mai multe, nu se poate, aşa că dispoziţia ar ii nulă. Tot ceea ce pot face bărbatul şi femeia uniţi prin căsătorie este o donaţie mutuală în viaţă fiind. Dar şi pentru asta trebuie să nu existe copii, fie ai ambilor soţi, fie numai ai unuia, la data primului deces.

Argan
Iată un obicei tare nelalocul său, ca un soţ să nu-i poată lăsa nimic unei soţii care-l iubeşte cu înflăcărare şi care are atâta grijă de el. O să-mi consult avocatul să văd ce aş putea face.

Domnul de Bonnefoi
Nu la avocaţi trebuie mers, căci de obicei sunt severi în atare situaţii şi-şi închipuie că e o crimă grozavă să laşi o moştenire, călcând legea: sunt oameni puşi să facă greutăţi şi necunoscători în toate ascunzişurile conştiinţei. Trebuiesc consultate alte persoane, care sunt mult mai înţelegătoare, care cunosc chiţibuşuri pentru a călca legea cu uşurinţă şi a face legal ceea ce nu-i legal, care ştiu să înlăture greutăţile unei încurcături şi să găsească mijloace pentru a ocoli cutuma printr-un oarecare artificiu. Dacă n-ar fi aşa, cum ne-am descurca în fiecare zi? Trebuie să ştii să te descurci, altfel nu se face nimic şi n-aş da doi bani pe toată meseria noastră.

Argan
Soţia mea îmi spusese, domnule, de altfel, pe bună dreptate, că sunteţi un om foarte dibaci şi foarte cinstit. Ce-aş putea face, vă rog, ca să-i las ei averea şi să-mi dezmoştenesc copiii?

Domnul de Bonnefoi
Ce-aţi putea face? Puteţi alege, fără tărăboi, un prieten intim al soţiei, căruia să-i lăsaţi prin testament, în bună formă, tot ce posedaţi, iar mai târziu, prietenul îi va da totul înapoi. Mai puteţi de asemenea contracta un număr mare de obligaţii nesuspectabile, în folosul unor creditori care îşi vor împrumuta numele lor soţiei dumneavoastră, declarându-i în scris că n-au făcut aceasta decât pentru a o servi. Puteţi de asemenea, în viaţă fiind, să-i daţi în mână bani peşin sau polite plătibile la purtător.

Béline
Dumnezeule! Nu trebuie să te tulburi cu toate astea. Dacă tu mă laşi, micuţul meu, nici eu nu mai vreau să trăiesc.

Argan
Iubita mea!

Béline
Da, dragul meu, dacă aş fi atât de nefericită încât să te pierd...

Argan
Soţia mea dragă!

Béline
Viaţa mea n-ar mai avea nici un rost.

Argan

Dragostea mea!

Béline
Şi aş veni după tine, ca să-ți dai seama de iubirea ce ți-o port.

Argan
Iubita mea, îmi sfâşii inima! Linişteşte-te, te rog.

Domnul de Bonnefoi
(către Béline)
Aceste lacrimi sunt nelalocul lor, doar n-am ajuns încă acolo.

Béline
Vai, domnule! Dumneavoastră nu ştiți ce înseamnă un soț pe care îl iubeşti cu patimă.

Argan
Dac-aş muri, iubita mea, mi-ar părea rău numai că nu am un copil de la tine. Domnul Purgon îmi spusese c-o să m-ajute să fac unul.

Domnul de Bonnefoi
Asta se mai poate încă întâmpla.

Argan
Testamentul, iubita mea, trebuie să-l fac aşa cum spune domnul notar, dar – ca să fim prevăzători – vreau să-ți dau în mână douăzeci de mii de franci aur, pe care îi am în tapițeria alcovului, şi două polițe la purtător, una a domnului Danton, iar alta a domnului Gerante.

Béline
Nu, nu, nu vreau nimic din toate astea... Ah!... Cât spui că se găseşte sub tapițerie?

Argan
Douăzeci de mii de franci, iubito.

Béline
Nu-mi vorbi nimic despre avere, te rog. Ah!... De cât sunt cele două polițe?

Argan
Una, draga mea, e de patru mii de franci, iar alta de şase.

Béline
Toate averile din lume, iubitule, nu fac doi bani în comparație cu tine.

Domnul de Bonnefoi
(către Argan)
Vreți să trecem la redactarea testamentului?

Argan
Da, domnule, dar am sta mai la largul nostru în cabinetul meu cel mic. Iubita mea, ajută-mă, te rog.

Béline
Haide, bietul meu băiețel!

Scena 10
Angélique, Toinette

Toinette

Uite-i cu un notar. Am auzit vorbindu-se de un testament. Mama dumneavoastră vitregă nu doarme deloc şi fără îndoială că îl împinge pe tatăl dumneavoastră la cine ştie ce uneltire împotriva intereselor copiilor săi.

Angélique

Cu averea poată să facă ce vrea, dar să nu facă după voia lui şi cu inima mea. Bagi de seamă, Toinette, ce planuri criminale se urzesc în ce mă priveşte? Nu mă părăsi, te rog, în necazul în care mă aflu.

Toinette

Eu să vă părăsesc? Mai degrabă aş muri! Mama dumneavoastră vitregă poate să-mi facă oricâte destăinuiri ca să mă atragă de partea ei: n-am putut s-o sufăr niciodată şi am fost totdeauna de partea dumneavoastră. Lăsaţi pe mine; am să mă folosesc de orice pentru a vă sluji; dar ca să fiu mai de ajutor, vreau să schimb macazul, să ascund dragostea ce v-o păstrez şi să mă prefac că trec de partea tatălui şi mamei dumneavoastre vitrege.

Angélique

Caută să-l vesteşti pe Cléante de căsătoria ce s-a pus la cale. Te rog din suflet!

Toinette

În treaba asta nu mă poate ajuta nimeni în afară de bătrânul cămătar Polichinelle, care mă iubeşte. O să mă coste câteva cuvinte drăgăstoase, pe care le voi risipi cu plăcere pentru dumneavoastră. Astăzi e prea târziu, dar mâine, dis-de-dimineaţă, am să trimit după el şi are să fie fericit să...

Scena 11

Béline, în casă**, Angélique, Toinette**

Béline

Toinette!

Toinette

Mă cheamă. Bună seara. Aveţi încredere în mine.

Primul Intermediu

Decorul se schimba şi înfăţişează un oraş. E noapte. Polichinelle vine să-i facă o serenadă iubitei sate. Este întrerupt, la început, de câţiva viorişti, împotriva cărora are un acces de mânie, după aceea de paza de noapte, alcătuită din muzicanţi şi dansatori.

Scena 1

Polichinelle

O, iubire, iubire, iubire! Sărmane Polichinelle! Ce năzbâtie ţi-ai mai băgat în cap! Cu ce-ţi treci timpul, biet nebun? Nu mai ai habar de prăvălie: îţi laşi baltă toate treburile; nu mai mănânci; aproape că nu mai bei; nu mai dormi noaptea: şi toată tevatura asta, pentru cine? Pentru o şerpoaică, curat şerpoaică. Diavol de muiere care te alungă şi-şi bate joc de tot ce-i spui! Judecata n-ajută însă în asemenea poveste. Îţi faci mendrele, iubire: ca atâţia alţii, mi-e dat şi mie să-mi pierd minţile. Nu-i stă deloc bine aşa ceva unui om de vârsta mea, dar ce să faci? Nu poţi fi înţelept după voie, iar minţile celor bătrâni o iau şi ele razna, ca ale tinerilor. Am venit să văd de n-aş putea-o îmblânzi pe tigroaica mea cu o serenadă. Adeseori, nimic nu e mai mişcător decât un îndrăgostit care vine să-şi cânte dorul în faţa uşii zăvorite a iubitei. *(După ce şi-a luat lăuta)* Iată cu ce o să mă acompaniez. O, noapte! Scumpă noapte! Du-mi jalea până la patul neînduplecatei mele iubite.

Notte e di, v'amo e v'adoro;
Cerco un si, per mio ristoro,
Ma se voi, dite di nò,
Bella ingrata, io morirò.

Frà la speranza
S'afflige il cuore,
In lontananza
Consuma l'hore.

Si dolce inganno
Che mi figura
Breve l'affanno,
Ahi! troppo dura!
Cosi per troppo amar languisco e muoro.

Notte e di, v'amo e v'adoro,
Cerco un si, per mio ristoro.
Ma se voi dite di nò.
Bella ingrata, io morirò.

Se non dormite,
Almen pensate
Alle ferite
Ch'al cuor mi fate,

Deh! almen fingete,
Per mio conforto,
Se m'uccidete
D'haver il torto,
Vostra pietà mi scemarà il martoro.

*Notte e di, v'*amo *e v'adoro*
Cerco un si, per mio ristoro,
Ma se voi dite di nò,
Bella ingrata, io morirò[1].

[1] Când zi şi noapte chem mereu
Un *da* aşteaptă dorul meu.
Şi dacă îmi vei spune *nu*
Eu voi muri cum ştii şi tu.

Mai sper şi-acum, dar, aşteptând
În inima tristeţea vine
Şi trece vremea mea curând,
Pustie trece fără tine.

Minciuna dulce, în zadar
Iubirii vrei să-i dai crezare,
Prea este traiul meu amar
Şi suferinţa prea e mare.

Şi dorul fără de hotar
Când zi şi noapte chem mereu
Un *da* aşteaptă dorul meu
Şi dacă îmi vei spune *nu*
Eu voi muri, cum ştii şi tu.

Iubito, de nu dormi cumva,
Gândeşte-te la rana care
În inimă din vina ta
Amarnic sângeră şi doare.
Sau te prefă, vis prea iubit,
E-o mângâiere pentru mine,
Că sufletul îţi e mâhnit.
Chiar de mi-e dat să mor prin tine,

Scena 3

Polichinelle, o bătrână, vine la fereastră şi-i răspunde lui Polichinelle bătându-şi joc de el

Bătrâna
(cântă)
Zerbinetti, ch'ong'hor, con finti sguardi,
Mentiti desiri,
Fallaci sospiri,
Accenti buggiardi,
Di fede vi preggiate,
Ah, che non m'ingannate,
Che già s o per prova,
Ch'in voi non si trova
Costanza ne fede:
Oh! quanto è pazza coler che vi credel

Quei sguardi tanguidi
Non m' innamorano,
Quei sospir fervidi
Piu non m'infiamniano,
Vel giuro a fe.
Zerbino misero,
Del vostro piangere
Il mio cuor libero
Vuol sempre ridero
Credette a me
Che già so per prova,
Ch'in voi non si trova
Costanza ne fede.
Oh quanto è pazza colei che vi crede[1]!

Mâhnirea ta îmi face bine.

Când zi şi noapte chem mereu
Un *da* aşteaptă dorul meu
Şi dacă îmi vei spune *nu*
Eu voi muri cum ştii si tu.
[1] Voi, curtezani, ce vremea toată
Minţiţi prin caldele priviri,
Oftaţi de zece ori în şir,
Şi cinci minciuni rostiţi o dată,
În van iubirea trâmbiţaţi
Pe mine nu mă înşelaţi.
Dovezi din viaţă-avem destule
Ca să mai fim şi azi credule
La curtezani linguşitori.
Nebună e femeia care mai crede în cuvântul lor.
Cu caldele ocheade încă
Voi nu mă cuceriţi uşor
Rămân mai rece ca o stâncâ
La toată parodia lor.
Precum vă spun aşa va fi
Credinţă nu veţi mai găsi,
Rămân mai rece ca o stâncă
La aste biete parodii.
Voi, curtezani, nefericirea
Oricât aţi plânge-o de amar
Voi râde cum îmi este firea
Voi râde şi voi râde iar
La curtezani linguşitori.

Scena 3
Polichinelle, vioriştii, în spatele cortinei
(Vioriştii atacă o arie)

Polichinelle
Ce acorduri nesăbuite încearcă să mă întrerupă?

Vioriştii
(continuă să cânte)
Polichinelle
Hei, linişte! Tăcere, vioriști. Lăsați-mă să mă jelui cât poftesc de cruzimea neîmblânzitei mele iubite.

Vioriştii
(continuă să cânte)

Polichinelle
Tăceți, vă spun, vreau să cânt eu!

Vioriştii
(nu încetează)

Polichinelle
Linişte, am spus!

Vioriştii
(nu încetează)

Polichinelle
Ei drăcie!

Vioriştii
(nu încetează)

Polichinelle
Ei! Ei!

Vioriştii
(nu încetează)

Polichinelle
Râdeți de mine?

Vioriştii
(nu încetează)

Polichinelle
Aoleu, ce hărmălaie!

Vioriştii
(nu încetează)

Polichinelle
Lua-v-ar dracul!

Nebună e femeia care mai crede în cuvântul lor.

Vioriştii
(nu încetează)

Polichinelle
Turbez!

Vioriştii
(nu încetează)

Polichinelle
N-o să tăceţi? Ah! Slavă Domnului!

Vioriştii
(nu încetează)

Polichinelle
Iarăşi.

Vioriştii
(nu încetează)

Polichinelle
Lovi-v-ar ciuma de viorişti.

Vioriştii
(nu încetează)

Polichinelle
Ce muzică! Ce mai muzică!

Vioriştii
(nu încetează)

Polichinelle
(cântând pentru a-şi râde de viorişti)
La, la, la, la, la, la.

Vioriştii
(nu încetează)

Polichinelle
(din nou)
La, la, la, la, la, la.

Vioriştii
(nu încetează)

Polichinelle
(din nou)
La, la, la, la, la, la.

Vioriştii
(nu încetează)

Polichinelle

(din nou)
La, la, la, la, la, la.

Vioriştii
(nu încetează)

Polichinelle
(din nou)
La, la. la, la, la, la.

Vioriştii
(nu încetează)

Polichinelle
Pe legea mea că aveți haz! Continuați, domnilor viorişti, zău că-mi place! *(Nemaiauzind nimic)* Haide, continuați, vă rog!

Scena 4

Polichinelle
(singur)
Iată cum îi poți hotărî să tacă. În muzică eşti obişnuit să nu poți face ce vrei. Ei şi-acuma, las pe noi. Înainte de a cânta trebuie să mă pregătesc, cât de cât, pentru a lua tonul cel mai potrivit. *(îşi ia lăuta şi, prefăcându-se că ar cânta, imită cu buzele şi limba sunetul acestui instrument)* Plan, plan, plan, plin, plin, plin. Ce timp nenorocit pentru a acorda lăuta. Plin, plin, plin. Plin, tan, plan. Plin, plan. Strunele nu țin deloc pe o asemenea vreme. Plin, plin. Aud zgomot. Ia să-mi reazem lăuta de uşă.

Scena 5

Polichinelle, paznici, care trec pe stradă alergând la locul unde aud zgomot

Paznicul
(cântând)
Care eşti? Care eşti?

Polichinelle
(încet)
Cine dracu o mai fi? De când moda asta să vorbeşti pe note?

Paznicul
Care naiba cânți mereu?

Polichinelle
(speriat)
Eu, eu, eu!

Paznicul
Care, pentru Dumnezeu?

Polichinelle
Eu, eu, eu!

Paznicul
Care eu? Care eu?

Polichinelle

Eu, eu, eu, eu, eu, eu!

Paznicul
Dă-ți numele! Deşartă sacu'!

Polichinelle
(făcând pe curajosul)
Mă numesc: Să te ia dracu.

Paznicul
Umflați-l! Obrăznicătura
Nu ştie-ncalte-a-şi ține gura!

Prima intrare a baletului
Apare toată patrula, orbecăind în noapte după Polichinelle
viorişti şi dansatori

Polichinelle
Cine-i?

viorişti şi dansatori

Polichinelle
Care haimanale
Îmi tot dau pe-aici târcoale?

viorişti şi dansatori

Polichinelle
Ei?

viorişti şi dansatori

Polichinelle
Lachei! Cu toții fără frică!

viorişti şi dansatori

Polichinelle
Ah, vă jur!

viorişti şi dansatori

Polichinelle
În mâini de-mi pică...

viorişti şi dansatori

Polichinelle
Îi fac praf, îi fac țărână.

viorişti şi dansatori

Polichinelle
Champagne, Poitevin, Picard, Basque, Breton!

viorişti şi dansatori

Polichinelle
Daţi-mi numai arma-ncoace,
Şi-o văd ei, de nu-mi dau pace!

viorişti şi dansatori

Polichinelle
(prefăcându-se că trage un foc)
Poc!

(Cad cu toţii, apoi o iau la goană)

Scena 6

Polichinelle
(singur)
Ha, ha, ha! Am băgat groaza în ei! Proşti trebuie să mai fie dacă le e frică de mine care mă sperii de o umbră. Pe legea mea, în viaţă trebuie să ştii să te descurci. Dacă nu mă dădeam drept ditamai nobilul şi nu făceam pe viteazul, cu siguranţă că mă-nhăţau. Ha, ha, ha!
(Paznicii se apropie şi, auzindu-l ce spune, îl înşfacă de guler)

Scena 7

Polichinelle, paznicii cântând

Paznicii
L-am prins, veniţi, ce staţi pe loc?
Luaţi felinarele în mână.
(Toată garda vine cu felinarele în mână)

Scena 8

Polichinelle, paznicii, care cântă şi dansează
Făţarnic, zdreanţă, tu erai?
Ah, papugiu, pungaş, spurcat,
Coţcar, lichea, neobrăzat,
Că ne-nspăimânţi poate credeai?

Polichinelle
Ştiţi cum e omul la beţie.

Paznicii
Nu, nu, motive nu căta
Cum să te porţi te-om învăţa.
Hai repede la puşcărie!

Polichinelle
Domnilor, doar nu sunt hoţ.

Paznicii
Puşcăria te mănâncă!

Polichinelle
Burghez sunt, din oraş de aici!

Paznicii

Ocna e oricum a ta!

Polichinelle
Cum, făcut-am ceva rău?

Paznicii
La puşcărie cu tine!

Polichinelle
Domnilor, dar vreau să plec!

Paznicii
Nu.

Polichinelle
Vă rog!

Paznicii
Nu.

Polichinelle
Hai, zău!

Paznicii
Nu.

Polichinelle
Fiţi îngăduitori!

Paznicii
Nu. Nu.

Polichinelle
Domnilor.

Paznicii
Nu, nu, nu.

Polichinelle
Vă rog!

Paznicii
Nu, nu.

Polichinelle
Vă implor!

Paznicii
Nu, nu.

Polichinelle
Pentru numele lui Dumnezeu!

Paznicii
Nu, nu.

Polichinelle
Fie-vă milă!

Paznicii
Nu, nu, motive nu căta.
Cum să te porți te-om învăța.
Hai repede la puşcărie.

Polichinelle
Ei bine, domnilor, nimic nu vă poate mişca inima?

Paznicii
Nu-i greu pe noi să ne-mblânzeşti:
Dar cum ai fost o secătură,
Ne dai trei poli de băutură
Şi liber eşti!

Polichinelle
Vai, domnilor, vă asigur că n-am un sfanț în buzunar.

Paznicii
Atuncea fără de fasoane
Alege, după cum îți place,
O duzină de bastoane
Sau treizeci de bobârnace!

Polichinelle
Dacă n-am încotro şi trebuie să trec şi prin asta, aleg cele treizeci de bobârnace.

Paznicii
Pe voie-ți fie, țin-te bine
Şi numără cum se cuvine!

A doua intrare a baletului
Paznicii dansând îi dau bobârnacele în cadență.

Polichinelle
(în timp ce i se dau bobârnacele)
Unu şi cu unu doi, trei şi cu unu patru, cinci şi cu unu şase, şapte şi cu unu opt, nouă şi cu unu zece, unsprezece şi doisprezece şi cu unu treisprezece, şi cu unu paisprezece, şi cu unu cincisprezece.

Paznicii
Să-nşeli la socoteală-ai vrut,
O luăm atunci de la-nceput!

Polichinelle
Vai, domnilor, biata mea țeastă nu mai poate îndura, mi-ați turtit-o de tot. Dacă e vorba pe-aşa, ca s-o luăm de la început, prefer ciomegele.

Paznicii
De ai pentru ciomege preferință,
Vei fi servit după dorință.

A treia intrare a baletului
Paşnicii dansând îl ciomăgesc în cadență.

Polichinelle

(numărând loviturile)
Un, doi, trei, patru, cinci, şase... Aoleu, aoleu, n-o să pot răbda! Poftiți, domnilor, uite, Vă dau cei trei poli.

Paznicii
Ce om, ce om mărinimos! Polichinelle, fii sănătos.

Polichinelle
Domnilor, vă spun noapte bună.

Paznicii
Polichinelle, fii sănătos!

Polichinelle
Sluga dumneavoastră...

Paznicii
Polichinelle, fii sănătos!

Polichinelle
Umilul dumneavoastră servitor...

Paznicii
Polichinelle, fii sănătos!

Polichinelle
La revedere.

A patra intrare a baletului
Dansează cu toții, bucuroşi că au primit banii.

ACTUL II

Scena 1

Scena reprezintă camera lui Argan.

Toinette, Cléante

Toinette

(nerecunoscându-l pe Cléante)

Ce doreşte domnul?

Cléante

Ce doresc?

Toinette

Ah! Dumneavoastră sunteți? Nu m-aşteptam! Dar de ce ați venit?

Cléante

Ca să-mi cunosc soarta, să vorbesc cu Angélique. Să-i citesc în suflet şi să văd ce-a hotărât cu această nenorocită căsătorie de care am aflat.

Toinette

Da, dar cu Angélique nu se poate vorbi oricum şi oricând. Trebuie să vorbiți în taină. Doar vi s-a spus că este păzită şi că nu e lăsată nici să iasă, nici să vorbească cu cineva. Numai datorită curiozității unei bătrâne mătuşi ni s-a dat voie să mergem la reprezentația de pe urma căreia s-a născut dragostea dumneavoastră. De altfel despre asta ne-am ferit ca de foc să pomenim.

Cléante

De aceea nici n-am venit sub numele de Cléante şi ca iubit al lui Angélique, ci ca prieten al profesorului ei de muzică, cu care m-am înțeles să spun că-i țin locul.

Toinette

Iată-l pe tatăl lui Angélique. Stați puțin deoparte, să-i spun că sunteți aici.

Scena 2

Argan, Toinette

Argan

(crezându-se singur, fără s-o observe pe Toinette)

Domnul Purgon mi-a prescris să mă plimb dimineața prin cameră de douăsprezece ori, înainte şi înapoi. Am uitat să-l întreb, însă, dacă de-a lungul sau de-a latul camerei.

Toinette

Domnule, nu...

Argan

Vorbeşte încet, ticăloaso! Mi-ai zdruncinat creierii şi nici nu te sinchiseşti că unui bolnav nu trebuie să-i vorbeşti aşa tare.

Toinette

Voiam să vă spun...

Argan

Ți-am spus să nu zbieri aşa.

Toinette

Domnule...
(Se preface că vorbeşte)

Argan
Ei?

Toinette
Vă spun că...
(Se preface din nou că vorbeşte)

Argan
Ce tot îndrugi acolo?

Toinette
(tare)
Spun că este cineva care vrea să vă vorbească.

Argan
Să vie!
(Toinette îi face semn lui Cléante să se apropie)

Scena 3
Argan, Cléante, Toinette

Cléante
Domnule...

Toinette
(către Cléante)
Nu vorbiți aşa tare, că-i zdruncinați creierii.

Cléante
Domnule, sunt încântat să vă găsesc pe picioare şi să văd că vă este mai bine.

Toinette
(cu prefăcută mânie)
Cum! auzi: "Îi e mai bine"! Da' de unde! Domnul e bolnav.

Cléante
Am aflat că se simte mai bine; găsesc de altfel că pare sănătos tun.

Toinette
Ce vreți să spuneți cu "sănătos tun" al dumneavoastră? Domnul arată foarte rău şi numai nişte neobrăzați v-au putut spune că e mai bine. Niciodată n-a fost mai bolnav.

Argan
Are dreptate.

Toinette
Merge, doarme, mănâncă şi bea ca toată lumea, dar asta nu-l împiedică să fie grav bolnav.

Argan
Adevărat.

Cléante

Sunt tare mâhnit, domnule. Vin din partea profesorului de muzică al fiicei dumneavoastră; a fost silit să plece la țară pentru câteva zile şi, ca bun prieten, mă trimite să continuu lecțiile în locul său, de teamă ca nu cumva, întrerupându-le, domnişoara să uite şi ce-a învățat.

Argan
Foarte bine. *(Către Toinette)* Cheam-o pe Angélique.

Toinette
Cred, domnule, că ar fi mai bine să-l conduc pe domnul profesor în camera domnişoarei.

Argan
Nu. Cheam-o aici.

Toinette
Dacă nu sunt singuri, nu vor putea face lecția ca lumea.

Argan
Ba da, ba da.

Toinette
Domnule, asta o să vă tulbure. În starea în care sunteți, nu trebuie mare lucru ca să vă zdruncine creierii.

Argan
Deloc, deloc, îmi place muzica şi voi fi foarte bucuros să... Ah! iat-o! *(Către Toinette)* Du-te de vezi dacă nevastă-mea s-a îmbrăcat.

Scena 4
Argan, Angélique, Cléante

Argan
Apropie-te, fata mea. Profesorul tău de muzică a plecat la țară şi l-a trimis pe dumnealui să-i țină locul.

Angélique
(recunoscându-l pe Cléante)
Doamne!

Argan
Ce s-a întâmplat? Ce te miri atâta?

Angélique
Păi...

Argan
Ce e? Ce te tulbură aşa?

Angélique
Dragă tată, se-ntâmplă aici ceva cu totul surprinzător.

Argan
Ce anume?

Angélique
Am visat azi-noapte că eram într-o mare încurcătură şi că cineva – leit dumnealui – căruia îi cerusem ajutor a sărit să mă scoată din necazul în care mă găseam. Şi de aceea, nu mică mi-a fost mirarea, venind aici, să dau tocmai peste cei care mi-a frământat mintea toată noaptea.

Cléante

Nu-i deloc de plâns cel pe care, fie-n somn, fie trează, îl aveți în gând şi aş fi foarte fericit dacă m-ați socoti demn ca la vreo nevoie să vă scot din încurcătură, căci aş face orice pentru...

Scena 5

Toinette, Cléante, Angélique, Argan

Toinette

(către Argan)

Vă jur, domnule, că am trecut de partea dumneavoastră şi că retrag tot ce am spus ieri. Domnul Diafoirus-tatăl şi domnul Diafoirus-fiul au venit în vizită. Veți avea un ginere pe sprânceană! O să vedeți flăcăul cel mai chipeş şi mai duhliu din lume. N-a spus decât două vorbe, dar m-a încântat. Şi fiica dumneavoastră are să fie fermecată de el.

Argan

(către Cléante, care se preface că vrea să plece)

Nu ne părăsi, domnule. Îmi mărit tata şi i se prezintă viitorul soț, pe care încă nu l-a văzut.

Cléante

Mă onorați nespus, domnule, îngăduindu-mi să fiu martor la o atât de plăcută întrevedere.

Argan

Este fiul unui distins medic, iar căsătoria se va face peste patru zile.

Cléante

Minunat.

Argan

Anunță-i, te rog, şi pe profesorul de muzică să vie la nuntă.

Cléante

Voi avea grijă.

Argan

Te rog să pofteşti şi dumneata.

Cléante

Cinstea e nespus de mare.

Toinette

Faceți loc, vă rog. Sosesc.

Scena 6

Domnul Diafoirus, Thomas Diafoirus, Argan, Angélique, Cléante, Toinette, lachei

Argan

(ducându-şi mâna la scufă, fără s-o scoată)

Domnul Purgon mi-a interzis, domnule, să mă descopăr, sunteți tot doctor: cunoaşteți consecințele.

Domnul Diafoirus

În vizitele noastre, venim să-i ajutăm pe bolnavi, nu să le facem rău.

(Argan şi domnul Diafoirus vorbesc în acelaşi timp)

Argan
Primesc, domnule...

Domnul Diafoirus
Venim aici, domnule...

Argan
Cu multă bucurie...

Domnul Diafoirus
Fiul meu, Thomas, şi cu mine...

Argan
Cinstea pe care mi-o faceți...

Domnul Diafoirus
Să vă arătăm, domnule...

Argan
Şi aş fi dorit...

Domnul Diafoirus
Cât de fericiți suntem...

Argan
Să fi putut veni la dumneavoastră...

Domnul Diafoirus
Pentru cinstea ce ne-o faceți...

Argan
Ca să vă asigur de asta...

Domnul Diafoirus
Binevoind să ne primiți...

Argan
Dar dumneavoastră, domnule...

Domnul Diafoirus
În cinstea, domnule...

Argan
Ce înseamnă un biet bolnav...

Domnul Diafoirus
Înrudirii cu dumneavoastră...

Argan
Care nu poate face altceva...

Domnul Diafoirus
Şi vă asigurăm...

Argan
Decât să vă spun aici...

Domnul Diafoirus
Că în lucrurile care vor depinde de profesiunea noastră...

Argan
Că va folosi toate prilejurile...

Domnul Diafoirus
Ca şi în oricare altele...

Argan
Pentru a vă arăta, domnule...

Domnul Diafoirus
Vom fi întotdeauna gata, domnule...

Argan
Că este sluga dumneavoastră...

Domnul Diafoirus
Să vă dovedim zelul nostru. *(Către fiul său)* Haide, Thomas, treci. Prezintă-ți omagiile.

Thomas Diafoirus
(către domnul Diafoirus)
Nu-i aşa că trebuie să începem cu tatăl?

Domnul Diafoirus
Da.

Thomas Diafoirus
(către Argan)
Domnule, salut, recunosc, îndrăgesc şi cinstesc, în dumneavoastră, un al doilea tată, dar un al doilea tată căruia îndrăznesc să-i spun că-i sunt mai obligat decât primului. Primul mi-a dat viață, în timp ce dumneavoastră m-ați ales: el m-a primit de nevoie, dumneavoastră m-ați primit numai din bunătate. Ceea ce am de la el este opera trupului său; ceea ce-mi dați dumneavoastră este opera voinței dumneavoastră. Şi cu cât darurile sufleteşti sunt mai presus decât cele trupeşti, cu atât mai mult vă sunt obligat şi consider prețioasă această viitoare înfiere, în numele căreia vin astăzi să vă aduc preaplecate şi prearespectuoase omagii.

Toinette
Trăiască şcolile din care ies oameni atât de isteți!

Thomas Diafoirus
(către domnul Diafoirus)
À fost bine, tată?

Domnul Diafoirus
Optime[1].

Argan
(către Angélique)
Poftim de-ți fă reverența.

Thomas Diafoirus
(către domnul Diafoirus)
Să-i pup mâna?

[1] Foarte bine (în limba latină în original).

Domnul Diafoirus
Da, da.

Thomas Diafoirus
(către Angélique)
Doamnă, cerul v-a dat pe bună dreptate numele de mamă-soacră, întrucât...

Argan
(către Thomas Diafoirus)
Nu nevestei, ci fiicei mele îi vorbiți.

Thomas Diafoirus
Dar dânsa unde este?

Argan
Vine numaidecât.

Thomas Diafoirus
O aştept să vină, tată?

Domnul Diafoirus
Până una-alta, salut-o pe domnişoara.

Thomas Diafoirus
Precum odinioară statuia lui Memnon[1] scotea un sunet armonios atunci când era luminată de razele soarelui, la fel eu mă simt cuprins de o dulce însufleţire la ivirea soarelui frumuseţii dumneavoastră; şi dacă, aşa cum arată naturaliştii, floarea numită heliotrop se-ntoarce mereu către acest astru al zilei, tot aşa, de aci încolo, inima mea se va întoarce spre aştrii strălucitori ai ochilor dumneavoastră fermecători, ca spre un unic pol. Permiteți-mi, aşadar, domnişoară, să depun, pe altarul farmecelor dumneavoastră, ofranda acestei inimi, ce nu aspiră, nu jindueşte la altă glorie decât la aceea de a fi toată viața, domnişoară, preaplecatul, preasupusul dumneavoastră serv şi soț.

Toinette
(în batjocură)
Iată ce-nseamnă să ai studii; înveți să spui lucruri frumoase.

Argan
(către Cléante)
Ei, ce părere aveți?

Cléante
Că domnul e nemaipomenit şi, că de-o fi cumva tot atât de bun doctor, pe cât este de bun vorbitor, va fi o adevărată plăcere să i te numeri printre pacienți.

Toinette
Fără îndoială. Ar fi minunat dacă ar face tratamente tot atât de bune pe cât îi sunt de frumoase cuvântările.

Argan
Repede, fotoliul meu şi scaune pentru toată lumea. *(Câțiva lachei aduc scaune)* Şezi aici, fata mea. *(Către domnul Diafoirus)* Vedeți, domnule, că toată lumea îl admiră pe domnul, fiul dumneavoastră. Cred că sunteți fericit având un asemenea băiat.

---

[1] Fiu al lui Titon şi al Aurorei, Memnon a rămas celebru nu numai prin participarea lui la războiul Troiei ci şi prin legenda statuii sale despre care se spune că la ivirea Soarelui şi a Aurorei – socotită mamă a eroului – cânta. Comparația cu statuia lui Memnon era, în vremea lui Molière, un clişeu al discursurilor academice.

Domnul Diafoirus

Nu fiindcă-i sunt tată, dar pot spune că am de ce să fiu mulțumit și că toți care-l văd vorbesc despre el ca despre un băiat de ispravă. N-a avut niciodată imaginația prea vie și nici acea minte scăpărătoare care se observă la unii, dar tocmai acest lucru mi s-a părul promițător pentru puterea lui de judecată, calitate esențială în meseria noastră. Când era mic n-a fost niciodată un copil zglobiu și nici prea ager; era întotdeauna molatic, blând și tăcut, nu scotea nici o vorbă și nu lua niciodată parte la așa-zisele jocuri copilărești. Ce ne-am mai căznit până a-nvățat să citească! Avea nouă ani și nu cunoștea încă literele. "Bravo – îmi spuneam în sinea mea – pomii târzii dau cele mai bune roade. În marmură sapi mult mai greu decât în nisip, dar cele scrise rămân mult mai multă vreme, iar această inteligență înceată, această minte greoaie este seninul judecății clare de mai târziu!". Când l-am trimis la liceu, i-a venit tare greu, dar a ținut piept greutăților și profesorii lui îl lăudau întotdeauna pentru hărnicia și puterea sa de muncă; în cele din urmă, după multă trudă, a reușit să termine liceul în mod strălucit și pot spune, fără falsă modestie, că de doi ani, de când se prepară să iasă doctor, nu există un singur student care să fi făcut atâta vâlvă în toate discuțiile din universitate. S-a făcut temut, și nu există controversă în care el să nu combată teza contrară până-n pânzele albe. Este tare în dispute, stăpân pe principiile sale ca un turc, nu renunță în ruptul capului la opinia sa și urmărește un raționament până-n ultimele ascunzișuri ale logicii. Dar, ceea ce-mi place în mod deosebit la el, și în asta îmi urmează pilda, e că ține orbește la părerile celor vechi și niciodată n-a voit să priceapă sau măcar să asculte principiile și experiențele pretinselor descoperiri ale secolului nostru, în legătură cu circulația sângelui și alte năzdrăvănii de acest soi.

Thomas Diafoirus

(scoțând din buzunar o teză mare, făcută sul, pe care i-o prezintă lui Angélique)

Am susținut, împotriva celor cu circulația sângelui, o teză pe care, cu voia dumneavoastră, domnule *(îl salută pe Argan),* îndrăznesc să o prezint domnișoarei ca un omagiu pe care i-l datorez din primele roade ale minții mele.

Angélique

Domnule, n-am ce să fac cu ea, căci nu mă pricep în asemenea lucruri.

Toinette

(luând teza)

Dați-mi-o mie, e bună ca tablou; o să-mi împodobesc odaia.

Thomas Diafoirus

(salutându-l încă o dată pe Argan)

Tot cu permisiunea tatălui dumneavoastră, vă invit să veniți într-una din zile – așa ca o distracție – să asistați la disecția unei femei, când o să iau și eu cuvântul.

Toinette

Distracția va fi plăcută. Unii își duc iubita la teatru! S-o duci însă la o disecție este, desigur, mai elegant!

Domnul Diafoirus

De altfel, în ce privește calitățile cerute pentru căsătorie și perpetuarea speciei, vă asigur că, potrivit regulilor corpului nostru medical, fiul meu are tot ce-i trebuie, posedă o lăudabilă prolificitate și are temperamentul necesar pentru a zămisli copii bine făcuți.

Argan

Aveți de gând, de bună seamă, să-l introduceți la curte și să-i faceți rost de un post de medic.

Domnul Diafoirus

La drept vorbind nu mi-a plăcut niciodată practica meseriei noastre pe lângă cei mari și am găsit întotdeauna că e mai bine pentru noi, medicii, să rămânem la clientela obișnuită. Cu aceasta treburile merg strună: nu trebuie să dai nimănui socoteală de faptele tale și, în măsura în care urmezi regulile curente ale profesiunii noastre, nu ai să te-ngrijești de ce-o să se întâmple Supărător, însă, când e vorba de cei mari, este faptul că odată bolnavi, țin cu tot dinadinsul ca medicii lor să-i și vindece.

Toinette

Ba nu zău! Sunt de-a dreptul fără ruşine cerându-vă să-i vindecaţi. Doar nu pentru asta staţi dumneavoastră pe lângă ei, ci pentru a le prescrie reţete şi a vă primi onorariile. Treaba lor să se vindece, dacă pot.

Domnul Diafoirus

Asta-i adevărat. Singura obligaţie e să-i tratezi pe oameni după cum scrie la carte.

Argan

(către Cléante)

Domnule, pune-o pe fiica mea să cânte ceva în faţa oaspeţilor.

Cléante

Aşteptam ordinele dumneavoastră, domnule. Şi, pentru a distra societatea, m-am gândit să cânt cu domnişoara o scenă dintr-o mică operă compusă de curând. *(Către Angélique, dându-i o hârtie)* Poftiţi, iată partitura dumneavoastră.

Angélique

Eu?

Cléante

(încet, către Angélique)

Nu vă temeţi, vă rog, şi lăsaţi-mă să vă lămuresc în ce constă scena pe care o vom cânta. *(Tare)* N-am cine ştie ce voce, dar în cazul de faţă ajunge să mă fac auzit. Veţi avea bunătatea să mă iertaţi, fiind obligat a da replica domnişoarei.

Argan

Versurile sunt frumoase?

Cléante

De fapt, este vorba de o mică operă improvizată. N-o să ascultaţi decât proză ritmată, adică un soi de versuri libere, limbaj firesc al unei perechi care, mânată de iubire şi silită de împrejurări, dă grai sentimentelor şi vorbeşte pe nepregătite.

Argan

Foarte bine. Să ascultăm.

Cléante

Iată subiectul operei: un păstor asistă la un spectacol şi tocmai când era captivat de tot ce se desfăşura înaintea ochilor lui, un zgomot ce venea din apropiere îi atrase atenţia: se întoarse şi văzu un mitocan care, cu vorbe murdare, insultă o păstoriţă. Fără să şovăie, păstorul luă apărarea sexului pe care toţi bărbaţii sunt datori să-l cinstească; după ce-i dădu mitocanului pedeapsa cuvenită pentru neruşinarea sa, se îndreptă spre păstoriţă. Fata, cu ochii cei mai frumoşi pe care-i văzuse el vreodată, vărsa lacrimile cele mai încântătoare din lume. "Vai! – îşi spuse păstorul în sinea lui – e oare cu putinţă ca o astfel de fată să fie insultată? Şi cine poate fi atât de lipsit de omenie, atât de barbar încât să nu fie mişcat de asemenea lacrimi?" El caută aşadar să oprească aceste lacrimi, pe care le găseşte încântătoare, iar drăgălaşa păstoriţă are la rându-i grijă să-i mulţumească pentru ajutorul dat, dar într-un chip atât de fermecător, atât de duios şi cu atâta căldură, încât păstorul este vrăjit. Fiecare cuvânt, fiecare privire este o săgeată arzătoare ce-i pătrunde în inimă. "Este oare – îşi spunea el – ceva care să poată merita asemenea gingaşe vorbe de mulţumire? Şi ce n-am fi în stare să facem, la ce sacrificii n-am fi dispuşi şi prin ce primejdii n-am fi gata să trecem, ca să ne atragem măcar pentru o clipă mişcătoarea drăgălăşenie a unui suflet plin de recunoştinţă." Spectacolul continuă, fără ca el să-i mai dea vreo atenţie, dar regretă că e prea scurt deoarece, sfârşindu-se, îl desparte de încântătoarea sa păstoriţă. De la această primă întâlnire, din această primă clipă, el duce cu sine tot ceea ce doar o dragoste de mulţi ani poate avea mai pătimaş. Iată-l cum, în curând, simte întregul chin al lipsei ei şi suferă nemaivăzând ceea ce a văzut atât de puţin. Face tot, ce poate ca să revadă chipul a cărui imagine îl urmăreşte zi şi noapte, dar paza sub care e ţinută păstoriţa îl împiedică. Puterea patimii sale îl hotărăşte s-o ceară în căsătorie pe frumoasa fată, fără de care nu

mai poate trăi, şi-i obţine încuviinţarea printr-un bilet strecurat cu dibăcie. În acelaşi timp, este înştiinţat că tatăl frumoasei fete a hotărât s-o căsătorească cu un altul şi că se fac pregătiri pentru celebrarea căsătoriei. Judecaţi ce suferinţă cruntă pe bietul păstor! Iată-l copleşit de o durere de moarte, nu poate suferi îngrozitoarea idee de a-şi vedea iubita în braţele altuia şi dragostea sa deznădăjduită îl ajută să găsească mijlocul de a pătrunde în casa păstoriţei pentru a-i afla simţămintele şi a şti de la dânsa soarta cu care trebuie să se resemneze. Venind, găseşte toate pregătirile de care se temea, îl vede sosind pe nedemnul potrivnic, pe care capriciul unui tată îl opune iubirii sale, îl vede triumfător pe acest rival ridicol, stând lângă frumoasa păstoriţă, ca şi cum ar sta lângă o cucerire sigură, şi această privelişte îl umple de o mânie abia stăpânită. Aruncă priviri îndurerate spre cea pe care o adoră şi doar respectul şi prezenţa tatălui ei îi împiedică să vorbească altfel decât din priviri; până la urmă, însă, trece peste orice constrângere şi avântul dragostei sale îl împinge să vorbească astfel:

(cântă)
Frumoasă Philis, vai, cât sufăr de amar!
Această grea tăcere s-o rupem aşadar.
Vreau soarta să mi-o ştiu
Pe faţă: mort sau viu?

Angélique
(cântând)
Ca tine, Tircis, sunt tristă, precum vezi,
De toate-aceste lucruri de care te-alarmezi.
Oftez, suspin, la ceruri privirea mi-o ridic.
Nu-ţi spun acestea oare, iubitul meu, nimic?

Argan
Ei, dar ştii, nu-mi închipuiam că fata mea să fie atât de pricepută, încât să cânte, la prima vedere, fără nici o şovăială.

Cléante
Frumoasa mea Philis
Se poate ca Tircis
Să te fi cucerit
Cum i-ai mărturisit?

Angélique
Şi-acum mărturisesc:
Da, Tircis, te iubesc.

Cléante
Încântător cuvânt.
Cum să-i dau crezământ?
Nu este vorbă-n vânt?

Angélique
Da, Tircis, te iubesc.

Cléante
Repetă, te implor!

Angélique
De-ai şti cât te iubesc!

Cléante
Repetă de o sută, de mii, de mii de ori.

Angélique
Te iubesc, te iubesc, te iubesc,

Ah, Tircis, te iubesc!

Cléante
Zei, regi, ce-aveţi o lume-ntreagă la picioare,
Mai fericit ca mine pe lume cine-i oare!
Dar Philis, vai!... un gând
Simt inima-mi strângând!
Rivalul, ah, rivalul!

Angélique
Ah, îl urăsc, de moarte îl urăsc,
Prezenţa lui ne este
La amândoi un chin.

Cléante
Dar tatăl preasupusă voinţei lui te vrea.
Cumva, de e aşa...

Angélique
Mai bine moartea-aş vrea
Mai bine moartea-aş vrea, moartea-aş vreo.

Argan
Şi tatăl ce zice la toate astea?

Cléante
Nu zice nimic.

Argan
Nerod tată mai e dacă îndură toate aceste tâmpenii fără să spună nimic.

Cléante
(voind să continue cântecul)
Ah! dragostea mea...

Argan
Nu, nu, e de ajuns. Comedia asta e un exemplu tare prost, păstorul Tircis este un obraznic, iar păstorița Philis o neruşinată, dacă vorbeşte astfel faţă de tatăl ei. *(Către Angélique)* Ia arată-mi hârtia. Aha! unde sunt cuvintele pe care le-ai cântat? Nu văd decât notele.

Cléante
Nu ştiți? De curând s-a descoperit mijlocul de a se scrie şi cuvintele cu note.

Argan
Foarte bine. Cu plecăciune, domnule, la revedere. Ne-am fi putut lipsi bucuroşi de opera dumitale fără pic de bun-simț.

Cléante
Credeam c-o să vă distreze.

Argan
Prostiile nu distrează niciodată. Ah, iat-o pe nevastă-mea!

Scena 7

Béline, Argan, Angélique, domnul Diafoirus, Thomas Diafoirus, Toinette

Argan
Draga mea, ți-l prezint pe fiul domnului Diafoirus.

Thomas Diafoirus
Doamnă, cerul v-a hărăzit pe bună dreptate numele de mamă-soacră, căci se vede pe fața dumneavoastră...

Béline
Sunt încântată că am venit la timp ca să am cinstea să vă văd.

Thomas Diafoirus
Căci se vede pe fața dumneavoastră... căci se vede pe fața dumneavoastră... Doamnă, m-ați întrerupt tocmai la mijlocul frazei şi asta m-a încurcat.

Domnul Diafoirus
Thomas, las-o pentru altă dată.

Argan
Ah, dragă, de-ai fi fost aici mai adineauri.

Toinette
Vai, doamnă, mare păcat că n-ați fost la cel de al doilea tată, la statuia lui Memnon şi la floarea numită heliotrop.

Argan
Haide, fata mea, întinde-i dumnealui mâna şi jură-i credință, ca unui soț.

Angélique
Tată!

Argan
Ei, dar ce înseamnă asta?

Angélique
Te rog, tată, nu grăbi lucrurile. Lasă-ne cel puțin timpul să ne cunoaştem şi să vedem înmugurind în noi acea înclinare a unuia către celălalt, atât de trebuincioasă pentru o unire desăvârşită.

Thomas Diafoirus
În ce mă priveşte pe mine, domnişoară, ea a înmugurit de mult, nu am de ce să mai aştept.

Angélique
Dacă dumneavoastră, domnule, sunteți atât de grăbit, nu tot acelaşi lucru e şi cu mine şi vă mărturisesc că meritele dumneavoastră nu mi-au făcut cine ştie ce impresie.

Argan
Oh, pentru aşa ceva o să aveți timp şi după ce o să vă căsătoriți.

Angélique
Te rog, tată, mai lasă-mi oarecare răgaz. Căsătoria e un lanț cu care nu şade bine să legi o inimă cu de-a sila şi dacă domnul e un om de lume, n-ar trebui să primească drept soție pe cineva care-i aparține prin constrângere.

Thomas Diafoirus
Nego consequentiam[1], domnişoară, pot fi foarte bine om de lume şi să vă primesc din mâinile tatălui

[1] "Resping consecința", termen în limba latină folosit în disputele scolastice. Thomas, pedant şi îmbâcsit de

dumneavoastră.

Angélique
Prost mijloc de a te face iubit de cineva cu de-a sila.

Thomas Diafoirus
Ştim, domnişoară, că, în vechime, exista obiceiul să răpeşti din casa părinţilor fata cu care urma să te căsătoreşti şi asta ca să nu pară că se aruncă de bunăvoie în braţele bărbatului.

Angélique
În vechime, domnule, era în vechime, iar noi suntem în zilele noastre. Maimuţărelile nu mai sunt necesare în secolul nostru şi când ne e pe plac o căsătorie ştim s-o facem fără să fim împinşi de careva. Aveţi răbdare. Dacă mă iubiţi, domnule, trebuie să doriţi tot ceea ce doresc şi eu.

Thomas Diafoirus
Da, domnişoară, dar numai dacă asta nu e împotriva intereselor dragostei mele.

Angélique
Dar cea mai mare dovadă a dragostei este tocmai să te supui voinţei aceleia pe care o iubeşti.

Thomas Diafoirus
Distinguo, domnişoară. Când nu e vorba să-mi pierd iubita, *concedo,* dacă sunt în primejdie s-o pierd, *nego*[1].

Toinette
(către Angélique)
Degeaba discutaţi. Domnul este proaspăt ieşit de pe băncile şcolii şi va şti totdeauna să vă pună la punct. De ce să vă încăpăţânaţi, refuzând gloria de a aparţine corpului universitar?

Béline
Poate că are vreo dragoste pe suflet?

Angélique
Dac-aş avea vreuna, doamnă, ea ar fi aşa cum mi-ar putea-o îngădui raţiunea şi cinstea.

Argan
Ba nu zău, eu fac aici pe caraghiosul?!

Béline
Dac-aş fi în locul tău, micuţule, n-aş sili-o de loc să se mărite. Ştiu eu bine ce i-aş face.

Angélique
Pricep, doamnă, ce vreţi să spuneţi şi cunosc interesul pe care mi-l purtaţi; se poate, însă, ca sfaturile dumneavoastră să nu fie chiar atât de fericite încât să fie şi urmate.

Béline
Unor fete cumsecade ca dumneata puţin le pasă dacă sunt sau nu ascultătoare şi supuse voinţei părinţilor. Asemenea poveşti erau bune pe vremuri.

Angélique
Datoria unei fiice are margini, doamnă, iar raţiunea şi legea nu se potrivesc chiar tuturor lucrurilor.

Béline
Cu alte cuvinte, te gândeşti la măritiş, dar vrei să-ţi alegi un soţ după pofta dumitale.

---

formule, îl foloseşte chiar şi în conversaţiile de salon.

[1] "Disting, admit, resping", tot aşa, termeni în limba latină folosiţi de teologi şi de pedanţi in discuţiile lor.

Angélique

Dacă tata nu vrea să-mi dea un soț care să-mi placă, am să-l rog din toată inima ca măcar să nu mă silească să mă mărit cu unul pe care nu-l pot iubi.

Argan

Domnilor, vă cer iertare pentru ceea ce se petrece aici.

Angélique

Căsătorindu-se, fiecare are un scop. Cât despre mine, care nu doresc un soț decât pentru a-l iubi cu adevărat şi a mă lega de el pentru toată viata, mărturisesc că vreau să-mi iau toate măsurile de prevedere. Sunt altele care se căsătoresc numai pentru a scăpa de constrângerea părintească, putând astfel să facă ce vor. Sunt altele, doamnă, care fac din căsătorie un negoț, care nu se căsătoresc decât pentru a-şi moşteni soții, decât pentru a se îmbogăți prin moartea celor cu care se căsătoresc, şi trec fără nici un scrupul din bărbat în bărbat, numai pentru a-şi însuşi averea lor. Astfel de persoane, ce-i drept, nu prea fac mofturi şi nu se prea sinchisesc pe cine iau.

Béline

Găsesc că astăzi vorbeşti straşnic de bine. Numai că sunt tare curioasă să ştiu ce vrei să spui prin toate astea?

Angélique

Eu, doamnă? Ce alta ați voi să spun decât ceea ce spun?

Béline

Eşti atât de proastă, mititico, că nu ştiu cum de te mai rabdă lumea.

Angélique

Ați da mult, doamnă, să mă constrângeți să vă răspund cu vreo obrăznicie, dar vă previn că nu veți avea această plăcere.

Béline

Obrăznicia dumitale e fără pereche.

Angélique

Nu, doamnă, vorbiți degeaba.

Béline

Iar dumneata ai o îngâmfare ridicolă, o neruşinată încredere în dumneata, care face ca oricine te ascultă să dea din umeri.

Angélique

Toate acestea, doamnă, nu vă vor sluji la nimic. Nu-mi voi ieşi din fire, în ciuda dumneavoastră şi, pentru a vă lua orice nădejde în privința a ceea ce urmăriți, voi pleca de aici.

Scena 8

Argan, Béline, domnul Diafoirus, Thomas Diafoirus, Toinette

Argan

(către Angélique în timp ce ea pleacă)

Ascultă! Din două una: ori te căsătoreşti în patru zile cu acest domn, ori pleci la mănăstire. *(Către Béline)* Nu te supăra, o pun eu la punct.

Béline

Îmi pare rău că te părăsesc, micuțule, dar am nişte treburi în oraş, la care nu pot renunța. Mă întorc

îndată.

Argan
Du-te, scumpa mea. Treci şi pe la notar ca să termina odată ştii tu cu ce.

Béline
Cu bine, micuțul meu.

Argan
Cu bine, iubito.

Scena 9
Argan, domnul Diafoirus, Thomas Diafoirus, Toinette

Argan
Iată o femeie care mă iubeşte... nici nu-ți vine să crezi. . .

Domnul Diafoirus
Domnule, suntem gata de plecare.

Argan
Vă rog, domnule, să-mi spuneți cum mă găsiți.

Domnul Diafoirus
(luând pulsul lui Argan)
Hai, Thomas, ia celălalt braț al domnului să văd dacă eşti în stare să-ți dai o părere exactă despre pulsul ăsta. *Quid dicis*[1]*?*

Thomas Diafoirus
Dico[2] că pulsul dumnealui este pulsul unui om bolnav.

Domnul Diafoirus
Bravo.

Thomas Diafoirus
Că bate tărişor, ca să nu spun tare.

Domnul Diafoirus
Admirabil.

Thomas Diafoirus
Zvâcneşte.

Domnul Diafoirus
Bene[3].

Thomas Diafoirus
Ba chiar neregulat şi inegal.

Domnul Diafoirus
Optime.

---

[1] Ce spui? (în limba latină în original)
[2] Spun (în limba latină în original).
[3] Bine (în limba latină în original).

Thomas Diafoirus
Ceea ce denotă o neorânduială în *parenchimul splenic,* adică în splină.

Domnul Diafoirus
Admirabil.

Argan
Ba nu, domnul Purgon spune că ficatul mi-e bolnav.

Domnul Diafoirus
Ei da, cine zice *parenchim,* zice şi una şi alta, din cauza strânsei legături intre ele, realizată prin *vas brev, eprin pylor* şi adesea prin *canalul coledoc.* V-a prescris, desigur, să mâncaţi multă carne friptă?

Argan
Nu, numai fiartă.

Domnul Diafoirus
Ei da, friptă, fiartă, totuna e. Oricum, e foarte prudent în ce prescrie şi nu puteţi fi în mâini mai bune.

Argan
Câte grăunţe de sare să pun la un ou?

Domnul Diafoirus
Şase, opt, zece, numai numere cu soţ, după cum, când e vorba de medicamente, numai numere fără soţ.

Argan
La revedere, domnule.

Scena 10
Béline, Argan

Béline
Micuţul meu, înainte de a pleca, ţin să-ţi dau de veste un lucru de care trebuie să ţii seamă. Trecând prin faţa camerei fiicei tale mai mari, am văzut-o împreună cu un tânăr care, când m-a zărit, a dispărut.

Argan
Un tânăr la fiica mea?

Béline
Da. Fetiţa ta, Louison, era cu ei şi-ţi va putea spune mai mult.

Argan
Trimite-mi-o aici, dragă, trimite-mi-o aici. Ah! neruşinata! *(Singur)* Nu mă mai miră deloc încăpăţânarea ei.

Scena 1
Argan, Louison

Louison
Ce doreşti, tăticule? Mama mi-a spus că mă chemi.

Argan
Da. Vino-ncoa. Mai aproape, întoarce-te cu faţa. Privirea sus. Uită-te la mine. Ei?

Louison
Ce e, tăticule?

Argan
Haide!

Louison
Ce?

Argan
N-ai nimic să-mi spui?

Louison
Am să-ți spun, dacă vrei, ca să te mai distrez, povestea *Piele de măgar*[1] sau mai bine fabula *Corbul şi vulpea* pe care am învățat-o de curând[2].

Argan
Nu asta îți cer.

Louison
Dar ce?

Argan
Ah, vicleano, ştii bine ce vreau să-mi spui!

Louison
Iartă-mă, tăticule!

Argan
Aşa m-asculți tu pe mine?

Louison
Ce?

Argan
Nu te-am rugat să vii să-mi spui tot ce observi?

Louison
Da, tăticule!

Argan
Şi ai făcut aşa?

Louison
Da, tăticule. Şi am venit să-ți spun ce-am văzut.

Argan
Dar azi n-ai văzut nimic?

Louison
Nu, tăticule.

Argan
Nu?

---

[1] Legendă folclorică reluată de Charles Perrault într-unul din cele mai frumoase basme ale sale.
[2] La Fontaine publicase în 1668 primele şase cărți de *Fabule.*

Louison
Nu.

Argan
Sigur?

Louison
Sigur.

Argan
Ți-arăt eu ție!

Louison
(văzând mănunchiul de nuiele pe care Argan s-a dus să-l ia)
Vai, tăticule!

Argan
Aha, mincinoaso, nu-mi spui c-ai văzut un tânăr în camera surorii tale!

Louison
(plângând)
Tăticule!

Argan
(apucând-o pe Louison de mână)
Asta o să te dezvețe să mai minți.

Louison
(aruncându-se în genunchi)
Vai, tăticule, iartă-mă. Sora mea mi-a zis să nu-ți spun, dar am să-ți spun totul.

Argan
Întâi să-ți iei porția, pentru că m-ai mințit, apoi, om vedea.

Louison
Iartă-mă, tăticule.

Argan
Nu, nu.

Louison
Nu mă bate, tăticule!

Argan
Ba da!

Louison
Zău, tăticule, nu mă bate!

Argan
(pregătindu-se s-o bată)
Hai, bai!

Louison
Vai, tăticule, m-ai rănit. Stai nițel, ah! mor!

(Face pe moarta)

Argan
Vai! Ce s-a-ntâmplat, Louison? Louison! Ah, Dumnezeule! Louison! Vai, fetița mea! Ah! nenorocitul de mine! Biata mea fetiță a murit! Ce-am făcut, nefericitul de mine? Ah, nuiele ticăloase! Dar-ar ciuma în ele de nuiele! Ah, biata mea fetiță, sărmana mea, micuța mea Louison!

Louison
Binişor, binişor, tăticule, nu mai plânge atâta, nu am murit chiar de tot.

Argan
Tare şmecheră mai eşti! Zău aşa! De data asta te iert, dar să-mi spui într-adevăr totul.

Louison
Nici vorbă, tăticule.

Argan
Bagă bine de seamă, degetul meu mic le ştie pe toate şi-mi va spune dacă minți.

Louison
Da, tăticule, dar să nu-i spui surioarei mele că ți-am povestit.

Argan
Nu, nu.

Louison
(după ce a cercetat dacă nu ascultă cineva)
Tăticule, pe când eram în camera surioarei mele, a venit acolo un om.

Argan
Şi?

Louison
L-am întrebat ce caută şi mi-a spus că este profesorul ei de muzică.

Argan
(aparte)
Aşa, aşa! Va să zică aşa stau lucrurile. *(Către Luison)* Şi apoi?

Louison
După aceea a venit sora mea.

Argan
Ei, şi?

Louison
Ea i-a spus: "Pleacă, pleacă! Dumnezeule! Pleacă. Vrei să mă nenoroceşti!"

Argan
Şi?

Louison
El nu voia să plece.

Argan
Şi ce-i spunea?

Louison
Nici nu mai ştiu ce-i spunea.

Argan
Şi mai ce încă?

Louison
Îi spunea câte şi mai câte: că o iubeşte şi că e cea mai frumoasă din lume.

Argan
Şi după asta?

Louison
După asta a căzut în genunchi în faţa ei.

Argan
Şi după asta?

Louison
Şi după asta i-a sărutat mâinile.

Argan
Şi după asta?

Louison
După asta a venit mama la uşă, iar el a fugit.

Argan
Şi nu mai e nimic altceva?

Louison
Nu, tăticule.

Argan
Degetul meu cel mic îmi şopteşte totuşi ceva. *(Punându-şi degetul la ureche)* Aşteaptă. Hei! Aha, da. Oho, degetul meu cei mic îmi zice c-ai mai văzut ceva şi că nu-mi spui.

Louison
Vai, tăticule, degetul tău cel mic e mincinos.

Argan
Bagă de seamă.

Louison
Nu, tăticule, nu-l crede, minte, zău.

Argan
Bine, bine, o să vedem. Du-te şi ia seama la tot ce se întâmplă: du-te! *(Singur)* Ah, nu mai sunt copii. Ce de încurcături! N-am nici măcar răgaz să mă gândesc la boala mea. Într-adevăr, nu mai pot.
(Cade într-un fotoliu)

Scena 12
Béralde, Argan

Béralde
Ei bine, dragă frate, ce s-aude? Cum o duci cu sănătatea?

Argan
Rău, frățioare, tare rău.

Béralde
Cum aşa? Tare rău?

Argan
Sunt atât de prăpădit, cum nici nu-ți închipui.

Béralde
Asta nu-i bine.

Argan
Nici n-am putere să vorbesc.

Béralde
Venisem aici, frățioare, ca să-ți vorbesc de un ginere pentru nepoata mea Angélique.

Argan
(răspunzând cu mânie şi ridicându-se din fotoliu)
Te rog să nu-mi mai pomeneşti de ticăloasa asta. E o puşlama, o obraznică, o neruşinată, pe care în mai puțin de două zile o voi trimite la mănăstire.

Béralde
Bravo! Sunt foarte mulțumit că ți-au revenit puterile şi că vizita mea îți face bine! Cât despre lucruri serioase, vom vorbi mai târziu. Am adus o trupă de actori cu care m-am întâlnit. Ea îți va risipi supărarea şi te va face să asculți mai cu plăcere cele ce am să-ți spun. E vorba de nişte egipteni travestiți în mauri, dansatori şi cântăreți. Sunt sigur c-au să-ți placă, şi asta face cel puțin cât o rețetă de-a doctorului Purgon. Să mergem.

Intermediul al doilea
Ca să-l distreze pe bolnavul închipuit, fratele său îi aduce mai mulți egipteni şi egiptence, travestiți în mauri, care dansează şi cântă.

Prima femeie maură
Trăieşte primăvara
Frumoşilor tăi ani,
Plăcută tinerețe;
Trăieşte primăvara
Frumoşilor tăi ani,
Iubirea te răsfețe!

Plăcerea cea mai vie
Când dragostea lipseşte
Zadarnic te îmbie.
Tot nu te mulțumeşte.

Nu pierde primăvara
Frumoşilor tăi ani,
Plăcută tinerețe:
Trăieşte primăvara
Frumoşilor tăi ani,
Iubirea te răsfețe!

Nu irosi aceste dulci clipite

Frumusețea trece,
Timpul o petrece,
Vine-o vârstă rece
Care o întrece
Şi-ți fură-ale vieții bucurii dorite.

Nu pierde primăvara.
Frumoşilor tăi ani,
Plăcută tinerețe;
Nu pierde primăvara
Frumoşilor tăi ani,
Iubirea te răsfețe!

Prima intrare a baletului
Dans de egipteni şi egiptence.

A doua femeie maură
Iubirea când apare
La ce te-ai mai gândi?
Căci tinerețea are
Chemări îmbietoare
Şirag de daruri vii.

Iubirea copleşeşte
Atât de arzător,
Că-ndată, tinereşte,
Asculți ce-ți porunceşte
Cu dulcii ei fiori.

Când însă ni se spune
Ce scump o s-o plătim
Şi câtă-amărăciune
Iubirea-n drum ne pune,
Din cale-i ne ferim.

A treia femeie maură
La vârsta noastră-i minunat
Iubitul să ți-l îndrăgeşti
Când el pe viață s-a legat.
Dar cumva dacă îți găseşti
Un fluturatic de bărbat,
Vai ție, ce mai pătimeşti!

A patra femeie maură
Iubitul când te lasă
Nu-i o nenorocire.
Amarul,
În iubire,
E faptul că fugarul
Trăieşte-n amintire.

A doua femeie maură
Ce cale să aleagă
Un dor neprihănit?

A treia femeie maură
Când ți-e iubirea dragă

Să fugi de ea-ngrozit?

A patra femeie maură
Când ea în lanț te leagă
Să te predai smerit?

Toate
Da, să-i urmăm plecate
Avânt, capricii, dor
Şi farmecele toate,
Căci chiar dacă ne dor
Ceva din vraja lor,
În suflet tot străbate.

A doua intrare a baletului
Toți maurii dansează împreună şi fac să sară maimuțele ce le-au adus cu dânşii.

ACTUL III

Scena 1

Béralde, Argan, Toinette

Béralde
Ce spui, frate, de asta? Nu face cât un purgativ?

Toinette
Hm! Un purgativ rămâne totuşi un purgativ.

Béralde
O clipă! Nu vrei să stăm puțintel de vorbă?

Argan
Ai, frate, puțină răbdare; vin îndată.

Toinette
Poftiți, domnule, doar nu vă-nchipuiți că puteți fără baston.

Argan
Ai dreptate.

Scena 2

Béralde, Toinette

Toinette
Nu uitați, vă rog, de necazurile nepoatei dumneavoastră.

Béralde
Voi face tot ce pot ca să-i văd împlinite dorințele.

Toinette
Trebuie împiedicată neapărat căsătoria asta nesăbuită care i-a intrat în cap. Mă gândisem chiar că n-ar strica să putem strecura aici un doctor credincios nouă, care, ponegrind tratamentele doctorului Purgon, să-l scârbească de el. Dar, cum n-avem pe nimeni la îndemână pentru asta, m-am hotărât să-i trag o păcăleală născocită de mintea mea.

Béralde
Ce păcăleală?

Toinette
E o trăsnaie grozavă, mai curând aş zice fericită, decât înțeleaptă. Lăsați pe mine. La rândul dumneavoastră, nu stați degeaba. Uite-l că vine.

Scena 3

Argan, Béralde

Béralde
O să-mi îngădui, frate, ca, înainte de orice, să-ți cer să nu te înfierbinți cât o să stăm de vorbă.

Argan
S-a făcut!

Béralde
Să răspunzi fără acreală la tot ce-am să-ți spun.

Argan
Da.

Béralde
Şi să judecăm amândoi, fără patimă, treburile ce le vom discuta.

Argan
Dar, pentru numele lui Dumnezeu, termină odată cu introducerea.

Béralde
Cum se face, frate, că dispunând de averea pe care o ai şi neavând alți copii decât o fată, căci pe cea mică n-o pun în socoteală; cum se face, spun, că tot dai zor s-o trimiți la mănăstire?

Argan
Cum să fac, frate, ca, stăpân în casa mea fiind, să pot hotărî ce cred de cuviință?

Béralde
Nevastă-ta nu încetează a te sfătui să scapi în felul acesta de cele două fete ale tale şi, nu mă îndoiesc deloc că, dintr-un simțământ de milă, ar fi încântată să le vadă pe amândouă călugărițe în toată legea.

Argan
Aşa! ajunserăm şi aici! Iat-o pe biata femeie adusă în discuție, de la bun început. Ea este capul răutăților şi de asta îi poartă pică toată lumea!

Béralde
Nu, frate, s-o lăsăm în pace: e o femeie care are cele mai bune gânduri din lume față de familia ta şi e cu totul dezinteresată. Se topeşte de dragul tău, iar față de copiii tăi arată o dragoste şi o bunătate de neînchipuit: asta este sigur. Va să zică să nu ne ocupăm de ea şi să revenim la fiica ta. Ce te îndeamnă, dragă frate, să-ți dai fata după fiul unui medic?

Argan
Mă îndeamnă, frățioare, gândul de a avea un ginere aşa cum îmi trebuie.

Béralde
Asta n-o priveşte de loc pe fiică-ta şi, de altfel, i se prezintă o altă partidă mai potrivită.

Argan
Da, frate, dar asta e mai potrivită pentru mine.

Béralde
Soțul pe care urmează să-l ia e pentru ea sau pentru tine?

Argan
Trebuie să fie, frățioare, şi pentru ea şi pentru mine; vreau să aduc în familie oameni de care am nevoie.

Béralde
Potrivit acestui fel de a gândi, dacă fiica ta cea mică ar fi mai răsărită, ai mărita-o cu un farmacist.

Argan
Şi de ce nu?

Béralde
Este oare cu putință ca să-ți fie tot timpul gândul numai la spițerii şi doctorii tăi şi să te-ncăpățânezi să

fii bolnav, în ciuda oamenilor şi a naturii?

Argan
Ce vrei să spui prin asta, frăţioare?

Béralde
Vreau să spun, frate, că nu cunosc alt om mai puţin bolnav decât tine şi că nu mi-aş dori o constituţie mai robustă decât a ta. Cea mai bună dovadă că eşti sănătos şi că ai o constituţie cât se poate de zdravănă este că, deşi ţi-ai dat toată osteneala, n-ai izbutit să-ţi distrugi sănătatea şi că n-ai plesnit de pe urma tuturor purgativelor pe care ai fost pus să le înghiţi.

Argan
Ştii tu, însă, frăţioare, că tocmai asta mă ţine şi că domnul Purgon spune că aş muri daca ar trece doar trei zile în care să nu mă îngrijească?

Béralde
Dacă n-o să te păzeşti, atâta o să te aibă în grijă că o să te trimită pe lumea ailaltă.

Argan
Dar ia să ne gândim puţin, frăţioare. Tu nu crezi deloc în medicină?

Béralde
Nu, şi nu văd întrucât am avea nevoie, pentru sănătatea noastră, să credem în aşa ceva.

Argan
Ce face? Nu consideri ca adevărat un lucru recunoscut de toată lumea şi pe care toate secolele l-au respectat?

Béralde
Departe de a-l considera adevărat, eu îl găsesc, între noi fie vorba, una dintre cele mai mari nebunii omeneşti. Privind lucrurile, ca un filozof, nu văd o altă maimuţăreală mai caraghioasă, nu văd nimic mai ridicol decât un om care pretinde că-l vindecă pe un altul.

Argan
Dar, tu, frăţioare, de ce socoţi că un om nu l-ar putea vindeca pe un altul?

Béralde
Pentru că roţile maşinii noastre sunt până astăzi mistere în care oamenii nu văd nimic şi pentru care natura ne-a pus peste ochi văluri prea dese, pentru a cunoaşte ceva din această maşină.

Argan
Va să zică, după tine, doctorii nu ştiu nimic?

Béralde
Ba da, frăţioare. Cei mai mulţi ştiu multă carte, se pricep să vorbească într-o latină foarte frumoasă, sunt în stare să dea nume greceşti tuturor bolilor, să le definească şi să le clasifice. Când vine, însă, vorba de vindecarea lor, habar n-au de aşa ceva.

Argan
Trebuie să fim totuşi de acord că în această privinţă medicii ştiu mai mult decât ceilalţi.

Béralde
Ştiu, frăţioare, ceea ce ţi-am spus – ceva ce nu vindecă mare lucru – şi tot meritul artei lor e, de fapt, o vorbărie pompoasă, o sporovăială cu aparenţă de adevăr, care-ţi dă vorbe în loc de cauze şi făgăduieli în loc de efecte.

Argan

Dar, în sfârşit, frate dragă, există oameni la fel de înțelepți şi de pricepuți ca şi tine şi vedem că, în caz de boală, toată lumea cere ajutor doctorului.

Béralde

Este un semn al slăbiciunii omeneşti şi nu al adevărului artei lor.

Argan

Trebuie totuşi ca medicii să creadă în adevărul artei lor, o dată ce se slujesc de ea şi pentru ei înşişi.

Béralde

Sunt printre ei unii care cad singuri în greşeala generală, de care profită, şi sunt alții care profită, fără să cadă în ea: domnul Purgon al tău, de pildă, e lipsit de isteține. Este doctor din cap până-n picioare; un om care crede în preceptele sale mai mult decât în toate demonstrațiile matematice şi care ar considera drept crimă dorința cuiva de a cerceta aceste precepte. El nu vede în medicină nimic ascuns, nimic îndoielnic, nimic greu; şi, nestăvilit şi încăpățânat, încrezut şi lipsit de bun-simț, el prescrie alandala, fără să stea pe gânduri, purgative şi luări de sânge. Nici pică nu-i poți purta: el te trimite pe lumea cealaltă cu cea mai desăvârşită bună-credință şi, omorându-te, n-o să-ți facă decât ce-a făcut soției şi copiilor săi şi, la o adică, şi-ar face şi lui însuşi.

Argan

Ai tu ce ai cu el. Dar, în sfârşit, să ne întoarcem la subiect. Ce să faci când eşti bolnav?

Béralde

Nimic, scumpul meu frate!

Argan

Nimic?

Béralde

Nimic. Trebuie doar să te odihneşti. Natura, când o lăsăm în pace, iese cu încetul, de la sine, din impasul în care se află. Neliniştea, nerăbdarea noastră strică totul; şi aproape toți oamenii mor nu din cauza bolilor, ci a leacurilor.

Argan

Trebuie să fim totuşi de acord că natura are nevoie să fie ajutată cât de cât.

Béralde

Doamne, Dumnezeule! dar astea sunt simple idei cu care ne place nouă să ne hrănim; dintotdeauna şi-au făcut drum printre oameni diferite fantasmagorii pe care le credem fiindcă ne măgulesc şi pe care le-am dori adevărate. Când un doctor îți vorbeşte de sprijinirea, ajutorarea, uşurarea naturii, de a îndepărta ceea ce-i strică şi de a-i da ceea ce-i lipseşte, de a o repune şi a o restabili în stare de funcțiune normală, când el îți vorbeşte de îmbunătățirea calității sângelui, de liniştirea măruntaielor şi a creierului, de dezumflarea splinei, de însănătoşirea pieptului, de vindecarea ficatului, de întărirea inimii, de restabilirea şi păstrarea căldurii naturale şi de deținerea secretului prelungirii vieții până la adânci bătrâneți, el face din medicină un roman frumos. Când vii însă la adevăr şi experiență, nu găseşti nimic din toate astea. E întocmai ca acele vise minunate, care la deşteptare nu-ți lasă decât mâhnirea de a le fi crezut.

Argan

Înseamnă dar că toată ştiința lumii este închisă în capul tău şi că ai pretenția să cunoşti mai mult decât toți marii medici ai secolului nostru.

Béralde

Marii voştri medici reprezintă, în vorbe şi în fapte, două soiuri diferite de oameni. După vorbe, oamenii cei mai pricepuți de pe lume; după fapte, cei mai ignoranți.

Argan

Ba nu, zău! După câte văd eşti un mare doctor şi aş da mult să fie de faţă unul din aceşti savanţi, ca să-ţi răstoarne părerile şi să-ţi astupe gura.

Béralde

N-am de gând să lupt împotriva medicinei şi-i treaba fiecăruia, pe propria lui piele, să creadă ce-o pofti! Vorbesc doar între noi şi aş fi dorit să te pot smulge niţel din greşeala în care te afli; iar pentru a te distra, să te duc să vezi, în legătura ca asta, una din comediile lui Molière.

Argan

E cam obraznic acest Molière al tău, cu comediile lui, şi-l găsesc destul de ridicol când se apucă să râdă de nişte oameni cinstiţi, ca doctorii.

Béralde

Nu de medici îşi bate el joc, ci de ridicolul medicinei.

Argan

Nu-i rostul lui să-şi vâre nasul în treburile medicinei! E un caraghios, un neobrăzat, care îşi bate joc de consultaţii şi reţete, care se agaţă de corpul medical şi aduce pe scenă persoane atât de demne de respect ca medicii.

Béralde

Ce altceva vei fi voind să înfăţişeze decât diferitele ocupaţii omeneşti? De altfel, în fiecare zi sunt înfăţişaţi pe scenă prinţi şi regi, care sunt cel puţin tot atât de onorabili ca şi medicii.

Argan

Pe dracu! Dacă aş fi doctor, i-aş plăti obrăznicia atunci când s-ar îmbolnăvi, lăsându-l să moară ca un câine. Şi orice ar face, sau ar spune, nu i-aş prescrie nici cea mai mică luare de sânge, nici cea mai mică spălătură, spunându-i: "Crapă, crapă, asta o să te înveţe minte să-ţi mai baţi joc altă dată de medici!"

Béralde

Eşti pornit rău împotriva lui.

Argan

Ba bine că nu! E un nesocotit şi, dacă doctorii au minte, vor face ceea ce spun eu.

Béralde

El va fi mai înţelept decât doctorii săi, căci nu le va cere niciodată ajutorul.

Argan

Cu atât mai rău pentru el, dacă nu s-a folosit niciodată de doctorii.

Béralde

Are motivele lui să refuze orice leac. El susţine că aşa ceva nu e îngăduit decât oamenilor robuşti, care au încă puteri să lupte cu leacurile şi cu boala. În ce-l priveşte, nu e în stare să lupte decât cu boala.

Argan

Vezi, astea-s nişte motive prosteşti. Te rog, frăţioare, să nu mai vorbim de omul ăsta, căci îmi tulburi fierea şi iar m-apucă durerile.

Béralde

Tot asta doresc şi eu, frate, iar pentru a schimba vorba am să-ţi spun că din cauza unei mici împotriviri pe care ţi-o arată fiica ta, nu trebuie să iei hotărârea nestrămutată de a o închide într-o mănăstire. Cred, de asemenea, că pentru alegerea unui ginere nu trebuie să te laşi târât de patima care te stăpâneşte şi să te potriveşti puţin, în această privinţă, şi la ce simte fata deoarece acest pas îl face pentru toată viaţa, de el atârnă toată fericirea unei căsătorii.

Scena 4
Domnul Fleurant, cu o seringă în mână, Argan, Béralde

Argan
Vai! frățioare, iartă-mă doar o clipă!

Béralde
Ce e? Ce vrei să faci?

Argan
O mică spălătură: nu durează mult.

Béralde
Glumeşti. Nu poți să rezişti nici o clipă fără spălătură sau fără purgative? Amână pe altă dată şi stai puțin liniştit.

Argan
Domnule Fleurant, pe deseară sau pe mâine dimineață!

Domnul Fleurant
(către Béralde)
Ce te bagi dumneata şi de ce te împotriveşti prescripțiilor medicale, împiedicându-l pe domnul Argan să facă această clismă preparată de mine? Eşti caraghios cu îndrăzneala dumitale.

Béralde
Du-te, domnule, de-aici. Se vede că nu eşti obişnuit să ai de-a face cu fețele oamenilor.

Domnul Fleurant
Cum poate cineva să-şi bată joc în felul acesta de medicamente şi să mă facă să-mi pierd timpul? N-am venit aici decât în urma unei rețete şi am să-i spun domnului Purgon în ce mod am fost împiedicat să-i execut prescripțiile şi să-mi îndeplinesc funcțiile. O să vedeți, o să vedeți...

Scena 5
Argan, Béralde

Argan
Frățioare, vei fi cauza unei mari nenorociri.

Béralde
Grozavă nenorocire, să nu-ți faci o spălătură prescrisă de domnul Purgon! Îți repet, dragul meu, este oare cu putință să nu fie chip a te vindeca de boala medicilor şi să te complaci toată viața cu leacurile lor?

Argan
Doamne, frățioare, vorbeşti ca un om sănătos. Dacă ai fi însă în locul meu, ai vorbi cu totul altfel. E uşor să cârteşti împotriva medicinei când ai o sănătate de fier.

Béralde
Dar de ce boală suferi?

Argan
O să mă faci să turbez. Tare mi-ar place să ai şi tu boala mea, ca să văd dacă ai mai trăncăni atâta. Ah! iată-l pe domnul Purgon.

Scena 6

Domnul Purgon, Argan, Béralde, Toinette

Domnul Purgon

Nostime lucruri mi-a fost dat să aflu intrând pe uşă: reţetele mele sunt luate aici în bătaie de joc, iar medicamentul pe care îl prescrisesem a fost refuzat.

Argan

Domnule, nu este...

Domnul Purgon

E o îndrăzneală nemaipomenită, o ciudată răzvrătire a unui bolnav împotriva medicului său!

Toinette

E îngrozitor.

Domnul Purgon

Un clistir din a cărui pregătire îmi făcusem o adevărată plăcere...

Argan

Nu eu...

Domnul Purgon

Conceput şi alcătuit după toate regulile artei...

Toinette

E vinovat.

Domnul Purgon

Şi care trebuia să aibă în măruntaie un efect excepţional.

Argan

Fratele meu...

Domnul Purgon

Să fie respins cu dispreţ!

Argan

(arătându-l pe Béralde)

El este...

Domnul Purgon

Uluitor!

Toinette

Adevărat.

Domnul Purgon

Un atentat îngrozitor împotriva medicinei!

Argan

(arătându-l pe Béralde)

El este cauza...

Domnul Purgon

O crimă de lezmedicină, care nu se poate pedepsi îndeajuns.

Toinette
Aveți dreptate.

Domnul Purgon
Vă declar că rup legăturile cu dumneavoastră.

Argan
Fratele meu...

Domnul Purgon
Că nu mai vreau să mă-nrudesc cu dumneavoastră.

Toinette
Bine faceți.

Domnul Purgon
Și că, pentru a termina orice legătură cu dumneavoastră, iată ce fac cu donația făgăduită nepotului meu, în vederea căsătoriei. *(Rupe actul şi aruncă bucăţile cu furie)*

Argan
Fratele meu e pricina nenorocirii...

Domnul Purgon
Să fie disprețuit un clistir de-al meu!

Argan
Să-l aducă! Îl voi face.

Domnul Purgon
V-aş fi vindecat în scurtă vreme.

Toinette
Nu o merită.

Domnul Purgon
Aveam de gând să vă curăț organismul şi să evacuez în întregime tot ce-i rău în el.

Argan
Ah! frățioare!

Domnul Purgon
Nu mai aveam nevoie decât de douăsprezece purgative pentru a goli sacul în întregime.

Toinette
Nu merită să vă ocupați de dumnealui.

Domnul Purgon
Dar întrucât n-ați voit să vă însănătoşiți cu ajutorul meu...

Argan
Nu e vina mea!

Domnul Purgon
Întrucât ați refuzat să dați ascultarea cuvenită medicului...

Toinette
Asta cere răzbunare.

Domnul Purgon
Fiindcă n-ați ținut seamă de leacurile pe care le prescrisesem...

Argan
Da' de unde! Nici vorbă.

Domnul Purgon
Vă declar că vă las pradă relei dumneavoastră constituții, deranjului intestinal, sângelui dumneavoastră stricat, acrelii fierii şi constipației.

Toinette
Minunat!

Argan
Dumnezeule!

Domnul Purgon
Şi vreau ca, în mai puțin de patru zile, să ajungeți incurabil.

Argan
Fie-vă milă!

Domnul Purgon
Să dați în bradipepsie.

Argan
Domnule Purgon!

Domnul Purgon
Din bradipepsie în dispepsie.

Argan
Domnule Purgon!

Domnul Purgon
Din dispepsie în apepsie.

Argan
Domnule Purgon!

Domnul Purgon
Din apepsie în lianterie[1].

Argan
Domnule Purgon!

Domnul Purgon
Din lianterie în dizenterie.

Argan
Domnule Purgon!

[1] *bradispepsie*, *dispepsie*, *apepsie*, *lianterie* – diferite boli ale stomacului.

Domnul Purgon
Din dizenterie în hidropisie.

Argan
Domnule Purgon!

Domnul Purgon
Şi din hidropisie, în moartea la care te va fi dus nebunia dumitale!

Scena 7
Argan, Béralde

Argan
Ah, Dumnezeule! sunt un om mort. Frăţioare, m-ai nenorocit!

Béralde
Ce e? Ce s-a întâmplat?

Argan
Nu mai pot! Am şi început să simt cum se răzbună medicina.

Béralde
Pe legea mea, frăţioare, eşti nebun, şi pentru o mulţime de motive n-aş voi să te vadă lumea făcând ceea ce faci. Controlează-te puţin, te rog, revino-ţi în fire şi nu da atâta frâu imaginaţiei.

Argan
Ai văzut, frăţioare, nemaipomenitele boii cu care m-a ameninţat.

Béralde
Cât eşti de naiv!

Argan
Spune că în mai puţin de patru zile voi deveni un bolnav incurabil.

Béralde
Şi ce-ţi pasă de ce spune? A vorbit un oracol? După câte spui tu, s-ar părea că domnul Purgon ţine în mâinile sale firul zilelor tale şi că-l lungeşte sau ţi-l scurtează, după cum îi place, cu o suverană autoritate. Gândeşte-te că principiile vieţii tale sunt în tine însuţi şi că mânia domnului Purgon este tot atât de puţin în stare să te omoare, ca şi leacurile sale să te facă să trăieşti. Ai cel mai bun prilej, dacă vrei, să scapi de doctori; sau, dacă eşti ursit şi nu poţi scăpa de ei, e uşor să găseşti un altul, cu care să întâmpini mai puţine primejdii.

Argan
Vai, frăţioare, el îmi cunoaşte constituţia şi felul cum trebuie să fiu tratat.

Béralde
Trebuie să-ţi mărturisesc că eşti un om plin de prejudecăţi şi că vezi lucrurile într-un chip foarte ciudat.

Scena 8
Argan, Béralde, Toinette

Toinette
(către Argan)
Domnule, a venit un doctor care cere să vă vadă...

Argan
Ce doctor?

Toinette
Un doctor în medicină.

Argan
Te întreb cine este?

Toinette
Nu-l cunosc, dar îmi seamănă ca două picături de apă, şi dacă n-aş fi sigură că mama era femeie cinstită, aş zice că e vreun frăţior pe care mi l-a dăruit după moartea tatii.

Argan
Spune-i să vină.

Scena 9
Argan, Béralde

Béralde
Eşti servit după dorinţă. Un medic te părăseşte, un altul se prezintă!

Argan
Mi-e tare teamă să nu fii cauza vreunei nenorociri.

Béralde
Iarăşi! Te-ntorci mereu la asta.

Argan
Vezi tu, îmi stau pe inimă toate aceste boli pe care nu le cunosc, aceste...

Scena 10
Argan, Béralde, Toinette, ca doctor

Toinette
Domnule, daţi-mi voie să vă consult şi să vă ofer micile mele servicii pentru luările de sânge şi toate purgaţiile de care veţi avea nevoie.

Argan
Domnule, vă sunt foarte obligat. *(Către Béralde)* Pe legea mea, iat-o pe Toinette în persoană.

Toinette
Vă rog să mă iertaţi, domnule, am uitat să dau valetului meu o însărcinare. Mă întorc îndată.

Scena 1
Argan, Béralde

Argan
Ei bine! N-ai spune că e chiar Toinette?

Béralde
Adevărat! Asemănarea asta e grozavă, dar s-au mai văzut astfel de lucruri. Şi există tot soiul de poveşti despre aceste farse ale naturii.

Argan
În ce mă priveşte, sunt uimit şi...

Scena 12
Argan, Béralde, Toinette

Toinette
Ce doriți, domnule?

Argan
Cum?

Toinette
Nu m-ați chemat?

Argan
Eu? Nu.

Toinette
Sigur că mi-au vâjâit urechile.

Argan
Stai puțin aici, să vezi şi tu ce mult seamănă cu tine doctorul ăla.

Toinette
Da, că n-am altceva de făcut! Am treabă jos şi l-am văzut destul.

Scena 10
Argan, Béralde

Argan
Dacă nu-i vedeam pe amândoi puteam crede că nu-i decât unul şi acelaşi.

Béralde
Am citit lucruri surprinzătoare în legătură cu aceste asemănări şi chiar în vremea noastră am văzut unele situații în care toată lumea s-a înşelat.

Argan
În ce mă priveşte, de data asta aş fi putut fi înşelat şi aş fi jurat că este una şi aceeaşi persoană.

Scena 14
Argan, Béralde, Toinette, ca doctor

Toinette
Vă cer din toată inima iertare, domnule.

Argan
(încet, către Béralde)
Extraordinar!

Toinette
Vă rog să nu luați în nume de rău curiozitatea pe care am avut-o de a vedea un bolnav ilustru ca

dumneavoastră. De altfel faima dumneavoastră, care se întinde pretutindeni, poate fi o scuză pentru libertatea ce mi-am luat-o.

Argan
Domnule, sunt sluga dumneavoastră.

Toinette
Observ, domnule, că mă priviți cu atenție. Ce vârstă îmi dați?

Argan
Cred că puteți avea cei mult douăzeci şi şase sau două zeci şi şapte de ani.

Toinette
Ha, ha, ha, ha, ha! Am nouăzeci.

Argan
Nouăzeci!?

Toinette
Da. Iată cum grație secretelor ştiinței mele mă păstrez tânăr şi în puteri.

Argan
Pe legea mea iată un bătrân destul de verde pentru nouăzeci de ani.

Toinette
Sunt un medic ambulant şi merg din oraş în oraş, din ținut în ținut din țară-n țară să caut subiecte ilustre, vrednice de posibilitățile mele. să găsesc bolnavi care să merite să mă ocup de ei, demni de marile şi frumoasele taine descoperite de mine în medicină. Îmi repugnă să-mi pierd vremea cu toată plevuşca de boli obişnuite, cu aceste fleacuri de reumatisme şi inflamații, febre mărunte, nevricale şi migrene. Vreau boli serioase, febre mari şi continui, care să se urce la creier, o febră mare, purpurie, o ciumă ca lumea, nişte hidropizie înaintată, ceva pleurezii cu aprindere la plămâni. Astea, da, îmi plac şi-n asta fac minuni. De aceea aş vrea, domnule, să aveți toate aceste boli, să vă părăsească toți doctorii, pentru ca ajuns la desperare şi în agonie, să v-arăt ce leacuri grozave am şi cât de mult doresc să vă fiu de folos.

Argan
Vă rămân îndatorat, domnule, pentru deosebita bunăvoință ce-mi arătați.

Toinette
Dați-mi pulsul dumneavoastră. E timpul să bată ca lumea. Aşa! Eu o să vă fac sănătos. Ce e asta? Pulsul ăsta a luat-o razna; văd că nu mă cunoaşteți încă. Ce doctor aveți?

Argan
Pe domnul Purgon.

Toinette
Acest domn nu-i trecut în carnetul meu printre medicii de seamă. De ce spune că suferiți?

Argan
El susține că de ficat, dar alții spun că de splină.

Toinette
Toți sunt nişte nepricepuți. Dumneavoastră sunteți bolnav de plămâni.

Argan
De plămâni?

Toinette
Da. Ce simțiți?

Argan
Am, din când în când, dureri de cap.

Toinette
Tocmai, plămânul.

Argan
Uneori mi se pare că am o pânză înaintea ochilor.

Toinette
Plămânul.

Argan
Câteodată mă doare inima.

Toinette
Plămânul.

Argan
Uneori îmi sunt toate mădularele obosite.

Toinette
Plămânul.

Argan
Şi din când în când m-apucă nişte crampe la stomac, de parc-aş avea colici.

Toinette
Plămânul. Poftă de mâncare aveți?

Argan
Da, domnule.

Toinette
Plămânul. Vă place câte un păhărel de vin?

Argan
Da, domnule.

Toinette
Plămânul. Vă prinde o leacă de somn după masă şi vă place s-ațipiți nițel?

Argan
Da, domnule.

Toinette
Plămânul, plămânul, vă spun. Şi ce v-a prescris medicul dumneavoastră ca hrană?

Argan
Supă de legume.

Toinette
Ce ignorant!

Argan
Pasăre...

Toinette
Ce ignorant!

Argan
Carne de vițel...

Toinette
Ce ignorant!

Argan
Supe de carne...

Toinette
Ce ignorant!

Argan
Ouă proaspete...

Toinette
Ce ignorant!

Argan
Iar seara, prune uscate, ca să-mi uşurez stomacul.

Toinette
Ce ignorant!

Argan
Şi mai ales să nu beau vinul decât amestecat cu multă apă.

Toinette
Ignorantus, ignoranta, ignorantum. Trebuie să beți vin curat şi, pentru a vă îngroşa sângele, căci este prea subțiat, trebuie să mâncați carne de vacă şi de porc, brânză de Olanda, arpacaş şi orez, castane şi pesmeciori, ca să vă strângă la stomac şi să vă-ngroaşe scaunul. Doctorul dumneavoastră este un dobitoc. Vreau să vă trimit unul format de mine. iar când voi fi în oraşul dumneavoastră voi veni eu însumi să vă văd din când în când.

Argan
Mă veți obliga foarte mult.

Toinette
Ce naiba faceți cu brațul ăsta?

Argan
Cum?

Toinette
E un braț pe care mi l-aş tăia numaidecât dacă aş fi în locul dumneavoastră.

Argan
Dar de ce?

Toinette
Nu vedeți că trage la el toată hrana şi-l împiedică pe celălalt să-şi ia partea cuvenită?

Argan
Da, dar am nevoie de braț.

Toinette
Dacă aş fi în locul dumneavoastră mi-aş scoate şi ochiul drept.

Argan
Să-mi scot un ochi?

Toinette
Nu vedeți că-l stânjeneşte pe celălalt şi-i fură hrana? Credeți-mă, scoteți-l cât mai curând: veți vedea mai bine cu ochiul stâng.

Argan
Nu-i nici o grabă.

Toinette
Bun rămas. Îmi pare rău că vă părăsesc aşa repede, dar trebuie să fiu la un mare consult ce se face pentru un om care a murit ieri.

Argan
La un om care a murit ieri?

Toinette
Da: ca să ne dăm părerea şi să vedem ce ar fi fost de făcut pentru a-l vindeca. La revedere.

Argan
Ştiți că bolnavii nu-şi conduc musafirii.

Scena 15
Argan, Béralde

Béralde
Ăsta-i un doctor care pare într-adevăr foarte priceput.

Argan
Da! numai că se cam pripeşte.

Béralde
Toți doctorii mari sunt la fel.

Argan
Auzi, să-mi tai un braț şi să-mi scot un ochi pentru ca celuilalt să-i meargă mai bine. Prefer să-i meargă mai puțin bine. Frumoasă treabă, să mă lase chior şi ciung.

Scena 16
Argan, Béralde, Toinette

Toinette
(parcă vorbind cu cineva)
Vă rog, vă rog, dați-mi pace. N-am chef de glume.

Argan
Ce s-a întâmplat?

Toinette
Doctorul dumneavoastră, bată-l vina, voia să-mi ia pulsul.

Argan
Poftim! Ia te uită de ce-i arde la nouăzeci de anii

Béralde
Ia stai! Fiindcă tot s-a supărat domnul Purgon al tău pe tine, n-ai vrea să-ți vorbesc de persoana care o cere pe nepoată-mea de nevastă?

Argan
Nu, frate, fiindcă nu m-a ascultat, vreau s-o trimit la mănăstire. Văd bine că-i o mică dragoste la mijloc, şi am descoperit o anumită întâlnire tainică, de care nu se ştie că am aflat.

Béralde
Ei bine,frate, chiar dac-ar fi vorba de o mică simpatie, e oare asta o crimă? Şi te poți supăra dintr-un fleac, când de fapt e vorba de un lucru cinstit, cum e căsătoria?

Argan
Orice s-ar întâmpla, frățioare, se va călugări; am zis.

Béralde
Vrei să faci pe gustul cuiva?

Argan
Te înțeleg. N-ai ochi s-o vezi pe nevastă-mea!

Béralde
Ei bine, da! Dacă e aşa, s-o spunem pe şleau: e vorba de nevastă-ta şi după cum nu pot să sufăr încăpățânarea ta cu medicina, tot aşa nu pot să sufăr nici încăpățânarea ta în ce o priveşte şi să te văd căzând orbeşte în toate capcanele ce ți le întinde.

Toinette
Vai, domnule, nu vorbiți astfel de doamna; e o femeie fără cusur, fără prefăcătorii şi care-l iubeşte pe domnul la nebunie... Nu puteți spune aşa...

Argan
Întreab-o pe ea cât mă răsfață!

Toinette
Adevărat.

Argan
Cât o tulbură boala mea.

Toinette
Nici vorbă.

Argan
Îngrijirile şi osteneala ei pentru mine.

Toinette

Fără îndoială. *(Către Béralde)* Vreți să vă conving şi să arăt chiar acum cât de mult îl iubeşte doamna pe domnul? *(Către Argan)* Îngăduiți-mi să-i arăt că n-are habar şi că greşeşte.

Argan
În ce fel?

Toinette
Doamna trebuie să se întoarcă acasă. Întindeți-vă pe fotoliu şi faceți pe mortul. O să vedeți ce-ndurerată o să fie când îi voi spune vestea.

Argan
Sunt gata să primesc.

Toinette
Da, dar să n-o chinuiți prea mult, căci ar putea să moară de deznădejde.

Argan
Las' că ştiu.

Toinette
(către Béralde)
Iar dumneata ascunde-te în colțul acela.

Scena 17
Argan, Toinette

Argan
N-o să pățesc nimic făcând pe mortul?

Toinette
Nu, nu! Ce să pățiți? Stați doar întins acolo. *(Încet)* Fratele dumneavoastră o să rămână cu gura căscată. Vine doamna. Vedeți să nu vă dați de gol.

Scena 18
Béline, Argan, întins pe fotoliu, **Toinette**

Toinette
(ca şi când n-ar vedea-o pe Béline)
Ah! Dumnezeule! Ce nenorocire! Ce întâmplare neaşteptată!

Béline
Ce s-a întâmplat, Toinette?

Toinette
Vai, doamnă!

Béline
Ce este?

Toinette
V-a murit bărbatul.

Béline
Mi-a murit bărbatul?

Toinette
Vai, da. S-a prăpădit, răposatul...

Béline
Eşti sigură?

Toinette
Da, sigură, nimeni n-a aflat încă de cele petrecute! Mă găseam aici singură. A murit în braţele mele. Uitaţi-vă, e întins aici în fotoliu.

Béline
Slavă Domnului! Iată-mă scăpată de o mare belea! Ce proastă eşti tu, Toinette, să te amărăşti pentru atâta lucru!

Toinette
Îmi închipuiam, doamnă, că trebuie să plâng.

Béline
Lasă, lasă, nu merită atâta oboseală. Ce mare pierdere înseamnă moartea lui şi la ce bun mai făcea umbră pământului un încurcă-lume, murdar, scârbos, mereu cu-o clismă sau o doctorie în burtă, mucos, tuşind, scuipând mereu, prost, plictisitor, morocănos, obosindu-i necontenit pe cei din jur, şi certându-şi, zi şi noapte, slujnicele şi valeţii.

Toinette
Frumos discurs funebru.

Béline
Uite, Toinette, trebuie să m-ajuţi să-mi înfăptuiesc planul şi fii sigură că, dacă mă serveşti, o să-ţi ai partea ta. Fiindcă, din fericire, n-a aflat nimeni de ce s-a întâmplat, să-l ducem în pat şi să ascundem mortul până ce-mi descurc treburile. Sunt aici hârtii de valoare şi bani pe care vreau să pun mâna, căci n-ar fi drept să-mi fi petrecut lângă el anii cei mai frumoşi, fără nici un folos. Vino, Toinette: să-i luăm în primul rând cheile.

Argan
(ridicându-se brusc)
Binişor!

Béline
Aah!

Argan
Da, nevestico, şi zi aşa mă iubeşti!

Toinette
Asta-i bună! Mortul n-a murit!

Argan
(către Béline, care părăseşte încăperea)
Îmi pare bine că am văzut cât mă iubeşti şi că am auzit frumosul panegiric pe care mi l-ai ţinut. Iată un "avertisment către cititor"[1], care în viitor o să mă împiedice să mai fac cine ştie ce prostie.

Scena 19

Béralde, ieşind din locul unde se ascunsese, **Argan, Toinette**

[1] Expresia e *Caveat lector* (în latină).

Béralde
O văzuşi şi p-asta, frăţioare.

Toinette
Pot să jur că aşa ceva nu mi-aş fi închipuit. S-aude venind şi fiica dumneavoastră. Întindeţi-vă la loc şi să vedem ce-o să facă ea, când o afla că aţi murit. Merită să faci o asemenea încercare şi, fiindcă aţi luat-o pe calea asta, o să aflaţi astfel cât sunteţi de iubit în familie.

Scena 20
Argan, Angélique, Toinette

Toinette
(făcându-se că n-o vede pe Angélique)
Ah! Dumnezeule! Ah! ce întâmplare nefericită! Ce zi nenorocită!

Angélique
Ce ai, Toinette? Şi de ce plângi?

Toinette
Vai! Am o veste tristă pentru dumneavoastră.

Angélique
Ei, ce e?

Toinette
V-a murit tatăl.

Angélique
A murit tata, Toinette?

Toinette
Da! Uite-l acolo! A murit adineauri, apucat de o slăbiciune.

Angélique
Doamne! Ce nenorocire! Ce încercare nemiloasă! Vai! Să-mi pierd tatăl, singurul bun ce-mi rămăsese pe lume şi, ce-i mai dureros, să-l pierd tocmai când era supărat pe mine! Ce-o să mă fac, nenorocita de mine, şi ce mângâiere aş mai putea afla după o asemenea pierdere?

Scena 21
Argan, Angélique, Cléante, Toinette

Cléante
Dar ce ai, frumoasă Angélique, şi ce durere te face să plângi?

Angélique
Vai mie! plâng pierderea a tot ce aveam mai drag şi mai preţios. Plâng moartea tatălui meu.

Cléante
O, Doamne! Ce întâmplare! Ce lovitură neaşteptată! Vai! După ce îl rugasem fierbinte pe unchiul tău să te ceară în numele meu, venisem să mă prezint personal şi să încerc ca prin atitudinea mea respectuoasă şi prin cuvintele mele înflăcărate să-l înduplec să mi te dea de soţie.

Angélique
Ah, Cléante, să nu mai vorbim de asta; să părăsim orice gând de căsătorie. După pierderea tatii, nu mai

am ce căuta în lume şi renunț la ea pentru totdeauna. Da, tată, dacă până acum m-am împotrivit dorinței tale, vreau să-ți împlinesc măcar una din intenții, în schimbul mâhnirii pe care ştiu că ți-am pricinuit-o. *(Aruncându-se la picioarele lui Argan)* Îngăduie-mi, tată, să-ți dau cuvântul meu şi să te sărut spre a-ți mărturisi remuşcarea ce mă roade.

Argan
(îmbrățişând-o pe Angélique)
Ah, fata mea!

Angélique
Vai!

Argan
Apropie-te. Nu-ți fie teamă, căci n-am murit. Orice s-ar spune, tu eşti adevăratul meu sânge, adevărata mea fiică, sunt nespus de bucuros că am putut să-ți cunosc firea ta cea bună.

Scena 22
Argan, Béralde, Angélique, Cléante, Toinette

Angélique
Ah, ce minune! Fiindcă printr-o nemaipomenită fericire, cerul te redă inimii mele, îngăduie-mi să mă arunc la picioarele tale ca să te rog ceva. Dacă nu ți-e pe plac cel spre care înclină inima mea, dacă nu mi-l dai pe Cléante ea soț, te conjur măcar să nu mă sileşti să mă mărit cu altul. E singura îngăduință ce ți-o cer.

Cléante
(aruncându-se la picioarele lui Argan)
Domnule, lăsați-vă înduioşat de rugămințile noastre comune şi nu vă împotriviți înflăcărării unei atât de frumoase iubiri reciproce.

Béralde
Mai poți să te împotriveşti, frățioare?

Toinette
Domnule, doar n-o să rămâneți nepăsător în fața unei asemenea iubiri.

Argan
Să se facă doctor şi consimt la căsătorie. *(Către Cléante)* Da, fă-te doctor şi-ți dau fata.

Cléante
Foarte bucuros, domnule. Dacă numai de asta depinde să vă fiu ginere, am să mă fac doctor, ba chiar şi spițer, dacă doriți. Nu văd nimic greu în asta şi aş face orice ca s-o capăt pe frumoasa Angélique.

Béralde
Dar ia stai, frate, mi-a venit o idee. Fă-te tu însuți doctor. O să-ți vină şi mai uşor având chiar în tine tot ce-ți va fi necesar.

Toinette
Drept! Iată adevăratul mijloc de a vă vindeca repede, căci nu există boală atât de îndrăzneață încât să-l doboare pe un doctor.

Argan
Îmi vine să cred, frate, că-ți râzi de mine. La vârsta mea, mai merge să fac studii?

Béralde
Ei şi tu, să studiezi! Eşti destul de învățat, iar între medici nu-s mulți care să te întreacă în pricepere.

Argan
Trebuie să vorbeşti, însă, latineşte, să cunoşti bolile şi leacurile care trebuiesc prescrise.

Béralde
Primind roba şi bonetul de medic vei învăța toate astea, iar apoi vei fi mai destoinic chiar decât ai vrea.

Argan
Ba nu zău! Poți oare să vorbeşti despre boli, de cum ai căpătat haina asta?

Béralde
Da. Nu-i decât să vorbeşti; în robă şi bonet orice aiureală devine savantlâc, orice nerozie devine înțelepciune.

Toinette
Să vedeți, domnule: de n-ar fi decât barba dumneavoastră şi încă e bine, căci barba înseamnă jumătate dintr-un doctor.

Cléante
În orice caz sunt gata la orice.

Béralde
(către Argan)
Vrei să te faci doctor chiar acum?

Argan
Cum chiar acum?

Béralde
Da, chiar în casa ta.

Argan
În casa mea?

Béralde
Da. Prieteni de-ai mei de la o anume facultate vor veni peste puțin timp, şi te vor declara doctor, chiar în casa ta. Asta n-o să te coste nimic.

Argan
Dar eu ce-o să spun? Ce-o să le răspund?

Heralde
Ai să-nveți din două vorbe şi de altfel ți se va da în scris ce trebuie să spui. Du-te de-ți pune o haină potrivită. Până atunci, trimit să-i cheme.

Argan
Hai, s-o vedem şi p-asta.

Scena 23
Béralde, Angélique, Cléante, Toinette

Cléante
Ce vreți să spuneți şi ce vreți să-nțelegeți printr-o anumită facultate unde aveți prieteni?

Toinette

Ce scopuri urmăriți?

Béralde
Să petrecem niţel astă-seară. Nişte actori au organizat un mic spectacol, cu cântece şi dansuri, având ca subiect acordarea titlului unui medic; vreau să ne distrăm puțin împreună iar fratele meu să fie personajul principal.

Angélique
Unchiule, mi se pare, însă, că-ți cam bați joc de tata.

Béralde
Nu-i vorba de batjocură, nepoată, ci de a ne potrivi fanteziilor sale. Totul se petrece între noi. De altfel ne putem alege fiecare câte un rol, înveselindu-ne astfel unul pe altul. Doar suntem în carnaval. Hai repede să punem totul la punct.

Cléante
(către Angélique)
Primeşti?

Angélique
Sigur, devreme ce unchiul e în frunte.

Al treilea intermediu
E vorba de ceremonia burlescă a acordării titlului de medic, cu recitări, cântece şi dansuri. Mai mulți tapițeri vin să rânduiască sala şi aşează băncile în cadență. Intră apoi întreaga adunare, compusă din opt port-seringi, şase spițeri, douăzeci şi doi de doctori împreună cu cel căruia i se va acorda titlul de medic, opt chirurgi, dansatori, şi doi chirurgi, cântăreți. Fiecare ia loc după rangul său.

Prima intrare a baletului

Praeses
Savantissimi doctores
Medicinae professores,
Qui hic adunatis estis:
Et vos altri, magni domnes,
Sententiarum facultatis
Fideles executores,
Vos chirurgi, vos spițeri
Grupum totum aste seri,
Salus, honor et bănetum,
Atque bonum appetitum.

Non possum, docți confrați,
Ego salis minunari
Qualis bona invenția
Est medici professia;
Quam bella ideea et bene gasita,
Medicina illa benedicta,
Quae, suo nomine solo,
Curioso miraculo,
De mult longo tempore,
Facil ad placum vivere
Tanti homines omni genere.

Por totem terram videmus
Magnam stimam ubi sumus;
Magni, mici, fii et tati

Sunt de noi inamorati.
Totus mundus, fugeses ad nostros remedios
Nos privescat sicut deos
Et nostris prescriptiis
Principes et reges supusos videtis.

Este dat nostrae sapientae,
Boni sensus atque prudentiae
Cu multa forța lucrare
Pro nos bene conservare
În tali credito, faima et honore;
Et seama luare de a non primire
In nostro docto corpore,
Quam persones capabiles
Et in totum dignas ocupare
Has locos honorabiles.

De aceea dar nunc convocati estis,
Et credo quod gasibitis
Dignam materiam medici
În savanți homine qui est aci
Care în lucris omnibus,
Dono interrogandum,
Et adânc examinandum
Vostris capacitatibus.

Primus doctor
Si mihi licentiam dat dominus Praeses,
Et tanti docti doctores
Et asistentes illustres
Prea savanti licențiato,
Quem cinstesco et honoro,
Domandabo causam et pricinam quare
Opium face a dormire.

Bachelierus
Mihi a docto doctore
Domandatur causam et pricinam quare
Opium face a dormire.
La care respendeo,
Quia est in eo V
irtus dormitiva,
Cujus est natura
Sensus ațipire.

Chorus
Bene, bene. bene, bene respondere.
Dignus, dignus est intrare
In nostro docto corpore.
Bene, bene, respondere.

Secundus doctor
Cum permissione Praesidis,
Doctissimae facultatis,
Et totius his nostris actis
Adunarae asistentis,

Domandabo tibi docto licențiate,
Quae sunt remedia
Quae, in maladia
Zisa hydropisia,
Cuvine-se facere.

Bachelierus
Clysterium donare.
Postea sânge luare,
Et apoi purgare.

Chorus
Bene, bene, bene, bene respondere.
Dignus, dignus est intrare
In nostro docto corpore.

Tertius doctor
Si bonum se pare domino Praesidi,
Doctissimae facultati,
Et adunarae praesenti,
Intrebabo tibi, docte licențiate,
Quae remedia eticis,
Pulmonicis asmaticis
Credas bene facere.

Bachelierus
Clisterium donare,
Postea sânge luare,
Et apoi purgare.

Chorus
Bene, bene, bene, bene respondere.
Dignus, dignus est intrare
In nostro docto corpore.

Quartus Doctor
Super ilia maladias,
Doctus licențiatus dixit miracolas;
Dar si non plictisesco dominent Praesidem,
Doctissimam facultatem,
Et totam honorabilem
Adunare ascultandem;
Faciam illi unarn questionem,
Mai ieri bolnavus unus
Cadevit in meas manus;
Habet magnam cum multi fioris;
Magnam dolorem capitis
Et magnum malum ad costes
Cum magna dificultate
Et chino în respirare
Facit mihi grația dicere
Docte licențiate,
Quid illi facere.

Bachelierus
Clysterium donare,

Postea sânge luare,
Et apoi purgare.

Quintus Doctor
Dar, si maladia
Facit comedia,
Non vult carabanire
Quid illi facere?

Bachelierus
Clysterium donare,
Postea sânge luare,
Et apoi purgare,
Resingerare, repurgare, reclysterizare

Chorus
Bene, bene, bene, bene respondere.
Dignus, dignus est intrare
In nostro docto corpore.

Praeses
Juras păzire statuta
Per facultatem praesripta,
Cum sensu et judecata?

Bachelierus
Juro.

Praeses
Essere in omnibus
Consultationibus
Antiqui aviso
Aut bono
Aut nebono?

Bachelierus
Juro.

Praeses
Nice quandum te servire
De remediis streinis
Quam nobis dicat docte facultatis
Maladus fie crepare
Et mori de suo malo?

Banchelierus
Juro.

Praeses
Ego, cum asta honeto
Venerabila et docto,
Dono tibi et concedo
Virtutem et capacitatem
Medicandi,
Purgandi,
Singerandi,

Injectandi,
Taiandi,
Sfartecandi
Et occidendi
Impune per totam terram.

A doua intrare a baletului
Toți chirurgii şi spițerii vin, în cadență, să-l asculte.

Bachelierus
Înalți doctores doctrinae
Rubarbii et siminichii
Ar fi desigur una nebunia,
Ridicola et una inepția
Daca ego apucare
Vobis laudes donare
Et cercare adăugare
Lumina ad solem
Et stelas aci cerum,
Undas ad Oceanum
Et rosas primaverae.
Permiteti per unam vorbam
Pro toto mulțumire
Recunoştința arătare corpori tam docto.
Vobis, vobis debeo
Plusquam naturae et tati meo:
Natura et pater meus
Hominem me habent factum;
Vos aut me, et est mai importantum;
Avetis factum medicum:
Honor, favor et gratia
Qui in hoc corde, care iat-o
Imprimant sentiment a
Qui durabant in secula.

Chorus
Vivat vivat vivat, vivat centum vivat
Novus doctor qui tam bene cuventat!
Mille, mille annis manance et bibat
Sanguis luare, moarte dare.

A treia intrare a baletului
Toți chirurgii şi spițerii dansează în sunetul instrumentelor şi al cântecelor, bătând tactul cu mâinile şi cu mojarele de spițerie.

Chirurgus
Vedea-şi-ar doctas
Suas rețetas
Omnium chirurgorum
Plini cabineti
Idem farmacias.

Chorus
Vivat, vivat, vivat una suta vivat!
Novus doctor qui tant bene cuventat!
Una mie annis ghiftuitus fie
Sanguis luare, moarte dare.

Chirurgus
Fie-i toți anni
Tare multos boni
Et favorabiles
Et habere numai
Ciumas et pojarus
Febras, pleuresias,
Fluxus sanguinus et dyssenterias!

Chorus
Vivat, vivat, vivat una suta vivat!
Novus doctor qui tant bene cuventat!
Una mie annis ghiftuitus fie
Sanguis luare, moarte dare.

A patra intrare a baletului
Toți doctorii, chirurgii şi spițerii ies, după rang, cu acelaşi ceremonial ca la intrarea în scenă.